

JUGOSLOVENSKI PREGLED

*INFORMATIVNO DOKUMENTARNI
PRIRUČNIK O JUGOSLAVIJI*

JANUAR 1958

1

JUGOSLOVENSKI PREGLED

GODINA II
JANUAR 1958

Uredivački odbor

Predsednik NIKOLA MINČEV. *Članovi*: BOŽIDAR ĐUROVIĆ, dr PAVLE KOVAČ, dr HERBERT KRAUS, SMILJA MESARIĆ, ANTE NOVAK, JAKŠA PETRIĆ, JOVAN POPOVIĆ, MILADA RAJTER, VOJO RAKIĆ, NIKOLA ROT, ALEKSANDAR ŠOKORAC, STANA TOMAŠEVIĆ, dr TONE VRATUŠA.

Glavni urednik BOŽIDAR ĐUROVIĆ

Izdavač

PUBLICISTIČKO-IZDAVAČKI ZAVOD »JUGOSLAVIJA«, BEOGRAD, Terazije 31

SADRŽAJ

STANOVNIŠTVO

Pismenost i školska sprema stanovništva 1—4

DRUŠTVENO I DRŽAVNO UREĐENJE

Radni odnosi 5—9

Službenički sistem 10—13

Sednica Saveznog izvršnog veća 14

POLITIČKE I DRUŠTVENE ORGANIZACIJE

Sedmi plenum Saveznog odbora SSRNJ 15—16

Šesti kongres Narodne omladine Jugoslavije 17—20

Peti plenum CK Saveza komunista Makedonije 20

Plenum Glavnog odbora SSRN Slovenije..... 20

PRIVREDA

Savezni društveni plan za 1958 godinu..... 21—26

Kretanje i struktura zaposlenosti 26—30

Drvena industrija..... 30—34

Peta godišnja skupština Glavnog zadružnog saveza Jugoslavije 34

FIZIČKA KULTURA I NARODNA TEHNIKA

Međunarodna takmičenja jugoslovenskih sportista u 1957 godini 35—38

SOCIJALNA POLITIKA I NARODNO ZDRAVLJE

Penzisko osiguranje 39—42

SPOLJNA POLITIKA

Jugoslavija u specijalizovanim agencijama OUN 43—44

Međunarodni ugovori zaključeni u toku 1957 godine .. 45—48

Poseta predsednika Republike Indonezije Sukarna 48

11. III. 1958 / 50

PISMENOST I ŠKOLSKA SPREMA STANOVNIŠTVA

Pismenost

Stepen pismenosti stanovništva jedan je od osnovnih pokazatelja opšte prosvećenosti i kulturnog stupnja naroda.

Tabela 1

UKUPNO I NEPISMENO STANOVNIŠTVO PREKO 10 GODINA STAROSTI PO POPISIMA IZVRŠENIM U PERIODU OD 1921 DO 1953 GODINE

	Popis stanovništva*			
	1921**	1931***	1948****	1953*****
Ukupno stanovništvo	8,507.979	9,882.547	12,438.502	13,381.106
— muško	4,100.627	4,828.744	5,884.381	6,389.313
— žensko	4,407.352	5,053.803	6,554.121	6,991.793
Nepismeno stanovništvo				
— svega	4,378.519	4,464.208	3,162.941	3,404.429
— muško	1,682.166	1,578.376	906.662	897.954
— žensko	2,696.353	2,885.832	2,256.279	2,506.475
% nepismenih				
— svega	51,5	45,2	25,4	25,4
— muških	41,0	32,7	15,4	14,1
— ženskih	61,2	57,1	34,4	35,8

* U 1921 i 1931 g. predratna teritorija, a 1921 g. i bez nepopisanog dela Dalmacije (sa ukupno 300.000 stanovnika). U 1948 g. i 1953 g. današnja teritorija države, ali bez srezova Kopar i Buj.

** U popisu od 1921 godine stanovništvo od 12 i više godina starosti.

*** Stanovništvo od 11 i više godina starosti.

**** Stanovništvo od 10 i više godina, ali su u pismeno stanovništvo uključena i lica koja samo čitaju.

***** Stanovništvo od 10 i više godina starosti. Izvori podataka: za 1921 godinu — »Statistički godišnjak 1929« str. 106; za 1931 — »Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31 marta 1931 godine«, knj. III, str. 2; za 1948 godinu — »Konačni rezultati popisa stanovništva od 15 marta 1948 godine«, knj. V, str. 2; za 1953 godinu — podaci Saveznog zavoda za statistiku.

Nepismenost stanovništva u Jugoslaviji za poslednje tri decenije osetno je opadala, i to brže kod muškog nego kod ženskog stanovništva.¹ Međutim, procenat nepismenih od 1948 g. do 1953 g. ostao je nepromenjen, s tim što je procenat nepismenog muškog stanovništva neznatno opao, a procenat ženskog stanovništva nešto porastao. S obzirom na to da je pohađanje škola sistematski poboljšavano, jer je 1948 g. bilo 33,5% dece od 7 do 14 godina² koja nisu pohađala školu, a u 1953 g. 28,9% (od toga dece od 7 do 9 godina 18,9% u 1948 g., a u 1953 g. 7,7%)³, očigledno je da je nepromenjen procenat nepismenosti ostao iz drugih uzroka. Tako su prilikom popisa u 1948 g. polupismena lica (koja samo čitaju) uključena u grupu pismenih, dok su u ostala tri popisa uneta u grupu nepismenih. Zbog toga je u 1948 g. prikazani broj nepismenih manji. Pored toga, prilikom popisa u 1953 g. primenjivan je mnogo stroži kriterijum: kao pismeno smatralo se samo ono lice koje je znalo da pročita i napiše običan tekst iz svog svakidašnjeg života, a ne i lice koje ume da napiše samo svoje ime. Otuda je u 1953 g. u grupu nepismenih unet znatno veći broj lica nego prilikom ranijih popisa, a naročito u popisu 1948 godine.

Mada je stepen pismenosti stanovništva od 1921 g. do 1953 g. znatno povećan, ukupan procenat nepismenih

¹ Podaci o pismenosti (na osnovu izjave svakog lica iznad određenog broja godina starosti) prikupljeni su na području današnje Jugoslavije u popisima koji su vršeni pre Prvog svetskog rata. Za celokupno područje raspolaze se samo podacima iz popisa u 1921, 1931, 1948 i 1953 g., i samo za stanovništvo u državnim granicama u vreme svakog popisa.

² Deca od 7—14 godina po zakonu su obavezna da pohađaju školu.

³ I. Dimnik i dr D. Breznik, »Popisi stanovništva i statistika školstva s obzirom na školsku obavezu, pismenost i školsku spremu«, »Statistička revija«, str. 246/1955.

relativno je visok. Uzroci nepismenosti mogu se delimično upoznati ako se posmatra procenat nepismenosti pojedinih generacija stanovništva.

Tabela 2

NEPISMENOST PO GRUPAMA STAROSTI I POLU, PREMA STANJU PRILIKOM SVAKOG POPISA

Grupe starosti	Pol	Popis stanovništva			
		1921	1931	1948	1953
10—24 godine*	svega	44,0	37,2	13,7	12,8
	muški	34,6	26,3	8,4	6,4
	ženski	53,3	48,4	18,8	19,3
25—59 godine	svega	52,3	45,8	28,9	29,0
	muški	40,2	31,6	16,6	15,6
	ženski	62,9	58,6	39,7	40,8
60 i više i nepoznato	svega	71,3	66,4	52,5	52,0
	muški	64,2	57,5	38,9	37,1
	ženski	78,4	74,7	62,9	62,8

* Godine 1921 od 12—24, a 1931 g. 11—24 godine starosti.

Izvori podataka: kao za tabelu 1.

Najviše pismenih, odnosno najmanje nepismenih ima u grupi stanovništva od 10 do 24 godine. U ovoj grupi nepismenost muškog stanovništva najviše je opadala, dok je procenat nepismenog ženskog stanovništva od 1948 g. do 1953 g. neznatno porastao. Kod srednjih generacija procenat nepismenih je znatno viši nego kod prethodnih, i prelazi prosečni procenat nepismenosti za celokupno stanovništvo. Najmanji procenat pismenih je u generacijama starijima preko 60 godina.

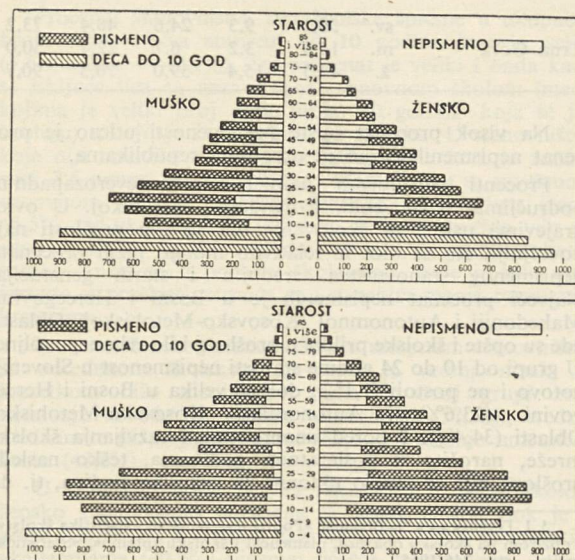
Opadanje procenta nepismenih, uopšte i po grupama starosti, nastalo je samo delimično usled naknadnog opismenjavanja. Glavni uzrok opadanja leži u pomeranju generacija; starije generacije koje usled rata nisu mogle da se školuju, a imaju veliki procenat nepismenosti, izumiru, a na njihovo mesto dolaze mlađe generacije, koje su se redovnije školovale i zbog toga je procenat nepismenih manji.

Taj proces pomeranja generacija pokazuje u kojoj se meri školstvo poboljšavalo.

Veći broj nepismenih u 1931 g. kod stanovnika od 20 do 29 godine starosti, u 1953 godini kod godišta uglavnom od 40 do 54 godine i kod stanovnika od 10 do 19

Grafikon 1

STANOVNIŠTVO PO POLU, PO PETOGODIŠNIM STAROSNIM GRUPAMA I PROCENAT NEPISMENIH I PISMENIH U SVAKOJ GRUPI U 1931 I 1953 GODINI

godine, posledica je izuzetno teških uslova za školovanje omladine u toku ratova od 1912 do 1918 g., odnosno u toku Drugog svetskog rata. Broj nepismenog stanovništva nastao u toku Drugog svetskog rata znatno je manji nego u Prvom svetskom ratu, što je rezultat opsežnih mera za suzbijanje analfabetizma od 1946 g. do 1952 godine. U tom razdoblju tečajave za suzbijanje nepismenosti pohađalo je oko 2,4 miliona lica. Po kriterijima popisa od 1953 g. može se smatrati da je od toga broja stvarno opismenjena jedna četvrtina⁴.

Tabela 3
NEPISMENOST PO POLU I GRUPAMA STAROSTI
PO NARODNIM REPUBLIKAMA

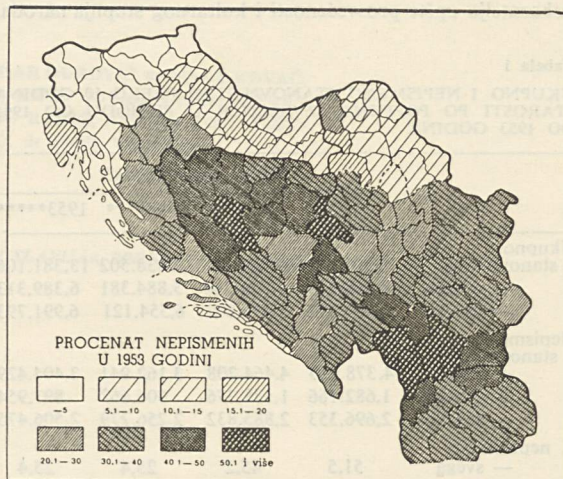
Narodna republika	Pol	% nepismenih po grupama starosti				
		ukupno od 10 i više godina	10-24	25-39	40-59	60 i više godina i nepoznato
Jugoslavija	sv.	25,4	12,8	20,3	37,1	52,0
	m.	14,1	6,4	7,7	22,6	37,1
	ž.	35,8	19,3	31,0	50,2	62,8
Srbija	sv.	27,9	12,9	21,2	41,4	57,7
	m.	14,5	6,3	7,5	23,1	38,6
	ž.	40,5	19,8	33,4	58,6	71,7
Uža Srbija	sv.	29,5	11,4	20,9	46,8	65,7
	m.	12,9	4,4	5,1	22,3	39,5
	ž.	44,9	18,6	34,9	70,0	84,8
Autonomna Pokrajina Vojvodina	sv.	12,9	5,3	9,6	16,9	28,9
	m.	8,3	4,0	4,9	11,6	19,9
	ž.	17,0	6,7	13,7	21,7	35,3
Autonomna Kosovsko-Metohiska Oblast	sv.	54,8	34,4	54,0	77,9	91,9
	m.	38,0	19,6	29,7	64,2	84,7
	ž.	72,1	51,2	77,2	91,9	97,8
Hrvatska	sv.	16,3	5,3	9,6	24,1	41,6
	m.	9,3	3,4	3,9	14,2	28,1
	ž.	22,4	7,4	14,1	32,5	50,8
Slovenija	sv.	2,7	1,1	1,2	2,9	8,7
	m.	2,5	1,2	1,3	3,1	7,6
	ž.	2,7	0,9	1,1	2,7	9,4
Bosna i Hercegovina	sv.	40,2	23,6	41,1	63,6	78,8
	m.	21,8	10,6	14,9	42,9	62,9
	ž.	57,0	37,0	60,8	82,8	90,7
Makedonija	sv.	35,7	17,8	28,7	56,7	76,7
	m.	23,3	11,3	13,7	39,7	60,1
	ž.	48,2	24,7	43,6	74,7	91,4
Crna Gora	sv.	30,1	9,3	24,6	48,4	73,2
	m.	14,0	3,2	6,7	22,4	50,0
	ž.	44,5	15,4	39,0	70,3	90,7

Na visok procenat opšte nepismenosti uticao je procenat nepismenih u nekim narodnim republikama.

Procenti nepismenih najniži su u severozapadnim područjima, u Sloveniji, Vojvodini i Hrvatskoj. U ovim krajevima uslovi za školovanje bili su i u prošlosti najpovoljniji, što se vidi iz relativno mnogo nižih procenata nepismenog stanovništva srednjih i starih generacija. Najveći procenat nepismenih je u Bosni i Hercegovini, Makedoniji i Autonomnoj Kosovsko-Metohiskoj Oblasti, gde su opšte i školske prilike u prošlosti bile vrlo nepovoljne. U grupi od 10 do 24 godine starosti nepismenost u Sloveniji gotovo i ne postoji (1,1%), dok je velika u Bosni i Hercegovini (23,6%) i Autonomnoj Kosovsko-Metohiskoj Oblasti (34,4%). I pored unapređenja i razvijanja školske mreže, naročito u posleratnim godinama, teško nasleđe prošlosti nije se moglo ukloniti za nekoliko godina, tj. do

popisa od 1953 godine. Procenti nepismenih vrlo su visoki u grupi preko 60 godina starosti u većini republika. Naročito su visoki kod ženskog stanovništva u Autonomnoj Kosovsko-Metohiskoj Oblasti (97,8%), u Makedoniji (91,4%) i Bosni i Hercegovini (90,7%).

PROCENTI NEPISMENIH PO SREZOVIMA, PREMA STANJU POLITIČKO-TERRITORIJALNE PODELE OD 1955 GODINE

Uslovi školovanja u prošlosti nisu bili podjednaki ni u okviru područja narodnih republika (izuzev Slovenije), što se vidi i po stepenu pismenosti stanovništva manjih oblasti u okviru svake republike. U severnom delu države najmanje je nepismenog stanovništva, dok srezovi na jugu i to: Gnjilane (58,3% nepismenih), Prizren (56,6%), Peć (55,6%) i Priština (54,6%) u Autonomnoj Kosovsko-Metohiskoj Oblasti i Zvornik (54,6%) i Jajce (52,8%) u Bosni i Hercegovini predstavljaju drugu krajnost. Podrobnija analiza podataka o pismenosti stanovništva u sklopu područja sa istim režimom školovanja u prošlosti pokazuje da je geografski faktor imao važnu ulogu. U planinskim krajevima, sa manjim naseljima i lošijim komunikacijama škole su bile teško pristupačne, pa su deca neredovno pohađala školu. Ove se razlike još primećuju naročito u pogledu pohađanja viših razreda osmogodišnjih škola.

Tabela 4
NEPISMENOST STANOVNIŠTVA PREMA NARODNOSTI I POLU
PO POPISU OD 1953 GODINE.

Narodnost	% nepismenog stanovništva starog 10 i više godina		
	svega	muško	žensko
Srbi	28,5	13,1	42,9
Hrvati	18,0	10,2	24,7
Slovenci	2,5	2,4	2,5
Makedonci	26,6	16,2	37,2
Crnogorci	27,0	10,9	41,6
Jugoslaveni nacionalno neopredeljeni	48,6	29,3	65,8
Šiptari*	63,5	44,9	83,6
Mađari*	8,4	6,3	10,2
Turci*	55,2	38,6	71,9
Bugari*	25,5	9,0	41,5
Nemci*	5,1	4,2	5,7
Rumuni*	18,5	12,0	24,3
Vlasi*	42,9	24,3	58,0
Italijani*	9,2	6,7	11,7

* Procenat nepismenih izračunat samo prema broju stanovnika onih republika gde je ta narodnost jedna između četiri najbrojnije manjine, i to: Šiptari: AKM Oblast, Srbija, Makedonija i Crna Gora; Mađari: AP Vojvodina, Hrvatska i Slovenija; Turci: Makedonija, AKM Oblast i Srbija; Bugari: Srbija (uža); Nemci: Hrvatska i Slovenija; Rumuni: AP Vojvodina; Vlasi: Srbija (uža) i Makedonija; Italijani: Hrvatska, Slovenija i Crna Gora.

⁴ I. Dimnik i dr D. Breznik, »Popisi stanovništva i statistika školstva s obzirom na školsku obavezu, pismenost i školsku spremu«, »Statistička revija«, str. 246/1955.

Među pripadnicima jugoslovenskih narodnosti, Slovenci imaju najmanji procenat nepismenih — svega 2,5%. Hrvati su na drugom mestu, ali znatno iza Slovenaca, sa 18,0% nepismenih. Više od jedne četvrtine nepismenog stanovništva imaju Makedonci, Crnogorci i Srbi, dok je u grupi nacionalno neopredeljenih Jugoslovena (uglavnom muslimani — Jugosloveni u Bosni i Hercegovini, Sandžaku i Crnoj Gori) gotovo polovina stanovništva nepismena (48,6%), a ženskog stanovništva blizu dve trećine.

Među brojno značajnijim nacionalnim manjinama u Jugoslaviji najniže procenat nepismenih imaju Nemci, Mađari i Italijani, dok su procenti nepismenih Šiptara, Turaka i Vlaha vrlo visoki.

Školska sprema

Drugi značajan pokazatelj nivoa prosvetćenosti stanovništva predstavljaju podaci o školskoj spremi⁵.

Tabela 5

UKUPNO STANOVNIŠTVO JUGOSLAVIJE PO STEPENIMA I VRSTAMA ŠKOLSKOJE SPREME, PREMA POPISU OD 1953. GODINE*

Školska sprema	Broj stanovnika		
	ukupno	ženskih	% ženskih
Ukupno	16.936.573	8.731.978	51,6
Lica ispod 10 godina starosti	3.555.467	1.740.185	48,9
Bez školske spreme	5.632.095	3.626.348	64,4
Od toga sa nezavršenom osnovnom školom	1.539.451	776.390	50,4
Osnovna škola	6.160.863	2.800.633	45,5
Niža srednja škola za opšte obrazovanje	555.984	256.315	46,1
Niže stručne škole — svega	531.030	110.644	20,8
Niža industrijska	424.053	72.214	17,0
Niža rudarska	2.677	74	2,8
Niža građevinska	2.380	167	7,0
Niža poljoprivredna	17.389	2.833	16,3
Niža veterinarska	1.384	129	9,3
Niža saobraćajna	2.408	137	5,7
Niža ekonomska	51.768	17.078	33,0
Niža medicinska	7.805	6.757	86,6
Niža umetnička	2.110	497	23,6
Niža verska	2.534	234	9,2
Ostale niže stručne	16.522	10.524	63,7
Srednja škola za opšte obrazovanje	154.258	49.834	32,3

* Podaci školske statistike pokazuju pritanje novih generacija školovanih ljudi, a ukupan broj stanovništva prema raznim stupnjevima školske spreme i njegova podela prema različitim obeležjima može se dobiti samo iz opštih popisa stanovništva. Podaci o školskoj spremi stanovništva prvi put su prikupljeni u Jugoslaviji prilikom popisa 1948. g. a, zatim, i prilikom popisa 1953. godine. Ali zbog razlika u metodima popisivanja i u klasifikacijama, rezultati ova dva popisa nisu uporedivi, izuzev za lica sa fakultetskom spremom i bez školske spreme.

U popisu od 1948. g. u pojedine grupe školske spreme ulazila su kako lica sa završenom školom iz te grupe tako i lica koja su završila jedan ili više razreda te škole. U grupu »osnovna škola« ušla su i lica koja su završila 1—3 razreda osnovne škole, a u grupu »bez školske spreme« samo ona lica koja nisu završila ni prvi razred osnovne škole. Taj kriterij primenljiv je i u ostalim grupama školske spreme, sem u grupi »fakultet i visoka škola«, u koju su ušla lica sa završenim fakultetom, a studenti su uneti u grupu »viša srednja škola«.

U popisu od 1953. g. u pojedine grupe školske spreme ušla su samo ona lica koja su završila najviši razred (godinu) škole koja ulazi u tu grupu školske spreme. Tako su u grupu »bez školske spreme« ušla i lica koja su završila 1—3 razreda osnovne škole ali ne i četvrti razred. U grupu »osnovna škola« ušla su i lica koja su završila višu osnovnu školu, kao i lica koja su počela ali nisu završila »nižu srednju školu za opšte obrazovanje« ili »nižu stručnu školu«.

(nastavak tabele 5)

Školska sprema	Broj stanovnika		
	ukupno	ženskih	% ženskih
Srednje stručne škole — svega	191.325	86.646	45,3
Srednja tehnička	34.320	4.365	12,7
Srednja rudarska	652	34	5,2
Srednja građevinska	4.202	519	12,4
Srednja poljoprivredna	8.364	1.028	12,3
Srednja veterinarska	787	38	4,8
Srednja saobraćajna	5.149	595	11,6
Srednja ekonomska	58.670	33.629	57,3
Srednja medicinska	7.903	5.204	65,8
Učiteljska	64.013	38.811	60,6
Srednja umetnička	3.720	1.817	48,8
Srednja verska	2.713	31	1,1
Ostale srednje stručne škole	832	575	69,1
Fakulteti, visoke i više škole	80.605	18.604	23,1
Arhitektonski i građevinski	4.350	436	10,0
Geološki i rudarski	717	39	5,4
Mašin. elektro- tehn. i hem. tehnol.	5.081	450	8,9
Poljoprivredni i šumarski	5.093	738	14,5
Veterinarski	1.810	51	2,8
Saobraćajna visoka škola	56	7	12,5
Ekonomska	4.686	1.086	23,2
Pravni	16.846	1.627	9,7
Medicinski, stom. i farmaceutski	11.926	3.557	29,8
Fil., priro.-matem., VPS i fiskult.	18.862	9.653	51,2
Bogoslovsko-teološki	4.277	36	0,8
Umetničke akademije	2.066	839	40,6
Ostali fakulteti i visoke škole	721	60	8,3
Visoka vojna sprema	4.114	25	0,6
Nepoznata školska sprema	74.946	42.769	57,1

* U ovoj kao i u ostalim tabelama u svakoj grupi završene školske spreme uzeta su i lica koja su još na školovanju (naročito u grupi nižih i srednjih škola za opšte obrazovanje) na školama višeg ranga (srednjim školama odnosno fakultetima i visokim i višim školama).

Procenat stanovništva bez školske spreme u ukupnom broju stanovništva starijem od 10 godina je vrlo veliki (5,6 miliona — 42,1%). Taj procenat je veliki i onda kada se isključe lica sa nezavršenom osnovnom školom (među kojima je veliki broj dece preko 10 godina koja se još školuju), a kojih je 1953. g. bilo 1,5 miliona. U stanovništvu koje nije završilo nikakvu školu procenat žena je znatno veći, 3,6 prema 2,0 miliona lica. Među licima sa završenom osnovnom školom procenat ženskog stanovništva iznosi 45,5%. Od ukupno 1.513.000 lica, koja su završila više od osnovne škole, na žene otpada samo 34,5%. Zapostavljanje ženske omladine u pogledu školovanja, koje je bilo tako izrazito u prošlosti, susreće se i u nekim manje razvijenim krajevima.

Procenat ženskog stanovništva u ukupnom stanovništvu sa određenom školskom spremom je veoma nizak, sa izuzetkom niže medicinske škole (u ovoj grupi žene učestvuju sa 86,6%), srednje ekonomske (57,3%), srednje medicinske (65,8%), učiteljske (60,6%) i srednje umetničke škole (48,8%).

U ukupnom broju lica sa fakultetom i višom školom žensko stanovništvo učestvuje sa svega 23,1%, dok je u grupi filozofskih i srodnih fakulteta (51,2%) i umetničkim akademijama (40,6%) njegovo učešće znatno veće.

Tabela 6

STRUKTURA CELOKUPNOG ŠKOLOVANOG STANOVNIŠTVA PREMA STUPNJU ZAVRŠENE ŠKOLE, PO STANJU IZ 1953 GODINE

Školska sprema	Broj stanovnika u 000	U %
Ukupno sa školskom spremom	7.674	100,0
Osnovna škola	6.161	80,3
Niža srednja škola za opšte obrazovanje	556	7,2
Niže stručne škole	531	6,9
Srednja škola za opšte obrazovanje	154	2,0
Srednje stručne škole	191	2,5
Fakulteti, visoke i više škole	81	1,1

I pored povećanja broja stručnih škola, fakulteta i visokih škola u posleratnom periodu, broj stanovništva koje je školovanjem dobilo stručnu spremu je mali. Naročito je mali broj stanovništva sa t. zv. nižom stručnom školom, preko koje se stiže, uglavnom, sprema za kvalifikovane radnike, i mali procenat stanovništva sa srednjom stručnom školom i sa fakultetom. Odnos stanovništva sa srednjom stručnom školom prema stanovništvu sa srednjom školom za opšte obrazovanje nepovoljan je (124 : 100). Ovakva situacija ima značajan uticaj na kvalifikacionu strukturu radne snage i svakako nije povoljna za brži razvoj privrede i povećanje produktivnosti rada.

Tabela 7

KOEFICIJENTI ŠKOLOVANOG STANOVNIŠTVA PO NARODNIM REPUBLIKAMA, PREMA POPISU OD 1953 GODINE

Narodna republika	Broj lica sa školskom spremom na 1000 stanovnika ukupno*					
	osnovna škola	niža srednja škola za opšte obrazovanje	niža stručna škola	srednja škola za opšte obrazovanje	srednja stručna škola	fakulteti, visoke i više škole
Ukupno	363,8	32,8	31,4	9,1	11,3	4,8
Srbija	355,9	35,4	31,1	10,4	11,5	5,3
Uža Srbija	349,5	32,5	31,0	12,8	12,7	6,5
AP Vojvodina	464,0	53,3	42,0	8,1	11,6	4,1
AKM Oblast	161,6	13,7	9,0	2,4	4,9	1,0
Hrvatska	458,0	39,2	36,3	10,6	12,9	6,1
Slovenija	553,3	36,4	60,6	11,1	18,8	6,6
Bosna i Hercegovina	194,8	17,6	20,1	3,8	6,4	2,1
Makedonija	296,2	25,6	13,8	6,4	7,4	2,1
Crna Gora	310,3	43,0	17,5	10,6	12,1	3,8

* Koeficijenti izračunati prema ukupnom stanovništvu, a ne samo prema onom koje je starije od 10 godina.

Velike razlike u stepenu pismenosti po narodnim republikama jasno se ističu i u pogledu školske spreme stanovništva. Te razlike se javljaju uglavnom iz istih uzroka — teških i nejednakih uslova u prošlosti: prosvetnih, političkih, ekonomskih i socijalnih.

Prema koeficijentu lica sa osnovnom školom redosled republika je uglavnom isti kao i prema pismenosti. Međutim, sistem škola u prošlosti, a svakako i ekonomski uslovi, doveli su do razlika koje se primećuju na koeficijentima stanovništva sa nižom školom za opšte obrazovanje. Vojvodina i Crna Gora imaju u ovom pogledu više koeficijente

od Hrvatske i Slovenije, a koeficijent u Srbiji je znatan. U grupi sa nižim stručnim školama prvo mesto zauzima Slovenija, a znatno iza nje su Vojvodina i Hrvatska, zatim uža Srbija, dok ostala područja još više zaostaju. Prema koeficijentu lica sa srednjom školom za opšte obrazovanje (potpuna gimnazija) prvo mesto zauzima uža Srbija, ispred Slovenije, Hrvatske i Crne Gore. Međutim, po broju lica sa srednjom stručnom školom, kao i ranije sa nižom, prvo mesto zauzima Slovenija. Po koeficijentu lica sa najvišom školskom spremom Slovenija je na prvom mestu, posle nje je Hrvatska, a na trećem mestu je Srbija, ali je koeficijent na području uže Srbije (sa Beogradom) gotovo jednak sa koeficijentom u Sloveniji.

Tabela 8

KOEFICIJENTI ŠKOLOVANOG STANOVNIŠTVA PREMA UKUPNOM STANOVNIŠTVU, PO GRUPAMA STAROSTI I POLU

Školska sprema	Pol	Broj lica sa završenom školom na 1.000 stanovnika iznad 10 godina, po grupama starosti						
		ukupno	10—14	15—19	20—34	35—49	50—64	65 i više
Ukupno	sv.	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0
	m.	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0
	ž.	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0	1000,0
Bez školske spreme	sv.	420,9	451,8	282,7	321,6	485,0	527,0	642,0
	m.	313,9	432,1	182,7	197,3	370,7	408,2	539,3
	ž.	518,7	472,3	385,4	435,6	589,1	625,9	715,9
Osnovna škola	sv.	460,4	518,9	541,9	511,9	397,5	397,2	308,9
	m.	525,9	539,5	606,4	573,4	464,3	483,0	389,9
	ž.	400,5	497,6	475,6	455,5	336,7	325,7	250,6
Niža srednja škola za opšte obrazovanje	sv.	41,6	8,0	121,0	46,4	28,5	20,5	14,0
	m.	46,9	7,8	130,1	56,3	29,6	20,1	13,9
	ž.	36,7	8,2	111,7	37,2	27,5	20,8	14,1
Niže stručne škole	sv.	39,7	0,1	41,3	59,9	49,9	26,7	12,4
	m.	65,8	0,1	68,3	94,6	85,5	48,2	24,1
	ž.	15,8	—	13,6	28,0	17,4	8,7	3,9
Srednja škola za opšte obrazovanje	sv.	11,5	—	3,2	26,6	8,1	5,2	3,2
	m.	16,4	—	3,6	37,8	11,7	7,8	5,2
	ž.	7,1	—	2,8	16,4	4,7	3,1	1,7
Srednje stručne škole	sv.	14,3	—	7,7	24,0	16,7	11,0	7,8
	m.	16,4	—	7,2	28,8	17,8	13,3	10,1
	ž.	12,4	—	8,1	19,6	15,7	9,1	6,1
Fakulteti, visoke i više škole	sv.	6,0	—	—	6,8	10,6	8,3	5,5
	m.	9,7	—	—	9,7	17,2	15,7	12,5
	ž.	2,7	—	—	4,2	4,5	2,2	0,5
Nepoznato	sv.	5,6	21,2	2,2	2,8	3,8	4,0	6,4
	m.	5,0	20,5	1,7	2,1	3,2	3,5	5,4
	ž.	6,1	21,9	2,8	3,4	4,4	4,5	7,1

Koeficijent lica bez školske spreme sve je niži u mlađim generacijama. Broj lica koja su dostigla pojedine stepene školske spreme u mlađim generacijama sve je veći. Mada je ukupan broj školovanih ženskih lica u svim grupama školske spreme niži od broja školovanih muškaraca, porast koeficijenata školovanih žena je osetno brži. Razlike između broja školovanih muškaraca i žena u mlađim generacijama su znatno manje nego u starijim.

D. T.

RADNI ODNOSI

Celokupna oblast radnih odnosa u Jugoslaviji danas je pravno regulisana sa nekoliko zakona i drugih propisa. Osnovni zakonodavni akti koji obrađuju radne odnose jesu: Zakon o radnim odnosima¹ i Zakon o javnim službenicima. Ovim zakonima treba dodati još posebne zakonske propise koji detaljno regulišu prava iz socijalnog osiguranja: Zakon o socijalnom osiguranju, Zakon o zdravstvenom osiguranju i Zakon o penziskom osiguranju.

Zakon o radnim odnosima utvrđuje osnovna obeležja radnih odnosa i osnovna prava radnika² ma gde oni bili zaposleni, tj. u privredi, javnoj službi, društvenim organizacijama ili kod privatnih poslodavaca. Osim toga, zakon reguliše na jedinstven način određena pitanja iz radnog odnosa za sva zaposlena lica, što proizlazi iz jedinstvene društveno-političke osnove našeg socijalističkog društvenog sistema. Ali najveći deo Zakona reguliše radne odnose u privredi.

Društvene norme koje sadrži Zakon o radnim odnosima predstavljaju minimum društvenog obezbeđenja i zaštite lica u radnom odnosu. Osnovna prava i zaštita lica u radnom odnosu predviđeni ovim Zakonom i propisima koji budu doneti na osnovu njega, ne mogu se ukidati, ograničavati ili smanjivati aktima privredne organizacije, organa javne uprave, kolektivnim ugovorima ili sporazumima između radnika odnosno službenika i privrednih i drugih organizacija ili organa. U načelu prava zaposlenih lica mogu se regulisati povoljnije za njih, u okviru zakona, a na osnovu pravila ili pravilnika same privredne ili druge organizacije.

Osnovna obeležja radnih odnosa

Radni odnosi u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji proističu iz slobodnog rada i uspostavljaju se u privrednim organizacijama sa sredstvima u društvenoj svojini, kao i u državnim organima i drugim javnim službama, samostalnim ustanovama, zadrugama i društvenim organizacijama, a pod određenim uslovima mogu se zasnivati i sa privatnim poslodavcima. Pored društvene garancije slobode rada, osnovna obeležja radnih odnosa sastoje se uglavnom u:

- pravu upravljanja privrednom organizacijom odnosno pravu učesća u organima društvenog upravljanja samostalnih ustanova; u oba slučaja pravo se stiče samim zasnivanjem radnog odnosa, a samo ovo pravo nalazi se u osnovi radnog odnosa, to jest daje mu sadržinu kvalitetno novu u poređenju sa radnim odnosom koji se zasniva između radnika i privatnog poslodavca;

- pravu na rad koje u sebi uključuje i slobodu izbora zaposlenja, radnog mesta i kretanja radnika u radnom odnosu, kao i pravo radnika na materijalno obezbeđenje za vreme privremene nezaposlenosti;

- dobrovoljnosti zasnivanja radnog odnosa sa principom da prestanak radnog odnosa može nastupiti samo na način i pod uslovima koji su predviđeni zakonom;

- zajamčenju materijalnog položaja radnika, kao i zaštite pri radu i pri ostvarivanju njihovih zakonitih prava iz radnog odnosa;

- ravnopravnosti i jednakosti lica u radnom odnosu, to jest bez diskriminacije ma koje vrste (radnicima pripadaju sva prava iz radnog odnosa bez obzira na razlike u polu, uzrastu, veri, političkom mišljenju, rasi, nacionalnoj pripadnosti i društvenom poreklu);

- jednakosti u pravima za jednak rad;

- ličnom dohotku odnosno plati radnika koja se određuje prema kakvoći i količini njegovog rada s tim što visina ličnog dohotka zavisi od efekta rada radnika kao proizvođača i kao upravljača, to jest zavisi i od uspeha privredne organizacije u celini;

- obezbeđenju prava sindikata na zastupanje i zaštitu prava radnika iz radnog odnosa;

- ličnoj odgovornosti u radu prema odredbama zakona i drugim propisima;

- zabrani ograničavanja prava iz radnog odnosa koja po Ustavu i zakonima pripadaju radnicima, aktima privredne organizacije i organa javne službe, kolektivnim ugovorom i sporazumom radnika i organizacije;

- samostalnosti organa radničkog samoupravljanja da u okviru zakona i na liniji društvenog usmeravanja razvoja privrede regulišu radne odnose i uslove rada unutar privredne organizacije uz obavezu da omoguće puno uživanje i ostvarivanje prava i zaštite koji po Ustavu i zakonima pripadaju radnicima.

Osnovna prava iz radnog odnosa

Osnovna prava iz radnog odnosa, zajednička i jedinstvena za sva lica u radnom odnosu koja zakonodavstvo o radu utvrđuje jesu:

- prava na lični dohodak, odnosno platu koja pripada radniku za uloženi rad, s tim da se lični dohodak (plata) ne može oduzeti, obustaviti ili smanjiti, osim u slučajevima koji su određeni zakonom;

- pravo na socijalno osiguranje, kojim se obezbeđuju radnicima i njihovim porodicama određena prava za slučaj bolesti, smanjenja radne sposobnosti, starosti, smrti, kao i druga prava utvrđena propisima o socijalnom osiguranju; (vidi: Socijalno osiguranje »Jugoslovenski pregled«, mart 1957, str. 149; Zdravstveno osiguranje radnika i službenika »Jugoslovenski pregled« septembar 1957, str. 449).

- pravo na odmore u toku radnog dana, na nedeljni i godišnji odmor, s tim što se zakonom utvrđuje redovno radno vreme radnika, kao i noćni i prekovremeni rad;

- pravo na higijensko-tehničku zaštitu pri radu; (vidi: Higijensko-tehnička zaštita rada »Jugoslovenski pregled«, avgusta 1957, str. 397).

- pravo žena, omladine i invalida u radnom odnosu na posebnu zaštitu;

- pravo radnika na podnošenje zahteva, prigovora odnosno žalbi radi ostvarivanja svojih zakonitih prava iz radnog odnosa, kao i pravo da putem tužbe kod nadležnog redovnog suda ostvaruje svoja prava ako po zahtevu, prigovoru ili žalbi ne bi bilo udovoljeno njegovom traženju.

¹ Zakon o radnim odnosima usvojen je u Saveznoj narodnoj skupštini 10 decembra 1957 g. i objavljen u »Službenom listu FNRJ«, br. 53/57.

² Kao radnik u smislu ovog Zakona smatra se svako lice u radnom odnosu, bez obzira na svojstvo, položaj, posao ili funkciju koju vrši, uključujući i članove zanatskih proizvođačko-uslužnih zadruga.

Pitanja iz radnog odnosa koja se regulišu na jedinstven način

Plaćeni godišnji odmor

Na plaćeni godišnji odmor radnici i službenici stiču pravo posle 11 meseci neprekidnog radnog staža, ako nisu imali prekid više od 15 dana između ranijeg i novog zaposlenja. Dužina godišnjeg odmora je utvrđena jedino prema dužini radnog staža radnika, dok je organizacijama ostavljena mogućnost da tako utvrđenu dužinu povećavaju pojedinim radnicima prema posebnim uslovima rada, funkciji i kvalifikaciji radnika, kao i prema drugim priznatim merilima, a prema uputstvu koje donosi Savezno izvršno veće. Minimalna dužina godišnjeg odmora iznosi 12, a maksimalna 30 radnih dana, i to: do 5 godina staža 12 radnih dana, od 5 do 15 godina staža 18 radnih dana, od 15 do 25 godina staža 24 radna dana, preko 25 godina staža 30 radnih dana. Godišnji odmor može biti i duži od 30 dana (za radnike koji rade na poslovima teškim ili štetnim po zdravlje i dr.), prema posebnim propisima.

Organizacija³ može odlučiti da jednovremeno otpočinu korišćenje godišnjeg odmora svi radnici koji su ispunili uslove za godišnji odmor.

U godišnji odmor se ne uračunavaju odsustva sa rada na dan državnih praznika i nedelje, zatim odsustva zbog bolovanja, vojne vežbe, predvojničke obuke, trudnoće i porođaja, učešća na dobrovoljnim javnim akcijama, vršenja državnih i javnih funkcija, dani plaćenog odsustva u celini kao i neplaćenog do 7 dana.

Radniku se ne može ni u kom slučaju uskratiti korišćenje godišnjeg odmora koji mu pripada, a mora mu se saopštiti dan početka najkasnije 30 dana pre korišćenja. Radniku se mora obezbediti korišćenje godišnjeg odmora u neprekidnom trajanju.

Za vreme godišnjeg odmora radnik ima pravo na naknadu u visini redovne plate odnosno u preduzeću u visini ličnog dohotka obračunatog za redovno radno vreme na osnovu prosečnog dnevnog iznosa ličnog dohotka za poslednja tri meseca.

Higijensko-tehnička zaštita pri radu

S obzirom na važnost ove zaštite, opšte norme o tome sada su određene zakonom.

Organizacije su dužne da obezbede mere i sredstva higijensko-tehničke zaštite (vidi »J. P.«, avgust 1957, str. 397). Radnik ima pravo da odbije da radi na mestima na kojima bi mu pretila opasnost po život zbog toga što nisu sprovedene propisane mere higijensko-tehničke zaštite i ima pravo na naknadu ličnog dohotka odnosno plate za sve vreme dok se ne sprovedu takve mere zaštite ili dok se ne rasporedi na drugo radno mesto koje odgovara njegovoj stručnoj spremi.

Mere i sredstva higijensko-tehničke zaštite pri radu utvrđuju se posebnim propisima za svaku pojedinu privrednu granu odnosno delatnost prema specifičnim uslovima rada u njima. Organizacije donose posebne pravilnike o higijensko-tehničkoj zaštiti i organizuju posebnu službu ove zaštite (prema svojim uslovima). Radnici su dužni da upotrebljavaju propisana zaštitna sredstva i da se pridržavaju propisanih mera i opštepriznatih pravila higijensko-tehničke zaštite pri radu.

Na radilištima van naseljenih mesta (građevinskim, šumskim, poljoprivrednim i drugim) privredna organizacija je dužna da radnicima obezbedi odgovarajući smeštaj i ishranu ili prevoz od mesta stanovanja do radilišta i natrag.

Posebna zaštita žena, invalida i omladine u radnom odnosu

Odredbе o ovoj zaštiti uglavnom su preuzete iz postojećeg zakonodavstva s tim što je za trudne žene u radnom odnosu porodiljsko odsustvo povećano sa 90 na 105 dana, i ono se

³ Kao organizacija u smislu Zakona o radnim odnosima smatra se privredna organizacija, državni organ, ustanova, organ ili ustanova javne službe, društvena ili zadržna organizacija.

na zahtev trudnica mora dati 45 dana pre porođaja (prema nalazu lekara). Za vreme porodiljskog odsustva radnica ima pravo na naknadu ličnog dohotka odnosno plate.

Majka-dojilja ima pravo na rad sa skraćenim radnim vremenom u trajanju od 6 meseci, a ako lekar nađe za potrebno, u trajanju od 8 meseci posle porođaja radi hranjenja deteta. Za deo redovnog radnog vremena za koji ne radi dobija naknadu umesto ličnog dohotka odnosno plate. Skraćeno vreme iznosi polovinu redovnog radnog vremena, ali se uračunava u radni staž kao da je radila sa punim radnim vremenom.

Na naknadu ličnog dohotka odnosno plate majka ima pravo i za vreme negovanja obolelog deteta ako je po nalazu lekara takva nega neophodna.

Majka u radnom odnosu koja ima dete do tri godine života, a nema nikoga u porodici da ga neguje, može raditi sa skraćenim radnim vremenom od 4 časa dnevno, i to joj se vreme računa u radni staž kao redovno radno vreme. Za deo radnog vremena u kome ne radi nema pravo na naknadu.

Noćni rad uopšte je zabranjen za trudnice i majke sa detetom do jedne godine, a u industrijskim i građevinskim preduzećima zabranjen je noćni rad za žene uopšte, sem u slučajevima koje zakon izričito predviđa. Isto tako zabranjen je i prekovremeni rad trudnih žena i majki sa detetom do 6 odnosno 8 meseci života.

Na poslovima štetnim po zdravlje ili opasnim po život, kao i na naročito teškim fizičkim poslovima, zabranjeno je upošljavanje žena uopšte, a trudnica posebno. Radnički saveti preduzeća odnosno najviši organ druge organizacije obrazuje posebne komisije koje utvrđuju radna mesta u organizaciji, na kojima je zabranjeno upošljavati odnosno raspoređivati žene, jer propisi daju samo okvirne norme i tipične slučajeve takvih poslova.

Za invalide je obezbeđena posebna zaštita. Svaka privredna i druga organizacija, državni organ i ustanova dužna je da zaposli invalide na svim radnim mestima koja se komisijski ustanove kao podobna da invalid bez štete po zdravlje može na njima da postiže isti radni efekat kao i zdrav radnik.

U cilju zaštite zdravlja i pravilnog razvoja omladine, lica do 18 godina života u radnom odnosu uživaju posebnu zaštitu. Zabranjeno je upošljavati omladinu na svim radnim mestima i poslovima štetnim za zdravlje, opasnim po život i gde vladaju drugi teški uslovi za rad. Zabranjen je svaki prekovremeni rad, kao i noćni rad omladine do 18 godina života u industriji, građevinarstvu i saobraćaju, sem u slučajevima i pod uslovima izričito predviđenim zakonom. I u pogledu dužine godišnjeg odmora mladi radnici u privredi uživaju posebnu zaštitu, tako da radnik sa 15 do 16 godina života ima plaćen godišnji odmor u trajanju od 21 radnog dana; radnik sa 17 godina — 19 radnih dana i radnik sa 18 godina — 18 radnih dana.

Prava radnika za vreme nezaposlenosti

Jedan od vidova realizacije ustavnog načela o pravu na rad jeste i briga zajednice o radniku za vreme privremene nezaposlenosti. Radnik sa neprekidnim radnim stažom od godinu dana ili sa prekidima od ukupno 18 meseci za poslednje dve godine ima pravo na novčanu naknadu određenu saveznim propisima za sve vreme dok sam ili putem organa za posredovanje rada ne nađe zaposlenje. Ova naknada sada iznosi najviše 50% ličnog dohotka odnosno plate (zavisno od imovnog stanja domaćinstva kome radnik pripada). Na ovu naknadu imaju pravo i svršeni učenici stručnih škola, od nižih do fakulteta, koji se po završetku školovanja ne mogu odmah zaposliti. Pravo na naknadu za vreme nezaposlenosti radnik ima pod uslovima: da prihvati njegovu i njegove porodice ne prelaze zakonom utvrđeni iznos, da se u roku od mesec dana prijavi organu službe posredovanja rada i da do prestanka radnog odnosa nije došlo inicijativom ni krivicom radnika. Pored odgovarajuće naknade radnik za to vreme prima i dečji dodatak ako je na njega imao pravo dok je bio u radnom odnosu.

Pravo na novčanu naknadu radniku prestaje: ako se zaposli; ako stekne pravo na penziju odnosno kad radnik navrš 65, a radnica 55 godina života; kad postane trajno i potpuno nesposoban za rad i kad pođe na otluženje vojnog roka odnosno dosluženje preko 3 meseca; ako odbije zaposlenje koje mu je prema njegovim stručnim kvalifikacijama i fizičkim sposobnostima ponudio nadležni organ službe posredovanja rada; ako se prihvati njegovi, njegove uže porodice i lica koja obavezno izdržava povećaju iznad zakonom utvrđenog minimuma i ako je osuđen na kaznu zatvora u trajanju preko tri meseca.

Pored prava na naknadu ličnog dohotka odnosno plate i dečjeg dodatka, radnik ima pravo i na povlascenu, a u opravdanim slučajevima i besplatnu vožnju do mesta u koje je upućen radi zaposlenja. Ovo pravo imaju i privremeno nezaposleni radnici koji ne ispunjavaju uslove za pravo na novčanu naknadu. Isto se pravo može priznati i članovima uže porodice radnika ako se sa njima preseleljavaju u novo mesto zaposlenja.

Vreme privremene nezaposlenosti uračunava se radniku, bez obzira da li za to vreme prima novčanu naknadu, u radni staz za sva prava iz radnog odnosa, sem za penziju i godišnji odmor, pod uslovom da se uredno prijavljuje nadležnom organu službe posredovanja rada i da prihvati zaposlenje na koje je upućen. Međutim, vreme nezaposlenosti ne priznaje se u radni staz ako je radni odnos prestao po disciplinskoj odluci ili zbog samovoljnog napustanja posla, a pod određenim uslovima i u slučaju prestanka radnog odnosa po sporazumu ili otkazu koji je dao radnik.

Služba posredovanja rada

U cilju obezbeđenja bržeg i pravilnijeg upošljavanja privremeno nezaposlenih radnika, kao i vršenja drugih zadataka u vezi s tim, ustanovljena je posebna služba posredovanja rada sa organom društvenog upravljanja.

Organi službe posredovanja rada rešavaju i o pravima radnika za vreme privremene nezaposlenosti i isplaćuju novčane naknade iz fondova kojima upravljaju.

Radne knjižice

Svako lice u radnom odnosu mora imati radnu knjižicu. Ona služi za dokazivanje zanimanja i stručnosti radnika, radnog staža i svih prava kojima je osnov ili uslov radni odnos. Radna knjižica ima značaj javne isprave i sve upisane činjenice i podaci moraju se smatrati istinitim dok se ne dokaže suprotno. Radnik nije dužan da dokazuje istinitost unetih podataka, već onaj ko ih osporava. U radnu knjižicu se ne smeju unositi disciplinske i druge kazne ili ma kakvi negativni podaci o radniku.

Poseban pravni režim radnih odnosa u privrednim organizacijama⁴

Pored osnovnih načela o radnim odnosima uopšte i pitanja iz radnog odnosa koja se na jedinstven način regulišu za sve radnike i službenike bez obzira gde su zaposleni, za radni odnos u privredi uspostavljen je poseban sistem koji je u skladu sa radničkim samoupravljanjem i odražava socijalističke radne odnose proizvođača. Proizvođači nisu više odvojeni od sredstava za proizvodnju, oni imaju pravo da u skladu s opštim interesima koriste društvena sredstva za proizvodnju kao sredstva svog rada, da samostalno, organizuju proizvodnju i promet dobara i da samostalno odlučuju o uređenju radnih odnosa i uslova rada unutar kolektiva odnosno privredne organizacije. Prema tome, to nije najamni već novi društveni odnos kome je rad osnova i iz koga izvire niz društvenih posledica, naročito u pogledu raspodele dohotka.

⁴ Radni odnosi u javnim službama obrađeni su u informaciji o službeničkom sistemu, »Jugoslovenski pregled«, januar 1958, str. 10—13.

Zasnivanje radnog odnosa

Jedno od osnovnih načela o radnim odnosima je dobrovoljnost zasnivanja radnog odnosa, to jest bez prinude ma koje vrste, a u vezi s tim i načelo o slobodi izbora zaposlenja, radnog mesta i kretanja. Društvena zajednica je obavezna da preko odgovarajućih ustanova obezbeđuje profesionalnu orijentaciju građanima. Lice koje želi zasnovati radni odnos mora ispunjavati dva opšta uslova: da ima najmanje 15 godina života i da poseduje opštu zdravstvenu sposobnost za rad.

O prijemu radnika odlučuje radnički savet ili posebna komisija za zasnivanje i otkazivanje radnog odnosa koju obrazuje radnički savet.

Direktor prijavljuje ovim organima potrebe za novom radnom snagom prema stepenu stručnosti i vrsti kvalifikacija kao i drugim uslovima koje novi radnik treba da ispunjava da bi mogao vršiti određene poslove. Ukoliko primljeni radnik ne ispunjava te uslove, direktor ima pravo prigovora protiv odluke o prijemu radnika. Pošto radnički savet, komisija ili ceo kolektiv (u malim preduzećima u kojima ceo kolektiv vrši ulogu radničkog saveta) odluči o prijemu, sporazum sa radnikom zaključuje direktor ili drugo ovlašćeno lice.

U cilju što objektivnijeg i pravilnijeg odabiranja rukovodnih kadrova kao i za druga važnija radna mesta u preduzeću, prijem radnika se viši putem konkursa o kome odlučuje upravni odbor preduzeća.

Radni odnos se zasniva usmenim ili pismenim sporazumom između radnika i privredne organizacije, po pravilu na neodređeno, a samo izuzetno na određeno vreme. Radni odnos se može zasnivati i »na probu«, sa rokom najduže do 30 dana. Prava i dužnosti iz radnog odnosa nastaju stupanjem radnika na rad.

Privremeni radni odnos zasniva se za obavljanje povremenih poslova ili za obavljanje takvih poslova koji su stalni, ali se dnevno vrse manje od redovnog radnog vremena. Ovaj odnos zasniva se sa licima koja nisu profesionalni radnici ili kojima je to sporedno zanimanje, i to posebnim ugovorom kojim se određuje posao, naknada za rad, radno vreme i vreme izvršenja posla. Lica u privremenom radnom odnosu imaju po tom osnovu samo pravo na naknadu za rad, na higijensko-tehničku zaštitu pri radu i na osiguranje za slučaj nesreće na poslu ili profesionalnog oboljenja. Režim privremenog radnog odnosa ne primenjuje se na one sezonske radnike kojima je rad u radnom odnosu redovno i glavno zanimanje.

Radno vreme, prekovremeni i noćni rad

Redovno radno vreme iznosi 8 časova dnevno. Privredna organizacija može u pojedinim danima u toku 48-satne nedelje odrediti redovno radno vreme duže od 8 časova, ali ne preko 9 časova dnevno, uz uslov da u ostale dane u toku iste nedelje radno vreme bude za toliko kraće. Savezno izvršno veće može doneti propise kojima bi, pod određenim uslovima, ovlastilo preduzeća određenih delatnosti da mogu uvesti 45-časovnu radnu nedelju.

I za privredne organizacije sa sezonskim poslovanjem u poljoprivredi, šumarstvu i dr. radno vreme je u principu 8 časova dnevno, ali kao godišnji proseka. Na osnovu tog proseka sama privredna organizacija određuje redovno radno vreme u pojedinim periodima koje može biti i duže od 8 časova, ali ne duže od 10 časova dnevno.

Prekovremeni rad je u principu zabranjen, a može se uvoditi samo u zakonom utvrđenim slučajevima i pod određenim uslovima. U slučajevima dozvoljenog prekovremenog rada ovaj može iznositi najviše 8 časova nedeljno, a u privrednim organizacijama sa sezonskim poslovanjem — najviše 12 časova. Lični dohodak za prekovremeni rad obračunava se po tarifnom stavu uvećanom za 50%.

U opravdanim slučajevima može se uvoditi i noćni rad (između 22 časa i 5 časova narednog dana) za koji se lični dohodak uvećava za 12,5%.

Lični dohoci

Lični dohoci radnika obrazuju se iz dohotka koji ostvari privredna organizacija svojim poslovanjem.

Privredna organizacija samostalno određuje koliko će od ostvarenog dohotka, pošto izdvoji deo za opšte društvene svoje fondove. Samostalnom raspodelom dohotka proširuje se sadržina i materijalna osnova aktivnosti radničkih saveta i povezuje lični i kolektivni interes radnika u jednu celinu.

Radnik ima pravo na minimalni lični dohodak određen zakonom, bez obzira na visinu dohotka koji je ostvarilo preduzeće. Minimalni iznos ličnog dohotka privremeno je određen u visini od 80% od tarifnih stavova iz 1957 godine. Trajnije rešenje biće regulisano posebnim saveznim zakonom. Ako preduzeće nema dovoljno dohotka, minimalni lični dohodak isplaćuje se iz fondova preduzeća, a ako sredstava nema dovoljno da se podmiri razlika do minimalnog dohotka, tu razliku daje narodni odbor opštine iz svojih sredstava. Minimalni dohodak je radniku garantovan i zato je to njegovo apsolutno pravo, vezano za radnika, a ne za njegovo radno mesto, odnosno visina toga dohotka ne zavisi od njegovog uspeha u radu ni od uspeha preduzeća kao celine.

Socijalistički princip nagrađivanja prema radu pretstavlja osnovno načelo raspodele ličnih dohodaka radnika. Rad ostaje glavno merilo prava pojedinaca na udeo u zajedničkom proizvodu. Dosledna primena ovog principa omogućena je time što radni kolektiv odnosno preduzeće samostalno ustanovljava osnove za utvrđivanje ličnog dohotka radnika. Te osnove određene su tarifnim pravilnikom privredne organizacije. Osnovna obaveza privredne organizacije je da unapred odredi po kojim osnovima će utvrđivati lični dohodak radnika da bi radnik znao s kakvim ličnim dohotkom može računati. Koji će to osnovi biti, zavisi od odluke kolektiva.

Privredne organizacije su obavezne da za svako radno mesto i svakom radniku odrede tarifni stav koji služi kao osnovni oblik za utvrđivanje ličnog dohotka. Tarifni stav u krajnjoj liniji pretstavlja lični dohodak određen po vremenu, on je u izvesnom smislu i društveno merilo za upoređivanje radnih mesta u različitim preduzećima odnosno za upoređivanje međusobnog odnosa radnih mesta u istom preduzeću. Tarifni stav je neophodan za svakog radnika i zbog toga što se lični dohodak u određenim slučajevima može obračunati samo na osnovu vremena rada (dodatak za prekovremeni rad, noćni rad i sl.) ili što se neke naknade radniku određuju na osnovu tarifnog stava (naknada za dan državnog praznika, naknada u slučaju pritvora ili istražnog zatvora, naknada u slučaju udaljenja sa posla, naknada u slučaju prekida rada).

Visina tarifnih stavova ne propisuje se jedinstveno za celu zemlju. Zato se iznosi tarifnih stavova mogu prilagoditi stvarnim uslovima svake privredne organizacije. Inače, tarifni stav se određuje uz obavezno vođenje računa o svim elementima na radnom mestu: stručnoj spremi, uslovima rada, odgovornosti itd.

Iako privredna organizacija nije obavezna na određeni oblik koji bi joj služio kao osnova za utvrđivanje ličnog dohotka radnika, ona je u načelu obavezna da uvede obračunavanje ličnog dohotka po učinku na svim poslovima gde se učinak može meriti i gde je to ekonomski opravdano. Da li će to biti samo norme radnog učinka ili drugi oblici nagrađivanja po učinku, zavisi od ocene privredne organizacije.

Preduzeće obavezno donosi tarifni pravilnik kao svoj osnovni instrumenat za regulisanje osnova i odnosa u nagrađivanju. U njemu ono utvrđuje tarifne stavove i reguliše sva pitanja u vezi sa određivanjem ličnog dohotka; detaljna razrada tih pitanja vrši se u posebnim pravilnicima (u pravilniku o premijama, pravilniku o normama, pravilniku o nagrađivanju po jedinici proizvoda, po prometu i sl.).

Tarifni pravilnik je u načelu akt samog preduzeća i donosi ga radnički savet. Međutim, da bi narodni odbor opštine i sindikat mogli da vode određenu tarifnu politiku i utiču na tarifnu politiku svakog preduzeća oni imaju pravo da do određenog roka na pravilnik stave primedbe o kojima se mora postići saglasnost. Pravilnike o nagrađivanju po učinku, o premijama i druge pravilnike samostalno donosi radnički savet privredne organizacije. Predlog tarifnog i drugih pravilnika o nagrađivanju obavezno se stavlja na javni uvid radnom kolektivu 30 dana pre iznošenja na sednicu radničkog saveta. Primedbe koje stave pojedini radnici, a koje ne usvoji upravni odbor kao predlažać tarifnog pravilnika, moraju se raspraviti na sednici radničkog saveta.

Lični dohodak radnika obračunava se i isplaćuje najmanje jednom mesečno. Obračunavanje ličnog dohotka u toku godine vrši se privremeno, a konačni obračun tek po isteku godine na osnovu završnog računa privredne organizacije.

Iz ličnog dohotka radnika plaćaju se doprinosi budžetima, za socijalno osiguranje i za stanbenu izgradnju. Visina prihoda opštine i drugih političko-teritorijalnih jedinica uslovljena je visinom ličnih dohodaka radnika, to jest privrednom aktivnošću radnika odnosno produktivnošću njihovog rada, jer ukoliko su veći lični dohoci radnika, veći su i prihodi komune od doprinosa budžetima.

Odmori i otsustva

U privrednim organizacijama sa jednokratnim radnim vremenom radnici imaju pravo na odmor u toku rada u trajanju od 30 minuta, koji se uračunava u redovno radno vreme. Kod dvokratnog radnog vremena prekid rada ne može biti kraći od jednog časa. Dnevni odmor, tj. između dva uzastopna radna dana, iznosi najmanje 12 časova, a u privrednim organizacijama sa sezonskim poslovanjem, i to u jeku sezone, najmanje 10 časova. Nedeljni odmor po pravilu traje najmanje 32 časa.

Radnik ima pravo na plaćeno otsustvo do 7 dana u toku kalendarske godine, a uslovi i visina naknade utvrđuju se pravilima odnosno pravilnikom privredne organizacije. Naknada ne može biti manja od minimalnog ličnog dohotka radnika. Preko 7 dana može se dati plaćeno otsustvo radi stručnog osposobljavanja.

Neplaćeno odsustvo do 30 dana odnosno do 3 meseca ako je dato radi školovanja ne prekida radni staž.

Na dane državnih praznika se ne radi, a radnici imaju pravo na naknadu ličnog dohotka obračunatog za redovno radno vreme.

Disciplinska i materijalna odgovornost radnika u privrednim organizacijama

Zakonom o radnim odnosima otklanja se praznina u dosadašnjem sistemu disciplinske i materijalne odgovornosti radnika zbog povrede radne dužnosti. Učvršćenje i razvijanje radne discipline je prvenstveno stvar čitavog radnog kolektiva odnosno organa upravljanja. Zato ovde važi princip da preduzimanje disciplinskih mera odnosno održavanje i jačanje radne discipline spada u zadatak radnog kolektiva koji samostalno sve to reguliše.

Teže povrede radne discipline od strane radnika raspravlja izabrana disciplinska komisija, a u manjim privrednim organizacijama ceo radni kolektiv. U samom procesu rada disciplinski starešine i dalje ostaju direktor odnosno poslovođa, te oni pokreću disciplinski postupak, a mogu izricati i blaže kazne.

Protiv odluke o kazni koju je izrekla disciplinska komisija odnosno radni kolektiv — radnik, direktor, kao i sindikalna organizacija imaju pravo žalbe posebnom disciplinskom

sudu pri narodnom odboru opštine, a ako je kaznu izrekao direktor — po žalbi rešava disciplinska komisija. Disciplinski postupak protiv direktora, člana radničkog saveta ili člana upravnog odbora pokreće isključivo radnički savet i u prvom stepenu o tome rešava disciplinski sud pri narodnom odboru opštine. Zbog povrede radne discipline mogu se izreći ove kazne: opomena, ukor, strogi javni ukor, novčana kazna (čija visina može iznositi najviše do 10% mesečnog ličnog dohotka u trajanju do tri meseca), smenjivanje sa dužnosti i otpuštanje iz privredne organizacije. Radnik ne može biti disciplinski kažnjen pre nego što se sasluša. On ima pravo da izabere sebi branioca. Sindikalna organizacija može zastupati radnika na njegov zahtev ili uz njegov pristanak.

Direktor može privremeno udaljiti radnika s posla ako je protiv radnika poven disciplinski postupak zbog teže povrede radne discipline ili krivični postupak (fakultativna suspenzija). Rešenje direktora o udaljenju radnika s posla potvrđuje ili poništava upravni odbor privredne organizacije na prvoj narednoj sednici. Za sve vreme udaljenja s posla radniku pripada pravo na naknadu ličnog dohotka.

Radnik koji u vršenju posla svojom krivicom učini štetu privrednoj organizaciji dužan je da istu naknadi. Naknada štete iznad 10.000 din. može se ostvariti samo putem redovnog suda. Radnički savet može iz opravdanih razloga osloboditi radnika od plaćanja naknade štete u celini ili delimično.

Prestanak radnog odnosa

Radni odnos može prestati samo na način i pod uslovima koji su predviđeni zakonom. Postoje sledeći načini i uslovi pod kojima radni odnos u privredi prestaje: po sporazumu, po otkazu, istekom vremena za koje je radni odnos zasnovan, po odluci disciplinskog organa o otpuštanju iz privredne organizacije, samovoljnim napuštanjem posla, po sili zakona i usled likvidacije privredne organizacije.

Otkaz se može dati svakog dana u mesecu, ali otkaz uručen do 15-tog u mesecu dejstvuje od tog dana, a otkaz uručen posle 15-tog dejstvuje od prvog dana narednog meseca.

Uloga direktora kod otkazivanja radnog odnosa je analogna njegovoj ulozi kod zasnivanja radnog odnosa. On je samo predlagatelj, a odluku o otkazu donosi radnički savet odnosno komisija za zasnivanje i otkazivanje radnog odnosa ili ceo kolektiv u manjim privrednim organizacijama. Ako se radi o otkazu većem broju radnika, radnički savet odnosno radni kolektiv prethodno odlučuje o tome kolikom broju radnika treba otkazati.

Propisana je apsolutna zabrana davanja otkaza radniku za vreme bolesti, bolovanja, oporavka, godišnjeg odmora, vojne vežbe, za vreme trajanja mandata članu upravnog odbora i radničkog saveta, kao i trudnici za sve vreme trudnoće i majci sa detetom do 8 meseci. O otkazu starijim radnicima (sa 15 godina radnog staža u istoj privrednoj organizaciji ili sa 20 godina radnog staža uopšte) odlučuje isključivo radnički savet. Ukoliko do otkaza ipak dođe, ovi radnici imaju pravo na otpremninu u iznosu četvorostrukog mesečnog ličnog dohotka obračunatog po tarifnom stavu.

Otkazni rokovi iznose od jednog do pet meseci, zavisno od dužine radnog staža uopšte i radnog staža u privrednoj organizaciji koja daje otkaz.

Ako je otkaz dat neopravdano ili nezakonito, radnik ima pravo prigovora višem organu upravljanja privredne organizacije, a protiv njegovog rešenja ima pravo žalbe

arbitraži za otkaz. Ako je u postupku pred arbitražnim većem povređen zakon, radnik odnosno privredna organizacija ima pravo tužbe sreskom sudu.

Arbitražno veće za otkaze obrazuje narodni odbor opštine. Pretsednik arbitražnog veća je predstavnik narodnog odbora, jedan član veća — predstavnik odgovarajuće komore, a drugi — predstavnik opštinskog sindikalnog veća.

Privredna organizacija je dužna da radniku u toku otkaznog roka omogućiti izlazak za vreme redovnog radnog vremena radi traženja novog zaposlenja. Ovakvo odsustvo sa posla može iznositi najviše 12 časova nedeljno i za to vreme radniku pripada pravo na naknadu ličnog dohotka.

Ostvarivanje prava iz radnog odnosa

Za ostvarivanje prava iz radnog odnosa u privredi radnik se može obraćati nadležnim organima upravljanja u privrednoj organizaciji, inspektoratu rada i redovnom sudu.

Ako je radnik nezadovoljan konačnim rešenjem nadležnog organa privredne organizacije, može se radi zaštite svojih zakonskih prava iz radnog odnosa obratiti nadležnom inspektoratu rada, koji inače vrši nadzor nad izvršenjem svih propisa o radnim odnosima i uslovima rada. Inspektorat izdaje naređenje privrednoj organizaciji da otkloni nepravilnosti i da povređeno pravo radnika uspostavi. Ako privredna organizacija ne postupi po zahtevu odnosno naređenju inspektorata rada, radnik ima pravo tužbe redovnom sudu (radni spor). Inspektorat rada može u tom slučaju obustaviti izvršenje rešenja privredne organizacije do konačnog rešenja spora.

Radni odnosi u društvenim organizacijama i kod privatnih poslodavaca

Odredbe Zakona o radnim odnosima u privrednim organizacijama primenjuju se shodno i na radne odnose u društvenim organizacijama i kod privatnih poslodavaca.

Svaka društvena organizacija ima svoj pravilnik o radnim odnosima, koji donosi njen najviši organ, a koji stupa na snagu kad ga potvrdi nadležni organ državne uprave. Pravilnikom se bliže regulišu primena pojedinih odredaba Zakona o radnim odnosima na radne odnose u društvenoj organizaciji. Ne mogu se utvrđivati nepovoljniji uslovi ili manja prava od onih koje zakon garantuje radnicima u privrednim organizacijama.

Radni odnos kod privatnih poslodavaca regulišu se kolektivnim ugovorom između odgovarajućeg sindikalnog organa i nadležne komore. Kolektivni ugovor ne sme sadržavati odredbe kojima bi se radnicima davala manja prava ili nepovoljniji uslovi rada od onih koji se predviđaju Zakonom o radnim odnosima i drugim propisima.

O spornim pitanjima između sindikata i komore u vezi sa zaključivanjem kolektivnog ugovora, kao i o spornim pitanjima koja nastanu u toku izvršenja kolektivnog ugovora, rešava posebno arbitražno veće sastavljeno od predstavnika narodnog odbora opštine, odgovarajuće komore i sindikalnog organa odgovarajućeg sindikata. Kolektivni ugovori se registruju kod opštinskog organa uprave za rad i radne odnose, pošto prethodno ovaj organ utvrdi da je zaključen ugovor u skladu s pozitivnim pravnim propisima. U protivnom kolektivni ugovor se vraća komori i sindikatu da ga usklade s važećim propisima. Nadzor nad izvršenjem kolektivnog ugovora vrši inspektorat rada.

M.L. — T.T.

SLUŽBENIČKI SISTEM

Zakon o javnim službenicima pripremila je posebna Komisija Savezne narodne skupštine i Saveznog izvršnog veća. Zakon se zasniva na principima koji učvršćuju pravni položaj službenika i obezbeđuju potrebnu stručnost i stabilnost kadrova javnih službi.

Zakon o javnim službenicima uvodi niz novih instituta demokratskog karaktera koji odgovaraju principima društvenog i političkog sistema Jugoslavije. Tako se postavljanje i unapređenje službenika zasniva na ličnim sposobnostima i stručnom znanju i u tom cilju propisuje široka primena konkursa i utvrđuje postupak u kome će biti obezbeđena javna kontrola prilikom postavljenja službenika; o unapređenju službenika u određena zvanja, o davanju otkaza službenicima i o drugim važnijim službeničkim odnosima, rešavaju posebne komisije koje su nezavisne u svom radu. Zakon obezbeđuje jedinstvene principe kadrovske politike u javnim službama bez primene administrativnih mera. Novi instrumenti za vođenje takve politike jesu jedinstveni sistem popunjavanja mesta, sistem zvanja i napredovanja u službi, kao i nužno jedinstvo u pogledu pravnog položaja službenika u svim javnim službama, uz otpuštanja koliko je to bilo potrebno zbog specifičnog karaktera i uslova rada u pojedinim službama.

Važne novine uvedene su i u dosadašnji sistem razvrstavanja i napredovanja službenika kao i u sistem plata odnosno nagrađivanja. Tako službenici sa visokom stručnom spremom automatski dobijaju po dva platna razreda a, pored toga, uveden je i rang spremne koji odgovara višoj školi.

Novim zakonom se osetno poboljšava i materijalni položaj službenika u javnim službama, jer su plate od 1. januara 1958 g. povećane prosečno za 13%.

Javni službenici prema Zakonu o javnim službenicima koji se primenjuje od 1. januara 1958 g.¹ su lica koja u državnim organima i ustanovama vrše poslove javne službe kao svoje redovno zanimanje. U javne službenike se ubraja i celokupno tehničko i drugo pomoćno osoblje.

Pored lica zaposlenih u organima državne uprave (saveznim, republičkim, autonomnim jedinicama, sreskih i opštinskih narodnih odbora), Zakon se primenjuje i na službenike organa pravosuđa odnosno sudova (redovnih i privrednih), javnih tužilaštava i javnih pravobranilaštava i predstavničkih tela, tj. narodnih skupština, zatim i na lica zaposlena u ustanovama u oblasti prosvete, nauke i kulture, u zdravstvenim ustanovama, u zavodima za socijalno osiguranje i ustanovama za socijalnu zaštitu, kao i drugim ustanovama koje se na osnovu Zakona osnivaju radi vršenja javne službe (novinskim ustanovama, izdavačkim ustanovama, radiodifuznim stanicama i dr.). U slučaju sumnje da li neka ustanova vrši javnu službu o tome rešava Savezno odnosno republičko izvršno veće, prema tome u čiju nadležnost spada osnivanje ustanove.

Režim javnih službenika se u izvesnim delovima primenjuje i na službenike privrednih komora, stručnih privrednih udruženja, zadružnih saveza, banaka, štedionica, kao i na službenike Državnog osiguravajućeg zavoda i Jugoslovenske luterije.

Lica koja ulaze u sastav jugoslovenskih delegacija u zemlji ili inostranstvu imaju svojstvo javnih službenika. Slično tome i jugoslovenski državljani koji su počasni konzuli FNRJ u inostranstvu smatraju se javnim službenicima u pogledu svojih dužnosti i odgovornosti.

Propisima Saveznog odnosno republičkog izvršnog veća, donetim na osnovu zakonskog ovlašćenja, može se predvideti da i lica zaposlena u drugim organizacijama imaju status javnih službenika. Takvi propisi su doneti i dalje važe za službenike Generalne direkcije i direkcija jugoslovenskih železnica i Generalne direkcije pošta, telegrafa i telefona.

¹ »Službeni list FNRJ« br. 53/57.

Vojna lica koja su u stalnoj službi Jugoslovenske narodne armije takođe su javni službenici, ali za njih važe posebni savezni propisi. Za pripadnike Narodne milicije važi takođe režim javnih službenika, sa izvesnim manjim otpustanjima predviđenim u Zakonu o organima unutrašnjih poslova.

Postavljanje službenika

Svaki državni organ, ustanova ili organizacija ima utvrđenu personalnu strukturu, u skladu sa organizacijom odnosno određenim delokrugom (sistemizacija službeničkih mesta). Sva upražnjena mesta popunjavaju se na osnovu konkursa. Konkurs nije obavezan jedino za službenike koji se postavljaju ukazom Predsednika Republike, rešenjem predsednika narodne skupštine, rešenjem izvršnih veća ili u saglasnosti sa izvršnim većima, kao ni za službenike za koje je pitanje postavljenja odnosno izbora regulisano posebnim propisima (sudije i dr.). Isto tako konkurs nije obavezan ni za postavljenje tehničkog osoblja (radnika) i honorarnih službenika ako posebnim propisima nije drukčije određeno. Službenik se može postaviti i bez konkursa, ali samo izuzetno, i to po prethodno pribavljenoj saglasnosti Savezne odnosno republičke komisije za službeničke poslove.

Konkurs sprovodi konkursna komisija koju imenuje za vreme od godinu dana starešina nadležan za postavljenje. Za službenike narodnih odbora konkurs sprovodi sreska odnosno opštinska komisija za službeničke poslove.

Lice koje hoće da učestvuje na konkursu treba da je jugoslovenski državljanin, da je punoletno, da nije pod istragom i da je telesno i duševno sposobno za službu. Posebni uslovi (u pogledu sprema i dr.) predviđaju se propisima za svaku pojedinu službu odnosno struku. Propisima Saveznog izvršnog veća može se predvideti kao uslov za stupanje u određenu službu ili za postavljenje na određeno mesto odnosno zvanje da lice koje učestvuje na konkursu nije osuđivano za određena krivična dela ili da ima građanska prava.

U pogledu uslova za prijem u službu tehničkog osoblja (radnika) važe odredbe Zakona o radnim odnosima (vidi »Jugoslovenski pregled«, januar 1958, str. 5—9).

Izbor kandidata koji su učestvovali na konkursu vrši starešina organa odnosno ustanove na predlog konkursne komisije. Ako starešina ne usvoji predlog konkursne komisije, smatra se da konkurs nije uspeo.

Lice koje je učestvovalo na konkursu ili čiji je pravni interes povređen može protiv akta o postavljenju podneti žalbu ako smatra da konkurs nije sproveden po propisanom postupku, ili da postavljeno lice ne ispunjava uslove propisane zakonom i konkursom ili ako je postavljeno lice koje nije učestvovalo na konkursu.

Komisije za službeničke poslove

Postoje Savezna i republičke komisije za službeničke poslove kao i pokrajinska, oblasna, sreska i opštinska komisija za službeničke poslove, i to kao samostalni organi uprave. Ove komisije, izuzev sreskih i opštinskih, daju saglasnost na rešenja o postavljenju odnosno unapređenju u određena zvanja, rešavaju o prigovorima protiv akta kojima se osporava zakonitost rešenja o službeničkim odnosima, rešavaju u drugom stepenu o žalbama službenika u slučajevima predviđenim zakonom, daju saglasnost na otkaze službenicima, vrše druge poslove koji su im stavljeni u nadležnost zakonom ili propisima zasnovanim na zakonu. Izvesne od ovih poslova vrši posebna komisija za službeničke poslove koja je obrazovana pri Državnom sekretarijatu za poslove narodne odbrane za civilne službenike u jedinicama i ustanovama jugoslovenske narodne odbrane.

Sreske i opštinske komisije za službeničke poslove sprovode konkurse i daju saglasnost na otkaze službenicima narodnog odbora i ustanovama nad kojima nadzorna prava vrše organi narodnog odbora. One, sem toga, odlučuju i o postavljenjima službenika, sem šefova osnovnih upravnih organa koje postavlja narodni odbor.

Članove sreske i opštinske komisije imenuje i razrešava narodni odbor, a članove ostalih komisija — odgovarajući izvršno veće. U svakoj komisiji nalazi se i predstavnik sindikata.

Plate i razvrstavanje službenika

Plata službenika sastoji se od osnovne i položajne plate. Službenici određenih službi ili na određenim mestima imaju i poseban dodatak. U plati koja je određena zakonom ili koja

se određuje posebnim propisima Saveznog izvršnog veća sadržani su i doprinosi budžetima, zatim doprinos za socijalno osiguranje i doprinos za stanbenu izgradnju.

Osnovna plata pretstavlja glavno primanje službenika i ona se određuje prema stručnoj spremi odnosno zvanju i prema godinama službe. Položajna plata ima karakter korektiva osnovne plate i ona se određuje, po pravilu, prema mestu (funkciji) na koje je službenik postavljen, a u određenim službama (prosveta i sl.) prema zvanju i drugim kriterijumima.

Pod određenim uslovima, određivanje plate može zavisiti od efekta rada, a mogu se uvoditi i premije ako takav način nagradivari odgovara prirodi poslova i načinu finansiranja. Za službenike u određenim samostalnim ustanovama (ustanovama socijalne zaštite, novinskim, izdavačkim i drugim ustanovama) predviđa se i mogućnost određivanja plate nezavisno od sistema osnovnih i položajnih plata, a to znači da se plate mogu određivati prema radnom mestu odnosno prema određenim funkcijama.

Osnovna plata. — Skala osnovnih plata ima 20 platnih razreda sa po dva stepena u prvom i drugom platnom razredu (I₁ i I₂ i I₃). Najniža osnovna plata (XX platni razred) iznosi 12.900 (neto 8.000) dinara, a najviša (I₁ platni razred) — 56.100 (neto 33.000) dinara.

Okviri za raspoređivanje zvanja unutar navedene skale osnovnih plata određeni su prema stručnoj spremi koja se traži za pojedina zvanja. Saglasno tome, osnovne plate službenika pojedinih vrsta kreću se na sledeći način:

službenika koji imaju zvanja četvrte vrste, za koja je kao opšti uslov propisana osmogodišnja škola i stručni ispit (niža stručna sprema) — od 13.600 (XIX platni razred) do 20.700 dinara (XII platni razred), a sa periodskim povišicama do 22.400;

službenika koji imaju zvanja treće vrste, za koja je kao opšti uslov propisana srednja stručna sprema, staž i stručni ispit (srednja stručna sprema) — od 16.800 (XVI pl. razred) do 27.500 dinara (VIII pl. razred), a sa periodskim povišicama do 29.600;

službenika koji imaju zvanje druge vrste, za koja je kao opšti uslov propisana viša škola, staž i stručni ispit (viša stručna sprema) — od 19.100 (XIII pl. razred) do 31.600 dinara (VI pl. razred), a sa periodskim povišicama do 33.800 i

službenika koji imaju zvanja prve vrste, za koja je kao opšti uslov propisana visoka škola u rangu fakulteta, staž i stručni ispit — od 22.400 (XI pl. razred) do 56.100 dinara (I₁ pl. razred, u kome nema periodskih povišica).

Osnovna plata pripravnika za početna zvanja navedenih vrsta iznosi: pripravnika za početna zvanja IV vrste — 12.960 dinara, pripravnika za početna zvanja III vrste — 15.700 dinara, pripravnika za početna zvanja II vrste — 17.900 dinara i pripravnika za početna zvanja I vrste — 20.700 dinara.

Položajna plata. — Položajna plata službenika nije utvrđena zakonom u potpunosti, tj. za sva mesta odnosno zvanja. Određeni su samo izvesni okviri. Najmanji i najveći iznos položajne plate pretstavlja opšti okvir zajednički za službenike svih javnih službi. Najmanji iznos je 1.600 (neto 1.000 dinara), a najveći 45.100 dinara (neto 22.000 dinara). U ovom okviru položajne plate za svako položajno mesto utvrđuje, po pravilu, organ koji je nadležan za utvrđivanje sistematizacije (za savezne i republičke organe državne uprave to su odgovarajuća izvršna veća, a za organe narodnih odbora — narodni odbori). Za službenike državnih organa određene su gornje granice prema stepenu političko-teritorijalnih jedinica: za najviši položaj u saveznim organima (pomoćnik državnog sekretara) — 45.100; za najviši položaj u republičkim organima (pomoćnik državnog sekretara) — 33.600; za najviši položaj u organima sreza (sekretar narodnog odbora) — 26.100, a u najrazvijenijim srezovima — 33.600; i za najviši položaj u organima opštine (sekretar narodnog odbora) — 21.400, a u najrazvijenijim opštinama — 26.100 dinara.

Najviši iznos položajnih plata utvrđuje se prethodno i za najviše položaje u pojedinim vrstama zdravstvenih ustanova, prema kojima se određuje visina položajne plate i za ostala mesta. Takve okvire propisuje Sekretarijat za narodno zdravlje SIV-a u saglasnosti sa Saveznim izvršnim većem.

Položajne plate sudija i pretседника sudova kao i javnih tužilaca i njihovih zamenika određuju se propisima Saveznog izvršnog veća, jedinstveno za celu zemlju, s tim što položajnu platu pretседnika republičkog i pokrajinskog Vrhovnog suda, pretседnika Vrhovnog privrednog suda i Saveznog javnog pravobranioca određuje pojedinačnim rešenjima nadležno izvršno veće, dok položajnu platu republičkog javnog tužioca određuje savezni javni tužilac u saglasnosti sa izvršnim većem.

Propisima Saveznog izvršnog veća određuje se i visina položajne plate nastavnog osoblja prosvetnih ustanova, a propisima Saveznog odnosno republičkog izvršnog veća — visina položajnih plata za položaje i zvanja u naučnim ustanovama. Republičko izvršno veće može unutar opšteg okvira propisati bliže okvire položajne plate i za položaje i zvanja službenika u ustanovama u oblasti kulture.

Posebni dodatki. — Za službenike državne uprave i ostalih službi, izuzev službenika prosvete, zdravstvene i veterinarske struke, poseban dodatak može se ustanoviti ako to iziskuje težina odnosno karakter službe ili uslovi rada ali ako je za takva mesta potrebno posebno stručno znanje. Dodatak se u takvim slučajevima može ustanoviti samo propisima Saveznog izvršnog veća. Ograničenja u pogledu visine posebnog dodatka nema u zakonu.

Za nastavno osoblje, kao i za službenike zdravstvene i veterinarske struke, bliže su određeni osnovi za ustanovljenje posebnog dodatka, kao i organi koji će donositi propise o posebnom dodatku.

Nagrade se mogu davati za vanredan rad i naročite uspehe u radu u slučajevima i pod uslovima koji se određuju propisima Saveznog izvršnog veća.

Plate službenika na određenim položajima. — Plate saveznih državnih sekretara i saveznih državnih potsekretara, pretседnika Saveznog vrhovnog suda, saveznog javnog tužioca i službenika koji imaju zvanje ambasadora određuju se propisima Saveznog izvršnog veća nezavisno od odredaba Zakona. Ovim propisima određuju se i granice za plate republičkih državnih sekretara i republičkih državnih potsekretara, unutar kojih plate utvrđuje republičko izvršno veće.

Plate službenika u inostranstvu se određuju posebnim propisima Saveznog izvršnog veća prema zvanjima i položajima, saglasno načelima utvrdjenim zakonom.

Plate tehničkog osoblja i pomoćnih službenika. — Plate tehničkog osoblja određuju se propisima Saveznog izvršnog veća prema stepenu kvalifikacije, radnom stažu i uslovima rada. Za ovo osoblje može se ustanovljivati i poseban dodatak ili uvoditi plata po normi odnosno premije za uštede materijala i sl. Ovom osoblju pripada i naknada za rad preko redovnog radnog vremena.

Minimalna i maksimalna plata pomoćnih službenika (kurira i dr.) utvrđena je Zakonom i ona iznosi 12.100 do 15.800 dinara. Bliži uslovi za dobijanje povišica, kao i za ustanovljavanje posebnog dodatka za ove službenike, određuju se propisima o platama tehničkog osoblja.

Posebne pogodnosti (davanja u naturi) mogu se ustanovljivati propisima Saveznog izvršnog veća, i to samo u službama gde uslovi rada i priroda službe to iziskuju. Zakon je to regulisao samo za nastavno osoblje (besplatan stan i ogrev onima koji su sa službom u selima), a za službenike u izvesnim zdravstvenim ustanovama predviđena je mogućnost da se reguliše Pravilnikom o platama službenika zdravstvene ustanove (stanovanje uz plaćanje naknade u zdravstvenoj ustanovi, besplatna hrana za vreme dežurstva).

Obezbeđenje određenog minimuma plate. — U slučajevima potraživanja od službenika obezbeđuje im se određeni minimum plate koji ne može biti predmet zabrane odnosno izvršenja. U takvim slučajevima službeniku se može staviti zabrana na platu, po odbitku doprinosa, najviše do jedne trećine, a za izdržavanje do jedne polovine plate. Iznos od 6.000 ne može uopšte biti predmet nikakvog izvršenja. Druge obustave ili smanjenje plate mogu se vršiti samo ako je to zakonom određeno.

Osnovna prava iz radnog odnosa.

Pored prava na platu i na naknade u određenim slučajevima, službenik ima i druga prava koja proističu iz radnog odnosa, a koja se kao osnovna prava regulišu Zakonom o radnim odnosima.

Socijalno osiguranje. — Jedno od osnovnih prava službenika je i pravo na socijalno osiguranje, kojim se obezbeđuju, za njega i njegovu porodicu, određena prava za slučaj bolesti, smanjenja radne sposobnosti, starosti, smrti, kao i druga prava utvrđena propisima o socijalnom osiguranju koje je obavezno i jedinstveno na celoj teritoriji Jugoslavije.

Radno vreme. — Za službenike u javnim službama radno vreme iznosi 7 časova dnevno, a u službama u kojima se radi u smenama — 8 časova. Za tehničko osoblje, čija se plata određuje po času, može se odrediti radno vreme u istom trajanju kao i za radnike zaposlene na odgovarajućim poslovima u privrednim organizacijama. U ovakvim slučajevima i redovno radno vreme službenika poklapa se sa radnim vremenom tehničkog osoblja.

Rad preko redovnog radnog vremena prema Zakonu o javnim službenicima može se narediti samo kad to naročita potreba iziskuje. Ukupan prekovremeni rad može iznositi najviše 8 časova u toku jedne nedelje. Duži prekovremeni rad može se narediti samo u slučajevima kad je to zbog javnog interesa predviđeno propisima službe.

Pravo na naknadu za rad preko redovnog radnog vremena pripada službenicima, ali samo u određenim službama i za određene poslove. U kojim će se službama i pod kojim uslovima davati ta naknada određuje se propisima Saveznog izvršnog veća. Za tehničko osoblje je u Zakonu o javnim službenicima propisano da ima pravo na naknadu kada radi preko redovnog radnog vremena.

Isto tako je i za službenike veterinarske struke propisano da imaju pravo na naknadu za prekovremeni rad. Pitanje naknade za prekovremeni rad zdravstvenih službenika reguliše se Pravilnikom o platama službenika zdravstvene ustanove.

Noćni rad može se dozvoliti samo u slučajevima i pod uslovima koji su utvrđeni Zakonom i propisima donetim na osnovu Zakona.

Odmori i odsustva. — Službenik ima pravo na nedeljni i godišnji odmor a u određenim slučajevima i u toku radnog dana. Plaćeni godišnji odmor iznosi najmanje 12, a najviše 30 radnih dana u jednoj kalendarskoj godini. Dužina godišnjeg odmora u ovim granicama određuje se prema radnom stažu, uslovima rada, funkciji i kvalifikaciji, kao i drugim merilima koja se utvrđuju Zakonom. Godišnji odmor duži od 30 radnih dana može se ustanoviti samo Zakonom i propisima donetim na osnovu Zakona. Pravo na godišnji odmor stiče se posle 11 meseci neprekidnog radnog staža. U javnim službama pravo na plaćeni godišnji odmor imaju i honorarni službenici koji rade puno radno vreme. Honorarni službenici koji ne rade puno radno vreme imaju pravo na neplaćeni godišnji odmor ako ugovorom nije drukčije predviđeno.

Otsustvo se može odobriti službeniku samo u opravdanim slučajevima, radi svravanja neophodnog privatnog posla. Plaćena odsustva po ovom osnovu mogu u jednoj kalendarskoj godini iznositi ukupno najviše 7 dana. Plaćeno odsustvo duže od 7 dana može se odobriti službeniku koji se upućuje na praksu radi stručnog usavršavanja. Ukoliko se odobrava odsustvo duže od jedne godine, potrebna je saglasnost Savezne odnosno republičke komisije za službeničke poslove. Neplaćeno odsustvo može da iznosi do mesec dana. Duže od mesec dana, ali ne duže od tri meseca, daje se samo radi školovanja, i to u saglasnosti sa Saveznom komisijom. Neplaćeno odsustvo duže od mesec dana ne priznaje se za napredovanje.

Posebne zaštite. — Kao jedno od osnovnih prava iz radnog odnosa predviđeno je i obezbeđenje zaštite života i zdravlja odgovarajućim higijensko-tehničkim merama. Pravo na posebnu zaštitu imaju žene i omladina u radnom odnosu, kao i vojni invalidi i invalidi rada. Bliže odredbe o načinu na koji se obezbeđuje posebna zaštita u navedenim slučajevima sadrži Zakon o radnim odnosima.

Pravo žalbe i tužbe. — Radi ostvarivanja svojih zakonitih prava iz radnog odnosa, službenici imaju pravo podnositi zahteve, prigovore odnosno žalbe organu odnosno ustanovi u kojoj su zaposleni. U slučajevima i pod uslovima predviđenim u Zakonu, službenik može ostvarivati svoja zakonita prava putem tužbe kod nadležnog redovnog suda.

Napredovanje

Napredovanje službenika u određena zvanja i položaje odnosno u više platne razrede zasniva se na ličnim sposobnostima, stručnom zvanju, uspehu u radu i godinama službe. Napredovanje u svim vidovima vezuje se za ocenjivanje koje se uvodi u svim službama. Ocena se uzima kao jedan od objektivnih uslova koji povlači i odgovarajuću povišicu u plati odnosno unapređenje u više zvanje.

Sistem napredovanja službenika državne uprave. — Zvanja službenika državne uprave predstavljaju određeni rang u službi odnosno priznati stepen stručne sposobnosti u okviru ranga određene stručne sprema. Saglasno tome uveden je i odgovarajući sistem napredovanja u viši platni razred u okviru jednog zvanja odnosno u više zvanje. U okviru istog zvanja službenik redovno napreduje u više platne razrede posle svake tri godine službe.² Godina u kojoj službenik nije ocenjen povoljnom ocenom ne priznaje se za napredovanje u viši platni razred. Mogućnost bržeg unapređenja u platni razred u okviru istog zvanja nije predviđena za službenike državne uprave.

² U godine službe za napredovanje priznaje se vreme koje je službenik proveo u radnom odnosu na poslovima za koje se traži stručna sprema istog ranga kao i za zvanje koje ima odnosno u koje treba da se postavi. Vreme provedeno na poslovima za koje se traži manja stručna sprema može se priznati delimično. Isto tako može se priznati i vreme provedeno u vršenju samostalne profesionalne delatnosti. Pored toga, priznaje se uz određene uslove i vreme koje se priznaje kao poseban staž za penziju po odredbama člana 29 do 40 Zakona o penzijskom osiguranju (»Službeni list FNRJ«, br. 51/57).

Napredovanje u više zvanje u okviru iste vrste (isti rang sprema) može biti redovno i vanredno. Redovno napredovanje u više zvanje je kad službenik provede tri godine u završnom platnom razredu svoga zvanja i ako je za poslednje dve godine pokazao prema ocenama sposobnost bolju od prosečnog službenika (ocena »ističe sek«). Ako je samo dobio zadovoljavajuću ocenu, službenik ne može biti unapređen u više zvanje, ali u takvom slučaju ima pravo na periodske povišice (4). Ako se ovakav službenik nalazi u početnom zvanju, može tražiti da polaže poseban ispit, i ukoliko ga položi, unapređuje se u više zvanje.

Pre vremena predviđenog za redovno napredovanje, ali ne pre ispunjenja dve trećine redovnog staža, službenik može biti unapređen u više zvanje ako se naročito ističe u radu i ako je kao takav dobio za poslednje tri godine najbolju ocenu. Ako je u pitanju unapređenje u zvanje savetnika, potrebna je i saglasnost komisije za službeničke poslove (Savezne odnosno republičke). Unapređenje i pre navedenog roka može uslediti samo ako se službenik, pored ispunjenja iznetih uslova, ističe organizatorskim sposobnostima ili stručnim radovima. Za ovo unapređenje potrebna je saglasnost Savezne komisije za službeničke poslove.

Za unapređenje u najviše zvanje u državnoj upravi (viši savetnik) predviđeni su kao uslovi da službenik ima zvanje savetnika i da pokazuje naročite stručne kvalitete za rukovodne poslove ili da ima naučne odnosno stručne radove visokog kvaliteta. Saglasnost za ovo unapređenje daje isključivo Savezna komisija za službeničke poslove.

Prelazak iz jedne kategorije (vrste) službenika u drugu nije isključivo vezan za određenu školsku kvalifikaciju, sem u onim službama gde je određena školska sprema uslov za vršenje službe. Ako se službenik u toku rada u određenoj službi naročito istakne sposobnošću i stručnim znanjem, može mu se priznati stručna sprema višeg stepena, pod uslovom da položi posebni ispit. U ovakvom slučaju službenik se unapređuje u više zvanje, a dalje napreduje u službi za koju mu je priznata stručna sprema kao i službenik koji ima odgovarajuću školsku spremu.

Ovakav sistem napredovanja uveden je i za službenike u drugim javnim službama (u zavodima za socijalno osiguranje, bankama, štedionicama, privrednim komorama i dr.) koji imaju zvanja istog karaktera kao što su i zvanja službenika državne uprave. Zvanja sudija su izborna i za njih važe posebni propisi.

Sistem napredovanja službenika prosvetne i zdravstvene struke. — Zvanja ovih službenika označavaju ustvari određena zanimanja, i napredovanje u viša zvanja ne može biti kao kod ostalih službenika. Osnovni vid napredovanja ovih službenika je napredovanje u više platne razrede i zato je i sistem napredovanja drukčiji od sistema uvedenog za ostale službenike.

Pored mogućnosti redovnog napredovanja u više platne razrede (posle svake tri godine službe), za službenike prosvetne i zdravstvene struke predviđena je i mogućnost vanrednog odnosno bržeg napredovanja u platne razrede. Tako se službenici koji imaju zvanja učitelja, vaspitača, učitelja praktične nastave, nastavnika i dr., položen stručni ispit i najmanje šest godina službe u prosvetnim ustanovama, a za poslednje tri godine su ocenjeni najboljim ocenama, unapređuju u jedan platni razred više. Po ovom osnovu službenik se može unaprediti dva puta u toku službe — u razmaku od najmanje pet godina. Ovakvo unapređenje za asistente vezano je za ponovni izbor. Na ovim principima postavljen je i sistem napredovanja službenika zdravstvene i veterinarske struke, s tom razlikom što se brže napredovanje u platne razrede vezuje ne samo za ocene već i za određene posebne ispite.

Premeštaj i privremeno dodeljivanje na rad

Službenici državne uprave mogu biti premešteni po potrebi službe, ali samo ako nema mogućnosti da se na drugi način (putem konkursa ili premeštaja po molbi) upražnjeno mesto popuni službenikom odgovarajućih

kvaliteta, i to pod uslovom da su službeniku u novom mestu službovanja obezbeđeni uslovi stanovanja koji odgovaraju onima koje je imao u ranijem mestu. Međutim, službenik koji je primljen u službu kod određenog organa na osnovu konkursa ne može ni u kom slučaju bez svog pristanka biti premešten pre isteka dve godine od dana postavljenja. Ako su u pitanju službenici određene organizaciono-jedinstvene službe iste političko-teritorijalne jedinice, Savezno izvršno veće može propisati, kad je to potrebno radi normalnog vršenja službe, mogućnost vršenja premeštaja nezavisno od navedenih uslova.

Privremeno dodeljivanje na rad može trajati najviše do tri meseca u toku jedne godine.

Nastavno osoblje ne može se premeštati bez svog pristanka, a ako pojedina nastavnička mesta ostanu nepopunjena po završetku redovnih i naknadnih konkursa ili ako ostanu upražnjena u toku školske godine, savet za školstvo može privremeno dodeliti nastavnike iz druge škole ako bi se zbog nedostatka nastavnika dovelo u pitanje redovno obavljanje nastave. Ovakvo privremeno dodeljivanje na rad može da traje najduže do kraja školske godine, a službenik koji je bio dodeljen na rad ne može se bez svog pristanka za dve naredne školske godine ponovo dodeljivati na rad u drugo mesto.

U zdravstvenoj službi takođe nije dozvoljen premeštaj bez pristanka službenika, ali u slučaju pojave epidemija ili kad ne može da se obezbedi ni osnovna zdravstvena zaštita stanovništva, savet za narodno zdravlje narodne republike može zdravstveno osoblje svojom naredbom privremeno dodeljivati na rad kod druge zdravstvene ustanove. Privremeno dodeljivanje i u ovim slučajevima može da traje najviše šest meseci u toku tri godine.

Odgovornost službenika

Disciplinska odgovornost i udaljenje službenika od dužnosti. — Službenik odgovara disciplinski za disciplinsku neurednost ili za disciplinski prestup. Krivična odgovornost ne isključuje disciplinsko kažnjavanje ako delo koje je bilo predmet krivičnog postupka pretpostavlja i povredu službene dužnosti.

Kazne za disciplinske neurednosti su: opomena, ukori, novčana kazna u iznosu od 5% od osnovne plate službenika, s tim da ukupan zbir novčanih kazni u jednom mesecu ne može preći iznos od 10% od njegove osnovne mesečne plate.

Kazne za disciplinske presteupe su: umanjeno osnovne plate za vreme od tri meseca do godinu dana, s tim da za svaki pojedini mesec ne može biti veće od 20% od osnovne plate službenika; zaustavljanje u napredovanju u viši platni razred odnosno u višu periodsku povišku do godinu dana; zaustavljanje u napredovanju u više zvanje odnosno zabrana unapređenja na viši položaj za vreme od šest meseci do godinu dana; smenivanje sa položaja; otpuštanje iz službe određenog organa ili ustanove, sa zabranom povratka za vreme od jedne do tri godine; otpuštanje iz određene službe sa zabranom povratka u tu službu za vreme od jedne do tri godine.

Predviđena je i mogućnost ublažavanja i delimičnog odnosno potpunog oslobađanja od izvršenja kazne, kao i rehabilitacije.

O disciplinskoj neurednosti rešava starešina organa odnosno ustanove ili starešina koga on ovlasti po načelima Opšteg upravnog postupka.

Kazne za disciplinske presteupe izriču disciplinski sudovi, i to: sreski, oblasni, pokrajinski, republički i Savezni, kao prvostepeni disciplinski sudovi, i oblasni, pokrajinski, republički i Savezni, kao viši disciplinski sudovi. Svi ovi sudovi organizuju se na administrativno-teritorijalnom principu, s tim što se za izvesne službe mogu obrazovati posebni sudovi.

Udaljenje od vršenja dužnosti predviđa se kao obavezno i fakultativno. Obavezno je kad se službenik nalazi u istražnom zatvoru, a fakultativno — ako je protiv službenika pokrenut krivični ili disciplinski postupak, a disciplinski prestup je po svojoj težini takav da bi bilo štetno po interese službe da službenik i dalje ostane na dužnosti. Udaljenje od dužnosti po ovom osnovu može trajati najduže tri meseca. Za prekoračenje ovog roka potrebno je odobrenje prvostepenog disciplinskog suda.

Za vreme udaljenja od dužnosti službeniku se od prvog narednog meseca isplaćuje trećina, a ako ima porodicu na izdržavanju — polovina plate.

Materijalna odgovornost. — Ako je službenik svojim krivičnim činom učinio štetu organu ili ustanovi javne službe ili organizaciji u vezi s vršenjem službene dužnosti, dužan je da štetu naknadi. Za štetu koju je učinio službenim aktom ili radnom službenik odgovara samo ako je šteta prouzrokovana namerno ili iz krajnje nepažnje.

Postojanje štete, njenu visinu i okolnosti pod kojima je nastala utvrđuje posebna komisija. Na osnovu izveštaja komisije donosi se rešenje kojim se utvrđuje obaveza službenika da naknadi štetu u određenoj visini, kao i način plaćanja. Protiv ovog rešenja nije dozvoljena žalba niti se na osnovu njega može sprovesti izvršenje, već se samo može predložiti izdavanje platnog naloga po odredbama Zakona o parničnom postupku. Rešenje o naknadi štete, ukoliko premaša iznos od 100.000 dinara, obavezno se dostavlja nadležnom javnom pravobranocu koji može tužbom pred redovnim sudom zahtevati da se službenik osudi na plaćanje štete u iznosu većem od onog koji je određen u rešenju.

Za oslobađanje službenika od plaćanja štete, ako za to postoje opravdani razlozi, potrebna je saglasnost organa nadležnog za poslove finansija.

Za štetu koju službenik u vezi sa vršenjem službe učini svojim nezakonitim radom građanima ili pravnim licima odgovara političko-teritorijalna jedinica, ustanova sa svojstvom pravnog lica odnosno organizacija čija se služba vrši. Službenik može biti tužen za štetu samo u slučaju kad je osuđen za krivično delo kojim je prouzrokovao štetu građaninu ili pravnom licu. Odgovornosti za štetu nema ako je oštećeni štetu mogao izbeći ulaganjem pravnog sredstva, ali je to propustio da učini.

Ako je političko-teritorijalna jedinica, ustanova odnosno organizacija isplatila naknadu štete, ima pravo da od službenika traži naknadu onoga što je isplaćeno.

Prestanak službe

Služba prestaje: po sporazumu i po otkazu, po sili zakona ili po presudi disciplinskog suda.

Prestanak službe po sporazumu. — Za prestanak službe po ovom osnovu potrebno je da se zaključi pismeni sporazum. Pismenim sporazumom se utvrđuje i dan prestanka službe, nezavisno od dužine radnog staža.

Prestanak službe otkazom. — Pravo na otkaz ima službenik i organ odnosno ustanova ili organizacija. Službenik ne može otkazati službu za vreme udaljenja od dužnosti ili za vreme trajanja disciplinskog postupka. Službeniku se ne može otkazati služba: prvo, za vreme bolovanja, bolesti, oporavka ili godišnjeg odmora; drugo, dok je na stručnom usavršavanju ili specijalizaciji; treće, dok je na dosluženju vojnog roka do tri meseca, odnosno dok je na vojnoj vežbi; i četvrto, trudnoj ženi, kao i majci dojilji do navršetka osam meseci dojenja.

Za otkaz službe koji se daje službeniku potrebna je saglasnost komisije za službeničke poslove.

Otkaz se daje u određenom otkaznom roku (od jednog do šest meseci), čija je dužina određena prema radnom stažu (odnosno vremenu provedenom van radnog odnosa ako se priznaje za napredovanje) i prema vrsti službenika.

Ako su u pitanju službenici koji su postavljeni u izborna zvanja po posebnim propisima, otkaz službe ne dolazi u obzir. U takvim slučajevima samo razrešenje službenika smatra se kao otkaz ako tim posebnim propisima nije drukčije određeno.

Za službenike državne uprave koji imaju 15 godina službe, od kojih 10 godina neprekidno provedenih u državnim organima, služba se ne može otkazati, sem ako je u pitanju službenik koji je kažnjen za takvo krivično delo da ga čini nepodobnim za vršenje službe u kojoj se nalazi, zatim službenik koji za tri poslednje godine nije dobio povoljnu ocenu ili službenik koji ispunjava uslove za ličnu penziju.

Ako se ukine organizaciona jedinica ili mesto, službenik koji ispunjava navedene uslove stavlja se na raspoloženje, a ako se ne raspoređi u roku od 12 meseci, penzionise se sa pravom na ličnu penziju koja mu pripada po Zakonu o penzijskom osiguranju.

Službeniku koji je otkazao službu u državnom organu ili je službu samovoljno napustio ne priznaje se u staž za stavljanje na raspoloženje odnosno administrativno penzionisanje vreme provedeno u službi pre otkaza.

Službenik kome je služba otkazana ima pravo na otpremninu ako je u službi neprekidno proveo najmanje tri godine. Otpremnina iznosi: do 6 godina službe — jednostruki, posle 6 do 10 godina dvostruki, a posle 10 godina — četvorostruki iznos plate u poslednjem mesecu službe. Otpremnina ne pripada službeniku koji je ispunio uslove za penziju. Za vreme primanja plate na ime otpremnine službenik nema prava na materijalno obezbeđenje predviđeno za nezaposlene.

Prestanak službe po sili zakona i po presudi disciplinskog suda. — Po sili zakona službeniku prestaje služba: kad stupi na otpušćenje vojnog roka ili dosluženje vojnog roka duže od tri meseca; kad nadležni organ socijalnog osiguranja utvrdi da je trajno i potpuno nesposoban za vršenje službe; kad ostvari pravo na starosnu penziju; kad bude osuđen na kaznu strogog zatvora ili bezuslovno na kaznu zatvora dužu od godinu dana; kad izgubi jugoslovensko državljanstvo; kad samovoljno napusti službu i ne javi se na dužnost za 7 dana.

Po presudi disciplinskog suda služba prestaje kad službenik pravosnažnom presudom bude osuđen na otpuštanje iz službe.

J. J.

SEDNICA SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA

14. januara 1958. godine

Na sednici Saveznog izvršnog veća, održanoj 14. januara 1958. g., pod predsedništvom Svetozara Vukmanovića, potpredsednika Saveznog izvršnog veća, donete su sledeće uredbe, odluke i rešenja:

Uredba o posebnom invalidskom dodatku deci palih boraca (dodatak pripada deci palih boraca — uživaocima porodične invalidnine, ako se nalaze na redovnom školovanju ili drugim vidovima osposobljavanja; poseban invalidski dodatak je dopunski prihod, jer ukoliko prihod samog deteta ili njegovog roditelja ne dostiže maksimalni iznos koji predviđa Uredba, onda se ovim dodatkom nadopunjuje ta razlika između stvarnih prihoda i predviđenog maksimuma; predviđeni maksimalni iznos visine dodatka — 6.000, 7.000 ili 8.000 dinara — zavisi od ukupnog iznosa prihoda od poljoprivrede i drugih redovnih prihoda samog deteta ili roditelja, vrste školovanja i od toga da li dete živi sa roditeljem odnosno staraoцем);

Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o zanatskim radnjama i zanatskim preduzećima (izmenama je omogućeno uvođenje nove nomenklature privrednih delatnosti koje se smatraju zanatskim radnostima — broj zanatskih radnosti smanjen je od 238 na 106 — sa opisom osnovnih poslova svake pojedine radnosti);

Uredba o Saveznom savetu za film (Savezni savet za film će kao stručni savet Sekretarijata za prosvetu i kulturu Saveznog izvršnog veća u oblasti filma razmatrati pitanja i probleme iz ove oblasti i davati Saveznom izvršnom veću i saveznim organima uprave mišljenja i predloge o merama koje treba preduzimati za unapređenje kinematografije; Savet će razmatrati i značajna pitanja repertoarske politike, sistem školovanja i usavršavanja filmskih, umetničkih i tehničkih kadrova, pitanja poboljšanja ekonomskih i tehničkih uslova filmske industrije, prometa i prikazivanja filmova; članove Saveta imenovaće Savezno izvršno veće iz redova istaknutih filmskih stručnjaka, umetnika i javnih radnika);

Uredba o Saveznom savetu za radiodifuziju i televiziju (Savezni savet za radiodifuziju i televiziju će kao stručni savet Sekretarijata za prosvetu i kulturu Saveznog izvršnog veća razmatrati probleme iz oblasti radiodifuzije i televizije i davati predloge Saveznom izvršnom veću i saveznim organima uprave o merama koje treba preduzimati za dalji razvitak ove oblasti; Savet će razmatrati pitanja koja se odnose na poboljšanje tehničkih i ekonomskih uslova radiodifuznih i televizijskih stanica, na njihovu programsku politiku i na podizanje stručnih, tehničkih, publicističkih i umetničkih kadrova u ovoj oblasti; članove Saveta imenovaće Savezno izvršno veće iz redova istaknutih stručnjaka radiodifuzije i televizije, publicista, umetnika i javnih radnika);

Odluka o obrazovanju privremenih saveta naučnih ustanova (Odlukom se ovlašćuju osnivači postojećih naučnih

ustanova da do obrazovanja saveta naučnih ustanova obrazuju privremene savete ukoliko republičkim zakonima nije drukčije određeno; privremeni saveti se obrazuju da bi se u predviđenom roku izvršilo saobražavanje postojećih naučnih ustanova uslovima propisanim u Zakonu o organizaciji naučnog rada i donela pravila tih ustanova);

Odluka o davanju naknade (regresa) pri kupovini opreme i rezervnih delova za potrebe poljoprivrede; Odluka o izmenama i dopunama Odluke o naknadi (regresu) pri kupovini veštačkog đubriva i sredstava za zaštitu bilja za potrebe poljoprivrede; Odluka o izmenama i dopunama Naredbe o davanju naknade (regresa) za kupljeno gorivo i mazivo za potrebe poljoprivrede i morskog i jezerskog ribarstva; Odluka o davanju naknade (regresa) pri prodaji industrijskih proizvoda za potrebe morskog i jezerskog ribarstva; Odluka o izmeni Odluke o davanju naknade (regresa) pri prodaji uvezene priplodne stoke; Odluka o prestanku važnosti Odluke o davanju naknade (regresa) pri prodaji industrijskih proizvoda za potrebe pčelarstva; Odluka o izmenama i dopunama Odluke o davanju naknade (regresa) za staklenu ambalažu (odlukama su smanjeni regresi za opremu i rezervne delove za potrebe poljoprivrede, za veštačka đubriva, sredstva za zaštitu bilja i industrijske proizvode za potrebe morskog ribarstva u proseku za 25% u odnosu na prošlogodišnje; uprkos smanjenja regresa za određene proizvode ukupan iznos regresa za industrijske proizvode namenjene poljoprivredi u 1958. g. veći je za oko 8 milijardi u poređenju sa prošlom godinom, jer će se poljoprivreda snabdeti znatno većim količinama mašina, uređaja, veštačkog đubriva itd.; regres će se odobravati samo za poljoprivrednu opremu koja je bitna za unapređenje poljoprivredne proizvodnje, kao što su traktori sa priključnim mašinama, kombajni, krupne vršalice, motorne prskalice i zaprašivači za zaštitu bilja, eksplozivni motori i kišni agregati, bageri, elevatori i ribarski brodovi određene načine; novi korisnici regresa su ustanove i organizacije koje vrše zaštitu zemljišta od bujica i erozija, poljoprivredni fakulteti, centri za kurseve i škole za osposobljavanje kadrova u poljoprivredi, dok se industrijskim i trgovinskim preduzećima regresi neće više odobravati);

Uredba o izmenama i dopunama Tarife poreza na promet; Odluka o određivanju najviših prodajnih cena za pojedine proizvode; Rešenje o obaveznoj isporuci elektrolitnog bakra u bloku, rotopapira i rezane građe jele, smrče i bora za potrebe određenih kategorija potrošača u 1958. godini; Uredba o dopuni Uredbe o osnivanju preduzeća i radnji; Odluka o ovlašćenju Sekretarijata za industriju Saveznog izvršnog veća o određivanju plate radnika i službenika određenih preduzeća u izgradnji; Uredba o dopuni Uredbe o završnim računima privrednih organizacija za 1957. godinu; Odluka o stručnoj spremi i ostalim uslovima koje moraju imati lica koja se postavljaju za glavne sanitarne inspektore, šefove sanitarnih inspektorata, sanitarne i pomoćne sanitarne inspektore; Odluka o zatvaranju Generalnog konzulata FNRJ u Kazablanci.

Pored toga, Savezno izvršno veće je ratifikovalo deset međunarodnih sporazuma.

R - M. M.

SEDMI PLENUM SAVEZNOG ODBORA SSRNJ

Desetog januara 1958 g. održan je u Beogradu, pod predsedništvom predsednika Tita, VII Plenum Saveznog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije. Na dnevnom redu Plenuma nalazio se referat »O dosadašnjim rezultatima u socijalističkoj izgradnji zemlje i političkim pripremama za izbore za Saveznu i republičke narodne skupštine«, koji je podneo član Saveznog odbora SSRNJ Svetozar Vukmanović.

Plenumu su prisustvovali i predstavnici sreskih odbora SSRNJ, kao i direktori i glavni urednici listova, radio-stanica i agencija iz zemlje i drugi javni i kulturni radnici.

U referatu Svetozara Vukmanovića je data analiza i sumaran prikaz razvika zemlje i socijalističkih društvenih odnosa u raznim oblastima društvenog i političkog života u posleratnom periodu, a naročito u periodu od 1953 g. do danas.

Predeni period, kaže se u referatu, karakterističan je ne samo po snažnom razviku naše privrede, nego naročito po revolucionarnim promenama koje su izvršene u odnosima među ljudima, u položaju neposrednih proizvođača u odnosu na sredstva za proizvodnju kojima oni upravljaju i u raspodeli dohotka koji proizvodnja ostvaruju. Na principima samoupravljanja, kao osnovnom načelu našeg društvenog života, izgrađivan je novi demokratski mehanizam u kome su organi samoupravljanja neposredno preuzimali funkcije države, čime je otpočeo proces njihovog odumiranja. Stvaranjem nove političke strukture društva ovim putem izrasla je i socijalistička demokratija, koja i po formi i po suštini postaje sve više neposredna demokratija. Da bi se dobila jasnija slika šta sve prava upravljanja, preneti na organe upravljanja, znače u materijalnim odnosima, Svetozar Vukmanović je naveo i neke kvantitativne odnose. Od ukupnog društvenog proizvoda iz privrede socijalističkog sektora, radnički saveti u preduzećima raspolazu (u obliku dela dohotka koji im ostaje za samostalnu raspodelu na plate i fondove, kao i u obliku amortizacije) sa oko 40%, narodni odbori opština i srezova, kao i ustanove sa organima upravljanja raspolazu za svoje budžete i fondove sa oko 22%. Organi samoupravljanja u oblasti socijalnog osiguranja raspolagali su sa 11%. Prema tome, oko tri četvrtine društvenog proizvoda socijalističkog sektora (ne računajući tu kredite iz centralnih investicionih fondova) nalazilo se na neposrednom raspolaganju i odlučivanju organa radničkog samoupravljanja i društvenog upravljanja na raznim sektorima našeg privrednog i društvenog života. Ako se tome doda da je u ovim organima dosad učestvovalo preko milion građana Jugoslavije, onda je neosporno da sistem društvenog upravljanja i neposredne demokratije koji se primenjuje u Jugoslaviji daleko prevazilazi po svojoj demokraciji sve društvene sisteme koji su se do danas pojavili u istoriji. Značaj ovih promena može se zbog toga uporediti samo sa takvim revolucionarnim promenama kakve su ostvarene pobedom Narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije.

U nastavku svog referata Svetozar Vukmanović se duže zadržao na postignutim rezultatima u privrednoj izgradnji i na narednim zadacima u ovoj oblasti. Naša privreda, rekao je on, ne samo da je dostigla znatno viši nivo, nego je i bitno izmenjena njena struktura. Time je učinjen odlučan korak ka pretvaranju nerazvijenih i zaostale agrarne privrede, koja je stagnirala, u privredu sa industrijsko-agrarnim karakterom koja se razvija brzim tempom. Rezultati koje smo postigli bili bi značajni da smo ih ostvarili i pod daleko boljim i povoljnijim uslovima. Ovakvo, oni još jednom potvrđuju sve prednosti našeg sistema, koji je omogućio aktivnu saradnju i inicijativnu delatnost naših radnih ljudi, što je orijentalislo sve snage na postizanje ovako krupnih rezultata. Tako je u periodu od 1947 g. do 1957 g. povećan nacionalni dohodak Jugoslavije za 80%; učešće industrije i rudarstva povećalo se od 25% u 1939 g. na 45% u 1956 g., dok je učešće poljoprivrede u istom periodu opalo od 50% na 30%, pri čemu je znatno izmenjena struktura stanovništva u korist gradskog stanovništva (relativni udeo poljoprivrednog stanovništva je opao od 75% na oko 58%, uz odgovarajući porast nepoljoprivrednog stanovništva); povećao se broj zaposlenih u privredi, tako da je tokom 1957 g. već premašio broj od dva miliona; znatno je ubrzan privredni razvoj zaostalih područja, što se ogleda u tempu razvika proizvodnih snaga, u porastu opšte i lične potrošnje na svim područjima itd.

Zadržavajući se na pitanjima razvika naše i n d u s t r i j e, Svetozar Vukmanović je istakao da je ona dostigla veoma značajan nivo, pri čemu je tempo njenog razvika u poslednjim godinama prevazišlo tempo razvika privrede mnogih zapadnogevropskih zemalja. Međutim, ovakav razvitak naše industrije nije mogao da teče potpuno usklađeno. To se ogleda kako u izvesnom zaostajanju proizvodnje sirovina i reprodukcijom materijala, što se odražava na nepotpuno korišćenje kapaciteta u nekim granama finalne proizvodnje, tako i u srazmerno brzom porastu uvoza industrijske robe (uglavnom sirovina i reprodukcijom materijala) u poređenju sa izvozom. Ove pojave

nameću potrebu da se u daljem razviku vodi računa o potrebi izvesnih strukturnih izmena u privredi, koje treba da omoguće jačanje onih grana koje su u stanju da povećavaju naš izvoz ili pak da proširuju sirovinu bazu, i na taj način smanjuju uvoz industrijskih proizvoda.

Takođe, oseća se nedovoljna povezanost naše proizvodnje sa inostranim tržištima. Međutim, ovo se ne svodi samo na povećanje mogućnosti za razmenu ili plasman proizvoda. Razne zaštitne mere, koje su opravdane kada je u pitanju potreba da se naša mlada industrija zaštiti od konkurencije industrije razvijenih zemalja, omogućavale su mnogim preduzećima da posluju sa niskom produktivnošću rada i većim troškovima, a isto tako doprinosile su tendenciji podizanja izvesnih sitnijih preduzeća, koja u osnovi nisu racionalna i ne bi mogla da izdrže konkurenciju inostranih proizvoda. Najzad, ceo taj sistem zaštitnih mera doprinosio je i održavanju dispariteta u cenama na našem unutrašnjem tržištu, što je u izvesnoj meri kočilo naše napore za stabilizaciju privrede. Naravno, to sve ne znači da izvesne grane naše industrije ne treba i dalje štiti u ovom pogledu, ali dalji proces razvika mora da ide u pravcu punijeg ukupljanja domaće industrije u međunarodnu razmenu, čime će se ona dovesti u položaj da povećava svoju produktivnost rada i da se što više osposobi da zadovoljava potrebe unutrašnjeg tržišta i izvoza kako po asortimanu tako i po kvalitetu i troškovima produkcije. Takav proces bi morao biti potpomognut odgovarajućom politikom usmeravanja investicija, koja bi potstakla razvoj onih grana koje imaju mogućnost da pod konkretnim uslovima povećavaju izvoz odnosno smanjuju uvoz, a sprečavala razvitak onih koje ne odgovaraju ovim uslovima.

Poljoprivredna proizvodnja je zaostajala. Koreni te zaostalosti su nasledena privredna struktura i one razvojne tendencije koje su se pojavljivale u privredi tokom nekoliko poslednjih decenija. Nasledena materijalna i društvena osnovica u poljoprivredi — usitnjenost seljačkog poseda, primitivna agrotehnika itd. nije pružila povoljnu bazu za brzi proces njenog unapređenja neposredno posle rata. Posleratni privredni razvitak, čija je osnova bila ubrzana industrijalizacija, zaostrio je one disproporcije između poljoprivrede i ostalih privrednih grana koje su u nasledenoj privrednoj strukturi postojale kao latentna pojava. Međutim, dosadašnji privredni razvitak već je stvorio mogućnost da se pred kraj proteklog perioda otpočne proces snažnijeg investiranja u razvoj poljoprivredne proizvodnje.

Rezultati postignuti u poslednjim godinama, a naročito u 1957 g., kada se pokazalo da su, pored povoljnih klimatskih uslova, i sve učinjene mere i materijalna ulaganja za unapređenje poljoprivrede počeli da daju rezultate, jasno potvrđuje da je brzi i snažniji razvitak poljoprivrede moguć jedino putem organizovanja rada, uz jačanje socijalističkih društvenih odnosa na selu. Kroz ove rezultate se već osećaju i povećana ulaganja, koja su vršena poslednjih godina, naročito ona sa brzim efektom (povećan broj traktora, poboljšano seme, šira primena veštačkih đubriva itd.). S druge strane, unošenjem modernih sredstava za proizvodnju u proces poljoprivredne reprodukcije preko zadruga i poljoprivrednih organizacija stvarali su se uslovi i za brže promene u postojećim odnosima u proizvodnji. To je bilo omogućeno i pravilno izabranom orijentacijom u pogledu daljeg razvika socijalističkih odnosa na selu, potvrđenom i u Rezoluciji Savezne narodne skupštine o razvoju poljoprivrede (vidi »J. P.«, april 1957, str. 181—185) koja je neobično povoljno prihvaćena na selu.

Dalji uspesi u unapređenju poljoprivrede zavisiće od toga u kojoj će se meri uspešno kombinovati sredstva, kojima u ove svrhe raspolazemo, sa odgovarajućom ekonomskom politikom i inicijativom koju budu razvijale zadruge i komune.

Jedan deo svoga referata Svetozar Vukmanović posvetio je stanju naše trgovine. On je podvukao da trgovačka mreža nije više u mogućnosti da zadovoljava potrebe povećanog prometa. Tome ima više uzroka. Naša trgovina je nedovoljno razgranata, nije dovoljno opremljena savremenim tehničkim uređajima, hladnjačama, magacinskim prostorom i sl. S druge strane, industrijska preduzeća, a naročito poljoprivredne organizacije, nisu istupale direktno na tržište kao prodavci svojih proizvoda. To je omogućilo monopolni položaj trgovine. Put za popravljane takvog stanja leži u otklanjanju svih ovih nedostataka, a posebno u brzi koju će narodni odbori pokloniti ovom problemu, tim pre što se trgovina, njen rad i društvena kontrola nad njenim radom moraju smatrati jednim od najvažnijih zadataka gradskih odbora i sastavnim delom borbe za podizanje životnog standarda radnih ljudi.

Svetozar Vukmanović je u svom referatu posvetio odgovarajuću pažnju i razvoju potrošnje i standarda. Činjenica je da su u toku protekle godine ne samo lična već i opšta potrošnja porasle brzim tempom. Brzi porast lične potrošnje u periodu za poslednje četiri godine ostvaren je uglavnom blagodareći brzom povećanju nacionalnog dohotka, a samo manjim delom povećanjem udela lične potrošnje u raspodeli dohotka. Što je došlo do tako snažnog povećanja dohotka, pa prema tome i potrošnje, treba u prvom redu pripisati rezultatima investicionih ulaganja u posleratnom periodu, koja su omogućila da od 1953 g. i proizvodnja i dohodak rastu brzim tempom. To je najbolji primer koji dokazuje da se stabilan porast potrošnje može obezbediti samo odgovarajućim tempom porasta narodnog dohotka.

Od naročitog značaja za povećanje lične potrošnje je porast produktivnosti rada, gde smo u toku poslednjih godina takođe zabeležili povoljne rezultate. Međutim, ti rezultati još uvek nisu takvi da našu zemlju mogu uvrstiti

u red zemalja sa visokom produktivnošću rada. Stoga brži porast produktivnosti rada može da doprinese srazmernom povećanju proizvodnje, te u tome leže ogromne rezerve koje se u narednom periodu moraju što potpunije iskoristiti.

Najzad, ne treba zaboraviti i potceniti napredak koji smo postigli na području razvoja raznih službi od kojih takođe zavisi životni standard. To se odnosi na rezultate u oblasti stanbene izgradnje, na razvoj i napredak na polju prosvete i kulture, zdravlja, socijalne zaštite i socijalnog osiguranja itd.

Završavajući svoje izlaganje o problematici privrede, Svetozar Vukmanović je podvukao izvesne preduslove o kojima treba voditi računa kada se govori o obezbeđenju daljeg stabilnog razvoja privrede. Ova stabilnost ne ogleda se samo u unutrašnjoj stabilizaciji cena. Ono što obezbeđuje stabilan razvoj to je konstantan porast nacionalnog dohotka, stabilan razvoj i uravnoteženje svih vidova potrošnje u onim granicama koje takav porast dohotka omogućavaju. Isto tako, stabilan razvoj je uslovljen i održavanjem uravnoteženih odnosa koje treba postići u našim tekućim bilansima razmene sa inostranstvom.

Svetozar Vukmanović se zatim zadržao na spoljnopoličkoj aktivnosti naše zemlje. Ova aktivnost bila je u proteklom periodu veoma živa i uspešna, što je doprinelo učvršćenju ugleda i položaja FNRJ u svetu. U referatu se konstatuje da se naša zemlja u svojim odnosima sa drugim zemljama uvek rukovodila principima aktivne koegzistencije, vodeći miroljubivu politiku saradnje u političkom i ekonomskom pogledu sa svim zemljama, bez obzira na razlike u društvenom uređenju, pod uslovima uzajamnog poštovanja suvereniteta i nezavisnosti i nemešanja u unutrašnje stvari. Takva naša politika pošla je od činjenice da je dosadašnji razvoj u svetu doveo do neravnomernog privrednog i društvenog razvoja u pojedinim zemljama, a s tim u vezi i do različitih sistema društvenog uređenja, formiranih saobrazno uslovima koji su u pojedinim zemljama postojali.

Jedan od najkrupnijih uspeha naše spoljne politike, koji je istovremeno značio i pobedu duha sporazumevanja, jeste normalizovanje odnosa sa SSSR i istočnoevropskim zemljama. Pritom treba podvući principe izražene u dokumentima potpisanim u Beogradu i Moskvi za vreme uzajamnih poseta jugoslovenskih i sovjetskih rukovodilaca. Ovi principi stvaraju mogućnost za trajniju solidarnost između socijalističkih zemalja. Jugoslavija će, naglasio je Svetozar Vukmanović, i dalje raditi svim silama da se ovi principi uzajamne saradnje dalje ostvaruju i produbljuju.

Što se tiče odnosa sa zapadnoevropskim zemljama i SAD, u referatu je konstatovano da se ekonomska saradnja uspešno odvija, da su održavani mnogi kontakti sa visokim stranim državicima, sa kojima su izmenjana gledišta na međunarodne probleme, mada nije uvek dolazilo jednovremeno i do jednodušnosti kada su bili u pitanju neki međunarodni problemi. Svakako da su ovi kontakti doprineli i većem razumevanju potrebe da u međunarodnim odnosima dođe do ublažavanja zategnutosti i hladnog rata. Za željenje je, međutim, jednostrana odluka vlade Zapadne Nemačke o prekidu diplomatskih odnosa sa FNRJ, posle našeg uspostavljanja diplomatskih odnosa sa Istočnom Nemačkom. Nije naša krivica što se Zapadna Nemačka više orijentisala na to da ujedinjenje Nemačke ostvari sporazumevanjem između dva bloka, a ne sporazumevanjem između naroda. Mi smatramo da se proces nacionalnog ujedinjenja jednog naroda istorijski ne može zaustaviti, pa se neće moći zaustaviti ni proces ujedinjenja nemačkog naroda. Ali ovaj proces treba da reši sam nemački narod. Zato smo mi, pored ostalog, i odlučili da uspostavimo diplomatske odnose i sa Istočnom Nemačkom, a i zbog naše principijelne politike saradnje sa svim zemljama bez obzira na društveno uređenje i blokovski pripadnost. No, pozitivno je što pri svemu tome istovremeno nije došlo i do prekida ekonomskih odnosa koji mogu biti samo od interesa za obe zemlje.

Naši odnosi sa SAD su se povoljno razvijali. Pružanje vojne i ekonomske pomoći od strane SAD našoj zemlji predstavljalo je primer uspešne saradnje jedne velike i jedne male zemlje. Ali u sadašnjim uslovima otpala je potreba za besplatnom vojnom pomoći, te je njeno dalje isporučivanje obustavljeno na naš predlog i na osnovu uzajamnog sporazuma. Isto tako i pitanje ekonomske pomoći se sada postavlja drugačije u novim uslovima. Naša zemlja prima sada ekonomsku pomoć u vidu dugoročnih povoljnih kredita, koji će služiti za njen brzi privredni razvitak i koji će ona moći vratiti SAD.

Jugoslavija je uspostavila dobre i prijateljske odnose i sa zemljama Azije i Afrike, sa kojima razvija obostrano korisnu saradnju na ekonomskom i političkom području. Ova saradnja je od koristi kako azisko-afričkim zemljama u njihovoj borbi za oslobođenje od kolonijalne zavisnosti i privredne zaostalosti i za izgradnju njihove privrede, tako i na-

šoj zemlji, koja u njima nalazi nova tržišta za plasman svojih proizvoda i kupovinu sirovina i gotovih proizvoda neophodnih našoj privredi. Ovakvi odnosi su u interesu mira i prosperiteta u svetu.

Naglasivši značaj Organizacije Ujedinjenih nacija za mir u svetu i našu aktivnost u ovoj organizaciji, referent je posebno istakao predlog predsednika Tita, koji je izneo u svojoj novogodišnjoj poruci, o međunarodnoj konferenciji na najvišem nivou u kojoj bi uzele učešće i male i velike zemlje, radi razmatranja međunarodnih problema u cilju osiguranja mira, do koje bi trebalo što pre doći.

Završavajući svoje izlaganje, Svetozar Vukmanović se osvrnuo na rad Savezne narodne skupštine i skupština narodnih republika poslednjeg saziva. On je rekao da je Skupština prošlog saziva donela niz zakona koji su obezbeđivali izgradnju našeg društvenog sistema i uvođenje komunalnog sistema i društvenog upravljanja u nizu oblasti društvenog života. Ona je takođe obavila značajan zakonodavni posao i u oblasti organizacije vlasti i uprave, kao i u oblasti narodne odbrane. Pri kraju svoga rada Skupština je donela zakone koji su predstavljali značajan doprinos izgradnji našeg privrednog sistema i daljeg učvršćenja i osamostaljenja organa samoupravljanja, kao i Perspektivni plan privrednog razvika, kojim je formulisana i određena naša privredna politika za naredni period.

Dalje, rekao je Svetozar Vukmanović, u celom našem dosadašnjem razviku imali smo snažan oslonac u političkom jedinstvu naših masa, u čvrstoj rešenosti naših radnih ljudi da sačuvaju tekovine revolucionarne borbe i izgrade socijalističke odnose u našoj zemlji. Najbolji dokaz toga jedinstva predstavljali su nedavno održani izbori za narodne odbore.

U toku priprema za pretstojeće izbore, naši građani će imati još jednom priliku da analiziraju rezultate postignute u našem dosadašnjem razvoju. Oni će svakako razmatrati i probleme i perspektive našeg daljeg društvenog razvika. Na tom poslu, naglasio je Svetozar Vukmanović, trebalo bi da se angažuju Socijalistički savez radnog naroda, Savez komunista, omladinske organizacije i organizacije žena, koji treba da budu nosioci aktivnosti u pripremama za pretstojeće izbore. Visoka svest i zrelost radnih masa i aktivna uloga naprednih socijalističkih snaga su najsigurnija garancija da će i naredni izbori za Saveznu i republičke narodne skupštine biti dalja potvrda jedinstva, volje i rešenosti naših masa u njihovoj borbi za dalji razvitak socijalističke demokratije, uspešan privredni razvoj i jačanje materijalnog položaja naše zemlje i radnih ljudi, za našu miroljubivu spoljnu politiku, za uspešan razvitak i svetlu budućnost socijalističke Jugoslavije.

* * *

U diskusiji o referatu učestvovali su članovi Plenuma Rista Antunović, Bogomir Brajković, Stevan Puvalić, Naum Naumovski, Marko Belinić, Vjceslav Holjevac, Savo Brković, Franc Simončić i Krsto Popivoda.

Krsto Popivoda je obrazložio novu instituciju u našem izbornom sistemu — kandidacionu konferenciju, koja omogućava da se na demokratski način izvrši čitava priprema kandidovanja poslanika za područje jednog sresa. Ovoj instituciji nije protivno to da organizacije SSRN i rukovodstva SSRN zajedno sa masovnim organizacijama učestvuju i da se angažuju u pripremama kako na konferencijama na kojima se pominju kandidati, tako i na prvim prethodnim zborovima birača, da se konsultuju sa društvenim organizacijama u pogledu kandidata i da ta konsultovanja dođu do izražaja na kandidacionoj konferenciji, tako da se, kada kandidovanje bude završeno, zaista može reći da Socijalistički savez stoji iza tih kandidatura, da može da brani te kandidate.

Iskustva su pokazala, istakao je dalje Krsto Popivoda, da organizacije i rukovodstva Socijalističkog saveza ponekad nisu bili dovoljno aktivni u pogledu kandidovanja i priprema za izbore veća proizvođača, što bi u ovoj kampanji trebalo popraviti. Treba takođe imati u vidu potrebu da se kandiduje veći broj žena, jer to odgovara političkoj svesti i aktivnosti naših žena.

Pošto je istakao ulogu štampe, radija, filma i dr. u predizbornoj kampanji, Krsto Popivoda je predložio da Plenum ovlasti Predsedništvo Saveznog odbora SSRNJ da izda izborni proglas u pogodno vreme, verovatno posle završetka prvih zborova birača po srezovima i opštinama.

Plenum je usvojio ovaj predlog, završivši time svoj rad,

P. K.

IZVOR:

Edicija »Politička dokumentacija« br. 1, izdanje »Kultura«, Beograd, 1958 g., i »Borba«, od 11. januara 1958 g., — referat člana Saveznog odbora SSRNJ Svetozara Vukmanovića na Sedmom plenumu Saveznog odbora SSRNJ.

ŠESTI KONGRES NARODNE OMLADINE JUGOSLAVIJE

Šesti kongres Narodne omladine Jugoslavije održan je od 27 do 29. januara 1958. g. u Beogradu.

Dnevni red Kongresa bio je sledeći: izveštaj Centralnog komiteta o aktivnosti Narodne omladine Jugoslavije u periodu od V do VI Kongresa i izveštaj Nadzorne komisije; referat predsednika Centralnog komiteta Mike Tripala »Uloga i zadaci Narodne omladine u sistemu društvenog samoupravljanja«; obrazloženje i usvajanje Programskih načela i novog Statuta i izbor novog Centralnog komiteta i Nadzorne komisije.

Učesnici Kongresa. — Na Kongresu je učestvovalo 1.031 delegat. Na sreskim (u Crnoj Gori na opštinskim) izbornim konferencijama Narodne omladine izabrano je ukupno 865 delegata po ključu: jedan delegat na 1.400 članova. Na univerzitetskim konferencijama Saveza studenata izabrano je 49 delegata. Omladinu Jugoslovenske narodne armije predstavljalo je 30 delegata. Članovi Centralnog komiteta Narodne omladine Jugoslavije i Nadzorne komisije (87) imali su sva prava delegata. 894 delegata učestvovala su prvi put na saveznom kongresu Narodne omladine. Od prisutnih delegata 800 su omladini a 231 omladinica; u pogledu socijalnog sastava 276 su radnici i industrijski tehničari, 361 službenici, 172 studenti i učenici, 73 zemljoradnici i poljoprivredni radnici, 115 prosvetni radnici, 19 novinari i književnici, 10 oficiri JNA i 5 ostali. Od ukupnog broja prisutnih delegata u narodnim odborima i njihovim savetima rade 382, u radničkim savetima i upravnim odborima 200, u upravnim odborima zemljoradničkih zadruga 20, u školskim odborima i drugim društvenim samoupravnim organima 132 i narodnih poslanika 4. Većina delegata aktivno radi u organizacijama i rukovodstvima raznih društvenih organizacija (u sportskim organizacijama 316, u kulturno-prosvetnim 200, u organizacijama Ferijalnog saveza 172, u Narodnoj tehnici 60, u izvidničkim 39 i u ostalim organizacijama 131).

Strani delegati. — Na kongresu su bili predstavnici 29 omladinskih organizacija iz 26 zemalja i dve međunarodne omladinske organizacije (ukupno 51 strani delegat). Prisustvovali su predstavnici sledećih omladinskih organizacija: Saveza omladine rada Albanije, Slobodne omladine Austrije, Mlade socijalističke garde Belgije, Dimitrovovalnog saveza Narodne omladine Bugarske, Saveza omladine Čehoslovačke, Vrhovnog saveta za staranje i fizičko obrazovanje omladine Egipta, Pokreta komunističke omladine Francuske, Omladinskog kongresa Indije, Narodne omladine Indonezije, Socijalističkog omladinskog pokreta Indonezije, Radničke omladine Izraela, Federacije mladih komunista Italije, Mladih socijalista Italije, Saveza komunističke omladine Kine, Saveza komunističke omladine Mađarske, Omladine Istiklala iz Maroka, Mongolskog saveza revolucionarne omladine, Socijalističke omladine Nemačke — »Sokolovi« (Savezna Republika Nemačka), Slobodne nemačke omladine (Demokratska Republika Nemačka), Saveza radne omladine Rumunije, Saveza socijalističke omladine Poljske, Saveza seoske omladine Poljske, Saveza demokratske omladine Koreje, Omladinskog saveta Sjedinjenih Američkih Država, Svesaveznog lenjinskog komunističkog saveza omladine (SSSR), Socijaldemokratske omladine Švajcarske, socijalističke omladine Sirije, omladine Neodestura iz Tunisa i Saveza radne omladine Vijetnama. Kongresu su takođe prisustvovali predsednik i sekretar Svetske omladinske skupštine i predsednik Svetske federacije demokratske omladine.

Kongres je zasedao na plenarnim sednicama, ali su uporedo radile tri komisije koje je Kongres imenovao: Komisija za Statut, Komisija za međunarodnu saradnju Narodne omladine i Komisija za društvenu aktivnost i razonodu omladine. Na plenarnim sednicama i sastancima komisija učestvovala su u diskusiji 103 delegata. Kongres su pozdravili predstavnici omladinskih organizacija iz inostranstva i veći broj delegacija Narodne omladine iz preduzeća, sela i škola.

Šesti kongres doneo je sledeće dokumente: Programskih načela i Statut Narodne omladine Jugoslavije; Rezoluciju o zadacima Narodne omladine u sistemu društvenog samoupravljanja; Rezoluciju o društvenoj aktivnosti i razonodu omladine i Rezoluciju o razvijanju međunarodnih veza i saradnje Narodne omladine. Kongres je doneo proglas povodom izbora za Saveznu narodnu skupštinu i narodne skupštine u republikama i apel povodom savezne omladinske radne akcije na izgradnji autoputa »Bratstvo-Jedinstvo«.

Govor predsednika Republike Tita

Posle svečanog otvaranja, Kongres je pozdravio predsednik Republike Tita. Osvrćući se na rad Narodne omladine Jugoslavije, predsednik Tita je rekao da posle VI Kongresa Saveza komunista Jugoslavije ona nije mogla odmah da nađe svoj pravi put razvika ali da se za to ne može kriviti samo omladina.

»Vi znate da je kod nas u Savezu komunista, poslije Šestog kongresa, bilo mnogo lutanja i da su se baš u Savezu komunista našli izvjesni ljudi, nekolicina njih, koji su smatrali da odluke Šestog kongresa predstavljaju nadgrobnu riječ Komunističkoj partiji i njenju ulozi, pa i ulozi naše Narodne omladine. Kad se radilo o tumačenju pojma odumiranja državnih i partijskih funkcija, ti ljudi su ne svjesno nego svjesno polazili sa stanovišta da treba razjuriiti Partiju tako da je nema, da treba razjuriiti Narodnu omladinu, što jednom rečju znači da su oni na tu čitavu stvar gledali anarhistički, a ne stvaralački, dija- lektički, ne tako što bi se udubili u pitanje šta znači odumiranje države i Partije.«

Određivanjem nove uloge Partije na Šestom kongresu SKJ »mi nismo mislili da time razoružamo našu Partiju ili da učinimo da ona bude samo nijemi posmatrač i da objašnjava pojedine stvari, već smo mislili da ona i dalje bude rukovodeći faktor u našoj zemlji. Jer, kakva druga snaga, kakva druga svjesnija snaga od Saveza komunista i naše Narodne omladine postoji kod nas na koju bismo se mogli osloniti u raznim teškim časovima? A mi smo imali ne malo teških časova i u poslije- ratnom periodu — i uvijek su Savez komunista odnosno naša Partija i naša Narodna omladina bili onaj elemenat koji nam je omogućio da savladamo sve te teškoće...«

Ocenjujući ulogu i rad omladine, predsednik Tita je rekao: »Naša omladina je uvijek bila tu kad je bilo potrebno njeno učesće u izvjesnim akcijama, i mi nikad nismo imali nijednog slučaja koji bi predstavljao nešto značajnije, da je omladina na naš poziv kazala ne. Ona je uvijek kazala da, i to sa oduševljenjem a ne sa gundanjem.

Zato se ja radujem što je omladina posljednjih godina našla svoj put i što sada sve snažnije i poletnije ide tim putem, tako da mi danas vidimo ovdje našu mladu generaciju isto tako oduševljenu kao što je bila i 1945. godine, kad smo završili rat, a i prije toga u Oslobođilačkoj borbi. Radujem se što danas vidimo našu omladinu isto tako riješenu da ide dalje, da se zalaze i daje sve od sebe, da bismo stvorili srećniju sutrašnjicu našim narodima.«

Govoreći o izvjesnim nedostacima kod omladine, posebno kod intelektualne omladine, predsednik Tita je istakao da takve pojave ne treba generalisati, da se tu radi o manjem delu omladine i da ona nije uvek kriva za izvjesne slabosti. U vezi s tim on je ukazao na sporost u pripremanju i sprovođenju reforme školstva »Mi izgrađujemo novog čovjeka i hoćemo da stvorimo od naših omladinaca, i u redovima intelektualne i u redovima radničke omladine, sposobne, stručno kvalifikovane, svjesne socijalističke ljude, a pritom ne dajemo omladini sve ono što joj je potrebno da bi mogla da se tako formira. Već nekoliko godina se odugovlači sa tim reformama i toliko se s tim zateže da je to već i meni dodijalo.«

Zatim se kritički osvrnuo na izvjesno odvajanje intelektualne od radničke omladine i naglasio da mnoge negativne pojave među omladinom imaju često polaznu tačku u uskom gledanju kroz dinar na razne probleme iz oblasti vaspitanja ljudi. Po rečima predsednika Tita »privredni račun je važan kad se radi o ekonomici — kad se radi o mašinama, fabrikama, kućama, i na sve to treba gledati kroz privredni račun. Ali, kad se radi o izgradnji novog čovjeka, kada se radi o vaspitanju naših omladinaca i naših ljudi uopće, onda se to ne može gledati kroz privredni račun, već čitava zajednica mora davati i učestvovati u tome.«

Predsednik Tita je u daljem izlaganju govorio o potrebi smelijeg prenošenja na omladinu društvenih odgovornosti.

»Naši mladi ljudi, naši omladini treba da uče, ako danas- sutra hoće da nas zamijene. Oni treba da uče ne samo iz knjiga nego i vršeći razne funkcije koje im treba davati. U privredi, naprimjer, njih treba uključiti u radničke savjete, a isto tako treba im davati razne funkcije u raznim društvenim organizacijama i uopće treba im davati da rješavaju zadatke, da bismo vidjeli kako će ih rješavati. A ja vam kažem da omladini ponekad rješavaju zadatke mnogo bolje nego stariji. Ne mislim time da kažem da stariji nisu sposobni«. Naprotiv, oni su itekako sposobni, ali izvjesnim stvarima prilaze nekako rutinski i ne rade ih onako od srca i sa oduševljenjem kao omladini. A u ovom teškom zadatku izgradnje socijalizma nije dovoljan samo um, već je potrebno i srce, potrebni su elan i oduševljenje. Tu naša omladina može najviše da da od sebe.«

Zatim je predsednik Tita govorio o tome da se o mnogim neresenim problemima učenika, u privredi ne može više samo govoriti, već da se mora i djelstvovati i popravljati ono što nije dobro.

Ističući ulogu mladih zadrugara u borbi za podizanje poljoprivredne proizvodnje i socijalistički probrajač sela, predsednik Tita je rekao:

»Vaša omladinska organizacija treba još više da angažuje omladinu na selu, da bi ona još izrazitije bila nosilac tog novog poleta u podizanju naše poljoprivrede na viši stepen.«

Ocrtavajući ostale zadatke koji stoje pred omladinskom organizacijom, predsednik Tita je istakao:

»Razumijete se da, kad je riječ o zadacima omladine, oni se prije svega moraju odnositi na učenje, na školske obaveze i školovanje. A da biste vi te zadatke lakše izvršavali, razumijete se da vam to mi sa svoje strane moramo omogućiti. Radi toga je potrebno izvršiti reformu, odnosno utvrditi nov način školske obuke.«

Govoreći o smeru i sadržini vaspitanja omladine, pred- sednik Tita je, pored ostalog, rekao:

»Naša omladina ima veliki zadatak i u tome da se vaspitava u duhu naše stvarnosti, u duhu socijalizma. Ali, to ne znači da treba samo apstraktno izučavati djela naših velikih mislilaca Marksa, Engelsa i Lenjina, nego je potrebno stvaralački, u vezi sa svakodnevnim praksom u našoj zemlji, pa i sa pozitivnim iskustvima postignutim u drugim socijalističkim zemlja- ma, izučavati tu nauku. To je danas dužnost naše omladine...«

U govoru predsjednika Tita se zatim ukazuje na značaj masovnog sporta, naročito lake atletike, za jačanje i zdravlje mlade generacije.

Na kraju, predsjednik Tito je govorio o značaju krupnih omladinskih radnih akcija i obavestio Kongres da je Savezno izvršno veće rešilo da omladinu ponovo angažuje na velikim saveznom akcijama:

»Mi vam dajemo sada kao zadatak da izgradite omladinski put »Bratstvo-Jedinstvo« od Ljubljane do Bevdelije.

Omladinski put od Ljubljane do Zagreba treba da bude gotov 29 novembra ove godine — i u aprilu treba otpočeti rad. Mi ćemo vam dati sva tehnička sredstva koja su vam potrebna za to, tako da će sada biti lakše i bolje nego što je bilo prilikom ranijih velikih radnih akcija, kad ste morali imati više kram-pova...«

Josip Broz Tito je završio svoje izlaganje izražavajući uverenje da će omladina Jugoslavije časno izvršiti ovaj zadatak i sve odluke Šestog kongresa.

Aktivnost od Petog do Šestog kongresa

U izveštaju Centralnog komiteta, koji je razmatran na VI Kongresu, dokumentovano su prikazane razne oblasti rada Narodne omladine Jugoslavije između dva kongresa i to: politička, aktivnost, ideološki rad, organizaciona izgradnja, specifični problemi omladine po slojevima, društvena aktivnost Narodne omladine i njen odnos prema društvenim organizacijama koje okupljaju omladinu, Narodna omladina i dečje organizacije, rad Saveza studenata i međunarodna aktivnost Narodne omladine.

U izveštaju Centralnog komiteta se ističe da se u novim uslovima društvenog razvika Jugoslavije, u uslovima postojanja razgranatog sistema društvenog samoupravljanja i niza specijalizovanih društvenih organizacija koje okupljaju omladinu, politička i vaspitna uloga Narodne omladine ostvarivala na drukčiji način nego u prvim posleratnim godinama, iako zadaci u tom pogledu nisu bili ništa umanjeni, već su postali složeniji i raznovrsniji.

U izveštaju se sumiraju rezultati političke aktivnosti Narodne omladine od V do VI Kongresa koja se deli na dva perioda. U prvom (do kraja 1954 g., a negde do početka 1955 g.) uočena je izvesna stagnacija, pa i jenjavanje političkog rada. Uzroci su ležali u tome što mnoga omladinska rukovodstva i organizacije nisu jasno sagledavali društveno-političku ulogu Narodne omladine u novim uslovima, pa su stari metodi i oblici političke aktivnosti dosta sporo zamenjivani novim; što je bila zanemarena briga za razvijanje intenzivnog političkog i ideološkog delovanja Narodne omladine zbog jednostrane orijentacije na unapređivanju svestranijeg i raznovrsnijeg društvenog života omladine; što je bilo shvatanje da Narodna omladina ne treba da sprovodi posebno, svojom linijom, politički rad pored Socijalističkog saveza i Saveza sindikata, već da se njena uloga sastoji najviše u uključivanju omladine u aktivnosti ovih organizacija i što se pojedina rukovodstva Saveza komunista Jugoslavije i Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije, kao i mnogi organi društvenog upravljanja nisu dovoljno oslanjali na Narodnu omladinu Jugoslavije kao političku organizaciju, nisu tražili njeno angažovanje u rešavanju mnogih aktuelnih političkih, privrednih, kulturnih i drugih problema.

Od 1955 g. zapaža se stalan porast političke aktivnosti organizacije Narodne omladine u raznim oblastima života. sve širim uvlačenjem mladih ljudi u politički i društveni život zemlje, Narodna omladina se u velikoj meri afirmisala kao značajna i uticajna politička snaga, a iz njenih redova izrasta sve veći broj aktivnih društvenih radnika.

Povećana aktivnost omladine u životu radnih kolektiva i lokalnih zajednica imala je odraza i u porastu broja mladih ljudi koji su izabrani u organe društvenog upravljanja. U raznim samoupravnim telima našeg demokratskog mehanizma danas radi preko 100.000 omladinaca i omladinki. Taj porast naročito je vidan u radničkim svetovima i njihovim upravnim odborima. Dok su u 1954 g. u radničkim svetovima preduzeća sa preko 29 radnika bila 8.964 mlada radnika (ili 7,7% od ukupnog broja članova radničkih svetova), dotle su u radničkim svetovima istih preduzeća 1956 g. bila 16.122 mlada radnika (ili 13%). Pošto u radničkim svetovima preduzeća od 7 do 29 radnika (gde ceo kolektiv sačinjava radnički svet) ima 17.427 omladinaca i omladinki, znači da je u radničkim svetovima početkom 1957 g. radilo ukupno 33.549 mladih ljudi. Zapažen je i porast broja omladine u upravnim odborima radničkih svetova: od 3.381 u 1954 g. na 6.124 mlada radnika u 1956 g. Kroz radničke savete i upravne odbore prošlo je ukupno 76.957 mladih radnika.

Takođe se povećao broj mladih ljudi u organima zadrugnih organizacija: u upravnim odborima i svetovima zadruga ima 2.655 omladinaca i omladinki, a u nadzornim odborima 1.340. U izveštaju se takođe navodi da se u zemljoradničkim zadrugama nalazi preko 70.000 omladinaca; da je u 860 organizacija mladih zadrugara, okupljeno 37.000 seoskih mladića i devojaka, a u 700 školskih zadruga 42.000 omladinaca školskog uzrasta.

Povećana aktivnost omladine u političkom životu zemlje i životu naših lokalnih zajednica vidno je došla do izražaja u pripremanju i sprovođenju izbora za narodne odbore, održanih u oktobru i novembru 1957 godine. Na ovim izborima prvi put je glasalo 1.500.000 mladih birača. Ovom prilikom za opštinska veća i veća proizvođača narodnih odbora kandidovano je preko 12.000, a izabrano 6.313 mladih ljudi.

Pored nekoliko radnih akcija republičkog karaktera, Narodna omladina Jugoslavije je u periodu između V i VI Kongresa uglavnom organizovala lokalne radne akcije. Na preko 18.500 lokalnih omladinskih akcija učestvovalo je 1.070.000

omladinaca i omladinki. U jedinstvenoj akciji na izgradnji sportskih objekata, koja se sprovodila u čitavoj zemlji, izgrađeno je u toku 1955 g. i 1956 g. preko 5.000 manjih sportskih terena. Bilo je takođe mnogo lokalnih akcija na manjim melioracionim radovima, na izgradnji i opremi škola, na izgradnji puteva i mostova, na pošumljavanju itd.

Kao rezultat sve vidnijeg učešća mladih ljudi u političkom životu zemlje, povećane političke i ideološke aktivnosti Narodne omladine i veće orijentacije Saveza komunista na omladinu, oseća se sve veći porast broja omladine u Savezu komunista Jugoslavije. U 1957 g. omladina sačinjava 68% od ukupnog broja novoprimljenih u Savez komunista (u kome sada ima 115.574 člana do 25 godina starosti). U Narodnoj omladini rade 90.984 člana Saveza komunista Jugoslavije.

Prema podacima iz izveštaja, Narodna omladina Jugoslavije ima 1.171.724 člana, od kojih su 742.331 omladinac i 429.393 omladinke (nisu uračunati članovi Saveza studenata kojih ima 55.035, kao ni članovi Narodne omladine koji se nalaze na otsluženju vojnog roka u Jugoslovenskoj narodnoj armiji).

Uloga i zadaci Narodne omladine u sistemu društvenog samoupravljanja

Referat »Uloga i zadaci Narodne omladine u sistemu društvenog samoupravljanja« koji je podneo predsednik Centralnog komiteta Narodne omladine Jugoslavije Mika Tripalo razrađuje sledeća pitanja: opšti društveni uslovi u kojima sada radi Narodna omladina; o nekim osnovnim karakteristikama današnje mlade generacije i mišljenjima koja se u vezi s tim pojavljuju; uloga Narodne omladine u sadašnjim uslovima; aktuelni zadaci Narodne omladine u vezi sa perspektivnim planom privrednog razvika; reformom školstva.

Pošto je dao osvrt na neka pogrešna gledanja na današnju omladinu, referat je istakao da revolucionarni preobražaji u Jugoslaviji snažno utiču na formiranje svesti i društvenog, moralnog i psihološkog lika našeg mladog čoveka. U referatu se naročito konstatuje:

— da je mlada generacija životno zainteresovana za stalni i što brži uspon socijalizma, za što uspešnije kretanje napred, za stvaranje novih, sve naprednijih oblika socijalističkog života, jer u tome vidi i ostvarenje svojih životnih ciljeva i težnji;

— da je naročito u vremenu većih iskušenja i opasnosti za zemlju više puta posvedočila svoju političku zrelost, jednodušnost i privrženost spoljnoj i unutrašnjoj politici zemlje;

— da društveni odnosi, čitav duh koji prožima vaspitanje omladine i principijelna, miroljubiva spoljna politika Jugoslavije, znatno utiču na razvijanje proleterskog internacionalizma i humanizma kod omladine;

— da uvek kada su se političke organizacije i organi društvenog samoupravljanja oslanjali na omladinu i kada su joj prilazili smelo i sa poverenjem, aktivna i masovna podrška omladine nije izostala;

— da polet u razviku proizvodnih snaga zemlje i povećane potrebe za kvalifikovanim kadrom utiču na razvijanje interesovanja omladine za stručnim obrazovanjem i praktičnim strukturama;

— da savremena mlada generacija živi punije i svesranije nego generacije koje su joj prethodile, da intenzivnije doživljava život i da ima veoma široki raspon interesovanja;

— da je stvaranje humanijih odnosa među ljudima uticalo na razvijanje kod omladine osećanja slobode ličnosti, otvorenosti i ličnog dostojanstva, te je zato sasvim razumljivo što mladi ljudi negoduju protiv svih nepravilnosti i konzervativnih stega;

— da je za današnju omladinu, kao i za sve zdrave generacije mladih, karakteristično nemirenje i izvesno nezadovoljstvo postignutim stanjem, a da takve težnje omladine za sve novijim, naprednijim i savremenijim oblicima života sasvim odgovaraju prirodi našeg sistema koji se nalazi u stalnom procesu kretanja i usavršavanja, kao i ciljevima svesnih, socijalističkih snaga u Jugoslaviji.

U referatu je ukazano na izvesne negativne pojave kod jednog, doduše, manjeg dela omladine. Pojedini mladi ljudi, ne shvatajući povezanost ličnih i društvenih interesa, smatraju za prirodno da od zajednice traže podršku i pomoć u svakom pogledu, a da prema njoj ne izvršavaju često ni elementarne obaveze, da se probijaju kroz život ne toliko vlastitim trudom i zalaganjem već više većom kombinatorikom i korišćenjem raznih »pukotina«, da lakomisleno troše vreme i energiju, žive površnim i praznim životom od danas do sutra ili sve podvrgavaju svojoj težnji da se što lakše domognu unosne službe i privlačne karijere, izbegavajući razne društvene odgovornosti. Zbog pogrešnog shvatanja demokratije i slobode ličnosti, naročito kod onog manjeg broja mladih ljudi koji nisu zaokupljeni svakodnevnim konstruktivnim delovanjem, ima pojava neobudnosti, nadobudnosti i razbarbačnosti, preteranosti i krajnosti u zahtevima i postupcima.

Negativne pojave među omladinom ne mogu se pojednostavljeno objašnjavati samo ili pretežno nepoželjnim stranama uticajima, koji nesumnjivo postoje i koje ne treba potcenjivati, niti apstraktnim formulacijama o »ostacima kapitalizma u svesti ljudi«. Izvorse nekim negativnim pojavama treba tražiti na vlastitom tlu našeg socijalističkog razvika i u nekim slabim stranama i nedovršenostima našeg privrednog i društvenog sistema, u otvorenim problemima i protivrecnostima u novome, u još nerazvijenim materijalnim i društvenim uslovima u kojima se vaspitava omladina, u nedostacima našeg sistema vaspitanja, u nedovoljnoj i jednostranoj aktivnosti naših organizacija i drugih vaspitnih činilaca.

U referatu je izneta nova uloga Narodne omladine s obzirom na promene koje su izvršene u političkom i ekonomskom sistemu zemlje. U novim uslovima stalnog razvijanja sistema društvenog samoupravljanja, osnovni zadatak Narodne omladine sastoji se u tome da radi na pripremanju i osposobljavanju omladine za učešće u raznovrsnim oblicima neposredne demokratije, da doprinosi svom vlastitom pretvaranju u istinsku subjektivnu socijalističku snagu, čiji će članovi koristiti okvire društvenog sistema za stalno jačanje materijalnih snaga socijalizma i socijalističkih društvenih odnosa, i koji će se u organizacijama društvenog samoupravljanja boriti za što pravilnije i korisnije odluke. Takva uloga stavlja Narodnu omladinu u sasvim drugačiji položaj prema svojim članovima. Organizacija pomaže omladinu i omladinkama da se što bolje pripreme za upravljanje u svom preduzeću, zadrugi, školi i komuni, a brigom za stručno i ekonomsko obrazovanje pomaže im da što bolje proizvode i deluju na svom radnom mestu, jer to ne samo posredno već i neposredno doprinosi poboljšavanju njihovog životnog standarda. S obzirom na izmenjenu društveno-političku funkciju Narodne omladine, uloga rukovodstva Narodne omladine ne može se više svoditi na operativno rukovođenje i svakodnevno kontrolisanje rada osnovnih organizacija, nego na njihovo usmeravanje i negovanje političkog lika Narodne omladine, na pomoć u prenošenju iskustava, na pokretanje i rešavanje raznih životnih problema omladine, na analiziranje osnovnih vaspitnih problema, organizovanje većih političkih, kulturno-umetničkih, sportskih i radnih akcija, kao i na čuvanje principa izraženih u Statutu Narodne omladine.

Razrađujući zadatke Narodne omladine u sprovođenju perspektivnog plana privrednog razvika, u referatu i Rezoluciji se naročito naglašava da se radnička omladina što neposrednijim učešćem u životu svojih radnih kolektiva, bori pre svega, za što racionalnije i rentabilnije poslovanje privrednih organizacija, za podizanje produktivnosti rada, za usavršavanje organizacije procesa proizvodnje i primenu novih tehničkih dostignuća, za suzbijanje negativnih pojava (lokalizma, partikularizma, nezakonitosti itd.).

Pošto se perspektivnim planom ističe zahtev za osposobljavanjem velikog broja kvalifikovanih i visokokvalifikovanih kadrova, koji će se pre svega regrutovati iz redova omladine, na Kongresu je izneta potreba unapređivanja rada industrijskih škola i škola učenika u privredi, zatim dalje izgrađivanje sistema za podizanje kvalifikacija radnika koji su već zaposleni u proizvodnji, što hitnija revizija nastavnih planova i programa na fakultetima u skladu sa potrebama privrednog i društvenog razvika.

U borbi za razvijanje socijalističkih društvenih odnosa na selu i za unapređenje poljoprivredne proizvodnje — ističe se u Rezoluciji o ulozi i zadacima Narodne omladine u sistemu društvenog samoupravljanja — organizacije Narodne omladine trebalo bi da još šire učestvuju u izradi i ostvarivanju akcionih programa zadruga, da se zalažu za podizanje produktivnosti rada, za razvijanje svih oblika kooperacije, za osposobljavanje kadrova u poljoprivredi i organizovanje lokalnih radnih akcija.

Određujući ulogu Narodne omladine u vezi sa reformom školstva, u Rezoluciji se naročito naglašava:

- da se Narodna omladina zalaže za sve punije ostvarenje principa da učenik postane aktivni faktor u procesu nastave i
- da Narodna omladina utiče da se što pre izrade novi nastavni planovi i programi, koji bi bili saobraženi savremenom stupnju razvoja nauke i tehnike, potrebama našeg razvika i problemima koje život postavlja.

Takođe se insistira da Narodna omladina što više doprinosi jačanju i usavršavanju društvenog upravljanja u školama i uvlačenju što šireg kruga omladine u rešavanje školskih problema: da radi na pružanju što neposrednije pomoći školskim odborima, na razvijanju učenčkih zajednica kao podesnog oblika kolektivnog učešća učenika u rešavanju školskih pitanja i što punijem korišćenju mogućnosti koje daje zajednice pružaju za razvijanje inicijative, samostalnosti, svesne discipline i odgovornosti učenika za svoj rad i uspeh u školi.

Programska načela i novi Statut Narodne omladine

Posle tromesečne diskusije u organizacijama Narodne omladine o Projektu novog Statuta, na Šestom kongresu se u posebnoj komisiji i na plenarnoj sednici raspravljalo o novom Statutu i Programskim načelima. Statut, koji je sada usvojen, četvrti je po redu Statut Narodne omladine. Poslednji Statut bio je usvojen na Petom kongresu NOJ.

U obrazloženju Projekta Statuta istaknuta su tri osnovna motiva koji su uticali na donošenje novog Statuta: Statut donesen na Petom kongresu eliminisao je sve one odredbe koje su karakterisale način rada i ulogu organizacije u periodu administrativnog upravljanja, ali u njemu nije jasno formulisana nova uloga Narodne omladine u sistemu društvenog samoupravljanja; bilo je potrebno da se preciznije odredi odnos Narodne omladine prema raznim društvenim organizacijama koje — pored svoje specijalne namene i posebnog pravca delovanja imaju i vaspitni karakter; dosadašnji Statut bio je pretežno skup organizacionih propisa i pravila, pa je zato uglavnom služio aktivistima Narodne omladine, a iskustvo je istaklo potrebu da novi Statut po svom sadržaju i načinu obrade bude namenjen čitavom članstvu i da mu pruži osnovne pretpostavke o tome kako je nastala organizacija, čemu ona danas stremlji, kakvu ličnost vaspitava, kakva su njena osnovna obeležja itd.

Sadašnji tekst Statuta znatno je obimniji. Postoji uvodno poglavlje o istoriskom, revolucionarnom putu naprednog omladinskog pokreta, a u posebnom poglavlju opširnije su obrađena osnovna programska načela Narodne omladine.

O društveno-političkoj i vaspitnoj ulozi Narodne omladine u sistemu društvenog samoupravljanja, u osnovnim Programskim načelima se kaže:

»Kao svesna, organizovana socijalistička snaga koja se bori za ostvarenje programskih ciljeva Saveza komunista Jugoslavije, Narodna omladina istrajno radi na uvlačenju što širih masa omladine u aktivan politički i društveni život, na stalnom razvijanju njenog stvaralačkog aktivizma, inicijative i upornosti u rešavanju životnih problema socijalističkog razvika naše zemlje kroz aktivno dejstvovanje u sistemu društvenog samoupravljanja i pomaže joj da se — kroz svakodnevni rad i učenje — vaspitava u socijalističkom duhu.«

U osnovnim Programskim načelima naglašavaju se i najvažniji zahtevi i principi socijalističkog vaspitanja omladine. Kao vaspitna organizacija, Narodna omladina, zajedno sa drugim društvenim faktorima teži i doprinosi odgađanju slobodne, društvene, svestrano razvijene ličnosti mladog građanina, sa razvijanjem socijalističkom svesću i društvenom odgovornošću, sa socijalističkim odnosom prema radu i društvenoj imovini, koja usvaja naučni socijalizam i njime se rukovodi u svojoj stvaralačkoj aktivnosti, koja je nadahnutu socijalističkim patriotizmom, proleterskim internacionalizmom i humanizmom i predana stvari mira i prijateljske, ravnopravne saradnje sa narodima i omladinom drugih zemalja.

U poglavlju o osnovnim obeležjima Narodne omladine Jugoslavije kaže se da je Narodna omladina jedinstvena politička i vaspitna, masovna i dobrovoljna, samostalna i na demokratskim principima zasnovana organizacija mladih.

Rezolucija o društvenoj aktivnosti i razonodi omladine. — Poslednjih godina stvorene su raznovrsne društvene organizacije, koje na raznim područjima aktivnosti okupljaju sve veći broj omladine. Samo organizacije: »Partizan«, Savez sportova, »Narodna tehnika«, Ferijalni savez, Savez izviđačkih organizacija, Savez planinara, Streljački savez i kulturno-umetničke organizacije imaju 1.470.000 članova, a od toga su 1.103.000 mladi ljudi. Ukupno u društvenim organizacijama i raznim samostalnim vidovima društvene aktivnosti radi više od 2.000.000 omladinaca i omladinki.

Pridajući značaj društvenoj aktivnosti i razonodi omladine kao neobično važnom elementu u svestranom vaspitanju mlade ličnosti, VI Kongres je u posebnoj Rezoluciji naglasio potrebu da se Narodna omladina i dalje, još intenzivnije, zalaže za obogaćivanje društveno-zabavnog života i razvijanje društvenih organizacija koje na raznim pitanjima okupljaju omladinu.

U nerazvijenim sredinama, — ističe se u dokumentima Kongresa, — naročito u pretežno brojnim selima, gde društvene organizacije — sa specijalnom namenom još ne postoje, aktivni Narodne omladine treba i dalje sami, u svojim okvirima, da razvijaju društveni, kulturno-umetnički, sportski i zabavni život omladine, stvarajući time postepeno uslove za formiranje raznih društvenih organizacija. U razvijenijim, naročito gradskim sredinama, gde postoji više društvenih organizacija i ustanova, uloga Narodne omladine sastoji se u tome da pomaže omasovljavanje i razvijanje društvenih organizacija, da preko svojih članova i aktivista, koji rade u tim organizacijama, utiče da se što bolje ostvaruje program njihove aktivnosti i da se vodi svestrana briga o vaspitanju omladine, suprotstavljajući se raznim nepoželjnim pojavama i negativnim uticajima. Ali, i u najrazvijenijim sredinama, Narodna omladina treba da kao vidove i područja svoje aktivnosti, svojim snagama, pod svojim okriljem, organizuje raznovrsne privlačne oblike rada (klubove, družine i sl.), razne ustanove (omladinske domove, omladinske univerzitete, tribine), razne oblike društvenog života i razonode (izlete, omladinske zabave), da organizuje proslave državnih i omladinskih praznika, a zajedno sa drugim organizacijama pojedine priredbe, kulturne i sportske manifestacije i takmičenja (proslava Dana mladosti, festivali, sletovi, omladinske sportske igre itd.).

U Rezoluciji o društvenoj aktivnosti i razonodi omladine posebno se ističu sledeći zadaci:

- da se posveti naročita pažnja širem uvlačenju radničke i seoske omladine u sportske, tehničke, kulturno-umetničke i druge društvene organizacije;

- da se utiče na preduzeća i škole da sa više sistema i istrajnosti rade na izgradnji potrebnih objekata za društveno-zabavni život omladine, na obezbeđivanju profesionalnih stručnih rukovodilaca i na stvaranju drugih potrebnih uslova za obogaćivanje društvene aktivnosti mladih ljudi;

- da se u saradnji sa drugim društvenim organizacijama i organima komunalnih zajednica izrade perspektivni planovi za razvijanje materijalne baze društveno-zabavnog života (izgradnja omladinskih domova, izletišta, sportskih objekata, sala, prihvatnih centara Ferijalnog saveza itd.);

- da se organizovanje radi na stvaranju servisa za različite aktivnosti u slobodnom vremenu, naročito u oblasti fizičkog i tehničkog vaspitanja, kulturno-umetničkog rada, izletništva i drugih vidova aktivnog odmora i razonode;

- da se stimulira rad na stvaranju kvalitetnije zabavne muzike, masovnih pesama i drugih dela sa savremenom tematikom i da se više popularišu kvalitetna ostvarenja filma, pozorišta, literature, muzike, tehnike, sporta.

Međunarodne veze Narodne omladine

Narodna omladina Jugoslavije, kako se ističe u izveštaju, održava redovne kontakte i ostvaruje saradnju sa 70 omladinskih organizacija iz raznih zemalja sveta, Savez studenata saraduje

sa 60 nacionalnih studentskih unija, a preko Biroa za međunarodnu razmenu omladine i studenata razvija se praktična saradnja sa 92 organizacije.

Za protekle dve-tri godine uspostavljene su veze sa skoro svim omladinskim organizacijama u socijalističkim zemljama. Ostvaruje se redovna saradnja u raznim vidovima sa skoro svim organizacijama socijal-demokratske omladine (izuzev Finske, Danske i Holandije). Takođe su uspostavljene dosta tesne veze sa mladim socijalistima Italije, komunističkom omladinom Italije i Francuske, a ostvaruju se prvi kontakti i sa nekim drugim komunističkim omladinskim organizacijama. Razvijena je i veoma intenzivna saradnja sa mnogim reprezentativnim omladinskim organizacijama u Aziji, Africi i Latinskoj Americi.

U posebnoj Rezoluciji o razvijanju međunarodnih veza i saradnje Narodne omladine Jugoslavije naglašava se potreba daljih nastojanja na unapređivanju univerzalne, ravnopravne saradnje sa svim demokratskim i naprednim omladinskim organizacijama, bez obzira na razlike u njihovim ideološkim i političkim shvatanjima i bez obzira na njihovu pripadnost određenim međunarodnim organizacijama. Narodna omladina je posebno zainteresovana za saradnju sa svim onim omladinskim organizacijama koje se bore za pobjedu socijalizma, kao i organizacijama u onim zemljama Azije i Afrike koje se bore za izvojevanje i očuvanje nacionalne nezavisnosti. Takođe će se posvetiti pažnja razvijanju onih oblika multilateralne saradnje, koji imaju praktičan značaj za veće razumevanje i izmenu iskustava omladine raznih zemalja. Iako se Narodna omladina Jugoslavije nalazi van međunarodnih omladinskih organizacija, ona izražava spremnost da podržava one njihove aktivnosti i napore koji su oslobođeni jednostranosti i služe boljem razumevanju, uspešnom razvitku saradnje mladih ljudi, miru i progresu u svetu.

Novi Centralni komitet

U novi Centralni komitet izabrano je 105 članova, od kojih su 87 omladinici, a 18 omladinke. Od ukupnog broja članova novog Centralnog komiteta 33 su radnici i tehničari, 4 poljoprivredni tehničari, 7 službenici, 30 redovni i vanredni studenti, 16 prosvetni radnici, 4 pravnici, 4 ekonomisti, 3 oficiri

Jugoslovenske narodne armije, 3 novinari i 1 učenik. U novom Centralnom komitetu ima 50 Srba, 20 Hrvata, 13 Slovenaca, devet Makedonaca, 10 Crnogoraca, dva Siptara i jedan Madar. Među članovima Centralnog komiteta 44 su članovi raznih saveta pri saveznom i republičkim organima i narodnim odborima, 16 odbornici, 7 članovi radničkih saveta i upravnih odbora, 9 članovi školskih odbora, a 6 su članovi univerzitetskih odbora Saveza studenata.

Na prvom plenarnom sastanku, koji je održan odmah posle završetka Kongresa, Centralni komitet je izabrao Predsedništvo od 21 člana, u čijem su sastavu: Mika Tripalo (predsednik Centralnog komiteta), Luka Banović (sekretar), Latinka Perović, Vukašin Stambolić, Mića Novković, Đorđe Lazić, Pero Djeteleć, Miloš N'kolić, Milađin Šakić, Petar Đoković, Dimitar Gerasimovski, Dobrosav Čulafić, Danilo Bilanović, Srećko Bijelić, Tone Kropušek, Vlado Obradović, Aleksandar Petković, Stefan Kadoić, Razija Arslanagić, Todor Stefanovski i Faud Jelečanović.

Prema odredbama novog Statuta Narodne omladine Jugoslavije, Predsedništvo je iz svojih redova izabralo Sekretarijat koji sačinjavaju: Mika Tripalo, Luka Banović, Latinka Perović, Vukašin Stambolić, Mića Novković, Pero Djeteleć i Vlado Obradović.

U Nadzornu komisiju izabrani su Đorđe Andrić, Mija Balija, Marija Vogrić, Žarko Kalezić, Dušan Popovski, Sreta Stajić i Velimir Tomanović.

(Vidi »J. P.«, februar 1957, str. 73—75.)

B. Šć.

IZVORI:

»Borba« od 28 januara 1958 g., govor Predsednika Republike na Šestom kongresu Narodne omladine Jugoslavije; »Mladost« od 29 januara 1958 g. referat, predsednika CK Narodne omladine Jugoslavije o ulozi i zadacima omladine u sistemu društvenog samoupravljanja; »Mladost« od 5 februara 1958 g., rezolucije; »O zadacima Narodne omladine u društvenom samoupravljanju«; »O društvenoj aktivnosti i raznodni omladine«; »O razvijanju međunarodnih veza i saradnje Narodne omladine Jugoslavije«; Biblioteka »Omladinske sveske« (izdavanje »Mladost«) »Programska načela i Statut Narodne omladine Jugoslavije«.

Ljubčo Arsov je ukazao na vanredni značaj koji u ostvarivanju privredno-političkih ciljeva plana dobija stvaranje potrebnog broja kvalifikovane stručne radne snage. Putem kurseva, seminara i drugih oblika dopunskog školovanja, stipendiranjem, stvaranjem posebnih škola za kvalifikovane radnike, većom brigom o stručnim školama i o podizanju nastave u njima na nivo savremenih zahteva tehnike, a naročito obezbeđenjem potrebnih materijalnih sredstava za rad ovih institucija mora se postići da izgradnja stručnih kadrova dođe u sklad sa povećanim potrebama privrednog i društvenog razvika.

U diskusiji o referatu učestvovalo je više članova CK SK Makedonije, među kojima: Krste Crvenkovski, Nikola Minčev, Boge Kuzmanovski, Blagoje Popov, Mita Hadži Vasiljev.

Za nove članove Izvršnog komiteta CK SK Makedonije izabrani su: Toma Buklevski, Metodija Mitevski, Blagoja Talevski, Mito Hadži Vasiljev i Risto Džunov.

R-T. P.

PETI PLENUM CENTRALNOG KOMITETA SAVEZA KOMUNISTA MAKEDONIJE

Peti plenum Centralnog komiteta Saveza komunista Makedonije održan je 28 januara 1958 g. u Skopju. Na Plenumu su razmatrani zadaci organizacija Saveza komunista Makedonije u ostvarivanju ciljeva postavljenih Društvenim planom privrednog razvoja Republike u periodu od 1957 do 1961 godine.

U referatu, koji je podneo član Izvršnog komiteta CK Saveza komunista Makedonije Ljubčo Arsov, istaknuto je da je završena jedna veoma značajna etapa u privrednom i društvenom razvitku Republike i da ostvareni rezultati, uz svestranu pomoć zajednice, pružaju realne mogućnosti za još brži i svestraniji napredak. Ljubčo Arsov je zatim konstatovao da ostvarenje petogodišnjeg plana zavisi u prvom redu od zalaganja komunista pojedinačno i organizacija Saveza komunista u celini.

PLENUM GLAVNOG ODBORA SSRN SLOVENIJE

Plenum Glavnog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Slovenije, koji je održan 31 januara 1958 godine u Ljubljani, raspravljao je o izborima za Saveznu i republičku Narodnu skupštinu.

U svojoj reči Miha Marinko je konstatovao da su izborne pripreme u punom jeku i da je potrebno da im se da izraziti politički sadržaj. Predsednik SSRN Slovenije je zatim prikazao kretanje privrede NR Slovenije u 1957 godini. On je istakao da su postignuti veoma dobri rezultati u svim granama privredne delatnosti.

Miha Marinko je dalje govorio o organizovanim socijalističkim snagama, Socijalističkom savezu i Savezu komunista, koje deluju na učvršćenje našeg socijalističkog demokratskog sistema i pružaju pomoć narodnim odborima i drugim organima društvenog upravljanja kako bi se problemi rešavali na zaista socijalistički način.

Plenum je izabrao novog sekretara Glavnog odbora SSRN Slovenije Janka Rudolfa, potpredsednika Vidu Tomšič, člana Predsedništva Franca Leskoška i organizacionog sekretara SSRN Slovenije Mirka Zlatnara.

Plenum je odao poštu preminulom članu Glavnog odbora SSRN Slovenije dr. Ferdu Kozaku.

R. - T. P.

SAVEZNI DRUŠTVENI PLAN ZA 1958 GODINU

Polazeći od ostvarenih rezultata razvoja privrede u 1957 godini i osnovnih ekonomsko-političkih ciljeva utvrđenih Društvenim planom razvoja privrede za period 1957—1961 godine, Savezni društveni plan za 1958 godinu u osnovi nastavlja privrednu politiku iz 1957 godine, s tim što odlučnije — s obzirom na ostvarene materijalne mogućnosti — postavlja zadatak smanjenja deficita u platnom bilansu.

Rezultati privrednog razvoja u 1957 godini¹

U celini posmatran, razvoj privrede u 1957 godini pokazuje da su u toj godini u osnovi ostvareni ekonomsko-politički ciljevi i zadaci Društvenog plana. Porasla je proizvodnja, povećala se produktivnost rada, porasla potrošnja stanovništva i izvršene su promene u strukturi investicija.

Kao rezultat ostvarenog visokog nivoa proizvodnje u svim privrednim delatnostima, u čemu dominirajuće mesto zauzimaju industrija i poljoprivreda, nacionalni dohodak u 1957 godini porastao je za oko 22% u odnosu na prethodnu godinu.

Industrijska proizvodnja povećana je u 1957 godini za oko 16% u odnosu na prethodnu godinu. Ovo je omogućeno znatno boljim i redovnijim snabdevanjem industrije reprodukcijom materijalom, a posebno rodnom poljoprivrednom godinom, povoljnijim snabdevanjem energijom svih vrsta, kao i potpunijim korišćenjem postojećih kapaciteta u pojedinim industrijskim granama. Istovremeno je u 1957 godini nastavljen povoljan trend izmene strukture industrijske proizvodnje: proizvodnja dobara za ličnu potrošnju i reprodukcijom materijala porasla je za 17%, a proizvodnja energetske grane za 12%. Porast industrijske proizvodnje bio je praćen povećanjem zaliha osnovnih sirovina i reprodukcijom materijala, koje su krajem 1957 g. bile veće za 33% nego krajem prethodne godine. Povećane su i zalihe važnijih uvoznih sirovina.

Najznačajnije je porasla poljoprivredna proizvodnja: ona je u 1957 godini veća za 35% prema 1956 godini, odnosno za 10% prema 1955 godini, a za 22% prema njenom proseku u periodu 1930—1939 godine. Porast poljoprivredne proizvodnje po pojedinim granama u 1957 godini vidi se iz ovog uporednog pregleda:

	I n d e k s		
	1951/55=100	1955=100	1956=100
Ratarstvo	149	124	151
Voćarstvo	85	78	198
Vinogradarstvo	98	77	134
Stočarstvo	119	109,2	108
Ribarstvo	123	128	103
Domaća prerada	94	79	138

U okviru opšteg povećanja poljoprivredne proizvodnje značajno je porasla ratarska proizvodnja, a naročito proizvodnja pšenice i kukuruza, što je rezultat kako većih prinosa tako i zasejanih površina, koje su u 1957 godini bile za preko 450.000 ha veće nego prethodnih godina. Na povećanje poljoprivredne proizvodnje i prinosa, pored veoma povoljnih klimatskih uslova, povoljno su uticali i drugi momenti, koji su rezultat politike i svesnih napora činjenih za njeno unapređenje i modernizaciju. U tome pogledu treba istaći jasno definisanu politiku razvoja poljoprivrede, sistem mera za ekonomsku stimulaciju, za jačanje zadrugnih organizacija i raznih oblika njihove kooperacije sa individualnim seljacima, svestrane mere za modernizaciju poljoprivrede na krupnim gazdinstvima, kao i povećana društvena ulaganja u ovoj i ranijim godinama. U 1957 godini upotrebilo je 300.000 t veštačkog đubriva više nego u prethodnoj godini, a upotreba kvalitetnog semena pšenice i semena hibridnog kukuruza bila je gotovo udvostručena. Korišćenje većeg broja traktora i poljoprivrednih sprava omogućilo je blagovremenu i bolju obradu zemlje. Efikasniji je bio rad i raznih poljoprivrednih službi, te je time i dejstvo primenjenih agrotehničkih mera bilo uspešnije.

Ostale privredne oblasti sledile su uglavnom povoljan razvoj industrijske i poljoprivredne proizvodnje. Obim saobraćaja bio je u 1957 godini u celini veći za oko 15%, a obim građevinske delatnosti za oko 20% u odnosu na prethodnu godinu.

¹ Podaci o razvoju privrede u 1957 godini koji su ovde izneti, dati su na bazi privremenih podataka, kojima se raspolagalo u vremenu donošenja Društvenog plana za 1958 godinu. Konačne podatke i potpunu ocenu razvoja privrede u 1957 godini, koja se sada vrši, objaviće »Jugoslovenski pregled« u jednom od narednih brojeva.

Vidi: »Savezni društveni plan za 1957 godinu«, »Jugoslovenski pregled«, januar 1957, strana 25.

Postignuti nivo materijalne proizvodnje i nacionalnog dohotka omogućio je da se u 1957 godini ostvare značajni rezultati u kretanju potrošnje, spoljnotrgovinske razmene, tržišta, zaposlenosti i produktivnosti rada.

Godina 1957 karakteristična je po velikom porastu svih vidova unutrašnje potrošnje, čiji je nivo u odnosu na 1956 godinu ostvaren (u %):

Ukupne investicije	
u osnovna sredstva	113,0
Lična potrošnja	113,5
Budžeti ukupno	118,8
Socijalno osiguranje	118,1
Narodna odbrana	100,0

Saglasno postavkama Saveznog društvenog plana, u toku 1957 godine izvršene su i znatne promene u strukturi investicija. Neprivredne investicije bile su za oko 47% veće nego prethodne godine, a njihovo učešće u ukupnim investicijama iznosi 23,7% prema 18,3% u 1956 godini. U neprivrednim investicijama najveći porast ulaganja ostvaren je u stanbeno-komunalnoj delatnosti (za oko 20 milijardi dinara), uz istovremeno znatniji porast ulaganja u oblasti prosvete i kulture. Pored apsolutnog porasta privrednih investicija, njihovo učešće u ukupnim investicijama smanjeno je od 81,7% u 1956 na 76,2% u 1957 godini. U privrednim investicijama povećana su društvena ulaganja u poljoprivredu, saobraćaj, građevinarstvo, kao i u ostale privredne oblasti, uz istovremeno smanjenje investicija u industriju. Ulaganja iz sredstava političko-teritorijalnih jedinica i privrednih organizacija (zajedno sa utroškom amortizacionih fondova) veća su za 21% u odnosu na prethodnu godinu, dok su investicije iz saveznih sredstava približno na nivou 1956 godine, a njihovo učešće u ukupnim investicijama smanjeno je na 32,6% prema 36,7% u 1956 godini.

Lična potrošnja povećana je u celini za 13,5%, a potrošnja po stanovniku za 11,5%, čime su premašili predviđanja Društvenog plana za 1957 godinu, koji je računao sa porastom lične potrošnje od 9%. Ovakav razvoj potrošnje stanovništva bio je omogućen znatno većim porastom proizvodnje i dohotka od onoga sa kojim je Društveni plan za 1957 godinu računao. U odnosu na prethodnu godinu ukupni nominalni lični dohodi porasli su za oko 20,5%, a realne plate u privredi za oko 14%. Porast ličnih dohodaka, koji je bio istovremeno praćen porastom produktivnosti rada, omogućio je da se ubrza i proces njihovog diferenciranja prema stepenu kvalifikacija i stručnosti, a to je dovelo i do postepenih promena u strukturi lične potrošnje u pravcu veće potrošnje industrijskih proizvoda, a posebno trajnih potrošnih dobara.

Budžetski rashodi porasli su u celini za preko 38 milijardi dinara ili za 18,8% i znatno su premašili obim u 1956 godini, kao i predviđanja Društvenog plana za 1957 godinu, koji je računao sa porastom ovih rashoda od 8%. Sličan porast rashoda ostvaren je i u drugim oblastima neprivredne potrošnje, izuzev narodne odbrane, čiji su rashodi ostali na nepromenjenom nivou.

Iako je zbog opšteg porasta privredne aktivnosti moralo doći do povećanja ovih rashoda preko predviđenog nivoa, njihov porast i obim u ovoj godini nije bio u skladu sa realnim mogućnostima privrede.

Ako bi se ovakav porast budžetskih i drugih neprivrednih rashoda nastavio i u narednim godinama, mogao bi — s gledišta održavanja unutrašnje potrošnje na nivou koji bi omogućio brže smanjivanje deficita u platnom bilansu — predstavljati smetnju za postizanje tog cilja.

Spoljnotrgovinska razmena odvijala se tokom 1957 godine pod uticajem povećane proizvodnje, što je omogućilo porast ukupnih deviznih prihoda za oko 31 milijardu dinara ili za 24% u odnosu na prethodnu godinu. Pri tome su prihodi od izvoza robe bili veći za oko 23 milijarde ili za 23%. U okviru ukupno ostvarenog izvoza, izvoz industrijskih proizvoda veći je za blizu 20 milijardi dinara ili za 27,5%, a izvoz poljoprivrednih proizvoda veći je za 3 milijarde ili za 11,1%. Bruto nerobni prihodi povećani su za oko 20% u odnosu na prethodnu godinu, i čine već blizu 30% ukupnog izvoza.

Međutim, pod uticajem povećane unutrašnje potrošnje, zajedno sa porastom investicija, došlo je do znatno većeg porasta uvoza, koji je u celini bio za oko 58 milijardi dinara ili za 40% iznad nivoa u prethodnoj godini. Najveći porast nastao je kod uvoza reprodukcijom materijala (za oko 34 milijarde dinara ili za 48%). Povećanje vrednosti uvoza delom je izazvano poskupljenjem cena nekih sirovina i porastom pomorskih transportnih troškova, a najvećim delom ono je rezultat porasta fizičkog obima uvoza. Brzi porast uvoza od izvoza imao je za posledicu povećanje deficita tekućeg spoljnotrgovinskog poslovanja, koji je u celini za oko 5 milijardi dinara veći nego u 1956 godini. Međutim, i pored apsolutnog povećanja deficita, sopstveni devizni prihodi pokrivali su u 1957 godini 80,6% rashoda tekućeg spoljnotrgovinskog poslovanja, prema 79,7% u 1956 godini.

Povećana proizvodnja i uvoz stvorili su u 1957 godini uslove za mirniji i stabilniji razvoj tržišta. Tržište je bilo znatno bolje snabdeveno industrijskim i poljoprivrednim proizvodima nego u prethodnoj godini. Međutim, u toku 1957 godine tržište industrijskih proizvoda bilo je stabilno, a indeks njihovih cena ostao je u celini nepromenjen, dok su cene poljoprivrednih proizvoda i usluga bile u porastu, što pokazuje sledeći uporedni pregled:

	Indeksi cena u 1956 i 1957 godini		
	1956 1955	XI 1957 XI 1956	Prosek 1957 1956
A. Cene na veliko			
Industrijski proizvodi	102,0	101,0	98,6
Poljoprivredni proizvodi	104,2	112,0*	109,1*
B. Cene na malo			
Industrijski proizvodi	103,1	101,0	100,0
Poljoprivredni proizvodi	104,2	103,0	102,5**
Usluge	108,7	104,9	105,5

* Indeks cena od 112 odnosi se na oktobar 1957 godine prema oktobru 1956 godine, odnosno indeks 109,1 na prosek januar-oktobar 1957 prema odgovarajućem periodu prethodne godine, usled nemanja podataka za novembar tekuće godine.

** Indeksi cena na veliko i malo poljoprivrednih proizvoda ne sadrže istu strukturu proizvoda i nisu međusobno potpuno uporedivi.

Na porast cena i tržište poljoprivrednih proizvoda uticalo je povećanje garantovanih cena žitarica, kao posledica dugoročne politike uskladjivanja cena, kao i veliki porast unutrašnje i izvozne tražnje. Pored toga, na ovo su uticali i slaba tehnička opremljenost i nedostaci u organizaciji trgovine poljoprivrednim proizvodima. Porast cena bio je najizrazitiji kod stoke i stočnih proizvoda, usled opadanja stočnog fonda u prethodnoj godini i njegovog popunjavanja u 1957 godini, kao i zbog veće izvozne i domaće potražnje. Usled toga krajem godine preduzete su izvesne mere u pravcu ograničenja visine izvoza stoke i mesa.

I pored porasta potrošnje, u 1957 godini došlo je do povećanja ukupnih zaliha gotovih proizvoda i reprodukcijonog materijala.

Povoljan razvoj proizvodnje omogućio je i povećanje zaposlenosti za ukupno oko 160.000 lica, čime je ne samo apsorbiran godišnji prirast aktivnog stanovništva, već je postignuto i izvesno dalje smanjenje postojećih rezervi radne snage u poljoprivredi.

Značajan momenat u razvoju privrede tokom 1957 godine predstavljao visok porast produktivnosti rada u svim privrednim delatnostima, a posebno u industriji za oko 9%.

Pored napred iznetih značajnih rezultata, razvoj privrede u 1957 godini ispoljio je i izvesne nepovoljne momente koji se ogledaju u naglom i visokom porastu svih vidova potrošnje, a naročito u daljem povećanju deficita platnog bilansa, pogotovu što je do njega došlo u godini koja se karakteriše tako značajnim povećanjem proizvodnje i dohotka. Međutim, tu treba napomenuti da je visoki uvoz jednim delom poslužio za povećanje zaliha u privredi i da će se ovogodišnja proizvodnja, naročito u poljoprivredi, povoljno odraziti na smanjenje deficita u 1958 godini. Nepovoljan momenat predstavlja i ispoljeno povećanje cena poljoprivrednih proizvoda, što je u jednoj vanredno rodnoj poljoprivrednoj godini omelo u većoj meri stabilizaciju cena i tržišta poljoprivrednih proizvoda. Najzad, i pored činjenice da je povećana investiciona delatnost potsticala visoku industrijsku proizvodnju i omogućila realizaciju svih raspoloživih investicionih dobara, privredna kretanja u 1957 godini su pokazala da dostignuti nivo investicija, koje se finansiraju domaćim sredstvima, predstavlja granicu koja u 1958 godini ne bi smela da bude prekoračena u interesu povoljnijeg razvoja platnog bilansa i očuvanja privredne stabilnosti.

Osnovni zadaci privredne politike u 1958 godini

Osnovni zadaci koje postavlja Društveni plan za 1958 godinu polaze od rezultata kretanja privrede u 1957 godini i od ekonomsko-političkih ciljeva utvrđenih Društvenim planom privrednog razvoja Jugoslavije za period 1957—1961 godine. Privredna dostignuća u 1957 godini, mogućnosti daljeg brzog privrednog uspona i potreba dalje stabilizacije traže i omogućavaju da se istovremeno odlučnije postavi rešavanje tekućeg deficita u platnom bilansu.

Uzimajući takvu orijentaciju, Društveni plan računa da će privredni razvoj u 1958 godini karakterisati sledeći osnovni momenti:

Dalji brz uspon proizvodnje i nacionalnog dohotka, koji treba da budu praćeni porastom produktivnosti rada u celoj privredi. Izvršene promene u privrednom sistemu, a naročito u načinu raspodele prihoda privrednih organizacija, neposredno imaju za cilj da potstaknu snažniji porast produktivnosti i šire korišćenje unutrašnjih rezervi za povećavanje ukupne nacionalne proizvodnje.

Predviđeni porast proizvodnje treba da bude iskorišćen za ravnomernije kretanje izvoza i uvoza, da bi se u 1958 godini osetnije smanjio tekući deficit platnog bilansa. Raspodela društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka koju utvrđuje Društveni plan treba da obezbedi ispunjenje ovog cilja. Povećavanjem izvoza i čvršćim regulisanjem visine uvoza treba da bude postignuto navedeno smanjenje tekućeg deficita platnog bilansa.

Povećanje lične potrošnje i životnog standarda stanovništva pretstavljalo u 1958 godini jedan od osnovnih zadataka ekonomske politike. Porast lične potrošnje kretao se u skladu s porastom produktivnosti rada i biće obezbeđen odgovarajućim povećanjem domaće proizvodnje i dopunskim uvozom potrošnih dobara.

Investicionu politiku i investicionu delatnost u 1958 godini karakteriše početak izgradnje novih krupnih objekata čije izvođenje predviđa Društveni plan privrednog razvoja Jugoslavije od 1957 do 1961 godine, kao i znatno povećanje investicija za razvoj poljoprivredne proizvodnje. Istovremeno će se povećati investicije u saobraćaju, građevinarstvu i trgovini. Obim investicija koje se finansiraju iz domaćih sredstava ostaće na nivou ostvarenom u 1957 godini.

U 1958 godini znatno se povećavaju sredstva iz opštedruštvenih fondova za finansiranje investicija u nerazvijenim područjima, pre svega u Makedoniji i Kosovsko-Metohskoj Oblasti, sa ciljem da se ubrza privredni razvoj ovih područja saglasno smernicama Društvenog plana privrednog razvoja Jugoslavije od 1957 do 1961 godine.

Visina rashoda za opštedruštvene potrebe treba da se zadrži takođe na nivou 1957 godine, s obzirom na njihov visok ovogodišnji porast, i sa ciljem da se dinamika porasta ovih rashoda dovede u sklad sa privrednim mogućnostima zemlje.

Radi očuvanja privredne stabilnosti, poboljšanja platnog bilansa i povećanja životnog standarda stanovništva, Društvenim planom za 1958 godinu predviđaju se mere za normalnije kretanje neprivrednih rashoda i mere regulisanja utroška investicionih sredstava na svim stepenima njihovog formiranja, u skladu sa već donetim propisima kojima se reguliše formiranje i upotreba ovih sredstava.

Proizvodnja u 1958 godini. — I u 1958 godini nastavljaju se napori za brži i skladniji razvoj proizvodnje, s tim što će ukupna proizvodnja imati blažu stopu porasta nego u prethodnoj godini, kako to pokazuje sledeći uporedni pregled:

	I n d e k s i	
	1958:1957	1957:1956
Privreda — ukupno	107,1	118,3
Industrija	111,3	115,6
Poljoprivreda	96,3	133,0
Šumarstvo	101,9	99,1
Građevinarstvo	108,5	121,1
Saobraćaj	109,0	111,5
Trgovina, ugostiteljstvo i turizam	109,3	111,6
Zanatstvo	107,8	108,0

Na ostvarenje predviđenog porasta industrijske proizvodnje treba da deluje pre svega proširenje kapaciteta, prvenstveno na bazi sprovedenih rekonstrukcija i aktiviranja novih energetskih i sirovinških kapaciteta, odgovarajući nivo snabdevenosti sirovinama, naročito poljoprivrednog porekla, i njihovo kompleksnije i racionalnije korišćenje. U tome pravcu delovaće povoljno takođe proširenje kooperacije sa domaćim i inostranim proizvođačima, dalje korišćenje rezervi u kapacitetima i dalji porast produktivnosti rada. Predviđenim porastom industrijske proizvodnje od 11% u 1958 godini postiže se 38% od povećanja proizvodnje predviđenog Društvenim planom za period 1957—1961 godine. U okviru ovakvog razvoja industrijske proizvodnje, u 1958 godini očekuje se u odnosu na 1957 godinu povećanje proizvodnje energetike za 14%, reprodukcijonog materijala za 10%, materijala za građevinarstvo za 13%, opreme za 10% i proizvoda lične potrošnje za 11%. Produktivnost rada u industriji treba da poraste za oko 6% u odnosu na prethodnu godinu.

Da bi se predviđeni obim industrijske proizvodnje izvršio sa što manjim povećanjem uvoza, predviđa se dalje proširenje domaće sirovinke baze, kao i veća zamena važnijih deficitarnih uvoznih sirovina domaćim. Ovakav razvoj industrije treba da dovede do bržeg porasta izvoza od porasta proizvodnje i uvoza reprodukcijonog materijala. Naime, izvoz industrijskih proizvoda raste za daljih 13%,

a uvoz reprodukcijonog materijala za industriju za svega 7% u odnosu na 1957. godinu.

S obzirom na značaj klimatskih uslova za našu poljoprivredu, Društveni plan, i pored dosadašnjih ulaganja i postignutih rezultata u unapređenju poljoprivrede, na bazi prosečnih klimatskih uslova računa u 1958 godini sa obimom poljoprivredne proizvodnje za 4% nižim nego u 1957 godini (odnosno za oko 23% većim u odnosu na prosek 1951/55 godine). U okviru ovako predviđene proizvodnje, s obzirom na znatne rezerve stočne hrane koje se prenose iz 1957 godine, očekuje se značajan porast stočarstva i relativno visok porast proizvodnje ratarstva.

Za ostvarenje predviđene poljoprivredne proizvodnje i osiguranje njenog daljeg i bržeg razvoja, saglasno ciljevima usvojene politike perspektivnog razvoja poljoprivrede, Društveni plan za 1958 godinu računa sa povećanim ulaganjima u poljoprivredu, prvenstveno preko socijalističkih poljoprivrednih organizacija, poboljšanim snabdevanjem poljoprivrede, daljim osposobljavanjem zadruga i proširenjem njihove kooperacije sa individualnim proizvođačima na bazi primene savremene agrotehnike, kao i sa daljim naporima za modernizaciju krupnih gazdinstava za postizanje većih prinosa i rentabilnije poslovanje.

Predviđena sredstva za ulaganja u poljoprivredu namenjena su za nabavku opreme, za izvođenje melioracionih radova, za izgradnju ekonomskih objekata i objekata prerade poljoprivrednih proizvoda, za povećanje stočnog fonda, za podizanje zasada i za druge namene. Takođe će iz ovih sredstava početi u 1958 godini, preko namenskih investicija, i znatnije ulaganje u melioracije žitorodnog i suptropskog područja. Finansiranje programa unapređenja poljoprivrede vršić se iz sredstava Federacije, političko-teritorijalnih jedinica i poljoprivrednih organizacija. Pored toga, predviđena su i posebna sredstva budžetskih fondova koja će se upotrebiti prvenstveno za dalje poboljšanje rada poljoprivrednih službi, za podizanje i usavršavanje kadrova, za organizovanje raznih akcija i mera u poljoprivredi. Iz tako obezbeđenih sredstava, povećane domaće proizvodnje i uvoza, poljoprivreda će u toku 1958 godine, pored drugih mašina, dobiti oko 7.000 traktora, i iz domaće proizvodnje oko 440 kombajna, tako da će raspolagati sa oko 23.000 traktora, što će predstavljati oko 55% predviđenog traktorskog parka u 1961 godini. Potrošnja veštačkih đubriva povećać se od 960.000 t u 1957 godini na 1.400.000 t u 1958 godini, odnosno od 94 kg po hektaru obradive površine u 1957 na 137 kg u 1958 godini. Time će ukupna potrošnja veštačkih đubriva dostići 58% predviđenog obima u 1961 godini. Pored toga, računa se sa porastom i drugih sredstava za potrebe poljoprivrede iz domaće proizvodnje i uvoza. Sredstva za uvoz reprodukcijonog materijala i priplodne stoke povećavaju se za oko 54% u odnosu na ocenjenu realizaciju u 1957 godini. Svi ovi uslovi, kao i dosad postignuta iskustva i povećana sredstva zadruga i krupnih gazdinstava, treba da doprinesu da oni u 1958 godini još uspešnije razvijaju svoje poslovanje na unapređenju poljoprivrede i podizanju poljoprivredne proizvodnje.

U oblasti šumarstva Društveni plan obezbeđuje uslove da se u 1958 godini nastave radovi na obnovi i podizanju šuma u obimu koji je bio ostvaren tokom prethodne dve godine. Pri tome se, saglasno politici što racionalnijeg korišćenja šuma i ekonomičnije upotrebe drveta, računa sa daljim sužavanjem obima ukupne seče šuma. Međutim, zadržavanjem seče šuma opštenarodne imovine na nivou prethodne dve godine, porastom učešća socijalističkog sektora u ukupnoj seči šuma, kao i racionalnijom upotrebom drveta, očekuje se izvestan porast proizvodnje šumarstva.

U skladu sa predviđenim obimom i strukturom investicija, Društveni plan za 1958 godinu predviđa porast građevinske delatnosti za 8,5% u odnosu na 1957 godinu. Za izvršenje takvog obima građevinskih radova Društveni plan obezbeđuje i odgovarajuća sredstva za unapređenje i modernizaciju građevinarstva, za povećanje proizvodnje građevinskog materijala, podizanje kadrova i dr. Na toj osnovi očekuje se u 1958 godini, pri porastu zaposlenog osoblja u građevinarstvu za 4%, porast produktivnosti rada u ovoj delatnosti za 6% u odnosu na 1957 godinu.

Razvoj saobraćaja u 1958 godini treba da ide u skladu sa predviđenim porastom ukupne proizvodnje i prometa. Na toj osnovi predviđa se u 1958 godini dalji porast prevoza u svim granama saobraćaja, s tim što će u celini tempo toga porasta biti nešto sporiji nego u prethodnoj godini. Pri tome se računa sa porastom obima prevoza u železničkom saobraćaju za 5%, u pomorskom za 18%, u rečnom za 10%, u vazdušnom za 16% i u drumskom za 17%. Umereniji porast železničkog saobraćaja proizilazi iz dostignutog nivoa njegovog razvoja u prethodnim godinama. Brži porast pomorskog, rečnog i drumskog saobraćaja treba da osigura bolju međusobnu usklađenost pojedinih saobraćajnih grana i povećanje ekonomičnosti transporta u celini. Za ostvarenje predviđenog obima saobraćaja računa se u 1958 godini sa porastom ukupnog broja zaposlenih u ovoj delatnosti za 2,7% i sa povećanjem produktivnosti rada za 5,8% u odnosu na 1957 godinu.

Društvenim planom predviđeni porast proizvodnje i potrošnje treba u 1958 godini da dovede do povećanja prometa u svima granama trgovine. Na toj osnovi predviđa se porast prometa u trgovini na malo za oko 15%, u ugostiteljstvu za 9,5%, kao i znatno povećanje turističkog prometa u odnosu na 1957 godinu. U cilju sređivanja tržišta i stabilizacije cena, Društveni plan računa s tim da se u toku godine sprovedu odgovarajuće mere za brže i efikasnije organizovanje prometa, snabdevanje gradova, industrijskih centara i proizvodne potrošnje. U okviru tih mera računa se sa povećanim ulaganjima za unapređenje trgovine, sa poboljšanjem organizacije trgovine i boljim usklađivanjem potreba unutrašnjeg tržišta i izvoza. Tome treba da doprinese i izvršene izmene u sistemu koje će dovesti do jačanja interesa radnih kolektiva u trgovini i lokalnih organa za povećanje prometa i uspešnije poslovanje svih grana trgovine. Na bazi uslova koje pruža Društveni plan, računa se sa porastom proizvodnje i usluga zanatstva za ukupno 7,8% u odnosu na 1957 godinu, pri čemu će ovaj porast u društvenom zanatstvu iznositi 10,5%, a u privatnom zanatstvu 4,4%.

Kretanje zaposlenosti i produktivnosti rada. — Na osnovu napred prikazanog porasta proizvodnje, Društveni plan računa sa daljim povećanjem obima zaposlenosti u 1958 godini od oko 120.000 lica, čime treba da se omogući zaposlenje prirasta aktivnog stanovništva. Pored toga, predviđa se mogućnost dopunskog uposlenja, s obzirom na potrebe bržeg razvoja raznih uslužnih delatnosti u velikim gradovima i industrijskim centrima, kao i mogućnost dopunskog zaposlenja u drugim privrednim delatnostima (naprimer u sezonskoj preradi poljoprivrednih proizvoda, u građevinarstvu itd.). Međutim, s obzirom na porast zaposlenih u državnim organima u prethodnoj godini, Društveni plan ističe potrebu preduzimanja odgovarajućih mera za ograničenje zaposlenosti u ovim službama.

Na osnovu predviđenog obima proizvodnje i zaposlenosti, u 1958 godini se očekuje porast produktivnosti rada od 5%. Ostvarenju predviđenog porasta produktivnosti rada treba da doprinesu i predviđene izmene u načinu raspodele dohotka privrednih organizacija, koje omogućuju da se nagrađivanje u privrednim organizacijama doslednije povezuje sa postignutim efektom u produktivnosti rada.

Društveni bruto proizvod, nacionalni dohodak i njihova raspodela. — Uslovi koje Društveni plan obezbeđuje za razvoj proizvodnje u pojedinim privrednim oblastima omogućuju da se ukupan društveni bruto proizvod u 1958 godini poveća za 7,1%, a nacionalni dohodak za 3,8%, odnosno po stanovniku za 2% (s obzirom na godišnji prirast stanovništva od 1,7%) u odnosu na prethodnu godinu. Blaža stopa porasta društvene proizvodnje i nacionalnog dohotka proizilazi otuda što se, s obzirom na neizvesnost u pogledu klimatskih uslova, računa sa nižim obimom poljoprivredne proizvodnje nego u prethodnoj godini i pored povećanih sredstava i drugih mera koje Društveni plan predviđa za njeno unapređenje. Na taj način, u prve dve godine petogodišnjeg plana, tj. zaključno sa 1958 godinom, ostvarilo bi se ukupno 46,4% društvenog proizvoda, odnosno 48,3% nacionalnog dohotka od predviđenog povećanja do 1961 godine.

U okviru ukupnog porasta društvenog bruto proizvoda u 1958 godini za 7,1% u odnosu na 1957 godinu, proizvodnja sredstava rada treba da poraste za 9,5%, predmeta rada za 7,5% i sredstava potrošnje za 6%.

Predviđeni obim i ovakva struktura proizvodnje zajedno sa prenetim zalihama iz 1957 godine predstavljaju materijalnu osnovu za izvršenje osnovnih ekonomsko-političkih ciljeva i zadataka Društvenog plana za 1958 godinu. Tim zadacima i materijalnim mogućnostima opredeljena je i osnovna raspodela koju predviđa plan. Sledeći uporedni pregled pokazuje kretanje društvenog proizvoda, nacionalnog dohotka, izvoza i uvoza, obima sredstava i pojedinih vidova potrošnje:

	I n d e k s	
	1958:1957	1957:1956
Društveni bruto proizvod	107,1	118,3
Nacionalni dohodak	103,8	121,7
Uvoz roba i usluga	111,9	132,5
Izvoz roba i usluga	112,9	124,2
Ukupno raspoloživa sredstva	108,6	117,4
Potrošnja predmeta rada	109,4	116,2
Ukupno privredne investicije	102,4	117,0
Lična potrošnja	108,1	115,7
Društveni standard	102,5	129,9
Državni organi i narodna odbrana	101,6	105,9

Ukupna lična potrošnja treba da poraste od 981 milijarde dinara u 1957 godini na 1.060,5 milijardi dinara u 1958 godini, odnosno za oko 80 milijardi dinara ili za 8,1%.

Rashodi državnih organa² i narodne odbrane ostaju u 1958 godini približno na nivou 1957 godine, odnosno biće u celini veći za 3,3 milijarde dinara ili 1,6%, što dolazi uglavnom zbog povećanja plate službenika državnih organa i javnih službi. Jedan deo ovoga povećanja pokrće se uštedama na drugim budžetskim rashodima, kao i smanjenjem neprivrednih investicija. Udeo ovih rashoda u ukupnom nacionalnom dohotku smanjuje se od 11,6% u 1957 na 11,3% u 1958 godini.

Neto raspoloživa sredstva u 1958 godini (nacionalni dohodak sa sredstvima iz inostranstva i s prenetim neraspoređenim sredstvima iz 1957 godine) iznosiće u 1958 godini 1.937 milijardi dinara, i veća su za oko 130 milijardi ili za 7,2% u odnosu na prethodnu godinu. Učešće akumulacije (neto privrednih investicija) u ukupnom nacionalnom dohotku smanjuje se od 22,5% u 1957 na 21,1% u 1958 godini, odnosno njeno učešće u neto raspoloživim sredstvima smanjuje se od 22,3% u 1957 na 20,3% u 1958 godini.

U sprovođenju politike sniženja deficita platnog bilansa predviđa se u 1958 godini smanjenje inostranih sredstava u odnosu na nacionalni dohodak na 7,2% prema 8,5% u 1957 godini.

Veće aktiviranje investicionih ulaganja u prethodnim godinama, kao i brži tempo investicione izgradnje, treba u 1958 godini da dovedu do povećanja vrednosti osnovnih fondova za 260 milijardi dinara, što je za oko 22 milijarde više od neto investicionih ulaganja u osnovne fondove 1958 godine. Na toj osnovi krajem 1958 godine osnovni fondovi treba da budu veći za 6,2% u odnosu na 1957 godinu. U isto vreme obrtni fondovi treba da porastu za 13,2%, što će omogućiti bolje korišćenje proizvodnih kapaciteta.

U osnovnoj raspodeli za 1958 godinu predviđene društvene rezerve i neraspoređena sredstva, zajedno sa rezervama individualnih poljoprivrednih proizvođača, iznose oko 98 milijardi dinara i čine 5,1% od neto raspoloživih sredstava, odnosno 5,4% od nacionalnog dohotka. Ova sredstva treba da posluže stabilnijem kretanju privrede i tržišta.

Investicije. — Da bi se obezbedio privredni razvitak kakav predviđa Društveni plan privrednog razvoja Jugo-

slavije za period 1957—1961 godine, investiciona ulaganja u 1958 godini usmerena su na to da osiguraju i ubrzaju izgradnju objekata čijom se proizvodnjom postiže najpovoljniji efekat na platni bilans i omogućuje predviđeni porast lične potrošnje i društvenog standarda. Pored toga, prilikom investicionih ulaganja treba da se obezbede sredstva za finansiranje objekata u izgradnji, za rekonstrukcije i novogradnje, koje sa relativno najmanje uložених sredstava daju u najkraćem roku najpovoljnije rezultate u povećanju proizvodnje i nacionalnog dohotka. Izvršiće se takođe pripremni radovi i započeti izgradnja novih objekata koji su vezani za ostvarenje osnovnih bilansa petogodišnjeg plana. Rukovodeći se tim principima, Društveni plan za 1958 godinu posebnu pažnju posvećuje investicionim ulaganjima za unapređenje i povećanje poljoprivredne proizvodnje, za izgradnju energetskih i saobraćajnih kapaciteta u skladu sa opšteprivrednim bilansima, kao i investicionim ulaganjima u cilju bržeg privrednog razvoja NR Makedonije, NR Crne Gore i Autonomne Kosovsko-Metohiske Oblasti.

U ukupnim investicionim ulaganjima u 1958 godini (za privredne i neprivredne investicije, investicije u osnovna i obrtna sredstva) u iznosu od oko 690 milijardi dinara, društvene investicije čine oko 594 milijarde dinara, odnosno nešto niže nego u 1957 godini. U ukupnim društvenim investicijama, za osnovne fondove predviđa se oko 465 milijardi dinara, što je za oko 30 milijardi ili za 6,9% više od procenjenog obima ulaganja u prethodnoj godini. Međutim, s obzirom na veće korišćenje inostranih sredstava u 1958 godini za uvoz opreme, investicije u osnovne fondove iz sopstvenih sredstava treba da iznose oko 404 milijarde dinara. Ulaganja u obrtne fondove iznosiće oko 129 milijardi dinara, što je za oko 19% manje nego 1957 godine. Međutim, i pored toga, ovaj iznos, zajedno sa ulaganjima u obrtne fondove tokom prethodne godine, obezbeđuje predviđeno povećanje proizvodnje.

Učešće društvenih bruto investicija (privrednih i neprivrednih) u osnovne fondove iz sopstvenih sredstava smanjuje se u društvenom bruto proizvodu od 10,1% u 1957 na 9,6% u 1958 godini. Takođe se i učešće društvenih neto investicija u nacionalnom dohotku smanjuje od 21,8% u 1957 na 19,1% u 1958 godini, što pokazuje da predviđeni obim investicija u 1958 godini angažuje relativno nešto manje sredstava društvenog bruto proizvoda, odnosno nacionalnog dohotka nego u prethodnoj godini.

Od ukupnih investicija u osnovne fondove u 1958 godini, u neprivredne investicije utrošiće se oko 97 milijardi dinara, odnosno oko 21%. Na taj način, obim neprivrednih investicija biće manji za oko 5% nego prethodne godine. Smanjenje ovih investicija odnosi se na izgradnju administrativnih zgrada, dok se za stanbeno-komunalnu izgradnju predviđaju veća ulaganja, a za ostale namene društvenog standarda ulaganje približno na nivou 1957 godine. Ovakav obim neprivrednih investicija određen je zbog toga što su one u 1957 godini zabeležile veoma visok porast (za oko 47% prema 1956 godini) i što u 1958 godini treba početi izgradnju objekata koje predviđa perspektivni plan i povećati ulaganja u poljoprivredu i druge privredne oblasti. Iz tih razloga privredne investicije u visini od 368 milijardi dinara veće su za oko 36 milijardi ili za 10,8% nego u prethodnoj godini. Raspored privrednih investicija na pojedine privredne oblasti pokazuje sledeći uporedni pregled:

	1957		1958		1957
	Iznos	Struktura	Iznos	Struktura	
Industrija i rudarstvo	160,0	48,3	170,0	46,2	106,1
Poljoprivreda	39,5	11,9	60,0	16,4	151,8
Šumarstvo	10,0	3,0	8,0	2,2	80,0
Gradevinarstvo	11,2	3,3	12,5	3,4	111,7
Saobraćaj	82,8	25,0	85,4	23,2	103,1
Trgovina i ugostiteljstvo	20,0	6,0	23,0	6,2	115,0
Zanatstvo	4,0	1,2	4,0	1,1	100,0
Vodoprivreda	4,3	1,3	5,0	1,3	116,2
U k u p n o	331,8	100,0	367,9	100,0	110,8

² Rashodi državnih organa obuhvataju: materijalne rashode predstavničkih organa i državne uprave, rashode komora i udruženja, fondova za unapređenje proizvodnje, fondova za puteve i vode i fondove za kadrove, troškove bankarskog aparata i troškove za nuklearnu energiju.

U napred iznetom ukupnom iznosu privrednih investicija, amortizaciona sredstva koja će se upotrebiti za zamenu osnovnih sredstava čine oko 93 milijarde dinara, tako da sredstva za nove investicije iznose oko 275 milijardi dinara.

Investiciona sredstva u oblasti industrije upotrebiće se za dalje ulaganje u energetiku i kapacitete koji najviše doprinose poboljšanju platnog bilansa, za početak izgradnje aluminijumskog kombinata u Titogradu, rudnika bakra Majdanpek, rudnika olova i cinka Kišnica i Srebrenica, zatim kapaciteta namenjenih snabdevanju poljoprivrede veštačkim azotnim i fosforim đubrivom i kapaciteta za korišćenje poljoprivrednih sirovina, kao što su šećerane, mlinovi, silosi i magacinski prostor za duvan. Povećaće se takođe ulaganja u modernizaciju i proširenje proizvodnje građevinskog materijala, radi podmirjenja potreba savremenog načina građenja. U ostalim granama industrije predviđa se ulaganje za dovršenje objekata u izgradnji i za rekonstrukcije.

Društvena sredstva u ukupnom iznosu od 60 milijardi dinara namenjena unapređenju i povećanju poljoprivredne proizvodnje koristeće se prvenstveno u oblasti ratarstva i stočarstva, za nabavku opreme, za melioracione radove (uključujući radove na kanalu Dunav—Tisa—Dunav), kao i za povećanje stočnog fonda. Za regulisanje vodnih tokova i odbranu poljoprivrednog zemljišta od poplava i bujica određeno je 5 milijardi dinara. Ukoliko se u toku godine ukaže mogućnost korišćenja dodatnih inostranih sredstava, ili korišćenja neutrošenih sredstava u drugim privrednim oblastima, Društveni plan računa s tim da se iznos od 60 milijardi dinara za poljoprivredu poveća do 70 milijardi dinara.

U skladu sa zadacima postavljenim Društvenim planom privrednog razvoja za period 1957—1961 godine, u 1958 godini povećać se ulaganja i u ostale privredne oblasti. U okviru tih ulaganja, saglasno politici podizanja nerazvijenih područja, iz saveznih sredstava finansiraće se investicije u NR Makedoniji u iznosu od 14,1 milijardi dinara i na području Autonorne Kosovsko-Metohiske Oblasti u iznosu od 9,2 milijardi dinara.

Lična potrošnja i društveni standard

Polazeći od materijalnih mogućnosti zemlje, potreba smanjenja deficita platnog bilansa, koji opredeljuju okvire unutrašnje potrošnje, a imajući u vidu ostvareni nivo lične potrošnje i obim izdataka za društveni standard u 1957 godini, Društveni plan za 1958 godinu računa sa blažim porastom ove potrošnje. Iz tih razloga učešće lične potrošnje i društvenog standarda u ukupnim neto raspoloživim sredstvima, pri njihovom apsolutnom porastu, ostaje na nivou prethodne godine. Sa ukupnim porastom lične potrošnje u 1958 godini za oko 8%, odnosno po stanovniku za oko 6,2% prema 1957 godini, realizovalo bi se u toku ove dve godine oko 50% porasta lične potrošnje predviđenog Društvenim planom privrednog razvoja za period 1957—1961 godine.

Predviđeni porast lične potrošnje treba da proizađe iz porasta produktivnosti rada, povećanja zaposlenosti u privredi i novog službeničkog i penzijskog sistema. Na toj osnovi računa se sa prosečnim porastom realnih plata lica zaposlenih u društvenim privrednim organizacijama za oko 7%. Prosečne plate zaposlenog osoblja u državnim organima i javnim službama povećać se za oko 13%, a penzije prosečno za oko 13—14% u odnosu na 1957 godinu. S obzirom na prenesene poljoprivredne viškove iz roda 1957 godine, kao i na očekivanu poljoprivrednu proizvodnju u 1958 godini, predviđa se dalji porast lične potrošnje poljoprivrednih proizvođača, koji će biti veći kod onih proizvođača koji će brže povećavati poljoprivrednu proizvodnju i više proizvoda iznositi na tržište.

Materijalnu osnovu ovakvog povećanja lične potrošnje predstavljaju predviđeni porast proizvodnje, dopunski uvoz potrošnih dobara i prenesene zalihe poljoprivrednih proizvoda iz 1957 godine. Uvoz potrošne robe treba da se poveća za oko 3 milijarde deviznih dinara, tako da će ukupan

uvoz potrošne robe u 1958 godini iznositi oko 15 milijardi deviznih dinara. Na tim osnovama ukupno raspoloživi fondovi potrošne robe treba da porastu za oko 12% u odnosu na 1957 godinu. Ovakvo predviđen porast fondova potrošne robe, koji je iznad predviđenog porasta lične potrošnje, treba da omogući popunjavanje i povećavanje zaliha robe lične potrošnje, što će povoljno delovati na stabilizaciju tržišta. Za obezbeđenje predviđenog porasta lične potrošnje Društveni plan računa i sa primenom posebnih mera čiji je cilj da se proizvodnom politikom i odgovarajućim uvozom sirovina osigura povećanje proizvodnje potrošne robe, da se uskladi obim i dinamika izvoza sa potrebama lične potrošnje, da se obezbedi blagovremena realizacija uvoza potrošne robe i poboljša organizacija snabdevanja gradova i industrijskih centara proširenjem i boljim tehničkim opremanjem trgovine. Svim tim merama, kao i opštim odnosima u raspodeli koje postavlja plan, treba da se osigura nastavljanje započetog procesa stabilizacije tržišta. U tome pogledu značajnu ulogu imaće i mere čiji je cilj da se osigura normalno kretanje neprivrednih rashoda, mere regulisanja obima trošenja investicionih sredstava u 1958 godini kao i planom neraspoređena sredstva i predviđeno povećanje društvenih rezervi. Obezbeđujući na taj način povoljne uslove za dalju stabilizaciju odnosa na tržištu, Društveni plan računa da će se i u 1958 godini nastaviti proces usklađivanja međusobnih odnosa cena, kao i da će doći do izvesnog pomeranja cena poljoprivrednih proizvoda, naročito onih sezonskog karaktera.

U 1958 godini predviđeni obim investicija u društveni standard iznosi oko 93 milijarde dinara, čime će se zaključno sa 1958 godinom realizovati oko 1/3 predviđenih investicija u društveni standard za period od 1957 do 1961 godine.

Za stanbeno-komunalnu izgradnju u 1958 godini predviđaju se ulaganja iz društvenih sredstava od oko 67 milijardi dinara, prema 63 milijarde dinara u 1957 godini. Na taj način, uložena društvena sredstva za stanbeno-komunalnu izgradnju u 1957 i 1958 godini iznosila bi ukupno 130 milijardi dinara, što pretstavljalo oko 35% od predviđenih ulaganja za ceo period 1957—1961 godine. Pored toga, Društveni plan računa da se merama tekuće ekonomske politike obezbedi povećanje stimulacije za veće angažovanje sredstava građana u stanbenoj izgradnji, radi ubrzanja stanbene izgradnje. U tome cilju predviđa se i poboljšanje uslova za kreditiranje zadružne stanbene izgradnje.

Spoljna trgovina

Zadaci koje Društveni plan za 1958 godinu postavlja u oblasti privrednih odnosa sa inostranstvom usmereni su na povećanje obima spolnotrgovinske razmene, brži porast izvoza od uvoza i smanjenje deficita platnog bilansa, s tim da spolnotrgovinska razmena ne ometi napore za stabilizaciju tržišta. Na toj osnovi spolnu trgovinu u 1958 godini karakterisaće veći porast izvoza industrijskih i poljoprivrednih proizvoda, s tim što će se smanjiti izvoz nekih industrijskih i poljoprivrednih proizvoda važnih za stabilizaciju unutrašnjeg tržišta i obezbeđenje predviđenog porasta životnog standarda.

Ukupan izvoz u 1958 godini treba da iznosi 141 milijardu dinara, što je za 18,8 milijardi dinara ili za 15% više nego u 1957 godini. Računa se da će u okviru ukupnog izvoza, izvoz industrijskih proizvoda iznositi 98,8 milijardi dinara, odnosno za 11,1 milijardi dinara ili za 13% više nego 1957 godine, a izvoz poljoprivrednih proizvoda 37,7 milijardi dinara, što je za 7,7 milijardi dinara ili za 26% više nego u 1957 godini. Ovakav obim izvoza zasniva se na predviđenom porastu proizvodnje i nacionalnog dohotka, kao i na prenesenim zalihama poljoprivrednih proizvoda iz prethodne godine.

Društveni plan računa sa blažom stopom porasta uvoza, što, pored ostalih mera, omogućuje i ostvareni nivo uvoza u prethodnoj godini, tako da se u 1958 godini sa manjim porastom uvoza reprodukcionog materijala zadovoljavaju

potrebe privrede. Iz tih razloga predviđa se porast uvoza reprodukcijonog materijala namenjenog industriji za 7%.

U 1958 godini predviđa se povećanje neto nerobnih prihoda za nešto više od 3 milijarde dinara, što proizilazi najvećim delom iz predviđenog porasta saobraćaja i turističkog prometa.

Kao rezultat ovakvog kretanja spoljnotrgovinske razmene, u 1958 godini sopstveni devizni prihodi povećavaju se za ukupno oko 15%, pri čemu ukupni devizni rashodi, zajedno sa otplatama obaveza, rastu za oko 4%. Na toj osnovi predviđa se manje korišćenje inostranih sredstava nego u 1957 godini.

*

Za razliku od ranijih godina, kada je najveći deo ekonomskih instrumenata i mera bio regulisan društvenim planovima, ove godine mnogi od tih odnosa regulisani su posebnim zakonima³. Ovim zakonima koji regulišu položaj privrednih organizacija i njihov odnos prema zajednici, a posebno način raspodele ukupnih prihoda privrednih organizacija, daju se šire materijalne osnove i pružaju

³ Zakon o sredstvima privrednih organizacija, Zakon o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija, Zakon o doprinosu budžetima iz ličnih dohodaka, Zakon o udruživanju u privredi, Zakon o radnim odnosima sa delom koji reguliše obrazovanje ličnih dohodaka i druge odluke i mere iz oblasti privrednog sistema prikazaće se u jednom od narednih brojeva »Jugoslovenskog pregleda«.

šira prava organima radničkog i društvenog upravljanja. Zajedno sa instrumentima i merama koje predviđa plan, ovi zakoni predstavljaju jedinstveni mehanizam kojim se obezbeđuje usmeravanje kretanja privrednog razvoja i izvršenje osnovnih zadataka Društvenog plana za 1958 godinu. Odredbe o usmeravanju raspoloživih sredstava i načinu upotrebe i trošenja pojedinih fondova koje sadrži plan prilagođavaju način upotrebe pojedinih fondova osnovnim proporcijama plana. Njima se još doslednije sprovodi načelo prihvaćeno prethodne godine, da se u tekućoj godini mogu trošiti već poznata sredstva, kako obim trošenja ovih sredstava ne bi poremetio postavljene osnovne odnose u raspodeli. U cilju usmeravanja trošenja investicionih sredstava, u Društvenom planu za 1958 godinu predviđena su sredstva u Opštem investicionom fondu u iznosu od 178,5 milijardi dinara i određen je obim i način upotrebe ovih sredstava na pojedine privredne oblasti i posebne namene. Plan takođe sadrži i odredbe o načinu formiranja i upotrebe sredstava ostalih fondova i daje ovlašćenja Saveznom izvršnom veću i drugim organima za donošenje posebnih propisa i mera u toku godine kako bi se zadaci plana što uspešnije izvršili.

M. Ra.

IZVOR:

Savezni društveni plan za 1958 godinu (»Službeni list FNRJ«, br. 54/57 godine).

KRETANJE I STRUKTURA ZAPOSLENOSTI

Krajem marta 1957 g. u privredi i neprivrednim delatnostima, izuzevši Armiju i resor unutrašnjih poslova, bilo je zaposleno gotovo dva i po miliona lica. To je dosada najveći obim zaposlenosti postignut u Jugoslaviji, i on dostiže oko 30% celokupnog aktivnog stanovništva¹. Struktura ukupne zaposlenosti bila je u tom vremenu (u hiljadama):

Ukupno zaposlenih	2.474	100,0%
Lica u redovnom radnom odnosu	2.307	94,0%
Od toga:		
radnici	1.597	64,3%
službenici	710	28,7%
Honorarno zaposlena i druga lica van redovnog radnog odnosa	62	2,5%
Učlenici u privredi	104	4,2%

U poređenju s prethodnim godinama procenat lica u redovnom radnom odnosu je nešto viši, udeo učenika u privredi u ukupnom broju zaposlenih relativno manji nego što je bio u prvim godinama posle oslobođenja, dok relativno nizak procenat honorarno zaposlenih radnika i službenika i drugih lica van redovnog radnog odnosa ukazuje na to da se privreda u svom pretežnom delu orijentisala na redovno zapošljavanje.

Najznačajnija uloga u formiranju zaposlenosti pripada opštedruštvenim preduzećima i ustanovama, jer je 2.200.000 lica zaposleno u ovom sektoru privrede. Po značaju odmah za opštedruštvenim sektorom, ali sa četrnaest puta manje zaposlenih, dolazi zadrugi sektor sa 158 hiljada zaposlenih lica, u koja nisu uračunati članovi seljačkih radnih zadruga. Privatni sektor privrede učestvuje sa svega 96 hiljada lica ili sa nešto ispod 4%. U društvenom sektoru privrede i neprivrednim delatnostima, tj. zajedno u opštedruštvenim i zadrugi preduzećima i ustanovama, zaposleno je 2.378.000 lica, od kojih je 2.250.000 radnika i službenika u redovnom radnom odnosu.

Razvoj zaposlenosti. — Odmah posle završetka rata nivo zaposlenosti bio je veoma nizak. Godišnje povećanje broja zaposlenih u privredi u vremenu od 1946 do 1949 g. zaključno iznosilo je između 300 do 400 hiljada. U ovom

razdoblju znatno je porastao i broj službenika u državnom aparatu i drugim neprivrednim delatnostima. Oskudica radne snage veoma se osećala, zbog čega su u nekim granama privrede bile angažovane, kao dopunski izvor radne snage, dobrovoljne radne brigade. Nedostatak radne snage naročito je bio izrazit u 1949 g., zbog obimnih građevinskih radova (koji su izvođeni bez potrebne mehanizacije), velike eksploatacije rudnika i šuma i sl.

Sledeća etapa, koja se vremenski poklapa sa godinama ekonomske blokade Jugoslavije, karakteristična je po ograničavanju obima zaposlenosti. Od 1950 do 1952 g. broj zaposlenih u privredi smanjen je za oko 230.000 lica. Opadanje zaposlenosti bilo je u tesnoj vezi sa smanjenjem proizvodnje u industriji, do čega je došlo zbog nedostatka sirovina, i sa sužavanjem i usmeravanjem investicione izgradnje na ključne objekte. Istovremeno je smanjen obim zaposlenosti i u državnoj upravi, što je bilo posledica decentralizacije nadležnosti saveznih i republičkih državnih organa i ukidanja administrativnog rukovođenja privredom. Mogućnosti za zapošljavanje u ovom razdoblju svedene su na malu meru, a kako je poljoprivredno stanovništvo jednim delom i dalje tražilo zaposlenje u industriji, došlo je do povećanja tražnje zaposlenja i prvih pojava nezaposlenosti.

Treća etapa u razvoju zaposlenosti poklapa se sa godinama u kojima nastupa porast privredne aktivnosti, i to počev od 1953 godine. Sa izuzetkom kolebanja u 1956 g., koje je bilo prouzrokovano ograničavanjem investicija i smanjenjem obima radova u građevinarstvu, broj zaposlenih od 1953 g. neprekidno raste.

Porast zaposlenosti u industriji i neprivrednim delatnostima i promene u strukturi celokupne radne snage prouzrokovane industrijalizacijom — predstavljaju najznačajnija obeležja zaposlenosti tokom celog posleratnog perioda. Prvorazrednu važnost ima smanjenje broja ljudi koji rade u poljoprivredi. Vrše se promene u ekonomskom sastavu stanovništva: konstantno se smanjuje udeo poljoprivrednog, a povećava učešće nepoljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu.

Jačanje socijalističkog sektora, posle nacionalizacije i podizanja novih privrednih kapaciteta, dovelo je do porasta njegovih mogućnosti za zaposlenje stanovništva, i to je išlo uporedo sa napred navedenim procesom. Rezultat svega toga je da društveni sektor ima danas mogućnosti da apsorbuje preko 96% celokupnog zaposlenog osoblja.

¹ Vidi »Jugoslovenski pregled«, septembar 1957, str. 409.

Kretanje zaposlenosti u društvenom sektoru 1952—1957.²

— Ovakva uloga društvenog sektora u stvaranju uslova za zapošljavanje iziskuje posebnu pažnju. Od 1952 g., kada je posle naglog uspona zaposlenosti broj zaposlenih opao na najniži nivo, do 1957 g. broj zaposlenih kretao se na sledeći način (u hiljadama):

Godina	Ukupno	Privreda	Neprivredne delatnosti	Indeks (1952 = 100) privreda	Indeks (1952 = 100) neprivredne delatnosti
1952	1.651	1.384	267	100,0	100,0
1953	1.675	1.395	280	100,8	104,9
1954	1.826	1.535	291	110,9	108,8
1955	2.101	1.779	322	128,6	120,6
1956	2.061	1.717	343	124,1	128,4
1957	2.250	1.878	372	135,7	139,2

Ukupno povećanje broja radnika i službenika zaposlenih u društvenom sektoru od marta 1952 g. do marta 1957 g. iznosi 599.000, od čega na privredu dolazi 494.000, a na neprivredne delatnosti 105.000 lica. Indeks porasta zaposlenosti u neprivrednim delatnostima je u 1957 g. veći od odgovarajućeg indeksa broja zaposlenih u privredi, što ne predstavlja pozitivnu pojavu. Dok je indeks zaposlenosti u privredi minimalno porastao u 1953 g., a u 1956 g. čak i opao, dotle je zaposlenost u neprivrednim delatnostima neprekidno rasla sa prilično visokom stopom. Razlozi ovakvog kretanja zaposlenosti vide se iz sledeće tabele, u kojoj su prikazani podaci o broju zaposlenih u pojedinim vrstama delatnosti (u hiljadama) i indeksi porasta zaposlenosti, u 1957 godini:

Delatnost	1952	1957	Indeks 1952 = 100
Ukupno	1.651	2.250	136,3
Privreda	1.384	1.878	135,7
Industrija	614	876	142,6
Poljoprivredna dobra	80	89	111,9
Zemljoradničke zadruge	46	87	191,2
Šumarstvo	26	37	138,7
Građevinarstvo	171	204	118,8
Saobraćaj	171	180	105,1
Trgovina i ugostiteljstvo	152	205	135,3
Zanatstvo	74	128	174,2
Ostalo	50	72	144,3
Neprivredne delatnosti	267	372	139,2
Budžetske ustanove	231	236	101,9
Ustanove sa samostalnim finansiranjem	25	130	531,9
Društvene organizacije	11	6	50,8

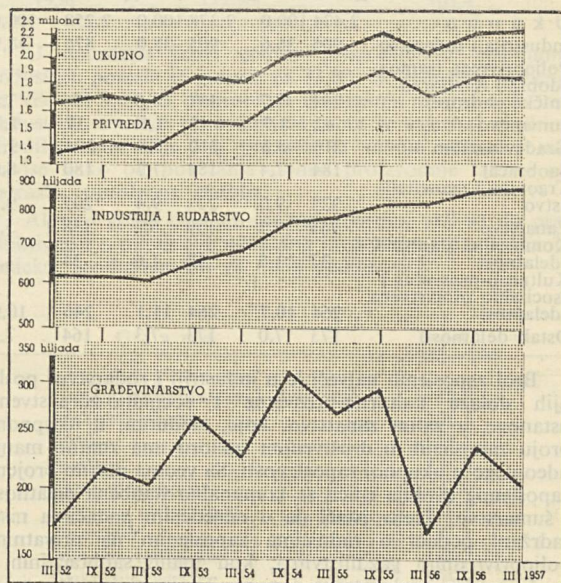
Odlučujuće mesto za porast zaposlenosti u privredi ima industrija, koja sa povećanjem od 262.000 zaposlenih radnika i službenika učestvuje sa oko 53% u porastu zaposlenosti u svim privrednim delatnostima. Suprotno tome, malim povećanjem zaposlenosti odlikuje se saobraćaj, zatim poljoprivredna dobra, koja će sa većom mehanizacijom u sledećim godinama verovatno zapošljavati manje radnika nego danas. Građevinarstvo takođe spada u jednu od delatnosti sa relativno niskim stepenom povećanja zaposlenosti u posmatranom razdoblju.

Što se tiče neprivrednih delatnosti, iz prethodne tabele se može zaključiti da je do povećanja broja zaposlenog osoblja u njima došlo samo zbog velikog porasta zaposlenosti u ustanovama sa samostalnim finansiranjem. Državne ustanove povećale su, prema navedenim podacima, broj zaposlenih svega za 5.000 lica, što je veoma malo

² U ovom poglavlju biće prikazano kretanje broja lica u redovnom radnom odnosu (radnika i službenika bez učenika u privredi), i to samo u privrednim organizacijama i ustanovama društvenog sektora. Podaci koji se navode odnose se na stanje zaposlenosti krajem marta svake godine, to jest na doba kada je broj zaposlenih na umereno niskom nivou.

u poređenju sa 230.000 službenika i radnika koji rade u njima. Na drugoj strani, u ustanovama sa samostalnim finansiranjem broj zaposlenih povećao se za 105.000 lica ili gotovo pet puta. Međutim, promene u obimu zaposlenosti u budžetskim ustanovama i ustanovama sa samostalnim finansiranjem imale su stvarno drugi tok nego što je ovde

Grafikon 1

iskazano. Od 1952 g. pa nadalje mnoge ustanove koje su ranije bile na budžetu prešle su na samostalno finansiranje. To ustvari znači da je do porasta zaposlenosti od ukupno 110.000 (u obe ove vrste ustanova) došlo ne samo u ustanovama sa samostalnim finansiranjem već i u onim ustanovama koje su se 1952 g. izdržavale iz budžeta, odnosno da je broj zaposlenih u budžetskim ustanovama porastao stvarno u većoj meri nego što je u tabeli iskazano. Ali u kome je obimu ovo povećanje, to nije moguće precizno izraziti.

Godišnji porast broja zaposlenih bio je u proteklom periodu veoma neravnomeran. Od 31 marta 1952 g. do 31 marta 1953 g. broj zaposlenih radnika i službenika povećao se za 24.000, od 1953 g. do 1954 g. za 151.000, od 1954 g. do 1955 g. za 275.000, između 1955 g. i 1956 g. broj zaposlenih je opao za 40.000, a od 1956 g. do 1957 g. ponovo je porastao za 189.000 lica. Ovakvo neuravnoteženo kretanje ne može se objasniti samo tendencijama razvoja industrije i drugih nepoljoprivrednih delatnosti. U 1953 g. obim industrijske proizvodnje porastao je za 11 poena, a obim građevinskih radova za 12 poena, u 1954 g. za 14 odnosno 12, u 1955 g. za 16 odnosno 1, u 1956 g. industrija je povećala obim proizvodnje za 10 poena, a građevinarstvo smanjilo za 3 poena, dok je u 1957 g. industrijska proizvodnja porasla za 16, a građevinska za oko 30 poena. Do kolebanja u broju zaposlenih dolazilo je ne samo zbog različitog obima privredne aktivnosti, već u znatnoj meri zbog promena u ekonomskim instrumentima, koji su naizmenično sputavali odnosno potsticali porast zaposlenosti.

Posmatrajući razdoblje od 31 marta 1952 g. do 31 marta 1957 g. u celini, broj zaposlenih porastao je za 599.000 odnosno prosečno godišnje rastao je za oko 120.000. Ako se ovom broju doda povećanje broja drugih kategorija radne snage u nepoljoprivrednim delatnostima i van društvenog sektora i porast broja lica zaposlenih u raznim privatnim gradskim zanimanjima, može se ceniti da je u ovom razdoblju čitav prirast radne snage apsorbovan u nepoljoprivredne delove privrede i u javne službe.

Struktura zaposlenosti po delatnostima³. — Krajem marta 1957 g. konstatovan je sledeći broj zaposlenog osoblja prema tipovima zaposlenosti (u hiljadama):

Delatnost	Ukupno zaposleno osoblje (svi sektori i sve kategorije)	Struktura	Ukupno zaposleno osoblje u društvenom sektoru (sve kategorije)	Struktura	Zaposleno osoblje u društvenom sektoru (samo u redovnom radnom odnosu)	Struktura
Ukupno	2.474	100,0	2.378	100,0	2.250	100,0
Industrija i rudarstvo	905	36,6	905	38,0	876	38,9
Poljoprivreda (samo dobra i zemljoradničke zadruge)	191	7,7	191	8,0	176	7,8
Šumarstvo	42	1,7	42	1,8	37	1,7
Građevinarstvo	210	8,5	210	8,8	204	9,1
Saobraćaj	184	7,4	184	7,7	180	8,0
Trgovina i ugostiteljstvo	223	9,0	223	9,4	205	9,1
Zanatstvo	245	9,9	150	6,3	128	5,7
Komunalna stanbena delatnost	37	1,5	37	1,6	34	1,5
Kulturno-prosvetna i socijalno zdravstvena delatnost	264	10,7	264	11,1	246	10,9
Ostale delatnosti	173	7,0	173	7,3	164	7,3

Broj zaposlenih najveći je u industriji i rudarstvu; posle njih dolaze kulturno-prosvetne i socijalno-zdravstvene ustanove, a zatim zanatstvo, koje, međutim, u ukupnom broju zaposlenih u društvenom sektoru ima znatno manji udeo nego u ukupnoj zaposlenosti. Sa veoma niskim brojem zaposlenog osoblja ističu se komunalno-stanbena delatnost i šumarstvo. Treba istaći da u navedenim podacima nisu sadržani podaci o radnicima zaposlenim na privatnim poljoprivrednim gazdinstvima, kod malih saobraćajnih i građevinskih preduzetnika i t. sl. To je razlog što se u prethodnoj tabeli u privatnom sektoru javlja sa zaposlenim osobljem samo zanatstvo, a ne i neke druge delatnosti.

Neke od navedenih delatnosti s obzirom na značaj iziskuju da budu detaljnije prikazane. Tako je u pojedinim granama industrije i rudarstva krajem marta 1957 g. bilo zaposleno (u hiljadama):

G r a n a	Ukupno u društvenom sektoru	Lica u radnom odnosu	Struktura u % ukupno u radnom odnosu
Industrija i rudarstvo	904,5	875,9	100,0
Elektroprivreda	23,6	22,6	2,6
Ugalj	94,0	92,0	10,4
Nafta	7,3	7,0	0,8
Crna metalurgija	40,5	39,8	4,5
Obojena metalurgija	41,1	40,3	4,5
Nemetali	36,6	35,6	4,0
Metalna industrija	142,1	136,2	15,8
Brodogradnja	16,4	15,9	1,8
Elektroindustrija	28,9	27,6	3,2
Hemiska industrija	30,2	29,3	3,3
Industrija građevinskog materijala	41,5	40,8	4,6
Drvene industrija	143,9	138,7	15,9
Industrija papira	11,6	11,3	1,3
Tekstilna industrija	115,6	112,9	12,8
Industrija kože i obuće	26,9	25,6	3,0
Industrija gume	3,4	3,4	0,4
Prehrambena industrija	56,1	53,6	6,2
Grafička industrija	18,1	16,9	2,0
Industrija duvana	24,6	24,5	2,8
Filmska industrija	1,1	1,0	0,1

³ Struktura zaposlenih po vrstama delatnosti biće ovde prikazana najpre u svim glavnim tipovima zaposlenosti: (a) ukupna zaposlenost, to jest sva zaposlena lica, bez obzira na to kojoj kategoriji pripadaju (da li su u redovnom radnom odnosu, ili honorarni ili učenici u privredi) i u kom privrednom sektoru rade; (b) ukupna zaposlenost u društvenom sektoru, to jest u opštedruštvenom i zadrudnom, bez obzira na kategoriju zaposlenosti i (c) zaposleno osoblje u društvenom sektoru, to jest radnici i službenici koji su u redovnom radnom odnosu, a koji rade u preduzećima i ustanovama opštedruštvenog i zadrudnog sektora. Ovu razliku među tipovima zaposlenosti potrebno je uočiti zbog toga što sve kategorije zaposlenih i svi sektori ne učestvuju podjednako i na isti način u ukupnoj zaposlenosti, a i stoga što statistika ne registruje broj zaposlenog osoblja u svim privatnim malim preduzećima i gazdinstvima.

Po većem broju ukupno zaposlenih, kao i po broju lica u radnom odnosu, ističu se naročito: metalna industrija, industrija drveta, tekstilna industrija i proizvodnja i prerada uglja. Ove četiri grane zapošljavaju zajedno 55% od broja ukupno zaposlenih u industriji i rudarstvu.

U strukturi zaposlenosti u saobraćaju najveći udeo ima železnički saobraćaj sa 116.000 zaposlenih (preko 63%), a zatim poštansko-telegrafsko-telefonski saobraćaj sa 29.000 (preko 13% ukupnog broja zaposlenih u svim saobraćajnim granama).

Trgovina na veliko i trgovina na malo zapošljavaju skoro podjednak broj osoblja (81 odnosno 80 hiljada radnika i službenika), dok ugostiteljstvo učestvuje sa 45 hiljada zaposlenih. U bankama je zaposleno 29.000 lica, od kojih je 27.000 službenika.

Neprivredne ustanove imaju, kao što je već pomenuto, relativno veliki udeo u ukupnom broju zaposlenih u socijalističkom sektoru. Glavni izvori te zaposlenosti prikazani su u sledećoj tabeli (u hiljadama zaposlenih):

G r a n a	Ukupno u društvenom sektoru	U radnom odnosu	Struktura u % ukupno u radnom odnosu
Ukupno u društvenom sektoru	2.378	2.250	100,0
Kulturno-prosvetne delatnosti	157,3	143,9	6,6
Od toga:			
školsvo	117,2	107,8	4,9
kulturno-umetnička delatnost	23,2	20,9	1,0
socijalno-zdravstvena delatnost	107,1	101,8	4,5
Od toga:			
zdravstvo	80,5	76,6	3,4
Organi državne uprave (bez Armije i resora unutrašnjih poslova)	115,8	109,9	4,9
Od toga:			
opštinski organi	56,4	52,5	2,4
sreski organi	33,7	32,6	1,4
Pravosuđe	11,2	11,1	0,5
Komore i udruženja	9,5	8,9	0,4

Broj zaposlenog osoblja u neprivrednim delatnostima uzev u celini veliki je u poređenju sa zaposlenošću u industriji i drugim granama privrede. Posebno se uočava veliki broj zaposlenih u organima državne uprave, a naročito u opštinskim i sreskim narodnim odborima, kao i relativno visok broj službenika zaposlenih u komorama, koji je za 50% veći od celokupnog broja službenika u organima savezne uprave. Previsok je i broj lica zaposlenih u raznim kulturno-umetničkim delatnostima; on prelazi dvadeset hiljada, a to je gotovo petina zaposlenih u školama svih vrsta.

Kvalifikacije zaposlenog osoblja. — Živ porast zaposlenosti i nagle strukturalne promene u okviru celokupne radne snage učinili su da kvalifikaciona struktura radne snage postane jedno od centralnih pitanja. Prvim petogodišnjim planom bilo je predviđeno da se visoki i srednji stručni kadar i kvalifikovani radnici osposobljavaju u širokom razmeru i intenzivno. U tom cilju povećan je broj srednjih stručnih škola i fakulteta. Znatno je prošireno učenje u privredi, i osnovane su nove škole i stručni kursevi za kvalifikovanje radnika. Sa porastom ekonomske aktivnosti i zaposlenosti posle 1952 g. osetio se u većoj meri nego ikada ranije nedostatak kvalifikovanih kadrova, naročito zbog toga što je porast produktivnosti rada bio znatno niži od tempa investicionih ulaganja u privredu.

Postojeći radnički kadrovi u privredi raspoređeni su danas na radna mesta prema stepenu kvalifikovanosti koji je potreban za to mesto, a ne prema stvarnim kvalifikacijama. Prema tom rasporedu, struktura kvalifikacija izgleda ovako:

Delatnost	Procenat od ukupnog broja radnika			
	visoko-kvalifikovanih	kvalifikovanih	polukvalifikovanih	nekvalifikovanih
Celokupna privreda	8,8	39,1	25,5	26,6
Industrija i rudarstvo	8,1	38,9	29,9	23,1
Poljoprivreda	2,5	24,2	18,3	55,0
Građevinarstvo	8,3	31,4	20,7	39,6
Saobraćaj	12,9	46,5	21,8	18,8
Trgovina i ugostiteljstvo	9,6	48,9	24,5	17,0
Zanatstvo	20,0	52,8	13,6	13,6

Službenički kadar u privrednim preduzećima razmešten je na radna mesta odnosno poslove za koje se traži visoka, srednja ili niža stručna sprema kako sledi:

Delatnost	Procenat od ukupnog broja službenika				
	sa višom stručnom spremom	sa srednjom stručnom spremom	sa nižom spremom	pomoćni službenici	
Celokupna privreda	16,0	41,4	30,7	11,9	
Industrija i rudarstvo	20,7	43,8	21,5	14,0	
Poljoprivreda	5,4	26,8	53,8	14,0	
Građevinarstvo	19,6	42,9	19,9	17,6	
Saobraćaj	9,9	31,5	45,6	13,0	

Ovakav raspored radne snage izvršen je u preduzećima u skladu s njihovim tarifnim propisima, i služi kao osnov za određivanje plata radnicima i službenicima. Na osnovu njega se formira platni fond u privredi. Ovo je bio razlog što se prilikom određivanja kvalifikacija osoblja često primenjivao viši stepen kvalifikovanosti i što stvarne kvalifikacije, međutim, ne odgovaraju situaciji prikazanoj u gornjoj tabeli.

Stvarna kvalifikaciona struktura zaposlenog osoblja u privrednim preduzećima, kao i u ustanovama,⁴ ne zadovoljava potrebe i zahteve za kadrovima. Oseća se veliki nedostatak u kvalifikovanim radnicima i službenicima skoro svih profila, iako je u toku poslednjih jedanaest godina na univerzitetima diplomiralo 43.100 lica, na višim i visokim školama 11.970, na srednjim stručnim školama 120.000, a u školama za kvalifikovanje radnika oko 260.000 lica. U kojoj meri stanje kvalifikovanosti radne snage ne zadovoljava vidi se po tome što je 1953 g., u celokupnom aktivnom stanovništvu od 7.849 hiljada lica, bilo svega 68.570 lica sa visokom i višom spremom, 146.000 sa srednjom stručnom spremom i 445.170 lica sa nižom stručnom spremom. Istovremeno je bilo preko dva miliona privredno aktivnih stanovnika bez ikakve školske sprema, a preko 700.000 sa nezavršenom osnovnom školom.

Izgradnja nove industrije i proširenje aktivnosti u drugim granama privrede i u javnim službama išli su brzim tempom od pripremanja kvalifikovanih radnika i službenika. Nesklad između razvika privrede i školovanja kadrova dolazi utoliko više do izražaja što nova, moderna industrija zahteva kvalifikovaniju radnu snagu i veći broj ekonomsko-tehničkog osoblja. U nedostatku kvalifikovanih radnika i stručnjaka dolazi manje kvalifikovano osoblje. Na taj način nepovoljna kvalifikaciona struktura zaposlenog osoblja je jedan od važnih faktora koji otežavaju efikasno korišćenje postojećih kapaciteta i sputavaju brže podizanje produktivnosti rada.

Kretanje produktivnosti od 1952 do 1956 godine. — Uzevši u celini, industrijska proizvodnja rasla je tokom proteklih godina brže od broja zaposlenih radnika i službenika. Na osnovu toga može se ceniti da je produktivnost u industriji bila u porastu, što potvrđuju sledeći indeksi produktivnosti:

⁴ Vidi »Jugoslovenski pregled«, maj 1957, str. 220.

Godina	Bazni indeksi	Lančani indeks (stanje u tekućoj prema prethodnoj godini)
1952	100,0	—
1953	106,1	106,1
1954	106,1	100,0
1955	109,2	102,8
1956	112,9	103,4

U navedene četiri godine produktivnost celokupne industrije porasla je gotovo za 13,0% ili prosečno godišnje za više od 3,0%. S obzirom na unutrašnje rezerve koje ima industrija, ovoliko povećanje ne može se smatrati visokim. Godišnje oscilacije tog porasta su veoma velike, i one zavise kako od povećanja obima proizvodnje tako i od porasta zaposlenog osoblja.

Ako se grane posmatraju pojedinačno, vidi se da produktivnost u njima nije povećana ravnomerno. To pokazuju indeksi produktivnosti za 1956 godinu:

G r a n a	Indeks 1952=100
Celokupna industrija i rudarstvo	112,9
Elektroprivreda	126,5
Ugalj	115,1
Nafta	131,4
Crna metalurgija	147,0
Obojena metalurgija	112,4
Nemetali	86,8
Metalna industrija	115,2
Elektroindustrija	106,1
Hemiska industrija	126,5
Industrija građevinskog materijala	98,5
Drvena industrija	85,7
Industrija papira	137,4
Tekstilna industrija	103,6
Industrija kože i obuće	108,3
Industrija gume	92,2
Prehranbena industrija	125,3
Industrija duvana	80,7

Pojedine industrijske grane isto tako nisu povećavale produktivnost rada ravnomerno iz godine u godinu. Oscilacije proizvodnosti rada u pojedinim granama su bile često značajnije od onih koje su prikazane za celokupnu industriju, a uslovljene su veoma različitim činiocima. Između ovih treba naročito istaći neravnomerno snabdevanje sirovinama i pomoćnim materijalima, gorivom i električnom energijom, a u izvesnim slučajevima i različite mogućnosti realizacije gotovih proizvoda i nepovoljne vremenske prilike.

Mere na sektoru zaposlenosti u 1957 godini. — U toku 1957 g. problemima zaposlenosti i radne snage posvećena je znatno veća pažnja nego ranije. Narodna skupština je u nekoliko mahova razmatrala problematiku radne snage i kvalifikovanih kadrova, a posebno prilikom diskusije o Perspektivnom planu razvika narodne privrede. Ona je takode donela sledeće nove propise iz oblasti radnog prava: Zakon o radnim odnosima, Zakon o javnim službenicima i Zakon o penzijskom osiguranju⁵.

Društvenim planom privrednog razvoja Jugoslavije od 1957 g. do 1961 g., koji je usvojen na 45-oj zajedničkoj sednici Saveznog veća i Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, predviđen je sledeći razvoj zaposlenosti u toku predviđenog planskog perioda⁶: Broj zaposlenih u neprivrednim delatnostima trebalo bi da se poveća za oko 700.000 lica, od kojih u opštedruštvenom sektoru za oko 600.000. Predviđa se da će u privrednim organizacijama zaposlenost porasti za oko 534.000, a u državnim organima

⁵ Vidi »Jugoslovenski pregled«, januar 1957, str. 31—34.

⁶ Vidi »Jugoslovenski pregled«, decembar 1957, str. 21—26.

i javnim službama za oko 68.000. Ovo bi imalo za posledicu dalje izmene u ekonomskoj strukturi stanovništva, jer se računa da će se poljoprivredno stanovništvo smanjiti na 53%, a nepoljoprivredno povećati na 47% od ukupnog stanovništva, prema 61% odnosno 39% u 1953 godini. Ovakvo predviđeno povećanje zaposlenosti u nepoljoprivrednom sektoru treba da apsorbira čitav prirodni priraštaj stanovništva u pretstojećem periodu i da u znatnoj meri poboljša situaciju u oblasti potražnje zaposlenja.

Privredni sistem u 1957 g. nije sadržavao instrumente koji bi ograničavali obim zaposlenosti, a planom je predviđen lagan porast zaposlenosti. Platni sistem je u toku 1957 g., uzev u celini, postao nešto stimulativniji. U nekim privrednim oblastima uveden je, pored toga, režim bruto plata umesto neto plata. Uz povećanje prosečnih plata ove mere su dale veću slobodu privrednim organizacijama na sektoru plata i zaposlenosti.

Društvenim planom za 1957 g. bilo je predviđeno povećanje poljoprivredne i industrijske proizvodnje i ostalih delatnosti uz neznatno uključivanje nove radne snage. Povećanje obima industrijske proizvodnje za 16,7% u

odnosu na 1956 g., koje je u 1957 g. bilo ostvareno, iziskivalo je, i pored znatnog povećanja produktivnosti rada, zapošljavanje nove radne snage. Ali, i pored povećanja privredne aktivnosti nisu mogla biti zaposlena sva lica koja su tražila zaposlenje.⁷

Ovakva situacija je iziskivala energičniju intervenciju organa za posredovanje rada. Oni su u toku 1957 g. aktivno radili na proširenju mogućnosti za zaposlenje. Mada mere stvaranja dodatnih uslova za zaposlenost nisu imale veće razmere, ova nova orijentacija organa za posredovanje rada već je dala u nekim krajevima pozitivne rezultate, naročito u pogledu zapošljavanja žena i u pogledu kvalifikovanja radne snage, posebno ženske.

U toku 1957 g. komore i stručna udruženja preduzeća takođe su se u većoj meri i potpunije bavili problematikom radne snage, naročito njenom kvalifikacionom strukturom i pripremanjem kvalifikovanih radnika i ekonomsko-tehničkog osoblja.

M-š. M.

⁷ U novembru 1956 g. bilo je 99.900, a u novembru 1957 g. 96.400 lica koja su tražila zaposlenje.

DRVNA INDUSTRIJA

Jedna od osnovnih karakteristika jugoslovenske drvne industrije u tome je što potrebe za proizvodima od drveta neprestano rastu, naročito usled izvoza, dok se sirovine zbog sve većeg iskorišćavanja šuma stalno smanjuju. Neposredna posledica toga je relativno veći porast cena nego kod ostalih masovnih industrijskih proizvoda.

Privredni značaj jugoslovenske drvne industrije, njen udeo u bruto proizvodnji i nacionalnom dohotku i udeo u broju uposlenog osoblja veći je nego u svim ostalim evropskim zemljama, izuzev Finske i Švedske. U 1955 g. udeo drvne industrije i ostalih grana vezanih na proizvode šuma (celuloza i papir, eksploatacija šuma) iznosio je prema:

	Drvena industrija	Industrija celuloze i papira	Eksploata- cija šuma	Svega
Ukupnom nacionalnom dohotku	3,5	1,1	0,7	5,3
Nacionalnom dohotku industrije i rudarstva	8,1	2,4	1,5	13,0
Fondu plata industrije i rudarstva	11,9	1,2	3,3	16,4
Broju uposlenih u industriji i rudarstvu	12,7	1,4	3,4	17,5

Naročito je veliki značaj drveta u platnom bilansu. Na drvenu industriju zajedno sa eksploatacijom šuma otpada u razdoblju od 1947 g. do 1951 g. 29,1% ukupnog izvoza, a u razdoblju od 1952 g. do 1956 g. 22,3%. Uvoz je beznačajan, te ne premašuje 0,2% ukupnog uvoza. Po aktivnom saldu, drvena industrija zajedno sa eksploatacijom šuma zauzima prvo mesto u platnom bilansu.

Stanje pre rata

Početkom ovoga veka Jugoslavija je obilovala starim šumama najboljih vrsta drveta, između kojih se isticala slavonska hrastovina. Povoljan geografski položaj, jevtina sirovina i jevtina radna snaga omogućili su brzi razvoj ove industrije; sve do velike krize 1930/32 g. to je bila najjača industrijska grana po vrednosti proizvodnje, broju radnika i uloženom kapitalu. Drvenu industriju podigao je uglavnom strani kapital. Zbog ekonomske nerazvijenosti i industrijske zaostalosti, unutrašnja potrošnja bila je mala. Potrošnja rezane građe četinara između dva svetska rata

iznosila je svega 0,07 m³ po stanovniku, dok je u Srednjoj Evropi, iako mnogo siromašnjoj šumama, potrošnja te građe iznosila 0,12 m³ po stanovniku.

Industrijska prerada ograničila se uglavnom na proizvodnju rezane građe. Proizvodnja furnira, šperploča i finalnih proizvoda bila je slaba. Hemiska prerada drveta, i to industrija ekstrakta za štavljenje i proizvoda suve destilacije¹, bila je razvijena. U tom periodu su se uglavnom izrađivali polufinalni proizvodi, koji su uz najmanje ulaganje davali velike profite, a u proizvodnji koja je pretežno bila namenjena izvozu sudelovao je uglavnom strani kapital.

Pilanska industrija i industrija ekstrakta za štavljenje i suve destilacije raspolagala je velikim, relativno moderno uređenim fabrikama. Međutim, proizvodnja finalnih proizvoda imala je pretežno zanatski karakter. Proizvodnja šperploča počela se razvijati tek posle 1930 godine.

Posleratni razvoj

Sirovine. — Jugoslavija ima 8,5 miliona ha pod šumom. Na jednog stanovnika dolazi 0,48 ha šume, dok evropski prosek iznosi 0,30 ha. Jugoslavija bi prema relativnoj površini šuma trebalo da ima znatne viškove proizvoda za izvoz. Ali šume su, naročito pre rata, rasipnički iskorišćavane, što je dovelo do znatnog smanjenja zalihe drveta u šumama i do smanjenja proizvodnje drveta. Od ukupne površine šuma samo 69% ili 5,9 miliona ha otpada na očuvane šume, 12% ili 0,1 miliona ha na preterano iskorišćene šume, a 19% na degradirane šume tipa šikara i šibljacka.

Jugoslavija je pretežno zemlja šuma lišćara, na koje od ukupne zalihe drveta otpada 71,4%, a na četinare 28,6%. Za industrijsko korišćenje drveta ova srazmera je nepovoljna, jer su četinari mnogo pogodniji za industrijsku preradu nego lišćari (u evropskom proseku industrijske prerade četinari sudeluju sa 51%).

Od ukupne površine očuvanih šuma 26% otpada na šume panjače (niske šume), koje daju uglavnom samo ogrevno drvo.

Pored ovih uslova koji se mogu osetnije popraviti tek posle nekoliko decenija, postoje i druge slabosti koje otežavaju bolje korišćenje šuma².

Ove slabosti nastale su delom zbog loše organizacije eksploatacije šuma, a delom zbog nerazvijenosti drvne industrije.

¹ Glavni proizvodi suve destilacije su drveni ugalj, metilni alkohol formaldehid, sirćetna kiselina i aceton.

² Pod boljim korišćenjem šuma podrazumeva se što bolje korišćenje posečenog drveta, na prvom mestu povećanjem udela drveta za industrijsku preradu i ostale tehničke svrhe (jamskog drveta, stubova, šipova, željeznih pragova) na račun ogrevnog drveta i otpadaka.

Od ukupnih seča tek oko 40% otpada na dobro organizovane seče pod stručnim rukovodstvom, gde se drvo posečeno pravilno iskorišćuje, a veći deo otpada na sitne seče koje uglavnom vrše neposredni potrošači za podmirenje vlastitih potreba.

Drvo koje je sposobno za industrisku preradu i ostalu tehniku upotrebu često se upotrebljava za ogrev i seosku građu.

Zbog nedovoljnih kapaciteta fabrika za furnir i šperploča ne proizvodi se onoliko trupaca za furnir i ljuštenje koliko to odgovara sirovinskoj bazi, već se iz te sirovine izrađuju mnogo manje vredni trupci za rezanje.

Od ukupno posečenog drveta na drvo za industrisku preradu otpadalo je u vremenu od 1947 g. do 1951 g. 24%, a u vremenu od 1952 g. do 1957 g. 27%. Evropski proseki iznosi 46,0% (1953 g.), a u skandinavskim zemljama preko 70%.

Proizvodnja drveta za industrisku preradu iznosila je prosečno godišnje u 000 kubnih metara.³

	Prosek	Indeksi	
	1947-51	1952-56	1947-51
Trupci za rezanje lišćara	1.196	1.145	96
Trupci za rezanje četinarara	3.842	2.530	66
Trupci za furnir i ljuštenje	70	82	117
Celulozno drvo četinarara	375	523	140
Celulozno drvo lišćara	208	861	415
Taninsko drvo	210	228	113
Drvo za suhu destilaciju	65	117	177
Ostalo (za drvnu vunu i razne sitne proizvode)	—	7	—
Svega	5.966	5.493	90

Znatne su količine industriskih otpadaka, od kojih su najvažniji pilanski otpaci četinarara. Četinarskih otpadaka bilo je u vremenu od 1952 g. do 1957 g. prosečno godišnje 450.000 m³, a lišćarskih otpadaka 500.000 m³. Otpaci su se koristili uglavnom za ogrev i energetske pogon. Za industrisku preradu koristio se samo mali deo pilanskih otpadaka četinarara, i to za proizvodnju celuloze.

Boljim korišćenjem posečenog drveta, bez povećanja seče, znatno se može povećati proizvodnja trupaca za rezanje lišćara, trupaca za furnir i ljuštenje, kao i celuloznog drveta lišćara. Kod četinarara su mogućnosti povećanja vrlo ograničene, jer su se četinari i dosad dobro koristili.

Može se očekivati da će se otpaci četinarara sve bolje koristiti za proizvodnju celuloze i veštačkih ploča svih vrsta, dok će se otpaci lišćara i dalje koristiti uglavnom za ogrev, sem upotrebe taninskih otpadaka za proizvodnju hemiceluloze (jeftine celuloze slabijeg kvaliteta, koja služi uglavnom za proizvodnju ambalaže).

Kapaciteti. — Za vreme rata od ukupnog kapaciteta pilana 31% bio je potpuno uništen, a 36% teško oštećeno. Teško oštećeni bili su i kapaciteti za šperploče i suhu destilaciju. Uništeni i oštećeni kapaciteti uglavnom su obnovljeni do kraja 1947. godine. Kapaciteti najvažnijih proizvoda drvne industrije kretali su se ovako:

U poređenju sa predratnim stanjem svi proizvodni kapaciteti su porasli, sem za rezanu građu, suhu destilaciju i furnir. Nisu obnovljene neke najstarije pilane, ni pilane u područjima sa isečenom šumom, kao ni veliki broj malih pilana potočara. Od svih delatnosti u drvnoj industriji pilane su najzastarelije, iako čine osnovu ove industrije. One su veoma slabo mehanizovane, sa dotrajanim mašinama, naročito gaterima. Značajan je porast kapaciteta za

³ Ovi se podaci razlikuju od podataka SZS, koji su ovde korišćeni iznosom neevidentirane proizvodnje industriskog drveta. Korektura je izvršena na osnovu evidencije o proizvodima drvne industrije i statistike izvoza.

proizvodnju šperploča i panelploča, kao i za proizvodnju lesonita. Ovi kapaciteti najviše su povećani novim investicijama, a manje rekonstrukcijama. Stare fabrike šperploča su gotovo sve rekonstruisane 1957 g. i proizvode na savremeni način. Kapaciteti za proizvodnju nameštaja i građevinske stolarije povećani su uglavnom rekonstrukcijama i proširenjem preduzeća. Fabrike nameštaja većinom rade na zanatski način, iako je nekoliko fabrika zavelo moderniji način proizvodnje. Rekonstruisane su gotovo sve fabrike furnira i snabdevene modernim mašinama. Kapaciteti za proizvodnju šibica i tanina ostali su uglavnom na istom nivou.

	Jedini- ca mere	Broj smena	1939	1951	1957	Indeksi 1951 1957 1939 1951
Pilane	000 m ³	2	4.860	3.650	3650	75 100
Furnir	„	2	10	8,4	17,9	84 213
Šperploče	„	2	16	15,7	28,0	99 179
Panelploče	„	2	10	10,0	18,0	100 180
Lesonit	000 t.	3	—	4,0	19,5	— 488
Sanduci	000 m ³	2	114	164	175	144 107
Nameštaj kućni						
000 garn.	000 m ³	1	76/46	135/81	187/112	178 138
Nameštaj od sa- vijenog drveta	000 k.	2	450	700	1.250	156 178
Građevinska						
stolarija	000 m ³	2	22	52	70	236 135
Parket	000 m ³	2	13	24	42	184 175
Šibice	000 sanduka	3	76	80	86	108 108
Štavila	000 ft.	3	12	10	10	83 83
Suva destilacija	000 t.	3	57	32	32	56 56

Od novih investicija važnije su: 15 većih pilana sa ukupnim kapacitetom od 220.000 m³; fabrika lesonita u Foči, kapaciteta 12.000 t (počela da radi 1953 g.); fabrika šperploča u Blažuju kod Sarajeva, kapaciteta 10.000 t (počela da radi 1953 g.); nov pogon lesonita uz fabriku šperploča u Blažuju, kapaciteta 7.000 t (pušten u rad krajem 1956 g.); četiri veće fabrike kućnog nameštaja i dve fabrike savijenog nameštaja.

Kapacitete najslabije koriste pilane. Za poslednjih pet godina, od 1952 do 1957. godine, njihov je kapacitet korišćen svega sa 50% — 55%. Nizak procenat korišćenja je i u proizvodnji lesonita (oko 70%) zbog toga što još nije potpuno savladan tehnološki proces. Kod ostalih delatnosti kapaciteti se koriste sa 70% — 90%, a najviše u proizvodnji šibica, tanina i suve destilacije — od 95% do 98%.

Proizvodni kapaciteti celokupne drvne industrije iskorišćavaju se sa oko 64%. Ovako nizak procenat dolazi zbog nedovoljnog korišćenja kapaciteta pilana.

Produktivnost rada. — U poređenju sa prosečnom produktivnošću rada u celokupnoj industriji i rudarstvu, drvna industrija mnogo zaostaje.

Uzroci znatno slabije produktivnosti uglavnom su:

— opšta zaostalost drvne industrije, jer je ona stara industrija, te se pretežni deo proizvodnje obavlja sa zastarelim postrojenjima;

— u drvnoj industriji učešće nekvalifikovanih radnika u ukupnom broju zaposlenih znatno je veće od njihovog proseka u celokupnoj industriji, i zato u ovoj industriji ima najviše suvišne radne snage, a naročito kod pilana.

Produktivnost se razvijala na sledeći način:

	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Indeks proizvodnje	100	109	117	125	131	149
Broj uposlenih u 000	55,4	61,3	73,2	84,0	84,5	89,6
Indeks produktivnosti	100	98	88	82	86	92

Karakteristično je opadanje produktivnosti posle 1952 g. koje je nastalo uglavnom zbog naglog smanjenja proizvodnje rezane građe. Usled toga povećala se suvišna radna snaga, koja se mogla tek postepeno reducirati. Za poslednje dve godine produktivnost je opet u porastu, i to zbog boljeg korišćenja kapaciteta.

Proizvodnja. — Od svih industrijskih grana, proizvodnja drvene industrije najmanje je napredovala. U poređenju sa 1939 g. indeksi proizvodnje kretali su se ovako (1939 = 100):

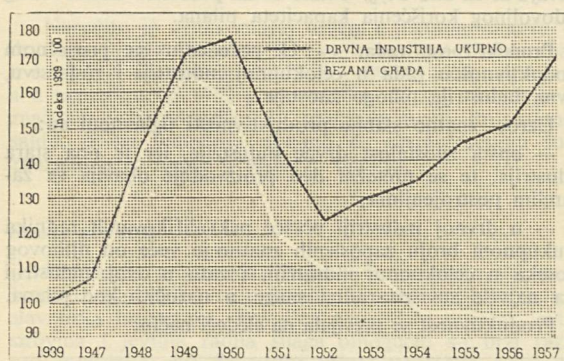
	1953	1954	1955	1956	1957
Industrija ukupno	183	208	242	266	311
Industrija drveta	131	135	147	150	172

Okavio mali porast proizvodnje posledica je ograničenog korišćenja sirovina (drveta), ali i nedovoljnog investiranja u onu proizvodnju za koju postoji sirovinna baza, naročito za furnir, šperploče, panelploče i nameštaj, kao i razne druge finalne proizvode.

POSERLATNA PROIZVODNJA NAJVAŽNIJIH PROIZVODA DRVNE INDUSTRIJE KRETALA SE OVAKO:

	Jedinica mere	Prosek 1947- 1951	1954	1956	Pro- sek 1947- 1956	Indeksi 1951- 1956 1947- 1951		1957
Rezana građa li- ščara i rezani pragovi	000 m ³	593	538	625	552	95	645	
Rezana građa četinarara	„	2.052	1.343	1.207	1.410	69	1.215	
Furnir	„	6,3	8,6	15,6	9,8	156	19,3	
Šperploče	„	14,8	24,5	24,7	20,8	140	28,3	
Panelploče	„	6,7	12,0	14,1	11,4	155	16,6	
Lesonit	„	2,8	10,0	15,3	9,5	339	20,2	
Sanduci	„	84	136	148	132	157	150	
Kućni nameštaj*	000 gar.	51	97	164	109	214	233	
Nameštaj od savi- jenog drveta	000 kom.	536	1.032	1.178	945	176	1.180	
Parket	000 m ²	22	30	37	28	134	41	
Gradevinska sto- larija, barake	000 m ³	68	45	40	39	57	57	
Šibice	000 sand.	86	82	81	74	86	81	
Olovke	000 grosa	111	222	271	238	214	320	
Tanin	000 ft.	8,6	9,8	10,0	9,7	113	11,1	
Suva destilacija	000 t.	28	28	32	29	103	31	

* Kućni nameštaj iskazan je u garniturama, iako se delimično proizvodi u pojedinim komadima. Nameštaj u komadima pretvoren je u garniture deljenjem sa 12, i tako dobijena količina dodana je proizvodnji u garniturama.

U proizvodnji se razlikuju dva petogodišnja razdoblja. U vremenu od 1947 g. do 1951 g. forsirana je eksploatacija šuma da bi se povisila proizvodnja rezane građe, i to prvenstveno četinarara, radi povećanja izvoza (naročito posle

1948 g., kada su to bile neophodne mere za popravljivanje platnog bilansa). Usled forsirane proizvodnje rezane građe zanemarena je industrija za finalnu preradu. U drugom razdoblju, od 1952 g. do 1956 g., eksploatacija šuma postepeno se smanjuje i seča približava normalnom obimu. Prelazom od administrativnog upravljanja privredom na regulisanje proizvodnje pretežno ekonomskim merama brzo se povećavala proizvodnja finalnih proizvoda odnosno proizvoda za ličnu potrošnju. U 1957 g. dolazi do naglog porasta ukupne proizvodnje i do osetnije promene u strukturi po stepenu obrade i nameni.

U drugom petogodišnjem razdoblju osetno je porasla proizvodnja gotovo svih proizvoda, sem rezane građe, gradevinske stolarije, baraka i šibica. Proizvodnja rezane građe, naročito rezane građe četinarara, smanjila se za više od 30%. Pad proizvodnje, iako ublažen, još uvek traje. Ovim se stvara najteži problem drvene industrije, koji je utoliko teži što će potrebe u najbližoj budućnosti brže porasti zbog povećanja stanovne izgradnje. Rešenje ovog problema nalazi se u što većoj štednji drveta i smanjenju otpadaka prilikom prerade u i zameni ostalim materijalima (čelikom, aluminijumom, cementom, rezanom građom lišćara, šperpločama, lesonitom i ivericama). Radi što uspešnije zamene treba sprovoditi politiku cena i nastojati da odnos cena materijala za zamenu i cena rezane građe četinarara bude što pravilniji. Kod rezane građe lišćara opadanje proizvodnje je mnogo blaže, te posle 1952 g. proizvodnja opet konstantno raste, i u 1957 g. izjednačuje se sa proizvodnjom u 1950 g., kada je ona bila maksimalna. Opadanje proizvodnje šibica nije negativna pojava. Vrlo visoka proizvodnja od 1949 g. do 1951 g., koja se kretala iznad stvarnog kapaciteta fabrika, išla je na štetu kvaliteta. Za poslednje četiri godine proizvodnja je stabilizovana u granicama kapaciteta i mogućnosti plasmana. Opadanje proizvodnje gradevinske stolarije i baraka ide uglavnom na račun baraka. U prvom petogodišnjem razdoblju potrebe za barakama bile su veoma velike, jer je trebalo obezbediti smeštaj radnim brigadama na velikim radilištima. Ta potreba je u drugom petogodišnjem periodu znatno opala. Proizvodnja tanina i suve destilacije neznatno je napredovala, jer se kapaciteti nisu menjali. Proizvodnja svih ostalih proizvoda znatno je porasla, naročito proizvodnja kućnog nameštaja, koja je udvostručena, jer su kapaciteti znatno bolje korišćeni. Proizvodnja furnira, šperploča i panelploča porasla je za oko 50% zahvaljujući uglavnom novim investicijama. Relativno je najviše porasla proizvodnja lesonita, koja je počela posle rata. Posle 1952 g. proizvodnja furnira i ploča pokazuje tendenciju konstantnog i snažnog porasta. Pored opšteg porasta obima proizvodnje, treba istaći i promene u strukturi proizvodnje po stepenu obrade⁴:

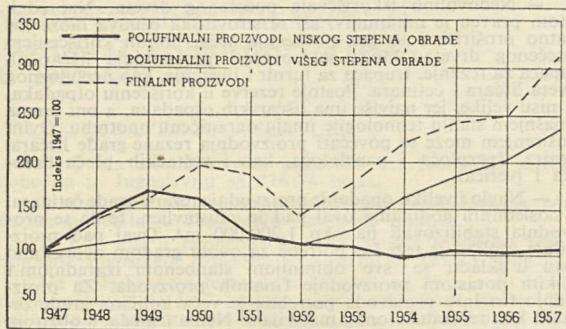
PROIZVODNJA U NATURALNOJ MERI

	Indeks 1947 = 100	Prosek 1947-1951	Prosek 1952-1956	1957
Kretanje obima proizvodnje				
I. Polufinalni proizvodi niskog stepena obrade	138	106	106	
II. Polufinalni proizvodi višeg stepena obrade	113	159	235	
III. Finalni proizvodi	156	208	314	
Ukupno	142	142	182	
Struktura				
I. Polufinalni proizvodi niskog stepena obrade	58,3	44,3	34,5	
II. Polufinalni proizvodi višeg stepena obrade	7,5	10,6	12,2	
III. Finalni proizvodi	34,2	45,1	53,3	
Ukupno	100,0	100,0	100,0	

⁴ Proizvodi su grupisani u tri grupe: I. Polufinalni proizvodi niskog stepena obrade: rezana građa i pragovi; II. Polufinalni proizvodi višeg stepena obrade: furnir i sve vrste ploča, parket, tanin i proizvodi suve destilacije; III. Finalni proizvodi: nameštaj, gradevinska stolarija, drvena galanterija, sanduci, šibice, olovke i drugi finalni proizvodi.

Zbog različitih jedinica mere, grupisanje je izvršeno po sistemu ponderacionih iznosa, na bazi novododatnog rada.

PROIZVODNJA U NATURALNOJ MERI

Ako se uporedi prvo i drugo petogodišnje razdoblje može se zaključiti:

- proizvodnja I grupe opala je za 33%, a u 1957 g. ostala je na visini proseka za drugi petogodišnji period;
- proizvodnja II grupe porasla je za 41%, a u 1957 g. za 48% prema proseku drugog petogodišnjeg perioda;
- proizvodnja III grupe porasla je za 33%, a u 1957 g. za 51% u odnosu na prosek drugog petogodišnjeg perioda.

Zbog toga se menjala struktura proizvodnje, te je opalo učešće proizvoda niskog stepena obrade, a raslo učešće proizvoda višeg stepena obrade i finalnih proizvoda. Te su promene još jače izražene u 1957 godini.

Sem napredovanja u strukturi proizvodnje, napredovalo se i u kvalitetu. Proizvodnja furnira, šperploča, panelploča i lesonita kvalitetno je znatno popravljena blagodareći rekonstrukcijama i boljoj uvežbanosti kadrova. Najznačajniji napredak ostvaren je u finalnoj proizvodnji, naročito u izradi nameštaja i raznih sitnih proizvoda. Podizanju kvaliteta znatno je doprinela stimulacija za izvoz, te su se preduzeća starala da poboljšaju kvalitet i plasiraju svoje proizvode u inostranstvu.

	Struktura		
	1947-51	1952-56	1957
Materijal za reprodukciju	53,4	51,6	44,5
Materijal za građevinarstvo	37,0	31,4	28,7
Predmeti lične potrošnje	9,6	17,0	26,8
Svega	100,0	100,0	100,0

Značajan je porast predmeta lične potrošnje, naročito u poslednjim godinama, što je posledica liberalizacije privrede, politike poboljšanja standarda i povećanog izvoza.

Potrošnja. — Pri visokom izvozu, koji kod nekih proizvoda dostiže i 2/3 proizvodnje, potrošnja proizvoda drvene industrije u zemlji zavisila je ne samo od proizvodnje već i od izvoza. Potrošnja, kao prividna potrošnja, ne uzimajući u obzir razlike u zalihama, kretala se na sledeći način (prosečni godišnji iznosi):

	Jedinica mere	Prosek		Indeksi 1952/56	
		1947-51	1952-56	1947-51	1957
Rezana građa četinara	000 m ³	1.440	949	66	955
Rezana građa lišćara	000 m ³	325	288	90	292
Furnir	000 m ³	4,3	6,2	144	12,3
Šperploče	000 m ³	11,7	18,6	159	26,1
Ekstrakti za štavljenje	000 ft	6,5	6,6	102	8,1
Predmeti lične potrošnje (u milionima dinara po cenama iz 1956 g.)		7.026	11.127	160	19.190

Karakteristično je da je potrošnja rezane građe četinara u drugom petogodišnjem razdoblju bila za jednu trećinu manja od potrošnje u prvom. Veća potrošnja u prvom petogodišnjem periodu ustvari je posledica neracionalnog korišćenja rezane građe četinara, do čega je dolazilo zbog distribucije i administrativnog upravljanja privredom. I kod potrošnje rezane građe lišćara postoji ista pojava, samo u mnogo blažoj formi. Potrošnja furnira i šperploča odgovara proizvodnji nameštaja, ali je ipak porasla više nego proizvodnja nameštaja. To je, međutim, znak da se proizvodi kvalitetni nameštaj. Najznačajniji je porast potrošnje za lične potrebe, naročito u poslednjim godinama. Tako je potrošnja u 1957 g. porasla na 172% u odnosu na prosečnu godišnju potrošnju u vremenu od 1952 g. do 1957 godine.

Uvoz — izvoz. — Uvoz ove grane je beznačajan i kreće se od 0,1% do 0,2% ukupnog jugoslovenskog uvoza. Uvozi se samo egzotično drvo za brodogradnju, kolofonij, aceton, formaldehid i neke specijalne materije za štavljenje.

Izvoz je značajan po ukupnom obimu, kao i po aktivnom saldu grane.

U ukupnoj vrednosti izvoz se po realizovanim vrednostima kretao (u milionima dinara, računajući 1 \$ = 300 dinara):

	1947	1949	1951	1953	1955	1957
Milioni dinara	7.843	13.918	14.113	15.087	14.173	16.328
Udeo u ukupnom izvozu	15,0	22,8	25,6	27,0	18,5	14,1

Vrednost izvoza u prvom petogodišnjem razdoblju (1947 g. — 1951 g.) iznosi prosečno godišnje 12.473 miliona dinara ili 20,6% ukupnog jugoslovenskog izvoza, a u drugom petogodišnjem razdoblju 13.418 miliona dinara ili 17,8% ukupnog jugoslovenskog izvoza. Ovde su uračunati samo industrijski obrađeni proizvodi bez proizvoda eksploatacije šuma.

Pre rata, od 1920 g. do 1940 g., udeo izvoza proizvoda od drveta (proizvoda drvene industrije i eksploatacije šuma) bio je 38% po težini i 20% po vrednosti ukupnog izvoza.

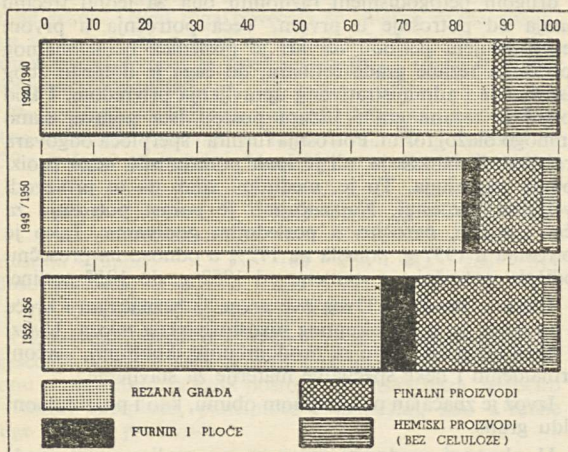
U apsolutnom iznosu, vrednost izvoza u drugom petogodišnjem razdoblju je porasla, ali je relativno opala u poređenju sa celokupnim jugoslovenskim izvozom. To znači da je izvoz proizvoda ostalih industrijskih grana i privrednih oblasti više porastao, što je i razumljivo s obzirom na to da je i proizvodnja ostalih grana znatno porasla.

Iako u obimu izvoza nema značajnijih promena prema predratnom stanju, velike promene nastale su u strukturi izvoza; stalno je rastao udeo finalnih proizvoda na račun polufinalnih proizvoda. Struktura izvoza po vrednosti kretala se ovako:

	Proseci			
	1920-1940	1947-1951	1952-1956	1957
Rezana građa	87,6	89,9	81,6	66,0
Furnir	0,1	2,3	3,3	6,2
Finalni proizvodi	2,1	4,8	12,0	24,9
Hemiski proizvodi (bez celuloze)	10,2	2,0	3,1	2,9

Pre rata su se uglavnom izvozili rezana građa i hemiski proizvodi (ekstrakti za štavljenje i proizvodi suve destilacije), dok je izvoz finalnih proizvoda bio od malog značaja, a izvoz furnira i ploča beznačajan. Posle rata izvoz hemiskih proizvoda znatno je opao zbog toga što je unapređenjem domaće industrije za preradu kože ostalo znatno manje ekstrakata za štavljenje za izvoz, a i proizvodnja suve destilacije u priličnoj meri se smanjila. Veoma je porastao izvoz finalnih proizvoda, u kome dominiraju nameštaj i razni sitni proizvodi (galanterija, kalupi, sportski pribor, olovke i sl.). Do ovog porasta došlo je zahvaljujući poboljšanju kvaliteta proizvoda, većoj aktivnosti izvoznih preduzeća, a najviše stimulaciji izvoza.

STRUKTURA IZVOZA PO VREDNOSTI

U ukupnom evropskom izvozu ove industrijske grane Jugoslavija zauzima značajno mesto samo po izvozu rezane građe lišćara. U vremenu od 1951 g. do 1955 g. na Jugoslaviju je dolazilo 31% ukupnog evropskog izvoza, te je ona, prema tome, posle Francuske predstavljala najjačeg izvoznika. Značajniji je još izvoz furnira sa 4,7% učešća u evropskom izvozu furnira, uz stalnu tendenciju porasta. Učešće Jugoslavije u evropskom izvozu rezane građe četinarica stalno opada, od 7,9% u 1948 g. na 2,8% u 1955 godini. To je posledica politike štednje četinarskog drveta i povećane domaće prerade.

PETA GODIŠNJA SKUPŠTINA GLAVNOG ZADRUŽNOG SAVEZA JUGOSLAVIJE

Peta redovna godišnja skupština Glavnog zadružnog saveza Jugoslavije održana je 23 i 24 januara 1958 g. u Beogradu. U radu skupštine uzelo je učešća preko 450 delegata i gostiju, među kojima potpredsednik Saveznog izvršnog veća Edvard Kardelj, članovi Saveznog izvršnog veća Mijalko Todorović, Slavko Komar i Marijan Brecelj i dr.

Izveštaj o stanju zadruga i zadružnih organizacija štampan je ranije i dostavljen učesnicima skupštine. U koreferatima koje su podneli generalni sekretar Glavnog zadružnog saveza Jugoslavije Ante Raos, generalni sekretar Saveza poljoprivredno-šumarskih komora Vojin Popović i član Pretsedništva Glavnog zadružnog saveza Mladen Petrović, izneti su neki najaktuelniji problemi zemljoradničkih zadruga i socijalističkog preobražaja sela, kao što su organizaciona pitanja, kreditiranje poljoprivrede i zadružnih organizacija i mehanizacija.

Za dalji razvoj drvne industrije veoma su važne sledeće:

— Nedovoljno iskorišćenje posečenog drveta. Napredak u tom pravcu je nesumnjiv, ali se sirovinaska osnova može još znatno proširiti, i to bez povećanja seča, boljim korišćenjem posečenog drveta. Može se povećati proizvodnja lišćarskih trupaca za rezanje, trupaca za furnir i ljuštenje, kao i celuloznog drveta lišćara i četinarica. Postoje rezerve u korišćenju otpadaka, ali nisu velike, jer najviše ima lišćarskih otpadaka, a oni prema današnjem stanju tehnologije imaju ograničenu upotrebu. Ovim proširenjem može se povećati proizvodnja rezane građe lišćara, furnira, šperploča i panelploča, kao i veštačkih ploča (lesonita i iverice).

— Naglo i veliko opadanje proizvodnje rezane građe četinarica. U poslednjim godinama ovaj pad je zaustavljen, te će se proizvodnja stabilizovati na oko 1,200.000 m³. Ovaj pad proizvodnje utoliko je teži što potrebe za ovom građom neprestano rastu u skladu sa sve obimnijom stanbenom izgradnjom i velikim porastom proizvodnje finalnih proizvoda. Za proizvodnju finalnih proizvoda potrebna je veća količina građe četinarica kao reprodukcionog materijala. Nema izgleda, s obzirom na stanje šuma, da će se u dogledno vreme povećati proizvodnja rezane građe četinarica. Ali postoji mogućnost da se znatno poveća proizvodnja materijala za zamenu. Od proizvoda drvne industrije kao zamena dolazi u obzir rezana građa lišćara, šperploče i panelploče, lesoniti i iverice, za čiju proizvodnju postoje povoljni uslovi.

— Posle 1952 g. izrazita je tendencija povećanja proizvodnje furnira i svih vrsta ploča, kao i finalnih proizvoda.

Ovakav razvoj pokazuje da je drvna industrija pošla dobrim putem i da ubuduće treba:

- 1) povećati proizvodnju rezane građe lišćara;
- 2) znatno povećati proizvodnju šperploča i panelploča, lesonita i iverice, čime se poboljšava korišćenje sirovinске baze i povećava proizvodnja materijala za zamenu deficitarne rezane građe i četinarica, i
- 3) povećati finalnu proizvodnju, a naročito proizvodnju za ličnu potrošnju, u prvom redu nameštaja i ostalih kućnih predmeta.

Omim se ujedno rešava i povećanje proizvodnje za izvoz.

S. Š.

Na skupštini je govorio i potpredsednik Saveznog izvršnog veća Edvard Kardelj. Potpredsednik Kardelj je istakao uspehe koji su postignuti za poslednje dve godine na području jugoslovenskog zadrugarstva i poljoprivrede uopšte, a koji su delom rezultat znatno većih ulaganja u poljoprivredu, a delom pojačanih subjektivnih napora svih naših društvenih organa. Edvard Kardelj je konstatovao da je zemljoradničko zadrugarstvo zabeležilo snažan uspeh na liniji materijalnog jačanja zadruga i sve šireg povezivanja sa individualnim poljoprivrednim proizvođačima.

Skupština je odlučila da se osnuje poseban savez nezemljoradničkih zadruga Jugoslavije. Ovlašćen je dosadašnji Odbor za nezemljoradničke zadruge pri Glavnom zadružnom savezu da preuzme zadatke Inicijativnog odbora za pripremu osnivanja posebnog saveza nezemljoradničkih zadruga.

Skupština je izabrala nov Upravni odbor od 69 članova. Za novog predsednika Zadružnog saveza Jugoslavije izabran je ponovo Paško Romac, za potpredsednike Đoko Pajković, Ivan Buković i Janez Hribar, a za sekretara Ante Raos.

R-T. P.

MEĐUNARODNA TAKMIČENJA JUGOSLOVENSKIH SPORTISTA U 1957 GODINI

ATLETSKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

6 i 7 jula u Atini muška juniorska reprezentacija Grčke pobedila je Jugoslaviju sa 116:74 boda.

27 jula u Ljubljani ženska seniorska reprezentacija Mađarske pobedila je Jugoslaviju sa 61:45 bodova.

27 i 28 jula u Leobenu (Austrija) muška seniorska reprezentacija Jugoslavije pobedila je Austriju sa 127:73 boda.

Na omladinskom festivalu u Moskvi, od 29 jula do 10 avgusta, učestvovalo je 7 jugoslovenskih atletičara: Franjo Mihalić zauzeo je prvo mesto u maratonu, Stanko Lorgjer prvo na 110 m sa preponama (14.5), Zvonko Bezjak drugo mesto u bacanju kladiva (62.35 m), Branko Miler treće u skoku u dalj (7.25 m), Vlado Marjanović četvrto u skoku u vis (201 cm), Roman Lešek peto mesto u skoku s motkom (4.30 m), a Dako Radošević se nije plasirao u finale u bacanju diska.

Od 30 avgusta do 1 septembra održane su u Atini XVI Balkanske igre¹. Plasman reprezentacija: Jugoslavija 147, Rumunija 117, Grčka 112 i Bugarska 110 bodova.

21 i 22 septembra u Novom Sadu muška juniorska reprezentacija Rumunije pobedila je Jugoslaviju sa 106:92 boda, a ženska juniorska reprezentacija odgovarajuću reprezentaciju Jugoslavije sa 55:51 bod.

Od 4 do 6 oktobra u Atini je održan susret atletskih reprezentacija Skandinavije i Balkana. U reprezentaciji Balkana učestvovalo je 19 Jugoslovena. Najbolje plasirani Jugosloveni: Franjo Mihalić zauzeo je prvo mesto na 10.000 m (39:21.6) i u maratonu, Stanko Lorgjer prvo na 110 m sa preponama, (14.5), Vlado Marjanović prvo u skoku u vis (204 cm), Zvonko Bezjak prvo i Krešimir Racić drugo mesto u bacanju kladiva (62.55—62.33 m), Veliša Mugoša drugo mesto na 5.000 m, (15:49.9), Branko Miler drugo u skoku u dalj (7.31 m), Dako Radošević drugo u bacanju diska (51.00 m), Franjo Škrinjar treće u maratonu, Roman Lešek treće u skoku s motkom (4.30 m), Mirko Vujačić treće u bacanju koplja (72.48 m), Jugoslovenski takmičari su osvojili za reprezentaciju Balkana 68 bodova. (Konačan rezultat 243:177 bodova u korist reprezentacije Skandinavije.)

AUTO-MOTO SAVEZ JUGOSLAVIJE

VIII INTERNACIONALNA TRKA »NAGRADA JADRANA«

15 i 16 juna održane su u Opatiji VIII internacionalne trke »Nagrada Jadrana« u organizaciji Auto-moto saveza Hrvatske. Učestvovali su vozači iz Austrije, Mađarske, Zapadne Nemačke, Italije, Irske, Poljske, Švajcarske, Čehoslovačke i Jugoslavije. Prvu ekipnu nagradu osvojila je italijansko-nemačka ekipa, drugu Čehoslovačka, a treću Mađarska. Najbolji rezultat postigao je Italijan Alano Montanari u tri motoru do 500 cm³ na »Guzzi« sa prosečnom brzinom 122.380 km/sat. Od Jugoslovena najbolje se plasirao Pero Popović stigavši peti u tri motoru od 250 cm³ na »Tomas Puch« sa prosečnom brzinom 105.220 km/sat i Boško Šnajder sa suvozačem Stankom Šajnovićem koji su stigli drugi u tri motoru sa prikolicom od 500 cm³ na »BMW« sa prosečnom brzinom 105.220 km/sat.

VI JADRANSKI RELI

Od 24 do 28 juna održan je VI Jadranski reli, koji je ušao u takmičenje za Šampionat Evrope 1957 za reli. Na takmičenju je učestvovalo 40 automobila kategorije »Turismo« i »Grand Turismo« iz Austrije, Italije, Monaka, Grčke, Zapadne Nemačke, Istočne Nemačke, Švajcarske, Poljske i Jugoslavije. Startno mesto i cilj bili su u Opatiji, a vozilo se 5 dana, Jugoslavija je učestvovala sa 7 automobila, a najbolje su se plasirali Milivoje Vuković na »DKW« kao deveti, Dušan Malerić na »Mercedesu« 190 SL kao 19 i Stane Vidmar na »Porscheu« kao 21.

4 avgusta na IV međunarodnoj brdskoj trci na Ljubelju učestvovali su vozači iz Austrije, Zapadne Nemačke, Švajcarske, Italije i Jugoslavije. Od Jugoslovena među prvom trojicom takmičara plasirali su se Mladen Cerić drugi u tri motoru od 125 cm³, Leon Pinter prvi u tri motoru od 275 cm³, Boško Šnajder drugi u tri motoru sa prikolicom od 500 cm³ i u tri motoru sa prikolicom preko 500 cm³ i Stane Vidmar treći u tri automobila do 1300 cm³.

BICIKLISTIČKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

Od 2 do 17 maja održana je tradicionalna trka »Prag—Berlin—Varšava« na stazi dužoj 2.200 km podeljenoj na 15 etapa. Jugoslovenska ekipa sastavljena od 6 vozača plasirala se na 9 mesto među 14 ekipa, a od vozača najbolje se plasirao Veselin Petrović koji je zauzeo 9 mesto od 102 takmičara.

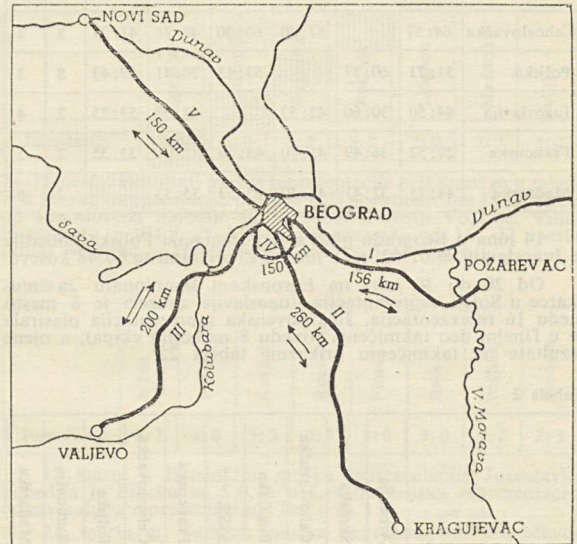
¹ Prve Balkanske atletske igre održane su 1930 g. u Atini uz učešće svih balkanskih zemalja sem Albanije. Godine 1953 Igre su obnovljene od strane Jugoslavije, Grčke i Turske. Godine 1956 u Igrama su učestvovali Rumunija i Bugarska, a od 1957 g. u Igrama učestvuju i ženske reprezentacije. Organizacija Balkanskih igara ima svoj statut i stalni Sekretarijat čije se sedište menja svake 4 godine. Od 1957 g. sedište Sekretarijata je u Beogradu.

17 avgusta u Varegemu (Belgija) na svetskom prvenstvu u biciklizmu u vožnji na drumu za amatere na stazi od 190,4 km, Jugosloveni su zauzeli sledeća mesta: Ivan Levačić 47, Nevio Valčić 53 i Alojz Bajc 62 mesto. Trku je počelo preko 100, a završilo 66 vozača.

XIII BICIKLISTIČKA TRKA »KROZ JUGOSLAVIJU«

Od 17 do 21 jula održana je XIII biciklistička trka »Kroz Jugoslaviju« u organizaciji Biciklističkog saveza Jugoslavije. Trka se sastojala iz 5 etapa koje su polazile i završavale se u Beogradu. Ukupna dužina trke iznosila je 916 km (vidi kartu br. 1). Konačni ekipni plasman: Jugoslavija 75:17,51,

Karta 1

Istočna Nemačka 75:17,52, Belgija 75:21,20, Austrija 75:52,30 Poljska 76:12,22, Rumunija 77:03,45, Mađarska 78:23,21 časova. U toku trke odustale su ekipe Holandije, Francuske, Slovenije i Srbije. U pojedinačnom plasmanu prvi je Bernard Trellif (Istočna Nemačka) u vremenu 24:52,46, a od Jugoslovena najbolje su se plasirali Ivan Levačić na 2 mesto u vremenu 24:54,04 i Veselin Petrović na 6 mesto u vremenu 25:07,16. Trku su počela 62, a završila 34 vozača. Prosečna brzina pobednika 37,3 km/sat.

BOKSERSKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

26 aprila u Lionu reprezentacija Jugoslavije pobedila je Francusku sa 11:9.

3 oktobra u Beogradu meč reprezentacija Jugoslavije i Rumunije završen je nerešenom 10:10.

Od 25 maja do 2 juna na Evropskom šampionatu u Pragu, na kome je učestvovalo 16 zemalja, jugoslovenski bokseri su imali sledeći plasman: Stevan Paljić (muva) ušao je u četvrtfinale, Miodrag Mitrović (bantam) diskvalifikovan je u osmini finala, Petar Benedek (pero) ispao je u osmini finala, Slobodan Vitić (laka) ušao je u četvrtfinale, Ilija Lukić (poluvelter) zauzeo je 3—4 mesto, Jovan Stefanović (poluvelter) ušao je u četvrtfinale, Zvonko Tkalić (polusrednja) ušao je u četvrtfinale, Dragoslav Jakovljević (srednja) zauzeo je drugo mesto, Ahmed Bogunić (poluteška) ispao je u osmini finala (nokautom) i Branislav Davidović (teška) zauzeo je 3—4 mesto.

VESLAČKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

8 septembra na Internacionalnoj regati u Leccu (Italija) učestvovalo je 7 čamaca jugoslovenskih klubova: četverac bez kormilara VK Jadrana iz Rijeke zauzeo je drugo, četverac bez kormilara VK Mladosti iz Zagreba treće, juniorski dvojac sa kormilarom VK Tamiša iz Pančeva prvo, Kosta Kalesković (Tamiš) u skifu u konkurenciji juniora drugo, dvojac VK Crvene zvezde iz Beograda četvrto, dubl skul VK Crvene zvezde drugo i četverac sa kormilarom VK Gusara iz Splita peto mesto.

Na Evropskom šampionatu u Duisburgu (Zapadna Nemačka), od 30 avgusta do 1 septembra, reprezentaciju Jugoslavije su sačinjavala 4 čamca VK Mornara iz Splita. Perica Vlašić zauzeo je u skifu šesto, a dubl skul peto mesto, dok se osmerac i četverac nisu plasirali u finale.

KOŠARKAŠKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

5 marta u Pekingu muška reprezentacija Kine pobedila je Jugoslaviju sa 72:61, a ženska sa 80:35 koševa.

KUP JUGOSLAVIJE

Od 4 do 9 juna u Beogradu je održan Kup Jugoslavije — međunarodno takmičenje u košarci za žene. Kup Jugoslavije spada u mali broj međunarodnih takmičenja koja je Međunarodna košarkaška unija (FIBA) uvrstila u svoj kalendar. Takmičenje će se održavati samo onih godina kada se ne igra

redovni Evropski šampionat u košarci za žene. Učesće, plasman i rezultate susreta prikazuje tabela 1. Pobjednik takmičenja reprezentacija Bugarske, dobila je prelaznu statuu Spomenika neznalog junaka.

Tabela 1

	Bugarska	Čehoslovačka	Poljska	Jugoslavija	Francuska	Mađarska	Bodovi	Plasman
Bugarska		57:64	71:51	50:44	52:29	75:44	8	1
Čehoslovačka	64:57		57:60	60:30	49:36	41:37	8	2
Poljska	51:71	60:57		53:42	70:41	49:43	8	3
Jugoslavija	44:50	30:60	42:53		48:38	53:25	2	4
Francuska	29:52	36:49	41:70	48:38		33:35	2	5
Mađarska	44:75	37:41	43:49	25:53	35:33		2	6

14 juna u Beogradu muška reprezentacija Poljske pobedila je Jugoslaviju sa 61:53, a 16 juna u Zrenjaninu sa 66:48 koševa.

Od 20 do 30 juna na Evropskom šampionatu za muškarce u Sofiji reprezentacija Jugoslavije zauzela je 6 mesto među 16 reprezentacija. Jugoslovenska reprezentacija plasirala se u finalni deo takmičenja (među 8 najboljih ekipa), a njene rezultate na takmičenju prikazuje tabela 2.

Tabela 2

	Albanija	Škotska	Čehoslovačka	Bugarska	SSSR	Francuska	Čehoslovačka	Poljska	Rumunija	Mađarska
Jugoslavija	55:89	39:94	79:61	99:76	97:61	72:75	95:74	68:69	72:60	81:61

MAČEVALAČKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

20 jula u Salcburgu reprezentacija Austrije pobedila je Jugoslaviju sa 12:4. Rezultati po disciplinama su sledeći: muški floret 4:0, ženski floret 3:1, mač 3:1 i sablja 3:1 za Austriju.

Od 12 do 16 avgusta u Dubrovniku je održan Internacionalni pojedinačni turnir u muškom floretu, ženskom floretu, maču i sabli. Učestvovalo je 30 mačevalaca iz Austrije, Zapadne Nemačke, Holandije, Mađarske, Italije, Poljske i Turske i 48 takmičara iz Jugoslavije. Od Jugoslovena najbolje su se plasirali u muškom floretu Jure Baumgartner na 3 mesto, u ženskom floretu Vera Marković na 4, u maču Branimir Živković na 2, a u sabli jugoslovenski takmičari nisu se plasirali u finale.

ODBOJKAŠKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

8 juna u Lodu muška reprezentacija Poljske pobedila je Jugoslaviju sa 3:1.

22 juna u Budimpešti muška reprezentacija Mađarske pobedila je Jugoslaviju sa 3:2.

PLIVAČKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

Plivanje

16 i 17 jula u Londonu mlada reprezentacija Engleske pobedila je Jugoslaviju sa 115:55 bodova.

27 i 28 septembra u Rimu omladinska reprezentacija Italije pobedila je Jugoslaviju sa 112:73 boda.

Vaterpolo

1. i 2 juna u Beču reprezentacija Jugoslavije pobedila je Austriju sa 11:2.

TURNIR »TROFEO ITALIA«

Od 13 do 18 avgusta održan je u Zagrebu vaterpolo turnir »Trofeo Italia«. Turnir se organizuje svake sledeće godine posle Olimpijskih igara, a na njemu učestvuju 6 prvoplasiranih ekipa na Olimpijadi. Prvi turnir održan je 1949 g. u Milanu, a drugi 1953 g. u Nimegenu (Holandija). Reprezentacija Jugoslavije na turniru u Zagrebu zauzela je drugo mesto sa osam bodova pobedivši Italiju sa 4:1, Rumuniju sa 9:1 i Holandiju sa 3:2, a igrala je nerešeno sa SSSR (1:1) i Mađarskom (2:2). Prvo mesto zauzela je reprezentacija SSSR sa devet bodova, treće Mađarska sa sedam bodova, četvrto i peto mesto Italija i Rumunija sa tri boda i šesto Holandija bez bodova.

Od 8 do 13 oktobra na turniru mladih reprezentacija »Kup Bukurešta«, reprezentacija Jugoslavije zauzela je 2 mesto sa istim brojem bodova kao i pobjednik Rumunija, ali lošijom gol-razlikom. Rezultati reprezentacije Jugoslavije prikazani su na tabeli 3.

27 i 28 septembra u Rimu omladinska reprezentacija Jugoslavije izgubila je prvu utakmicu od Italije sa 2:3, a drugu igrala nerešeno 3:3.

Skokovi u vodu

20 i 21 jula u Boblingenu (Zapadna Nemačka) na tradicionalnom trometcu u skokovima u vodu za omladinske reprezentacije plasman je sledeći: Zapadna Nemačka 850,92, Austrija 746,20 i Jugoslavija 676,21 bodova.

Tabela 3

	Jugoslavija
Poljska	1:6 (1:3)
Istočna Nemačka	3:8 (2:4)
Holandija	3:4 (2:2)
Mađarska	5:5 (1:2)
Rumunija	5:5 (2:1)

RUKOMETNI SAVEZ JUGOSLAVIJE

Od 21 do 24 februara u Zagrebu je održano takmičenje u malom rukometu za muškarce »Turnir nacija«. Jugoslavija je učestvovala sa dve ekipe: »belom« i »plavom« reprezentacijom. Plasman: Jugoslavija (bela), Poljska, Jugoslavija (plava), Mađarska, Austrija, Rumunija. Rezultati utakmica jugoslovenskih reprezentacija prikazani su na tabeli 4.

Tabela 4

	Poljska	Mađarska	Austrija	Rumunija
Jugoslavija (bela)	7:5	17:11		12:9
Jugoslavija (plava)	13:21	11:6	15:9	

PRVI SVETSKI ŠAMPIONAT ZA ŽENE U MALOM RUKOMETU

Od 13 do 20 jula održan je u Beogradu i Virovitici Prvi svetski šampionat za žene u malom rukometu. Plasman: Čehoslovačka, Mađarska, Jugoslavija, Nemačka, Danska, Austrija, Poljska, Švedska i Rumunija. Reprezentacija Jugoslavije pobedila je u predtakmičenju Poljsku sa 11:3 i Nemačku sa 7:6, u polufinalu Dansku sa 10:7, a izgubila od Mađarske sa 4:10 i u borbi za treće mesto ponovo pobedila Nemačku sa 9:6 i time osvojila bronzanu medalju.

SAVEZ BRODARACA I KAJAKAŠA JUGOSLAVIJE

Na prvenstvu Evrope u klasi jedrilica Flyng Dutchman od 27 avgusta do 7 septembra u Napulju Jugosloven Tonko Pivčević zauzeo je 10 mesto među 11 takmičara.

Na prvenstvu Evrope u klasi jedrilica Fin na Chimsee (Zapadna Nemačka) od 9 do 14 septembra reprezentacija Jugoslavije zauzela je 13 od 14 mogućih mesta.

Na prvenstvu Evrope u klasi jedrilica Yola 22m² na Wörthersee (Austrija) od 11 do 18 avgusta reprezentacija Jugoslavije zauzela je 5 od 9 mogućih mesta.

Na svetskom šampionatu u kajak slalomu u Augsburgu (Zapadna Nemačka) 27 i 28 jula reprezentacija Jugoslavije je zauzela 5 od 13 mogućih mesta.

SAVEZ KUGLAŠKIH SPORTOVA JUGOSLAVIJE

Na prvenstvu sveta u kuglanju na asfaltnim stazama od 9 do 14 jula u Beču muška reprezentacija Jugoslavije zauzela je prvo mesto sa 5.045 čunjeva. Prosečno je svaki član ekipe postigao po 840,8 čunjeva.

Od 16 do 20 jula u Pragu muška reprezentacija Jugoslavije pobedila je Čehoslovačku sa 5.171:5.058 čunjeva, a ženska reprezentacija je izgubila sa 2.216:2.309 čunjeva.

SAVEZ HOKEJA NA TRAVI JUGOSLAVIJE

2 juna u Zagrebu reprezentacija Jugoslavije igrala je nerešeno sa reprezentacijom Austrije 1:1, a 23 juna u Beču izgubila sa 0:2. Obe utakmice održane su u okviru Evropskog šampionata.

2 jula u Ljubljani reprezentacija Čehoslovačke pobedila je Jugoslaviju sa 1:0, a 4 jula u Zagrebu rezultat je ponovo bio 1:0 u korist Čehoslovačke.

SMUČARSKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

16 i 17 februara u Mont-Soleil S/Saint Imiere (Švajcarska) na međunarodnom takmičenju u disciplinama trčanja za Kup Kurikala, u disciplini trčanja na 15 km Jugosloven Zdravko Hlebanja zauzeo je 10 mesto, a u istoj disciplini za žene Jugoslovenka Amalija Belaj zauzela je takođe 10 mesto. U trčanju na 10 km za omladinke, Jože Juhar je zauzeo 10 mesto, a u štafeti 4 x 10 km reprezentacija Jugoslavije je zauzela 9 mesto.

16 i 17 februara u Zell Am See—Saalfelden (Austrija) na međunarodnom takmičenju u skokovima za Kup Kongsberg najbolje plasirani Jugosloven Jože Zidar zauzeo je 16 mesto. U skokovima za omladinke Božo Jemc zauzeo je prvo, a Vlado Senčar 9 mesto. U ekipnom plasmanu za članove, Jugoslavija je zauzela peto, a u ekipnom plasmanu za omladinke prvo mesto.

MEĐUNARODNA NEDELJA SMUČARSKIH SKOKOVA

Od 7 do 10 marta na skakaonici na Planici (NR Slovenija) održana je međunarodna nedelja smučarskih skokova uz učešće 34 takmičara iz Austrije, Finske, Francuske, Istočne Nemačke, Zapadne Nemačke, Čehoslovačke, Poljske i Jugoslavije. Prvo mesto osvojio je Helmut Rehnagel (Istočna Nemačka) sa 460,9 bodova*, a najbolje plasirani Jugosloveni Jože Langus i Jože Zidar zauzeli su 8 i 9 mesto sa 410,5 i 406,4 bodova (u konačnom plasmanu sabrani su rezultati dvodnevni takmičenja).

*

9 i 10 marta održan je na Jahorini III Omladinski šampionat alpskih zemalja u organizaciji Smučarskog saveza Bosne i Hercegovine. U slalomu je učestvovalo 26 takmičara iz Italije, Austrije, Rumunije, Zapadne Nemačke, Francuske, Poljske i Jugoslavije. Najbolje plasirani Jugosloven u ovoj disciplini Ivica Modrić zauzeo je 14 mesto. U veleslalomu za mlade omladinke do 16 godina učestvovalo je 11 takmičara iz Rumunije, Italije, Nemačke i Jugoslavije. Najbolje plasirani Jugosloven u ovoj disciplini Fric Detičec zauzeo je 9 mesto. U smuku za starije omladinke do 18 godina najbolje plasirani Jugosloven Branko Lebe zauzeo je 14 mesto. Ekipni plasman: Austrija 1.683,26, Italija 1.530,80, Rumunija 1.498,87, Jugoslavija 1.350,39, Zapadna Nemačka 1.310,54, Francuska 1.267,92 i Poljska 553,95 bodova.

SPORTSKI ODBOR STUDENATA JUGOSLAVIJE

20 aprila u Parizu studentska fudbalska reprezentacija Jugoslavije igrala je nerešeno sa Francuskom 1:1.

Od 31 avgusta do 8 septembra na IV Internacionalnoj letnjoj studentskoj nedelji u Parizu jugoslovenski studenti učestvovali su sa vaterpolo ekipom i 16 atletičara. U vaterpolu studentska reprezentacija Jugoslavije zauzela je prvo mesto. Rezultati utakmica prikazani su u tabeli 5. U atletskim takmičenjima među prvom trojicom plasiranih od Jugoslovena su se plasirali: Stan-
 koj Longor prvi na 110 m sa preponama (14,6), Veliša Mugoša drugi na 5000 m (14:32,8), Zvonko Bežjak drugi u bacanju kladiva (57,95 m), Milad Petrušić treći na 110 m sa preponama (14,9), Branko Miller treći u skoku u dalj (7,19 m) Leon Lukman treći u skoku s motkom (4,25 m), Milena Usenik treća u bacanju kugle (14,02 m), Milka Babić prva na

Tabela 5

	Jugoslavija
Zapadna Nemačka	0:6 (0:4)
Brazilijska	0:14 (0:6)
Japan	1:14 (0:4)
Mađarska	5:6 (1:2)

80 m (11,5) i Milica Rajkov treća na 800 m (2:13,6).

SPORTSKI SAVEZ GLUVIH JUGOSLAVIJE

19 maja u Novom Sadu fudbalska reprezentacija gluvih Jugoslavije pobedila je reprezentaciju Bugarske sa 2:1.

Od 25 do 30 avgusta na VIII Internacionalnim igrama gluvih u Milanu, fudbalska reprezentacija gluvih Jugoslavije zauzela je prvo mesto pobeđama nad Čehoslovačkom od 5:2, Belgijom 4:2 i Italijom 6:0. U košarci reprezentacija gluvih Jugoslavije zauzela je šesto mesto između osam ekipa. Rezultate utakmica prikazuje tabela 6. U atletskim takmičenjima od Jugoslovena najbolje su se plasirali Radmila Žutić treća u bacanju diska, Slavka Barjaktarević druga u bacanju kopla i Marica Puškarić treća u bacanju kopla. U streljaštvu u gadanju malokalibarskom puškom Jugosloven Rista Kojić zauzeo je prvo mesto, a u ekipnom takmičenju reprezentacija Jugoslavije drugo mesto.

Tabela 6

	Jugoslavija
Francuska	39:28
Finska	51:42
Bugarska	23:53
Izrael	35:41

* Vrednost smučarskih skokova određuje se prema dužini skoka i stilu. Posle 4 skoka dužina se na osnovu određenih tablica pretvara u bodove i sabira sa bodovima koje je takmičar dobio kao ocenu za stil. Stil ocenjuje 5 sudija ocenama od 1—20, ali se prilikom utvrđivanja konačne ocene odbacuje najbolja i najgora ocena, a u obzir uzimaju samo preostale 3 koje se sabiraju i dodaju bodovima dobijenim za dužinu skoka.

STONOTENISKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

8 februara u Brislu muška reprezentacija Jugoslavije pobedila je Belgiju sa 5:0.

12 februara u Remsu (Francuska) muška reprezentacija Jugoslavije pobedila je Francusku sa 5:0.

16 i 17 februara u Ruanu na Međunarodnom prvenstvu Francuske (pojedinačno) Jugosloveni Josip Vogrinc, Vilim Harangozo i Zarko Dolinar zauzeli su drugo, odnosno 3—4 mesto.

Od 7 do 15 marta na Svetskom prvenstvu u Štokholmu učestvovala su muška i ženska reprezentacija Jugoslavije, u konkurenciji još 38 nacionalnih reprezentacija. Muška reprezentacija Jugoslavije zauzela je 5—8 mesto, a ženska reprezentacija

Tabela 7

	Španija	Holandija	Engleska	Austrija	Libanon	Mađarska	Velis
Jugoslavija	5:0	5:0	5:2	5:2	5:0	3:5	5:0

7—15 mesto. Rezultati muške reprezentacije prikazani su u tabeli 7, a ženske reprezentacije u tabeli 8. U pojedinačnom takmičenju od Jugoslovena najbolje su se plasirali Josip Vogrinc, Vilim Harangozo i Vladimir Marković, zauzevši od 16—32 mesta i dubl Vogrinc — Hrbud koji je zauzeo 5—8 mesto.

Tabela 8

	Južna Koreja	Francuska	Austrija	Rumunija	Finska	Irska	Poljska	Švedska
Jugoslavija	0:3	3:0	3:2	0:3	3:0	3:0	3:2	2:3

17 marta u Helsinkiju, muška reprezentacija Jugoslavije pobedila je Finsku sa 5:0, a u Lahtiju ženska reprezentacija odgovarajuću reprezentaciju Finske sa 3:0.

23 marta u Varšavi, muška reprezentacija Jugoslavije pobedila je sa 5:4, a ženska reprezentacija sa 3:0 odgovarajuću reprezentaciju Poljske.

8 novembra u Zagrebu muška reprezentacija Mađarske pobedila je sa 5:4, a ženska sa 3:0 odgovarajuće reprezentacije Jugoslavije.

12 novembra u Ljubljani muška reprezentacija Jugoslavije pobedila je reprezentaciju Francuske sa 5:3.

VIII MEĐUNARODNO PRVENSTVO JUGOSLAVIJE

Od 8 do 10 novembra održano je u Zagrebu VIII Međunarodno prvenstvo Jugoslavije u stonom tenisu uz učešće 43 strana takmičara iz Austrije, Belgije, Bugarske, Engleske, Čehoslovačke, Francuske, Grčke, Mađarske, Istočne Nemačke, Poljske, Rumunije, Škotske i Švedske i 47 jugoslovenskih takmičara. U pojedinačnom takmičenju muškaraca prvo mesto je zauzeo Zoltan Bercik (Mađarska), a od Jugoslovena najbolje su se plasirali Vilim Harangozo koji deli 3 i 4 mesto i Vojislav Marković koji deli 5—8 mesto. U pojedinačnom takmičenju žena, prvo mesto zauzela je Angelica Rozenau (Rumunija), a Jugoslovenke Margita Cović i Dinka Nikolić eliminisane su u četvrt-finalu. U takmičenju parova prvo mesto zauzeli su: muškarci — Ivan Andreadi i Ladislav Štipek (Čehoslovačka), žene — Eva Kocijan i Lidia Mosoci (Mađarska), mešoviti — Kocijan i Šido (Mađarska).

Od 29 novembra do 1 decembra u Štokholmu, na Međunarodnom prvenstvu Skandinavije, muška reprezentacija Jugoslavije pobedila je Francusku sa 5:0, a izgubila od Rumunije sa 1:0. U pojedinačnom takmičenju od Jugoslovena najbolje se plasirao junior Ratomir Jazvić, zauzevši prvo mesto i Josip Vogrinc zauzevši šesto mesto.

12 decembra u Bratislavi muška reprezentacija Jugoslavije pobedila je sa 5:4, a ženska izgubila sa 0:3 u igri sa odgovarajućim reprezentacijama Čehoslovačke.

29 decembra u Sofiji ženska reprezentacija Bugarske pobedila je Jugoslaviju sa 3:0.

TENISKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

Od 19 do 21 marta u Luksemburgu reprezentacija Jugoslavije pobedila je u zvaničnom susretu Luksemburg sa 5:0, a u prijateljskom susretu sa 10:1.

Od 26 do 28 aprila u Beogradu, u okviru takmičenja za Devis kup, reprezentacija Meksika pobedila je Jugoslaviju sa 5:0.

Od 28 do 30 juna u Opatiji omladinska reprezentacija Zapadne Nemačke pobedila je Jugoslaviju sa 11:1. (Učestvovali su omladinci do 23 godine.)

Od 26 do 28 jula u Luksemburgu u takmičenju za Galea kup (takmičenje omladinaca do 21 godine), reprezentacija Jugoslavije se plasirala na 4 mesto pošto je pobedila Francusku sa 3:2, Holandiju sa 5:0, a izgubila od Španije sa 0:3 i Zapadne Nemačke sa 1:4.

TEŠKOATLETSKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

»KUP JADRANA«

Od 9 do 13 jula održano je u Opatiji rvačko takmičenje u grčko-rimskom i slobodnom stilu »Kup Jadrana«. U grčko-rimskom stilu ekipni plasman je sledeći: Jugoslavija 33,5, Rumunija 29, Turska 28,5, Švedska 22,5, Mađarska 19, Čehoslovačka 17,5, Poljska 13,5, Austrija 3,5 i Grčka 1 bod.* Od Jugoslovena najbolje su se plasirali Borivoje Vukov drugi u muva kategoriji, Vojislav Golosin drugi u pero lakoj kategoriji, Stevan Horvat prvi u velter kategoriji, Borivoje Simić treći u srednjoj kategoriji i Vladislav Bakšaj prvi u teškoj kategoriji. U slobodnom stilu u ekipnom takmičenju prva tri mesta zauzele su Turska, Mađarska i Poljska.

Na III Omladinskim igrama u Moskvi, od 29 jula do 10 avgusta, u takmičenju u grčko-rimskom stilu Jugosloveni Stevan Horvat zauzeo je drugo mesto u velter kategoriji, a Borivoje Vukov peto mesto u muva kategoriji.

FUDBALSKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

5 maja u Beogradu B reprezentacije Jugoslavije i Bugarske igrale su nerešeno 2:2.

U okviru Kupa dr Jozefa Gere reprezentacija Jugoslavije pobedila je 12 maja u Zagrebu reprezentaciju Italije sa 6:1, a 18 maja u Bratislavi izgubila od reprezentacije Čehoslovačke sa 0:1.

19 maja u Ljubljani B reprezentacija Jugoslavije je pobedila odgovarajuću reprezentaciju Čehoslovačke sa 1:0.

15 septembra u Beogradu reprezentacije Jugoslavije i Austrije igrale su nerešeno 3:3.

14 novembra u Beču B reprezentacije Austrije i Jugoslavije igrale su nerešeno 2:2.

29 septembra u Skopju B reprezentacija Jugoslavije pobedila je odgovarajuću reprezentaciju Rumunije sa 2:1, a 17 novembra u Bukureštu takođe je pobedila Jugoslavija sa 2:1.

U okviru kvalifikacija za svetsko prvenstvo, reprezentacija Jugoslavije odigrala je 4 utakmice i plasirala se u finalni deo među 16 najboljih ekipa. Reprezentacija Jugoslavije 5 maja u Atini igrala je nerešeno sa Grčkom 0:0, a u Beogradu 10 novembra pobedila sa 4:1. Prva utakmica sa reprezentacijom Rumunije 29 septembra u Bukureštu završila se nerešeno 1:1, a u Beogradu 17 novembra reprezentacija Jugoslavije je pobedila sa 2:0.

VAZDUHOPLOVNI SAVEZ JUGOSLAVIJE

Od 29 juna do 15 jula u Budimpešti je održano međunarodno jedrilicaško takmičenje na kome su učestvovali takmičari iz Bugarske, Mađarske, Rumunije, SSSR-a i Jugoslavije. Jugosloven Aleksandar Saradić zauzeo je u generalnom plasmanu prvo mesto, a leteo je na jedrilici tipa »Košava«.

10 i 11 septembra u Sofiji je održan tromuč u padobranskim disciplinama, koji se završio pobedom Bugarske ispred Jugoslavije i Rumunije. Od Jugoslovena najbolje se plasirao Zoran Pavićević, zauzevši treće mesto.

Od 14 do 18 avgusta na svetskom prvenstvu jedrilica modela A—2 u Pragu, Jugosloven Slobodan Babić zauzeo je prvo mesto, osvojivši apsolutni broj mogućih bodova.

JADRANSKI PADOBRANSKI KUP

Od 18 do 25 avgusta održan je u Titvu »Jadranski padobranski kup« uz učešće 38 takmičara i 13 takmičarki iz Austrije, Bugarske, SAD, Francuske, Mađarske, Izraela, Rumunije, SSSR-a i Jugoslavije. Od Jugoslovena najbolje se plasirao Danilo Damjanović, koji je zauzeo drugo mesto u opštem plasmanu, a prvo mesto u skoku na cilj sa 600 m bez zadržke i treće mesto u skoku na cilj sa 1.500 m i zadržkom 20 sekundi.

STRELJAČKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

Od 6 do 11 juna održan je u Beogradu susret reprezentacija Jugoslavije i Poljske. Rezultati: vojnička puška — Jugoslavija 2.386, Poljska 2.339; malokalibarska precizna puška — Jugoslavija 5.703, Poljska 5.698; precizni pištolj — Jugoslavija 2.580, Poljska 2.523; malokalibarska precizna puška (omladinci) — Jugoslavija 1.697, Poljska 1.672; malokalibarska precizna puška (žene) — Poljska 2.820, Jugoslavija 2.763 kruga; gađanje glinenih golubova — Poljska 952, Jugoslavija 883 goluba. Od Jugoslovena najbolje rezultate su postigli Dragoljub Milenković, koji je zauzeo prvo mesto u gađanju vojničkom puškom sa 489 krugova, Zlatko Mašek i Josip Cuk, koji su zauzeli drugo i treće mesto u gađanju malokalibarskom preciznom puškom sa 1.144 kruga, Edo Delorenco, koji je zauzeo prvo mesto u gađanju preciznim pištoljem sa 518 krugova, Vlado Bašić, koji je zauzeo prvo mesto u gađanju malokalibarskom preciznom puškom za omladinu sa 569 krugova, Ljubinka Radivojević, koja je u gađanju malokalibarskom preciznom puškom

za žene zauzela peto mesto sa 560 krugova i Luka Popov, koji je u gađanju glinenih golubova zauzeo šesto mesto sa 187 golubova.

Od 6 do 18 septembra na međunarodnom takmičenju u Varšavi na kome su učestvovali strelci iz Mađarske, Rumunije, Poljske i Jugoslavije od Jugoslovena najbolje su se plasirali Bogdan Jež, koji je u gađanju malokalibarskom preciznom puškom iz ležećeg stava zauzeo drugo mesto sa 399 krugova, dok je u gađanju iz istog oružja iz tri stava Zlatko Mašek zauzeo sedmo mesto sa 1.159 krugova, Nada Dozet je u gađanju malokalibarskom puškom za žene zauzela prvo, a u gađanju »engleski mač« četvrto mesto sa 580 odnosno 593 kruga, Stevan Prauhart je u gađanju malokalibarskom puškom »engleski mač« zauzeo drugo mesto sa 597 krugova, Edo Delorenco je u gađanju preciznim pištoljem zauzeo prvo mesto sa 540 krugova i Vladeta Grozdanović u gađanju vojničkom puškom zauzeo je šesto mesto sa 517 krugova.

Od 22 do 26 septembra na međunarodnom prvenstvu Rumunije u Bukureštu na kome su učestvovali strelci iz Bugarske, Francuske, Italije, Mađarske, Kine, Poljske, Rumunije i Jugoslavije od Jugoslovena najbolje su se plasirali Bogdan Jež, koji je u gađanju malokalibarskom preciznom puškom »engleski mač« zauzeo prvo mesto sa 598 od 600 mogućih krugova, Nada Dozet u gađanju malokalibarskom preciznom puškom »engleski mač« za žene zauzela je prvo, a u gađanju malokalibarskom preciznom puškom iz tri stava za žene peto mesto sa 598 odnosno 573 kruga i Krešo Anić u gađanju malokalibarskom preciznom puškom »engleski mač« za omladinu zauzeo je drugo, a u gađanju malokalibarskom preciznom puškom iz tri stava treće mesto sa 593 odnosno 572 kruga.

II EVROPSKI ŠAMPIONAT U STRELJAŠTVU ZA ŽENE I OMLADINU

Od 5 do 15 oktobra održan je u Beogradu II Evropski šampionat u streljaštvu za žene i omladinu na kome su učestvovali takmičari iz Austrije, Bugarske, Italije, Mađarske, Norveške, Zapadne Nemačke, Poljske, Čehoslovačke, Rumunije, SSSR-a i Jugoslavije.

U gađanju malokalibarskom preciznom puškom iz tri stava prvo mesto zauzela je reprezentacija SSSR-a sa 2.310 krugova, a reprezentacija Jugoslavije zauzela je treće mesto sa 2.255 krugova. Od Jugoslovenki najbolje se plasirala Magda Herold, zauzevši dvanaesto mesto sa 570 krugova u konkurenciji 44 takmičarke.

U gađanju malokalibarskom preciznom puškom »engleski mač« prvo mesto zauzela je reprezentacija SSSR-a sa 2.356 krugova, a reprezentacija Jugoslavije četvrto sa 2.315 krugova. Od Jugoslovenki najbolje se plasirala Magda Herold, zauzevši osmo mesto sa 585 krugova u konkurenciji 44 takmičarke.

U gađanju malokalibarskom preciznom puškom iz tri stava prvo mesto zauzela je reprezentacija SSSR-a sa 2.304 kruga, a reprezentacija Jugoslavije drugo sa 2.287 krugova. Od Jugoslovena najbolje se plasirao Vladeta Grozdanović, zauzevši četvrto mesto sa 576 krugova u konkurenciji 56 omladinaca.

U gađanju malokalibarskom preciznom puškom »engleski mač« za omladince prvo mesto zauzela je reprezentacija SSSR-a sa 2.352 kruga, a reprezentacija Jugoslavije četvrto sa 2.330 krugova. Od Jugoslovena najbolje se plasirao Branko Karišić, zauzevši drugo mesto sa 591 krugom u konkurenciji 55 omladinaca.

PARTIZAN JUGOSLAVIJE — SAVEZ ZA TELESNO VASPITANJE

19 oktobra u Parizu na Evropu kupu (nezvanično prvenstvo Evrope za mušku gimnastiku) Jugosloven Ivan Čaklec zauzeo je u disciplini vežbe na konju sa hvataljkama treće mesto.

7 i 8 decembra u Zagrebu muška reprezentacija Jugoslavije pobedila je reprezentaciju Rumunije sa 659,80:635,10 bodova. Takmičilo se u slobodnim i obavezanim sastavima.

ŠAHOVSKI SAVEZ JUGOSLAVIJE

Od 3 do 15 juna u Lenjingradu reprezentacija SSSR-a pobedila je Jugoslaviju sa 42:22. (Meč je igran na osam tabli po ševeninškom sistemu — svaki igrač jedne ekipe sastao se sa svakim igračem protivničke ekipe.)

Od 22 do 27 avgusta na Evropskom ekipnom šampionatu u Beču, reprezentacija Jugoslavije zauzela je drugo mesto sa 34 poena, iza SSSR-a koji je osvojio 41 poen, a ispred Čehoslovačke i Zapadne Nemačke koje su osvojile 24,5 odnosno 20,5 poena. (Šampionat je igran na 10 tabli dvokružno.)

Od 5 do 7 oktobra u Budimpešti reprezentacija Mađarske je pobedila Jugoslaviju sa 10,5:9,5 poena.

S. P.

IZVORI:

Dokumentacija Saveza sportova Jugoslavije, Partizana Jugoslavije — Saveza za telesno vaspitanje, Streljačkog saveza Jugoslavije i Šahovskog saveza Jugoslavije.

* Plasman je zvanično priznat od nacionalnih federacija zemalja učesnika, ali nije potpun jer je samo reprezentacija Jugoslavije bila kompletna.

PENZISKO OSIGURANJE

Sistem penziskog osiguranja u Jugoslaviji izgrađivao se u posleratnom periodu pod veoma složenim uslovima, a u okviru celokupne problematike socijalnog osiguranja. Trebalo je rešavati brojne probleme koji su nasleđeni iz predratnog perioda. Dva najkrupnija problema naročito su se isticala: uspostavljanje penziskog osiguranja sa istim pravima i pod jednakim uslovima za sve radnike i službenike i regulisanje radnog staža pojedinim kategorijama za ono vreme kada nisu bile osigurane. Ovim kategorijama je bio obuhvaćen najveći broj osiguranika, jer je penzisko osiguranje radnika i nameštenika uvedeno tek 1937 godine.

Zakonima i uredbama donetim posle rata sa područja socijalnog osiguranja i posebno penziskog, rešavana su ova pitanja. Zakon o socijalnom osiguranju radnika i službenika i njihovih porodica od 1950 g. predstavlja najvažniju etapu u regulisanju ovih pitanja. Uvedeni su jednaki uslovi za sticanje prava iz socijalnog osiguranja uopšte, a posebno iz penziskog osiguranja. Svim radnicima i službenicima priznaje se u staž za penziju sve vreme koje su i pre 1945 g. proveli u radnom odnosu, bez obzira na to da li je za njih postojalo penzisko osiguranje ili nije i da li je plaćen doprinos za socijalno osiguranje ili ne. Zajednica je time na sebe preuzela obaveze da iz fondova socijalnog osiguranja, koje stvaraju aktivni osiguranici, isplaćuje penzije onim radnicima i službenicima, koji su pretežan deo svog radnog veka proveli na radu u predratnoj Jugoslaviji, iako nisu bili osigurani. Time se jako proširio krug lica osiguranih penziskim osiguranjem, a s obzirom na dosta povoljne uslove za sticanje prava na penziju, tokom posleratnih godina rastao je broj uživalaca penzije i povećavali su se ukupni rashodi za penzisko osiguranje. Sledeća tabela pokazuje kretanje broja starih i porodičnih penzionera i kretanje rashoda penziskog osiguranja:

Go-dina	Starosne penzije			Porodične penzije		
	Broj uživalaca	Indeks	Rashodi u miliona	Broj uživalaca	Indeks	Rashodi u miliona
1953	105.220	100	8.350	121.928	100	5.780
1954	110.495	105	9.505	132.223	108	6.047
1955	117.252	111	10.729	139.971	115	6.954
1956	121.160	115	11.780	143.268	118	7.010
1957*	128.000	122	—	151.500	124	—

* Procena

Kao što se iz tabele vidi, broj starih penzionera povećavao se brže od porasta broja aktivnih osiguranika, naročito između 1950 i 1953 godine. Dok je broj starih penzionera u 1950 g. iznosio 2,4% (48.537) od ukupnog broja aktivnih osiguranika, u 1953 g. iznosio je 5,3%, a u 1957 godini 4,6%.

Ubrzo posle donošenja Zakona o socijalnom osiguranju 1950 g. pristupilo se potpunoj reviziji celokupnog sistema socijalnog osiguranja. Uvedeno je samoupravljanje službom socijalnog osiguranja, i u skladu s tim izvršena reorganizacija službe i izmenjen sistem finansiranja socijalnog osiguranja. Pristupilo se istovremeno razradi pojedinih grana socijalnog osiguranja kroz posebne zakone. 1952 g. donesena je posebna Uredba o određivanju i o prevodenju penzija i invalidnina.

Međutim, ni Zakon od 1950 g., ni Uredba od 1952 g. u oblasti penziskog osiguranja, nisu rešili sve probleme, a principi na kojima se regulisao sistem penzija, zaostajali su iza društvenog razvika zemlje. Zato se pristupilo pripremama i donošenju novog Zakona o penziskom osiguranju koji je usvojila Savezna narodna skupština 4 decembra 1957 g., a koji se primenjuje od 1 januara 1958 godine.

Novi Zakon o penziskom osiguranju:

— uspostavlja potpuno nove elemente koji služe kao osnova za određivanje penzije i nov način određivanja visine penzije;

— rešava niz nerešenih pitanja i otklanja nedostatke i propuste ranijih sistema u pogledu radnog odnosno penziskog staža davanjem povoljnijih uslova za sticanje prava na penziju i visine penzije pojedinim kategorijama;

— izjednačuje u pogledu uslova za ostvarivanje prava na penziju, visine penzije i sl., sve postojeće penzionere sa budućim;

— povećava opšti nivo ličnih i porodičnih penzija u proseku za oko 14%.

Regulisanjem ovih pitanja novi Zakon u znatnoj meri poboljšava materijalni položaj penzionera i po svojim

osnovnim principima na kojima se zasniva, odgovara celokupnom društvenom sistemu, a naročito principima na kojima se izgrađuje sistem nagrađivanja u Jugoslaviji.

Osnovni principi penziskog osiguranja

Penzisko osiguranje reguliše se na principima:

— uzajamnosti, kao izrazu solidarnosti kategorija koje se osiguravaju, jer svojim doprinosom fondovima penziskog osiguranja stvaraju sredstva za obezbeđenje određenih prava;

— obaveznosti osiguranja, što znači da je svako lice koje stupi u radni odnos samim tim odmah stupilo i u osiguranje za slučaj starosti ili smrti;

— jedinstvenosti prava, tj. garantovanje da pod istim uslovima stiču jednaka prava sva osigurana lica na čitavoj teritoriji FNRJ, s tim da su potpuno izjednačeni u uslovima za sticanje prava i u nivou ovih prava radnici i službenici u privredi i službenici u javnim službama;

— prava iz penziskog osiguranja zavise od veličine uloženog rada i doprinosa pojedinca društvu, a time i fondovima penziskog osiguranja, jer Zakon usvaja dva osnovna merila ovog doprinosa: penziski staž i lični dohodak (platu);

— trajnosti stečenih i Zakonom čvrsto utvrđenih prava, tj. prava iz penziskog osiguranja ne mogu se menjati ni ukidati, osim Zakonom propisanih uslova;

— samoupravljanja službom i fondovima penziskog osiguranja, čime se obezbeđuje neposredna društvena kontrola osiguranika nad radom službe socijalnog osiguranja za zakonito ostvarivanje prava osiguranika na penziju i nad pravilnom upotrebom fondova penziskog osiguranja.

Krug osiguranika

Zakonom o penziskom osiguranju obezbeđuje se pravo na ličnu penziju radnicima i službenicima, tj. licima kojima je osnov materijalne egzistencije primanje iz radnog odnosa. Sa njima su izjednačeni: narodni poslanici, odbornici narodnih odbora, izabrana lica na radu u društvenim i zadružnim organizacijama, stručnim udruženjima, komorama i njihovim savezima, ako im je to jedino ili glavno zanimanje, i ako za taj svoj rad primaju stalnu mesečnu nagradu-platu, kao i članovi zanatskih i ribarskih zadruga.

Članovima porodice osiguranika obezbeđuje se pravo na porodičnu penziju.

Posebnim ugovorima, u okviru osnovnih principa Zakona, može se penzisko osiguranje proširiti i na pojedine pripadnike samostalnih profesija, tj. i na lica van radnog odnosa. Ovim Zakonom za sada je neposredno regulisano samo osiguranje slobodnih umetnika.

Lična penzija

Uslovi za sticanje prava na ličnu penziju. — Uslovi za sticanje prava na ličnu penziju jesu: godine starosti i penziski staž. Prvi element služi kao merilo radne sposobnosti osiguranika, a drugi predstavlja opštu ocenu veličine njegovog doprinosa društvu.

Zavisno od ispunjenja ova dva uslova, lična penzija može biti puna i nepuna.

Pravo na punu ličnu penziju stiče osiguranik-muškarac kad navrš 35 godina penziskog staža i 55 godina života, a osiguranik-žena kad navrš 30 godina penziskog staža i 50 godina života.

Ukoliko osiguranik tokom svog radnog veka ne ispunji oba ova uslova, može steći pravo na nepunu ličnu penziju, i to: osiguranik-muškarac kad navrš 65 godina života, a osiguranik-žena kad navrš 55 godina života, pod uslovom da imaju najmanje 15 godina penziskog staža.

Osiguranici sa penziskim stažom manjim od 30 godina (muškarci) odnosno 25 godina (žene), da bi ostvarili pravo na nepunu penziju treba da su neposredno pre sticanja prava na penziju bili tokom poslednjih 5 godina rada duže vremena

neprekidno u radnom odnosu, ukoliko taj prekid nije usledio iz opravdanih razloga koji su Zakonom propisani.

Penziski staž. — Pod penziskim stažom koji se traži kao uslov za sticanje prava na penziju podrazumevaju se: radni staž i posebni staž.

Radni staž. — Vreme koje je osiguranik proveo u redovnom radnom odnosu sa punim radnim vremenom, uračunava mu se u radni staž.

Sa punim radnim vremenom izjednačeno je i vreme koje je osiguranik proveo na obaveznom praktičnom radu, na dobrovoljnoj praksi i vreme provedeno na godišnjem odmoru, plaćenom odsustvu, vojnoj vežbi, neplaćenom odsustvu do 2 meseca itd., kao i rad sa skraćenim radnim vremenom, ako osiguranik na njega ima pravo po propisima o invalidskom i zdravstvenom osiguranju ili je takav rad odobren radi školovanja.

Pravo na penziju se može steći i sa skraćenim radnim vremenom, ukoliko je to redovni radni odnos, s tim da se to vreme pri određivanju dužine staža računa kao polovina punog radnog vremena.

Posebni staž. — Pored vremena provedenog u radnom odnosu, osiguranicima se računaju u penziski staž i izvesni periodi provedeni van redovnog radnog odnosa. To je uglavnom vreme iz predratnog i ratnog perioda kada ova lica iz objektivnih, uglavnom društveno-političkih razloga, nisu bila u mogućnosti da redovnim radnim odnosom stiču potreban radni staž za penziju.

Kao poseban staž priznaje se osiguranicima vreme koje su proveli van radnog odnosa: u predratnom periodu na ilegalnom revolucionarnom radu u zemlji i inostranstvu; u štrajkovima i lokautu; na vojnim dužnostima u ratovima od 1912-1920 godine; u sastavu Narodnooslobodilačke vojske i savezničkih vojski; u sastavu Španske republikanske armije u Španskom građanskom ratu; zbog aktivne saradnje sa Narodnooslobodilačkim pokretom; u logorima, internaciji i zarobljeništvu, ako su aktivno radili za NOB; razdoblju od 1941 do 15 maja 1945 g. zbog otpuštanja radi antifašističkog i patriotskog držanja i sl.

Vreme provedeno u sastavu Narodnooslobodilačke vojske, savezničkih vojski i u sastavu Španske republikanske armije, kao i na aktivnom i organizovanom radu u Narodnooslobodilačkoj borbi, računa se u penziski staž u dvostrukom trajanju.

Beneficirani staž. — Određenim kategorijama osiguranika, koji rade na naročito teškim i po zdravlje štetnim poslovima, priznaje se takvo vreme u radni staž sa uvećanim trajanjem, na taj način što im se u toku godine skraćuje staž za penziju od 2—4 meseca, tako da stiču pravo na punu starosnu penziju sa 23 odnosno 29 godina radnog staža. Takvo pravo imaju piloti civilnog vazduhoplovstva ili privredne avijacije, osiguranici koji rade u kesonima, na ronilačkim poslovima i u rudnicima, zatim, određene kategorije invalida rada i rata i osiguranici koji su slepi (ako rade sa punim redovnim radnim vremenom). To pravo se može uvesti i za druge kategorije, o čemu odluku donosi Savezno izvršno veće, na osnovu mišljenja Centralnog veća Saveza sindikata Jugoslavije.

Periodi koji se ne računaju u penziski staž. — U staž za penziju ne računa se vreme provedeno u radnom odnosu do navršene 15 godine života, vreme provedeno u svojstvu učenika u privredi, na redovnom školovanju i na izdržavanju kazne zatvora duže od mesec dana.

Stećeni staž u vremenu od 6 aprila 1941 g. do maja 1945 g. ne uračunava se osiguranicima ako su: za vreme Narodnooslobodilačke borbe pod oružjem učestvovali u borbi na strani okupatora ili njegovih pomagača, ili bili organizatori ili funkcioneri kvasilinskih organizacija, bez obzira da li su zbog toga bili osuđivani ili ne i ako su za druga dela saradnje sa okupatorom bili osuđeni sudskom presudom.

Osiguranicima koji su osuđeni na kaznu strogog zatvora do 5 godina, za dela protiv naroda i države ili narodne privrede i društvene imovine, smanjuje se penziski staž za onoliko vremena koliko je trajalo izdržavanje kazne, a ako su osuđeni za ova dela na kaznu strogog zatvora preko 5 godina, penziski staž se smanjuje u dvostrukom trajanju. Za osudu na kaznu strogog zatvora za druga krivična dela preko 5 godina, osiguranicima se smanjuje penziski staž za onoliko vremena koliko su proveli na izdržavanju kazne.

Način određivanja penzije. — Polazeći od toga da pravo na penziju treba da proistekne iz uložnog rada pojedinca, kao osnov za određivanje penzije uzet je lični dohodak (plata) osiguranika, za razliku od prethodnog sistema koji je uzimao za osnov formalnu stručnu spremu. Usvajanje ličnog dohotka kao najvažnijeg elementa za određivanje penziskog osnova odgovara njegovoj funkciji, jer je on neposredni i najpotpuniji izraz novčane vrednosti doprinosa pojedinca društvu, a služi i kao osnov za uplaćivanje doprinosa fondovima penziskog osiguranja.

Lični dohodak pojedinca i dužina penziskog staža služe i za određivanje visine penzije.

U lični dohodak uračunavaju se sva primanja iz radnog odnosa ostvarena u redovnom radnom vremenu, izuzev dečjeg dodatka.

Lični dohoci osiguranika. — Radi određivanja penziskog osnova osiguranici se razvrstavaju u dvadeset osiguraničkih razreda, prema sledećoj skali:

Osiguranički razred	Prosečni mesečni iznos ličnog dohotka (plate)	Procenat kojim se obračunava penziski osnov od prosečnog mesečnog iznosa plata	
I-a	preko 43.000	68,5%	Od 43.000 i 60%
I	37.001—43.000	68,5%	od viška plate
II	32.151—37.000	69,0%	preko 43.000 dinara
III	28.851—32.150	69,5%	
IV	26.301—28.850	70,0%	
V	23.901—26.300	70,5%	
VI	22.301—23.900	71,0%	
VII	20.101—22.300	71,5%	
VIII	18.651—20.100	72,0%	
IX	16.951—18.650	72,5%	
X	15.651—16.950	73,0%	
XI	14.001—15.650	73,5%	
XII	13.051—14.000	74,0%	
XIII	11.801—13.050	74,5%	
XIV	10.751—11.800	75,0%	
XV	9.901—10.750	75,5%	
XVI	9.201—9.900	76,0%	
XVII	8.451—9.200	76,5%	
XVIII	7.901—8.450	77,0%	
XIX	7.451—7.900	77,5%	
XX	do — 7.450	5,800	

Svaki osiguranik razvrstava se u onaj osiguranički razred koji odgovara visini prosečnog mesečnog iznosa njegovog ličnog dohotka ostvarenog u određenom periodu rada pre penzionisanja.

Penziski osnov čini iznos koji se dobija od ličnog dohotka primenom odgovarajućeg procenta, koji je utvrđen za svaki osiguranički razred.

Kao što se iz tabele vidi, procenat za određivanje penziskog osnova nije isti za sve osiguraničke razrede. On je veći za osiguranike sa manjim ličnim dohotkom, a manji za osiguranike koji imaju veći lični dohodak, tj. kreće se u rasponu od 78—68,5%. Time se, ustvari, zaštićuju osiguranici koji imaju manji dohodak, tj. njima se određuje takva visina penzije koja treba da im približno očuva standard dostignut dok su bili u radnom odnosu.

Kategorija radnog mesta. — Visina penziskog osnova ne zavisi isključivo od mesečnog ličnog dohotka. Ako se ima u vidu da nisu retki slučajevi da osiguranici neopravdano ostvaruju visoke zarade, koje nisu uvek odraz radnog učinka, zalaganja, stvarne stručnosti i veličine vrednosti njihovog doprinosa društvu koje im omogućuju da ostvaruju nesrazmerno veće penzije od ostalih, bilo je potrebno da se takvi izuzeci dovedu u sklad, tj. da i njihove penzije budu na nivou penzija većine osiguranika.

Iz tih razloga, kao korektiv visokih zarada, uvedena je kategorija radnog mesta, tj. prilikom određivanja osiguraničkog razreda uzima se u obzir, pored ličnog dohotka, i stepen stručnosti koji je dostignut tokom rada. Ali, za razliku od starog sistema, ne traži se formalna školska stručna sprema, već se ima u vidu stručnost koja je potrebna da bi neko mogao da radi na određenom radnom mestu. A sva radna mesta svrstana su u nekoliko kategorija prema stepenima stručnosti koji se traže za obavljanje poslova na njima.

Prema kategoriji radnog mesta na kome su radili određeni period u poslednjim godinama rada, osiguranicima su propisani najviši osiguranički razredi do kojih se mogu razvrstati, i to:

V kategorija (nekvalifikovani radnici i pomoćni službenici) — do XVI osiguraničkog razreda;

IV kategorija (polukvalifikovani radnici i službenici sa nižom stručnom spremom) — do XII osiguraničkog razreda;

III kategorija (kvalifikovani radnici i službenici sa srednjom stručnom spremom) — do VIII osiguraničkog razreda;

II kategorija (visokokvalifikovani radnici i službenici sa višom stručnom spremom) — do V osiguraničkog razreda;

I kategorija (službenici sa visokom stručnom spremom) — bez ograničenja.

Od ovog pravila su izuzeti narodni poslanici, odbornici narodnih odbora, izabrani funkcioneri u društvenim organizacijama, vojni osiguranci, učesnici Narodnooslobodilačkog rata koji su stupili u NOB pre 9 septembra 1943 g. i učesnici Španskog građanskog rata.

Osiguranci ne mogu da budu razvrstani u nižu kategoriju radnog mesta od one po kojoj im se obezbeđuju minimalni lični dohoci.

Određivanje visine penzije. — Penzija se određuje od penziskog osnova, a njena visina zavisi od dužine priznatog penziskog staža. Za puni penziski staž penzija iznosi 100%, dok za navršanih 15 godina penziskog staža penzija iznosi 40% od penziskog osnova, s tim što se za svaku dalju navršenu godinu penziskog staža povećava za 3% osigurniku-muškarcu, a za 4% osigurniku-ženi. Osiguranicima koji posle ispunjenja uslova za punu ličnu penziju produže da rade odnosno uživaocima pune lične penzije koji ponovo stupe u radni odnos povećava se penzija za svaku godinu takvog rada za 5%, s tim što za to vreme primaju, pored redovne pune plate, i 50% svoje lične penzije.

Učesnici Narodnooslobodilačkog rata i Španskog građanskog rata ostvaruju pravo na penziju po posebnim, nešto povoljnijim uslovima, nego ostali osiguranci. Prilikom određivanja uslova za sticanje prava, imala se u vidu fizička iscrpenost ove kategorije osiguranika i njihov doprinos zajednici tokom rata.

Tako se osiguranicima — učesnicima Narodnooslobodilačkog rata od 1941 godine i učesnicima Španskog građanskog rata, ako imaju najmanje 15 godina staža, određuje lična penzija u visini 100% od penziskog osnova bez obzira na dužinu penziskog staža. Ostalim učesnicima Narodnooslobodilačkog rata iznos penzije, ukoliko nemaju puni penziski staž, povećava se zavisno od godine stupanja u Narodnooslobodilačku borbu, i to: učesnicima od 1942 g. — za 90%, od 1943 g. — za 60%, od 1944 g. — za 30% i od 1945 g. za 10%. Ovakvo povećana penzija ne može da pređe pun penziski osnov.

Osiguranci — učesnici Narodnooslobodilačkog rata koji su stupili u Narodnooslobodilačku borbu pre 9 septembra 1943 g., kao i učesnici Španskog građanskog rata, stiču pravo na nepunu ličnu penziju — muškarci kad navršu 55 odnosno žene 50 godina života. Međutim, ako je potrebno, s obzirom na opšte stanje zdravlja i radnu sposobnost ovih osiguranika, posebna savezna komisija može da im dodeli penziju i bez obzira na godine života, ako imaju najmanje 15 godina penziskog staža — od čega najmanje 10 godina radnog staža u koje se ubrajaju u efektivnom trajanju i godine provedene u Narodnooslobodilačkom ratu.

Učesnicima Narodnooslobodilačkog rata koji su stupili u Narodnooslobodilačku borbu pre 9 septembra 1943 g. i učesnicima Španskog građanskog rata penzija se određuje samo prema plati, bez obzira na kategoriju radnog mesta na kome su radili, a ako bi, u slučaju da imaju nisku prosečnu platu, trebalo da budu razvrstani u osiguranički razred niži od X, razvrstavaju se najniže u X osiguranički razred, tj. određuje im se najniži penziski osnov od 11,900 dinara.

Osiguranicima koji su u logorima ratnih zarobljenika aktivno organizovano učestvovali u radu za Narodnooslobodilački pokret, a nemaju potreban penziski staž da ostvare punu penziju, iznos penzije povećava se za 30%, s tim da tako uvećana penzija ne može da pređe pun penziski osnov.

Na opštim principima penziskog osiguranja, koji važe za sva osigurana lica obim i uslovi za sticanje prava na penziju određeni su i vojnim osiguranicima, službenicima unutrašnjih poslova, pripadnicima Narodne milicije i licima koja se bave nekim samostalnim profesionalnim delatnostima.

Izuzetno od opštih uslova vojni osiguranci, pripadnici Narodne milicije, upravni i izvršni službenici koji vrše poslove državne bezbednosti i kriminalističke službe, kao i službenici straže u kazneno-popravnim ustanovama, imaju pravo na penziju ako ispunje određene uslove i ako steknu najmanje 15 godina penziskog staža, od čega najmanje 10 godina na službi u JNA odnosno Narodnoj miliciji ili u unutrašnjim poslovima. Isto tako, vojnim osiguranicima, određenim pripadnicima Narodne milicije i službenicima unutrašnjih poslova penzija se određuje

samo prema prosečnoj plati, bez obzira na kategoriju radnih mesta na kojima su radili, s tim što Državni sekretarijat za unutrašnje poslove može svojim propisima da odredi najviše osiguraničke razrede do kojih se ove kategorije mogu razvrstati.

Penzije umetnika (književnika, likovnih umetnika, kompozitora, istaknutih muzičkih umetnika — izvođača, filmskih umetnika, prevodilaca naučnih i književnih dela, kojima je samostalan umetnički rad jedino zanimanje) određuju se tako što se na osnovu penziskog staža, koji im prizna republička komisija za socijalno osiguranje umetnika, razvrstavaju u osiguraničke razrede koje za svaku kategoriju umetnika ustanovi Savezno izvršno veće svojim propisima. Posle smrti umetnika pravo na penziju stiču članovi njihovih porodica.

Pre uvođenja obaveznog ili ugovorenog osiguranja, vreme provedeno u vršenju samostalne profesionalne delatnosti priznaje se u penziski staž licima koja su se profesionalno bavila zastupanjem (advokatima, javnim beležnicima i sl.), zdravstvenim radnicima (lekarima, veterinarima, apotekarima, dentistima, zubnim tehničarima, bobicama i sl.), tehničkim stručnjacima (arhitektima, inženjerima, geometrima, tehničarima i sl.), licima koja su se bavila uslužnim delatnostima na javnim mestima (uličnim nosačima, nosačima putničkog prtljaga, uličnim čistačima obuće, kolporterima štampe i sl.) i zanatlijama, i to:

— od vremena pre 15 maja 1945 g. onoliko koliko su provela u radnom odnosu sa punim redovnim radnim vremenom posle 15 maja 1945 g.

— sve vreme pre 15 maja 1945 g. ako posle tog roka provedu u radnom odnosu sa punim redovnim radnim vremenom najmanje 15 godina.

Licima koja su se profesionalno bavila zastupanjem, zdravstvenim radnicima i tehničkim stručnjacima priznaje se u penziski staž i sve vreme vršenja profesionalne delatnosti posle 15 maja 1945 g. do stupanja na snagu ovog Zakona. Isto tako, osiguranicima koji su ranije vršili profesionalnu delatnost u svojstvu kulturnog radnika (umetnika, književnika, filmskog radnika, novinara i sl.) računa se u penziski staž vreme takve profesionalne delatnosti, pre stupanja u radni odnos pa do stupanja na snagu ovog Zakona, koje im na predlog odgovarajuće profesionalne organizacije prizna posebna komisija saveta za poslove prosvete i kulture.

Posebnim ugovorima između Saveznog ili republičkih zavoda za socijalno osiguranje i profesionalne organizacije, penziskog osiguranje može se ustanoviti i za lica koja vrše druge samostalne profesionalne delatnosti, kao i za lica drugih zanimanja koja nisu u radnom odnosu. Uslovi za sticanje i obim prava iz penziskog osiguranja ne mogu da budu povoljniji nego što je predviđeno za ostala osigurana lica.

Savezno izvršno veće može da dodeli ili poveća već stečenu penziju odnosno da dodeli t. zv. izuzetnu penziju licima koja su se tokom života naročito isticala svojim radom za zajednicu, kao i članovima porodica naročito istaknutih i zaslužnih građana naše zemlje, po diskrecionom pravu, bez obzira na opšte uslove propisane zakonom.

Porodična penzija

Korisnici prava. — Pravo na penziju imaju članovi porodice: bračni drug, deca (bračna, vanbračna, usvojena i pastorčad), unučad bez roditelja koju je osiguranik izdržavao, braća i sestre bez roditelja, tuđa deca bez roditelja, kao i roditelji (očuh, maćeha i usvojilac) osiguranika pod uslovom da ih je osiguranik izdržavao.

Uslovi za sticanje prava. — Članovi porodice stiču pravo na porodičnu penziju u slučaju smrti osiguranika, i to: ako je osiguranik imao određene godine radnog staža, ako je u času smrti ispunjavao određene uslove gustine radnog staža odnosno uslove za sticanje invalidnine, ako je umro od posledica nesreće na poslu ili profesionalne bolesti, ako je umro kao uživalac lične penzije ili ako je osiguranik umro kao uživalac invalidnine ili materijalnog obezbeđenja određenog po propisima o invalidskom osiguranju.

Pored ovih opštih uslova, članovi porodice treba da ispunjavaju i druge uslove:

— udova ako ispunjava jedan od propisanih uslova (da ima 45 godina života, da je potpuno i trajno nesposobna za rad odnosno da takva nesposobnost nastupi u roku od godine dana od dana smrti osiguranika, da ima dete mlađe od 15 godina ili starije dete koje ima pravo na porodičnu penziju zato što je potpuno i trajno nesposobno za rad, da ima troje ili više dece, bez obzira na godine života, koja imaju prava na porodičnu penziju sve dok troje dece uživa pravo na penziju) odnosno udova koja u času smrti osiguranika ima 40 godina života, a ne ispunjava nijedan od navedenih uslova, stiče pravo na porodičnu penziju kad navršu 45 godina života;

— deca, unučad, braća i sestre i tuđa deca bez roditelja uzeta na izdržavanje pod uslovom da su mlađa od 15 godina ili starija ako su na školovanju (u ovom slučaju imaju pravo na penziju do kraja propisanog roka za redovno školovanje, ali najdodnije do navršene 26 godine života), ili ako su postala potpuno i trajno nesposobna za rad sve dok takva nesposobnost traje.

— udovac da ima 60 godina života ili da je potpuno i trajno nesposoban za rad;

— roditelji (očuh, maćeha i usvojilac) da su potpuno i trajno nesposobni za rad ili da majka ima 45 godina života, a otac 60 godina života.

Za udovca, roditelja, unučad, braću i sestre i tuđu decu uzetu na izdržavanje uslov je da ih je umrlo lice od koga izvode pravo na porodičnu penziju za života izdržavalo.

Osnov za određivanje i visina porodične penzije. — Porodična penzija određuje se od lične penzije umrlog osiguranika, a njena visina zavisi od broja članova porodice koji imaju pravo na porodičnu penziju (za jednog člana 60%, za dva 75%, za tri 90% i za četiri i više članova 100%). Ako preostali bračni drug nema pravo na penziju, onda se porodična penzija deci odnosno unučadi određuje po nižoj skali (za jednog člana 40%, za dva — 55%, za tri — 70%, a za četiri ili više — 100%).

Pri određivanju prava na ovu penziju pravi se razlika između članova uže porodice (braćni drug, deca i unučad) koji imaju prvenstveno pravo na porodičnu penziju i članova šire porodice (svi ostali) koji imaju pravo samo ako članovi uže porodice nisu iscrpili iznos osnova za određivanje porodične penzije.

Zaštitna penzija

Uživaoci nepune lične i porodične penzije, čija je penzija manja od iznosa koji su kao minimum za ove kategorije osiguranika utvrđeni Zakonom, uživaju posebnu materijalnu zaštitu. Visina te zaštite — zaštitnog dodatka — zavisi od kategorije radnog mesta na kojoj su uživaoci nepune lične penzije radili. Zaštitni dodatak je, ustvari, razlika između iznosa zakonske penzije i iznosa: osnova XX osiguraničkog razreda — za osiguranike V i IV kategorije; osnova XIX osiguraničkog razreda — za osiguranike III kategorije; osnova XVIII osiguraničkog razreda — za osiguranike II i I kategorije.

Uživaoci porodične penzije primaju zaštitni dodatak u visini razlike između njihove penzije i iznosa u visini: za jednog člana — 85%, za dva člana — 90%, za tri člana — 95%, za četiri i više 100% od osnova XX osiguraničkog razreda.

Isplata i visina zaštitnog dodatka zavisi od imovinskog stanja korisnika.

Postupak za ostvarivanje prava na penziju

Za donošenje rešenja o pravima iz penziskog osiguranja nadležni su sreski zavodi za socijalno osiguranje. O penziskom osiguranju zasnovanom na međunarodnim ugovorima rešava Savezni zavod za socijalno osiguranje.

Postupak za ostvarivanje prava na penziju pokreće nadležni sreski zavod za socijalno osiguranje na zahtev stranke. Postupak je dvostepen: protiv rešenja sreskog zavoda stranka ima pravo žalbe o kojoj rešava republički zavod za socijalno osiguranje.

Sprovođenje prvostepenog i drugostepenog postupka vrši se po odredbama Zakona o opštem upravnom postupku ukoliko odredbama Zakona o penziskom osiguranju nije

drukčije predviđeno. Sva rešenja sreskih zavoda za socijalno osiguranje doneta o pravima iz penziskog osiguranja podležu reviziji republičkih zavoda za socijalno osiguranje. Osiguranici imaju pravo da vode novi postupak o svojim pravima i kada je rešenje postalo konačno u upravnom postupku.

Protiv rešenja republičkog zavoda donetog po žalbi i protiv rešenja Saveznog zavoda za socijalno osiguranje može se pokrenuti upravni spor.

Prevođenje penzija

Sve starosne i porodične penzije uživalaca penzija uspostavljene po ranijim propisima prevode se na nove iznose koji su uspostavljeni novim Zakonom o penziskom osiguranju. Penzije određene na osnovu penziskog staža i svih ostalih okolnosti, po propisima koji su važili do 31 decembra 1957 g., prevode se tako što se iznos penziskog razreda zameni odgovarajućim iznosom novog osiguraničkog razreda. Ukoliko bi iznos prevedene penzije bio manji, uživalac penzije prima i dalje iznos stare zakonske penzije (sa 500 dinara povećanja koje su pensioneri i ranije dobijali).

Uživaoci ličnih i porodičnih penzija imaju mogućnost da zatraže izvesne ispravke u pogledu visine penzija i razvrstavanja u penziske razrede. Ove ispravke vrše se, uglavnom, na osnovu toga što je za određivanje stručne spreme odlučujuća stručna sprema koja se traži za rad na radnom mestu na kome je osiguranik radio (a ne formalna stručna sprema koju je osiguranik imao) i što platu čine sva primanja koja je osiguranik ostvario kao platu sa stalnim dodacima za rad na određenom radnom mestu u redovnom radnom vremenu.

U pogledu naknadnog priznavanja u penziskom stažu onih vremenskih perioda koji se po ranijim propisima nisu računali, usvojen je princip da se ti periodi mogu priznavati, na zahtev uživaoca penzije, samo ako su prema ukupnom penziskom stažu koji se priznaje po odredbama Zakona o penziskom osiguranju ispunjeni svi uslovi za sticanje prava na penziju po tom Zakonu. Uživalac nepune penzije s manjim penziskim stažom mora u tom slučaju da ispunjava i posebni uslov određenog radnog staža u poslednjih pet godina pre sticanja prava na penziju.

Osim toga, pensioneri imaju i niz drugih mogućnosti za ispravljanje penzija: osiguranici koji su pensionisani kao službenici, a pre toga su imali status radnika, mogu zahtevati da se ponovo penzionišu kao radnici; službenici koji su pensionisani prema službeničkim grupama mogu zahtevati da se penzionišu prema priznatoj stručnoj spremlj itd. Treba napomenuti da se svim ovim pogodnostima mogu koristiti i porodični pensioneri, s tim što uživaoci porodičnih penzija, koji izvode svoje pravo od poginulog učesnika Narodnooslobodilačkog rata, mogu zahtevati da im se porodična penzija odredi od pune penzije lica od koga izvode pravo.

Uspostavlja se takođe pravo na penziju: udovima koje po ranijim propisima nisu stekle pravo na penziju, a sada ispunjavaju uslove po ovom Zakonu; deci koja su zbog godina života izgubila pravo na penziju, a sada se nalaze na redovnom školovanju; licima koja su izgubila pravo odnosno kojima je penziskim staž brisan zbog postojanja dela kolaboracije ili osude zbog drugih krivičnih dela. Omogućuje se takođe podnošenje zahteva za ostvarenje prava na penziju i licima, ukoliko ispunjavaju Zakonom propisane uslove, koja po ranijim propisima iz bilo kojih razloga nisu ostvarila svoje pravo itd.

Ovim delom Zakona regulišu se i neki uslovi za priznanje u radni staž vremena provedenog na poljoprivrednim radovima, javnim radovima organizovanim od strane društvenih organizacija, u članstvu zadruge u periodu od oslobođenja do 1947 godine i sl.

J. P.

JUGOSLAVIJA U SPECIJALIZOVANIM AGENCIJAMA OUN

Jugoslavija je član sledećih specijalizovanih agencija Organizacije Ujedinjenih nacija:

Međunarodne organizacije rada, Organizacije za ishranu i poljoprivredu, Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvetu, nauku i kulturu, Međunarodnog monetarnog fonda, Međunarodne banke za obnovu i razvoj, Svetske zdravstvene organizacije, Svetske poštanske unije, Međunarodne unije za telekomunikacije i Svetske meteorološke organizacije.

MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA RADA — MOR (International Labour Organization — ILO)

Međunarodna organizacija rada osnovana je 1919 g. kao autonomna ustanova pri tadašnjem Društvu naroda, a 1946 g. postala je specijalizovana agencija OUN. Cili organizacije je da doprinosi učvršćenju opšteg i trajnog mira putem unapređenja socijalne pravde, kao i poboljšanja životnih i radnih uslova u svetu. Tokom poslednjih godina MOR je razvila aktivnost i na pružanju tehničke pomoći nedovoljno razvijenim zemljama u cilju povećanja produktivnosti i poboljšanja uslova rada. U tu svrhu MOR organizuje specijalizovanje radnika iz nerazvijenih zemalja u fabrikama i preduzećima razvijenih zemalja, kao i slanje visokokvalifikovanih stručnjaka iz oblasti radnih odnosa radi pružanja pomoći u organizovanju radnih odnosa i poboljšanju uslova rada.

U ovu organizaciju je učlanjeno 78 zemalja. Njeni glavni organi su: Generalna konferencija, Upravni savet i Međunarodni biro rada. Pretstavništvo u ovim organima je tripartitno, tj. dva predstavnika vlade, jedan predstavnik poslodavaca i jedan predstavnik radnika.

Glavna forma rada MOR je izrada konvencija i preporuka u pogledu regulisanja radnih odnosa u svetu.

Jugoslavija je član MOR od osnivanja ove organizacije. Njena aktivnost u radu je značajna, a dolazi do izražaja u učešću na godišnjim međunarodnim konferencijama rada, kao i na zasjedanjima ostalih organa MOR. Jugoslavija je ratifikovala 33 konvencije koje je donela MOR, među kojima se nalaze Konvencija o minimalnim normama socijalnog obezbeđenja, Konvencija o inspekciji rada, Konvencija o plaćenju godišnjem odmoru, Konvencija o zabrani noćnog rada žena, Konvencija o zabrani noćnog rada dece, Konvencija o zaštiti materinstva, Konvencija o jednakosti nagrađivanja muške i ženske radne snage za rad jednake vrednosti.

Kao rezultat aktivnosti i saradnje Jugoslavije sa MOR potpisan je 10. novembra 1951 g. sporazum između naše zemlje i MOR o dodeljivanju tehničke pomoći koja je 1951/52 g. iznosila 748.000 dolara, 1952/53 g. 210.582 dolara, 1954 g. 150.000 dolara, 1955 g. 122.000 dolara, 1956 g. 117.000 i 1957 g. 155.000 dolara. Kao svoj doprinos MOR, Jugoslavija je dala u 1957 g. 32.345 dolara, što iznosi 0,44% budžeta ove organizacije.

Od 1951 do 1957 g. na specijalizaciji u inostranstvu bilo je 1.017 jugoslovenskih radnika i stručnjaka.

ORGANIZACIJA UN ZA ISHRANU I POLJOPRIVREDU — FAO

(Food and Agricultural Organization — FAO)

Organizacija UN za ishranu i poljoprivredu (FAO) konstituisana je 1945 g. na konferenciji u Kvibeku (Kanada), na osnovu načelnih odluka usvojenih još u maju 1943 g. na konferenciji o poljoprivredi i ishrani u svetu, kojoj su prisustvovali delegati iz 44 zemlje.

U saglasnosti sa svojim ciljevima, FAO je u toku 12 godina svoga rada razvila živu aktivnost na rešavanju najkrupnijih problema svetske privrede, kao i na pružanju konkretne pomoći zemljama članicama na području poljoprivrede i ishrane. Danas FAO obuhvata 77 zemalja.

Jugoslavija je jedna od 45 država osnivača FAO i učestvovala je u radu na svim konferencijama FAO. Ona je bila od 1950 do 1952 g. član Saveta FAO, koji je najviši organ ove organizacije. Osim toga, predstavnici Jugoslavije bili su u više mahova birani u razne komitete FAO, s tim

što su na poslednjoj konferenciji FAO, održanoj novembra 1957 g. jugoslovenski predstavnici izabrani u Radni komitet i Komitet za program. Za održavanje odnosa i razvijanje saradnje sa FAO obrazovana je posebna Jugoslovenska nacionalna komisija za saradnju sa FAO.

FAO redovno pruža Jugoslaviji tehničku pomoć. Osim toga, novembra 1952 godine Savet FAO je organizovao akciju za pružanje tehničke i druge pomoći radi ublažavanja posledica suše i poplava u Jugoslaviji, koje su se dogodile tokom 1952 g. Na osnovu sporazuma sa FAO, 165 jugoslovenskih stručnjaka bilo je na specijalizaciji u inostranstvu u periodu od 1955 do septembra 1957 godine.

Godišnji doprinos Jugoslavije ovoj organizaciji iznosio je 35.340 dolara 1955 g., 32.946 dolara 1956 g. i 33.762 dolara 1957 godine.

ORGANIZACIJA UJEDINJENIH NACIJA ZA PROSVETU, NAUKU I KULTURU — UNESKO

(United Nations Education, Scientific and Cultural Organization — UNESCO)

Na osnovu odluke na konferenciji UN u San Francisku 1945 g., od 1 do 16. novembra 1945 g. održana je u Londonu konferencija ministara prosvete članica UN, na kojoj je usvojena Konvencija o stvaranju Organizacije Ujedinjenih nacija za prosvetu, nauku i kulturu (UNESCO). Tokom 1946 g. održano je u Parizu prvo zasjedanje Generalne konferencije organizacije. Danas UNESCO broji 79 punopravnih i 4 pridružena člana.

Ciljevi UNESCO-a su razvijanje saradnje UN na polju prosvete, prirodnih i društvenih nauka i kulturne delatnosti, kao i razmena ličnosti i delegacija, obnova i tehnička pomoć iz oblasti prosvete, nauke i kulture. Između ostalog, UNESCO ima za cilj da se iskoreni nepismenost i potstakne osnovno obrazovanje uvođenjem besplatne i obavezne nastave.

Organi UNESCO-a su Generalna konferencija, koja se sastaje svake druge godine, Izvršni odbor, od 24 člana, koji se sastaje najmanje dva puta godišnje, i Sekretarijat sa generalnim direktorom na čelu.

Jugoslavija je učestvovala na konferenciji ministara prosvete zemalja UN u Londonu 1945 g., postala je član UNESCO-a u martu 1950 godine. Pretstavnik Jugoslavije bio je izabran za člana u Izvršni savet UNESCO-a 1951 godine. Od novembra 1950 g. obrazovana je Jugoslovenska nacionalna komisija za UNESCO, čiji je zadatak da razvija saradnju sa ovim međunarodnim organizacijama.

Kao član UNESCO-a, Jugoslavija je dobila pomoć u obnovi ratom opustošenih škola, u razviku prosvete i nauke, u dodeljivanju stipendija i dobijanju opreme.

1957 g. na ime neposredne pomoći Jugoslavija je dobila 10.000 dolara i 5 stipendija u iznosu od 9.250 dolara. Preko tehničke pomoći primljeno je 12 stipendija od po tri meseca, a takođe je dobijena oprema u vrednosti od 25.000 dolara.

Jugoslavija učestvuje svojim doprinosom u budžetu UNESCO-a za 0,41%, što je za 1957 g. iznosilo 39.612 dolara.

Nacionalna komisija je sa uspehom organizovala II regionalnu konferenciju evropskih nacionalnih komisija za UNESCO u Dubrovniku u oktobru 1957 godine.

MEĐUNARODNI MONETARNI FOND I MEĐUNARODNA BANKA ZA OBNOVU I RAZVITAK — MF I MB

(International Monetary Fund; International Bank for Reconstruction and Development — IMF i IBRD)

Međunarodna banka i Međunarodni fond, koji su poznati pod imenom »Bretonvudskih institucija«, s obzirom da su osnovani na konferenciji u Bretonvudsu 1945 g., tesno su povezani, što se najbolje vidi po tome što je članstvo u jednoj instituciji uslovljeno članstvom u drugoj.

Ciljevi MF su da unapređuje monetarnu saradnju putem ostvarenja stabilnosti deviznih kurseva, zavođenja multilateralizma u međunarodnom sistemu plaćanja i uklanjanjem deviznih ograničenja. U tom smislu MF deluje i kao međunarodna monetarna rezerva, jer sva sredstva dobijena uplatama zemalja članica shodno njihovom privrednom potencijalu i značaju u međunarodnoj trgovini stavlja na raspoloženje svojim članicama za uravnoteženost njihovih platnih bilansa.

Dok MF treba da obezbedi zemljama članicama kratkoročna sredstva, MB je osnovana sa zadatkom da putem davanja dugoročnih zajmova pomaže obnovu i ekonomski razvitak svojih članica, s tim što MB raspolaze kapitalom, u kome svaka članica učestvuje sa određenom kvotom. Ukupna sredstva MF iznose sada oko 9 milijardi dolara, a sredstva MB oko 9,3 milijardi dolara. Međutim, zbog nekonvertibilnosti većine valuta, samo se manji deo sredstava MF može koristiti za svrhe u koje je namenjen, dok MB može da koristi svega 20% svoga kapitala. Zbog toga sredstva jedne i druge institucije daleko zaostaju iza velikih potreba u svetu, kako kratkoročnih tako dugoročnih.

Jugoslavija je članica obeju institucija od samog početka (1945 g.). Njena kvota u MF iznosi 60 miliona dolara, a udeo u kapitalu MB 40 miliona dolara. Sredstvima Fonda koristila se dosad u iznosu od 22,9 miliona dolara, a od MB dobila je do kraja 1957 g. tri zajma u ukupnom iznosu od 62,7 miliona dolara.

Kao član MF i MB, Jugoslavija redovno učestvuje na njihovim godišnjim sastancima, s tim što je 1951 i 1952 g. jugoslovenski predstavnik bio jedan od izvršnih direktora MF, a od 1953 g. jugoslovenski predstavnik zauzima položaj jednog od zamenika direktora u MB.

SVETSKA ZDRAVSTVENA ORGANIZACIJA — SZO (World Health Organization — WHO)

Svetska zdravstvena organizacija osnovana je na konferenciji u Njujorku od 19 do 22 juna 1946 g., kada je usvojen njen ustav.

Na Prvoj svetskoj zdravstvenoj skupštini 1948 g. bile su zastupljene 54 zemlje članice. Danas ona obuhvata 88 zemalja članica.

Osnovni cilj SZO je ostvarenje najvećeg mogućeg stupnja zdravlja u svetu, i u svrhu SZO pruža pomoć pojedinim zemljama.

Savetodavne službe SZO pomažu pojedinim zemljama da razviju organizaciju svoje zdravstvene službe. Ta pomoć se sastoji u slanju ekipa za zdravstveno prosvetavanje koje vrše demonstracije u borbi protiv bolesti, razmeni stručnjaka i dodeljivanju stipendija. Osim toga, SZO se bavi pitanjima primene konvencija, biološke standardizacije, stvaranja međunarodne farmakopeje, objavljivanjem zdravstvenih statističkih podataka itd.

Izvršni organ SZO je Svet, koji se sastoji od 18 članova — predstavnika zemalja članica.

Jugoslavija je jedna od članica osnivača SZO, s tim što je bila i jedna od 16 članica Pripremnog komiteta, koji je organizovao konferenciju u Njujorku juna 1945 godine. Predstavnik Jugoslavije bio je član Saveta SZO od 1948 do 1950 godine. Na njegovu inicijativu prihvaćeno je da se za vreme održavanja Svetske zdravstvene skupštine 1955 g. raspravlja i o stručnim zdravstvenim problemima. Diskusije, koje se nakon toga redovno svake godine održavaju, pokazale su dobre rezultate i ubrzale su donošenje planova o radnim akcijama. Jugoslovenska komisija za saradnju sa međunarodnim zdravstvenim organizacijama posebno se bavi i pitanjem razvijanja i jačanja saradnje sa SZO.

Jugoslavija je u periodu 1947—1956 g. dobila 392 stipendije. U istom ovom periodu za opremu je dobijeno 293.370 dolara i 90.000 dolara za Centar za rehabilitaciju invalida u Beogradu.

Naši zdravstveni radnici takođe aktivno učestvuju kao eksperti SZO u ostvarivanju zdravstvenih programa u svetu.

Jugoslovenski doprinos za finansijska sredstva SZO iznosi 0,44% budžeta ove organizacije, s tim što je na ime toga doprinosa u 1957 g. uplaćeno oko 45.000 dolara.

U Jugoslaviji su u okviru SZO održane dve konferencije za borbu protiv malarije (1955 g. i 1957 g.), seminar za usavršavanje diplomiranih studenata medicine u Zagrebu (jula 1956 g.), sastanak Evropskog regionalnog ureda SZO u Opatiji u septembru 1954 g. i seminar za sanitarne inženjere u leto 1954 godine.

SVETSKA POŠTANSKA UNIJA — SPU (Universal Postal Union — UPU)

Svetska poštanska unija osnovana je 1875 g., stupanjem na snagu Univerzalne poštanske konvencije koja je prihvaćena na Poštanskom kongresu u Bernu 9. oktobra 1874 godine. Specijalizovana agencija je od 1947 godine. Cilj Unije je poboljšanje međunarodne poštanske službe.

Najviši organ Unije je Kongres, koji se sastaje svakih pet godina i koji se bavi donošenjem preporuka i aranžmana o pitanjima pismonošne, paketske i uputničke službe. Između dva kongresa poslovima Unije rukovodi Komisija za izvršenje i vezu, u koju se bira 20 zemalja članica. Unija ima stalni Biro sa sedištem u Bernu.

Saradnja Jugoslavije u ovoj organizaciji je uspešna, i njeni predstavnici se nalaze već više godina kao članovi izvršnog organa SPU — Komisije za izvršenje i veze.

Na poslednjem, XIV Kongresu SPU, koji je održan od avgusta do oktobra 1957 g. u Otavi, Jugoslavija je zajedno sa još nekim članicama pokrenula pitanje revizije pojedinih odredaba Univerzalne poštanske konvencije i Poslovnika SPU. Kongres je usvojio ove predloge i izabrao nekoliko zemalja, među kojima i Jugoslaviju, u radnu grupu koja treba da pripremi materijal i obavi potrebna konsultovanja sa zemljama članicama SPU, kako bi se ovo pitanje konačno razmotrilo na narednom kongresu SPU.

Na kraju XIV Kongresa obavljani su izbori za nove članove Komisije za izvršenje i vezu, među kojima je izabrana i Jugoslavija.

MEĐUNARODNA UNIJA ZA TELEKOMUNIKACIJU — ITU (International Telecommunication Union — ITU)

Međunarodna unija za telekomunikacije osnovana je 1865 g., a od oktobra 1947 g. ima status specijalizovane agencije UN. Njen cilj je razvijanje i usavršavanje telekomunikacione službe u svetu.

Najviši organ Unije je Konferencija predstavnika, koja se obično sastaje svakih pet godina. Administrativni svet od 18 članova ITU obavlja izvršnu funkciju između zasedanja Konferencije.

I u ovoj organizaciji Jugoslavija saraduje aktivno, s tim što su njeni predstavnici stalno birani u izvršni organ Unije — Administrativni svet.

Jugoslavija je pružila konstruktivan doprinos u radu Unije na rešavanju raznih pitanja iz oblasti telefonske, telegrafске i radio službe, kako tehničke tako i eksploatacione prirode, a posebno prilikom diskusija o podeli radio frekvencija.

Činjenica da je polovinom januara 1958 g. održano u Jugoslaviji zasedanje Savetodavnog komiteta za telegrafiju i telefoniju takođe svedoči o aktivnosti Jugoslavije u ovoj organizaciji.

SVETSKA METEOROLOŠKA ORGANIZACIJA — SMO (World Meteorological Organization — WMO)

Svetska meteorološka organizacija (SMO) osnovana je 11. oktobra 1947 g. u Vašingtonu. Tom prilikom su 42 države potpisale Konvenciju u Svetskoj meteorološkoj organizaciji.

Kongres Svetske meteorološke organizacije sastaje se najmanje svake četvrte godine, a Izvršni komitet se stara za sprovođenje u život odluka kongresa.

Jugoslavija je član ove organizacije od njenog formiranja i razvija u njoj živu aktivnost. Na Kongresu Evropskog regiona SMO, koji je održan 1956 g. u Dubrovniku, jugoslovenski predstavnik je izabran za potpredsednika Evropskog regiona. Oktobra i novembra 1957 g. jugoslovenska hidrometeorološka služba organizovala je i rukovodila radom Međunarodnog hidrološkog seminara za pitanja prognoza vode i vodnih bilansa, u kome su učestvovali kao predavači najpoznatiji stručnjaci iz raznih zemalja.

Saradnja jugoslovenske hidrometeorološke službe sa SMO se uspešno odvija kako na stručnom polju tako i u razmeni tehničke pomoći i stručnjaka u cilju usavršavanja, razmeni publikacija i sl.

A. K. — M. R.

IZVORI:

»Priručnik o Ujedinjenim nacijama« (»Everyman's United Nations«) 1945-55, Njujork 1956, »Godišnjak međunarodnih organizacija« (»Yearbook of International Organizations«) 1955-56, »Godišnjak Ujedinjenih nacija« (»Yearbook of the United Nations«) 1956. Dokumentaci a Državnog Sekretarijata za inostrane poslove FNRJ.

MEĐUNARODNI UGOVORI ZAKLJUČENI U TOKU 1957 GODINE¹

Kontakti Jugoslavije sa inostranstvom u 1957 g. odrazili su se u 170 međunarodnih instrumenata. Zaključeni su brojni bilateralni sporazumi iz oblasti robne razmene i plaćanja, naučno-tehničke saradnje, upotrebe nuklearne energije u mirnodopske svrhe, vodoprivrede, graničnih problema, socijalnog osiguranja, filma itd. Osim toga, Jugoslavija je pristupila mnogim međunarodnim vladinim organizacijama ratifikujući brojne multilateralne sporazume. Savezno izvršno veće ratifikovalo je i odobrilo preko 200 sporazuma u 1957 g., od kojih je veliki broj zaključen u 1957 godini.

Kod bilateralnih sporazuma ratifikacija ili odobrenje isto tako su značajni, jer nijedan međunarodni sporazum ne može postati obavezan u Jugoslaviji ako nije odobren od strane Saveznog izvršnog veća po ustavnim propisima FNRJ. Međutim, neki od bilateralnih sporazuma, naročito oni koji su sezonskog karaktera (kao sporazumi o uspostavljanju robnih lista), obično sadrže klauzulu da će se privremeno primenjivati od dana potpisa, ali i oni u Jugoslaviji postaju obavezni tek kad je izvršeno njihovo odobravanje po ustavnim propisima FNRJ.

DVOSTRANI (BILATERALNI) UGOVORI

ROBNA RAZMENA I PLAĆANJA

Albanija

Protokol o robnoj razmeni za 1957 god., zaključen 12 januara 1957 g. (Rs. br. 94, 5 aprila 1957 g.).

Protokol o robnoj razmeni za 1958 g., zaključen 24 septembra 1957 godine.

Austrija

Protokol o pregovorima Jugoslovensko-austrijske mešovite komisije predviđene čl. 6 Sporazuma o međusobnoj razmeni robe od 25 oktobra 1948 g., zaključen 8 novembra 1957 godine.

Belgija

Treći dopunski protokol uz Platni sporazum između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Belgicko-luksemburške ekonomske unije od 1946 g.², zaključen 9 maja 1957 g. (Rs. br. 149, 6 septembra 1957 g.).

Bugarska

Zapisnik sa sastanka Mešovite komisije uspostavljene čl. 7 Trgovinskog sporazuma od 16 marta 1955 g., potpisan 13 jula 1957 godine.

Protokol o robnoj razmeni za 1958 g., zaključen 7 oktobra 1957 godine.

Burma

Dodatni protokol o godišnjem regulisanju salda, zaključen 17 oktobra 1957 godine.

Čehoslovačka

Sporazum o likvidaciji jugoslovenskog aktivnog salda, zaključen 14 februara 1957 g. (Rs. br. 142, 6 septembra 1957 g.).

Protokol o robnoj razmeni za 1957 g., zaključen 15 marta 1957 g. (Rs. br. 168, 6 septembra 1957 g.).

Protokol sa zasedanja Mešovite jugoslovensko-čehoslovačke komisije uspostavljene čl. 6 Sporazuma o razmeni robe od 19 februara 1955 g., zaključen 19 jula 1957 godine.

Protokol o razmeni robe za 1958 g., zaključen 10 decembra 1957 godine.

Protokol o isporukama robe po Sporazumu o kreditiranju nabavke industrijskih proizvoda i robe široke potrošnje u CSR za 1958 g., zaključen 10 decembra 1957 godine.

Protokol o razmeni osnovne robe za godine 1959 i 1960, zaključen 10 decembra 1957 godine.

Sporazum o daljem korišćenju kredita za investicionu opremu, postignut razmenom pisama, zaključen 10 decembra 1957 godine.

Danska

Protokol o razmeni robe za period od 1 jula 1957 g. do 30 juna 1958 g., zaključen 23 maja 1957 godine.

¹ Svi međunarodni ugovori objavljuju se u Dodatku »Službenog lista FNRJ« u posebnoj publikaciji koju izdaje Državni sekretarijat za inostrane poslove »Zbirka međunarodnih ugovora«. Objavljivanje ugovora se vrši sukcesivno, a oni se mogu konsultovati i pre njihovog objavljivanja, ako su odobreni, u Službi ugovora Državnog sekretarijata za inostrane poslove. Konsultovanje međunarodnih ugovora mogu vršiti ovlašćeni predstavnici nadležstava, ustanova, organizacija i preduzeća koji su angažovani u izvršenju međunarodnih sporazuma Jugoslavije sa inostranstvom.

² U pregledu bilateralnih i multilateralnih sporazuma oznaka »Rs. br.« i datum označavaju kada je Savezno izvršno veće sporazum odobrilo. Kod multilateralnih konvencija ta je oznaka od naročito značaja, jer tek ratifikacijom Jugoslavija postaje stranka tih konvencija.

³ Pravo na transfer 10% od ukupnih plaćanja u korist Jugoslavije u zemlje članice OEEC.

Egipat

Dugoročni sporazum o trgovini i ekonomskoj saradnji i Platni sporazum, zaključen 26 juna 1957 g. (Rs. br. 201, 27 novembra 1957 g.).

Finska

Peti dopunski protokol uz Trgovinski sporazum od 1 oktobra 1948 g., zaključen 8 juna 1957 godine.

Francuska

Zapisnik sa sastanka Jugoslovensko-francuske mešovite komisije za trgovinsku razmenu, potpisan 31 januara 1957 godine.

Sporazum o produženju Trgovinskog sporazuma od 27 jula 1955 g. za period do 30 juna 1957 g. postignut razmenom pisama od 2 avgusta 1956 godine.

Dopunski protokol uz Platni sporazum od 21 maja 1949 g., zaključen 17 aprila 1957 g.⁴ (Rs. br. 158, 6 septembra 1957 g.).

Sporazum o produženju važnosti za daljih 6 meseci, do 31 decembra 1957 g., Trgovinskog sporazuma od 27 jula 1955 g., postignut razmenom pisama od 19 jula 1957 godine.

Grčka

Sporazum o produženju važnosti robnih lista priloženih II Dodatnom protokolu uz Sporazum od 3 aprila 1956 g. o privrednoj saradnji i robnoj razmeni, zaključen razmenom pisama od 27 marta i 13 maja 1957 g.⁵ (Rs. br. 153, 6 septembra 1957 g.).

Sporazum o pravu na transfer 10% jugoslovenskih sredstava u zemlje članice OEEC, zaključen 9 aprila 1957 g. (Rs. br. 182, 14 oktobra 1957 g.).

Holandija

Sporazum o pravu na transfer 10% jugoslovenskih sredstava shodno preporuci Saveta OEEC, postignut razmenom pisama od 21 marta i 12 aprila 1957 g. (Rs. br. 144, 6 septembra 1957 g.).

Indija

Sporazum o utvrđivanju novih robnih lista za 1957 g. saglasno članu 6 Trgovinskog sporazuma od 31 marta 1956 g., postignut razmenom nota od 19 juna 1957 godine.

Italija

Sporazum o specijalnim isporukama, zaključen 21 februara 1957 g. (Rs. br. 171, 6 septembra 1957 g.).

Sporazum o pravu na transfer 10% jugoslovenskih primanja iz izvoza u zemlje članice OEEC, postignut razmenom pisama od 29 januara i 1 februara 1957 g. (Rs. br. 148, 6 septembra 1957 g.).

Dopunski protokol uz Trgovinski sporazum od 31 marta 1955 g. zaključen 3 avgusta 1957 godine.

Platni sporazum, zaključen 3 avgusta 1957 godine.

Izrael

Saglašeni zapisnik Jugoslovensko-izraelske mešovite komisije za robnu razmenu, na osnovu čl. 8 Trgovinskog sporazuma od 13 juna 1956 g., zaključen 20 decembra 1957 godine.

Kina

Protokol o produženju Trgovinskog i Platnog sporazuma od 17 februara 1956 g., zaključen 4 januara 1957 g. (Rs. br. 197, 2 novembra 1957 g.).

Mađarska

Sporazum o robnom kreditu, zaključen 30 aprila 1957 g. (Rs. br. 166, 6 septembra 1957 g.).

Protokol o pozajmici semenskog ovsu vladi NR Mađarske, zaključen 8 marta 1957 g. (Rs. br. 76, 14 marta 1957 g.).

Dopunski sporazum uz Sporazum o regulisanju nerešenih finansijskih i privrednih pitanja od 25 maja 1956 g., zaključen 6 novembra 1957 godine.

Maroko

Trgovinski sporazum, zaključen 11 juna 1957 g. (Rs. br. 190, 14 oktobra 1957 g.).

Nemačka Demokratska Republika

Sporazum o robnoj razmeni, zaključen 19 oktobra 1957 godine.

Sporazum o platnom prometu, zaključen 19 oktobra 1957 godine.

Norveška

Sporazum o pravu na transfer 10% jugoslovenskih sredstava u zemlje članice OEEC, postignut razmenom nota od 20 avgusta 1957 godine.

Poljska

Protokol o dopunskim isporukama robe za 1957 g., zaključen 5 juna 1957 g. (Rs. br. 162, 5 juna 1957 g.).

Zapisnik sa sastanka Mešovite komisije uspostavljene čl. 6 Trgovinskog sporazuma od 12 februara 1955 g., potpisan 5 juna 1957 g. (Rs. br. 193, 2 novembra 1957 g.).

Protokol o robnoj razmeni za 1958 g., zaključen 12 novembra 1957 godine.

Sporazum o uzajamnim isporukama robe u godinama 1958/1960, zaključen 12 novembra 1957 godine.

⁴ Pravo na transfer 10% od ukupnih plaćanja u korist Jugoslavije u zemlje članice OEEC.

⁵ Ovim Sporazumom produžena je važnost robnih lista do 1 aprila 1958 godine.

Rumunija

Protokol o robnoj razmeni za 1957 g., zaključen 10 januara 1957 g. (Rs. br. 95, 5 aprila 1957 g.).

Zapisnik o zasedanju Mešovite komisije uspostavljene čl. 11 Trgovinskog sporazuma, zaključen 27 avgusta 1957 godine.

Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika

Sporazum o izmeni Plasnog sporazuma od 5 januara 1955 g., postignut pismom od 26 februara 1957 g. (Rs. br. 143, 6 septembra 1957 g.).

Protokol o uvozu mašina i opreme koji će se isporučivati iz SSSR u FNRJ u 1957 g., zaključen 26 februara 1957 g. (Rs. br. 198, 2 novembra 1957 g.).

Protokol o robnoj razmeni za 1957 g., zaključen 26 februara 1957 g. (Rs. br. 199, 2 novembra 1957 g.).

Sporazum o uzajamnim isporukama osnovne robe u periodu 1958/1960, zaključen 10 aprila 1957 g. (Rs. br. 139, 9 jula 1957 g.).

Protokol Mešovite komisije, uspostavljene čl. 8 Trgovinskog sporazuma od 5 januara 1957 g., zaključen 20 jula 1957 g. (Rs. br. 192, 2 novembra 1957 g.).

Protokol o robnoj razmeni za 1958 g., zaključen 1 novembra 1957 godine.

Protokol o isporuci mašina i opreme na bazi Protokola od 2 avgusta 1956 g., zaključen 1 novembra 1957 godine.

Savezna Republika Nemačka

Četvrti dodatni protokol uz Sporazum o robnoj razmeni od 11 juna 1952 g., zaključen 19 jula 1957 godine.

Sjedinjene Američke Države

Sporazum o oslobođenju dinarskih sredstava iz Kontrpart fondova, postignut razmenom pisama od 5 juna i 10 jula 1957 godine.

Sporazum o oslobođenju sredstava iz Kontrpart fondova za unapređenje poljoprivrede u FNRJ, postignut razmenom pisama od 24 septembra 1956 g. i 13 februara 1957 g. (Rs. br. 128, 14 juna 1957 g.).

Sporazum o uvozu štampanog materijala i filmova, zaključen 27 februara 1957 godine.

Sporazum o isporuci pšenice i pamuka u 1957 g., postignut razmenom pisama od 5 aprila 1957 g. (Rs. br. 177, 14 oktobra 1957 g.).

Sporazum o korišćenju sredstava iz Kontrpart fondova, postignut razmenom nota od 16 marta i 11 aprila 1957 godine.

Sporazum o izmenama Sporazuma od 3 novembra o poljoprivrednim proizvodima, postignut razmenom pisama od 17 maja 1957 g. (Rs. br. 150, 6 septembra 1957 g.).

Sporazum o plaćanju transportnih troškova u kalendarskoj 1957 g. za poklon pakete, postignut razmenom nota od 21 maja 1957 godine.

Švajcarska

Protokol br. 4 uz Sporazum od 27 septembra 1948 g. o robnoj razmeni i plaćanju, zaključen 30 avgusta 1957 godine.

Švedska

Trgovinski i platni sporazum, zaključen 5 jula 1957 godine.

Tunis

Trgovinski i platni sporazum, zaključen 19 juna 1957 g. (Rs. br. 183, 14 oktobra 1957 g.).

Velika Britanija

Sporazum o robnoj razmeni za period od 1 aprila 1957 g. do 31 marta 1958 g., postignut šaglašenim zapisnikom, potpisanim 2 aprila 1957 g. (Rs. br. 178, 14 oktobra 1957 g.).

NAUČNO-TEHNIČKA SARADNJA**Bugarska**

Zapisnik sa I Zasedanja Mešovite jugoslovensko-bugarske komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 6 marta 1957 g. (Rs. br. 133, 14 juna 1957 g.).

Zapisnik sa II Zasedanja Mešovite jugoslovensko-bugarske komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 10 oktobra 1957 godine.

Francuska

Zapisnik sa IV Zasedanja Jugoslovensko-francuskog komiteta za privrednu saradnju i tehničku pomoć, potpisan 31 januara 1957 g. (Rs. br. 106, 15 maja 1957 g.).

Zapisnik sa V Zasedanja Jugoslovensko-francuskog komiteta za privrednu saradnju i tehničku pomoć, potpisan 24 oktobra 1957 g. (Rs. br. 206, 10 decembra 1957 g.).

Italija

Sporazum o obrazovanju Jugoslovensko-italijanske komisije za naučno-tehničku saradnju, zaključen razmenom pisama od 3 avgusta 1957 g. (Rs. br. 4, 10 januara 1958 g.).

Kina

Protokol sa I Zasedanja Mešovite jugoslovensko-kineske komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 4 januara 1957 g. (Rs. br. 123, 14 juna 1957 g.).

Statut Mešovite jugoslovensko-kineske komisije za naučno-tehničku saradnju, usvojen 4 januara 1957 g. (Rs. br. 124, 14 juna 1957 g.).

Opšti uslovi za naučno-tehničku saradnju između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Narodne Republike Kine, usvojen 1 novembra 1957 godine.

Zapisnik sa II Zasedanja Mešovite jugoslovensko-kineske komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 27 decembra 1957 godine.

Mađarska

Zapisnik sa I Zasedanja Mešovite komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 4 maja 1957 g. (Rs. br. 186, 14 oktobra 1957 g.).

Poljska

Protokol sa III Zasedanja Mešovite jugoslovensko-poljske komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 27 novembra 1957 godine.

Rumunija

Zapisnik sa I Zasedanja Mešovite jugoslovensko-rumunske komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 21 maja 1957 g. (Rs. br. 174, 14 oktobra 1957 g.).

Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika

Zapisnik sa III Zasedanja Jugoslovensko-sovjetske komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 29 maja 1957 g. (Rs. br. 185, 14 oktobra 1957 g.).

Zapisnik sa IV Zasedanja Jugoslovensko-sovjetske komisije za naučno-tehničku saradnju, potpisan 26 decembra 1957 godine.

SARADNJA U OBLASTI UPOTREBE NUKLEARNE ENERGIJE U MIRONODOPSKE SVRHE**Poljska**

Sporazum o saradnji u oblasti korišćenja nuklearne energije u mironodopske svrhe, zaključen 4 aprila 1957 g. (Rs. br. 161, 6 septembra 1957 g.).

Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika

Protokol ka Sporazumu o saradnji na razvoju istraživanja u oblasti nuklearnih nauka i korišćenja nuklearne energije u mironodopske svrhe, zaključen 9 februara 1957 g. (Rs. br. 104, 15 maja 1957 g.).

SARADNJA NA POLJU SAOBRAĆAJA, VODOPRIVREDE I RIBARSTVA**Albanija**

Sporazum o službi PTT i Protokol o razmeni pošte u međusobnom saobraćaju i tranzitu, zaključeni 29 jula 1957 godine.

Austrija

Sporazum o međusobnom naplaćivanju taksa za teretna motorna vozila i prevoz robe na istim u pograničnom saobraćaju, zaključen 31 jula 1957 g. (Rs. br. 194, 2 novembra 1957 g.).

Zapisnik sa III Zasedanja Stalne jugoslovensko-austrijske komisije za Dravu, potpisan 4 oktobra 1957 godine.

Protokol II Zasedanja Stalne jugoslovensko-austrijske komisije za Muru, potpisan 5 novembra 1957 godine.

Belgija

Sporazum o vazdušnom saobraćaju, zaključen 24 septembra 1957 godine.

Bugarska

Sporazum o bližem regulisanju plovidbe Dunavom, zaključen 19 aprila 1957 g. (Rs. br. 169, 6 septembra 1957 g.).

Sporazum o direktnom saobraćaju peštanskih vagona vozovima SOE i OSE na relaciji Beograd — Svilengrad i obratno, zaključen 27 aprila 1957 g. (Rs. br. 156, 6 septembra 1957 g.).

Grčka

Sporazum o uvođenju direktnog saobraćaja poštanskih kola na relaciji Beograd — Solun i obratno u vozovima PA i AP, zaključen 27 aprila 1957 g. (Rs. br. 157, 6 septembra 1957 g.).

Zapisnik sa sastanka delegacija vlade FNRJ i vlade Kraljevine Grčke, održanog od 26 avgusta do 1 septembra 1957 g., o pitanju načina i plana saradnje koja se odnosi na vodonodoprivredne studije sliva Dojranskog Jezera, potpisan 1 septembra 1957 godine.

Holandija

Sporazum o vazdušnom saobraćaju, zaključen 13 marta 1957 g. (Rs. br. 170, 6 septembra 1957 g.).

Mađarska

Zapisnik sa I Zasedanja Mešovite jugoslovensko-mađarske komisije za vodonodoprivredu, potpisan 26 januara 1957 g. (Rs. br. 74, 14 marta 1957 g.).

Sporazum o ribarstvu na graničnim vodama, zaključen 25 maja 1957 g. (Rs. br. 200, 29 oktobra 1957 g.).

Sporazum o saobraćaju direktnih poštanskih kola na relaciji Beograd — Budimpešta i obratno, zaključen 19 septembra 1957 godine.

Sporazum o vršenju pograničnog železničkog saobraćaja, zaključen između Jugoslovenskih železnica i Mađarskih državnih železnica 1 oktobra 1957 godine.

Italija

Protokol sa II Zasedanja Mešovite jugoslovensko-italijanske komisije, uspostavljene čl. 9 Sporazuma o drumskom transportu putnika od 31 marta 1955 g., potpisan 16 januara 1957 g. (Rs. br. 127, 14 juna 1957 g.).

Sporazum o produženju važnosti Protokola o obnavljanju privremenog Sporazuma o vazdušnom saobraćaju od 23 decembra 1950 g., postignut razmenom nota od 30 marta i 11 jula 1957 g. (Rs. br. 180, 14 oktobra 1957 g.).

Sporazum o snabdevanju vodom Opštine Gorica, zaključen 18 jula 1957 g. (Rs. br. 181, 14 oktobra 1957 g.).

Protokol sa III Zasedanja Mešovite jugoslovensko-italijanske komisije, uspostavljene čl. 9 Sporazuma o drumskom transportu putnika od 31. marta 1955 g., potpisan 17 decembra 1957 godine.

Rumunija

Zapisnik sa III Zasedanja Mešovite jugoslovensko-rumunske hidrotehničke komisije, potpisan 13 jula 1957 g. (Rs. br. 3, 10 januara 1958 g.).

Savezna Republika Nemačka

Sporazum o vazdušnom saobraćaju, zaključen 10 aprila 1957 g. (Rs. br. 138, 9 jula 1957 g.).

Ugovor između Jugoslovenskog registra brodova, Direkcija Split i Germanskog Lloyd-a, Glavna uprava Hamburg, zaključen 30 septembra 1957 godine.

Velika Britanija

Sporazum o vazdušnom saobraćaju, zaključen 8 februara 1957 g. (Rs. br. 135, 14 juna 1957 g.).

GRANIČNI PROBLEMI UKLJUČUJUĆI VETERINARSKIE SPORAZUME I SPORAZUME O ZAŠTITI BILJA

Albanija

Zapisnik sa VI Zasedanja Glavne mešovite jugoslovensko-albanske komisije uspostavljene Sporazumom za ispitivanje i rešavanje graničnih incidenata od 11 decembra 1953 g., potpisan 23 maja 1957 godine.

Sporazum o biljnom karantinu i borbi protiv biljnih štetočina zaključen 20 maja 1957 g. (Rs. br. 163, 6 septembra 1957 g.).

Zapisnik sa VII Zasedanja Glavne mešovite jugoslovensko-albanske komisije uspostavljene Sporazumom za ispitivanje i rešavanje graničnih incidenata, potpisan 25 novembra 1957 godine.

Bugarska

Konvencija o zaštiti bilja, zaključena 4 juna 1957 g. (Rs. br. 184, 14 oktobra 1957 g.).

Završni protokol o radu Mešovite jugoslovensko-bugarske komisije za izradu novog opisa jugoslovensko-bugarske granice i novih skica položaja graničnih piramida na jugoslovensko-bugarskoj granici, potpisan 17 juna 1957 godine.

Zapisnik sa VII Zasedanja Centralne granične komisije za ispitivanje i rešavanje incidenata na jugoslovensko-bugarskoj granici, potpisan 9 oktobra 1957 godine.

Mađarska

Završni protokol za obnovu i obeležavanje graničnih oznaka, zaključen 10 avgusta 1957 g. (Rs. br. 202, 12 decembra 1957 g.).

Zapisnik po predmetu donetih odluka i konstatacija na IX Zasedanju Glavne mešovite jugoslovensko-mađarske komisije po pitanju graničnih incidenata, potpisan 29 aprila 1957 g. (Rs. br. 173, 14 oktobra 1957 g.).

Zapisnik po predmetu donetih odluka i konstatacija na X Zasedanju Glavne mešovite jugoslovensko-mađarske komisije po pitanju graničnih incidenata, potpisan 1 oktobra 1957 godine.

Sporazum o zaštiti bilja, zaključen 6 decembra 1957 godine.

Sporazum o prometu životinja, sirovina, proizvoda životinjskog porekla i predmeta koji mogu biti prenosioči stočnih zaraza, zaključen 25 maja 1957 godine.

Rumunija

Protokol o zaključcima delegacija usvojenim na jugoslovensko-rumunskim pregovorima po pitanju dvovlasničkih imanja u pograničnoj zoni, potpisan 1 februara 1957 g. (Rs. br. 97, 29 aprila 1957 g.).

Zapisnik sa IV Zasedanja Mešovite jugoslovensko-rumunske komisije za ispitivanje graničnih incidenata, potpisan 6 aprila 1957 godine.

Zapisnik sa održanog sastanka tehničkih predstavnika po pitanju opravke graničnih stubova i oznaka na sektorima B i C jugoslovensko-rumunske granice, potpisan 31 maja 1957 godine.

Zapisnik o radu Mešovite jugoslovensko-rumunske komisije za utvrđivanje pravnog i faktičnog stanja imanja jugoslovenskih i rumunskih dvovlasnika u pograničnoj zoni, potpisan 14 septembra 1957 godine.

Konvencija o čuvanju, održavanju i obnovi zaštitnih graničnih stubova i oznaka kojima je obeležena jugoslovensko-rumunska granica, zaključena 5 oktobra 1957 godine.

Zapisnik o radu Mešovite jugoslovensko-rumunske komisije za zaštitu bilja, sačinjen 6 avgusta 1957 g. (Rs. br. 2, 10 januara 1958 g.).

SARADNJA NA PITANJIMA SOCIJALNOG OSIGURANJA I SOCIJALNE POLITIKE (UKLJUČUJUĆI I SPORAZUME U OBLASTI ZDRAVLJA I ZDRAVSTVENE ZAŠTITE)

Bugarska

Konvencija o socijalnom osiguranju, zaključena 18 decembra 1957 godine.

Čehoslovačka

Konvencija o socijalnom osiguranju, zaključena 22 maja 1957 g. (Rs. br. 130, 14 juna 1957 g.).

Administrativni sporazum o sprovođenju Konvencije o socijalnom osiguranju potpisan je 22 maja 1957 g. (Rs. br. 131, 14 juna 1957 g.).

Konvencija o saradnji na polju socijalne politike, zaključena 22 maja 1957 g. (Rs. br. 167, 6 septembra 1957 g.).

Luksemburg

Administrativni sporazum za primenu Konvencije o socijalnom osiguranju, zaključen 3 oktobra 1957 godine.

Mađarska

Konvencija o uređenju pitanja socijalnog osiguranja, zaključena 7 oktobra 1957 godine.

Poljska

Sporazum u oblasti narodnog zdravlja, zaključen 20 oktobra 1957 godine.

Sporazum o pružanju zdravstvene zaštite osoblju ambasada u Beogradu i Varšavi, postignut razmenom nota od 8 i 9 oktobra 1957 godine.

Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika

Sporazum o uzajamnom pružanju besplatne zdravstvene zaštite osoblju ambasada u Beogradu i Moskvi, zaključen 25 februara 1957 godine.

SARADNJA NA POLJU KULTURE, UMETNOSTI, NAUKE PROSVETE I ŠKOLSTVA

Belgija

Sporazum o kulturnoj saradnji, zaključen 5 februara 1957 g. (Rs. br. 120, 15 maja 1957 g.).

Čehoslovačka

Sporazum na polju kulture, umetnosti, nauke, školstva i prosvete, zaključen 29 januara 1957 g. (Rs. br. 121, 15 maja 1957 g.).

Egipat

Sporazum o kulturnoj saradnji, zaključen 12 oktobra 1957 godine.

Kina

Sporazum o kulturnoj saradnji, zaključen 7 juna 1957 g. (Rs. br. 195, 2 novembra 1957 g.).

Norveška

Program kulturne saradnje za 1957/1958 g., utvrđen 23 jula 1957 godine.

Poljska

Dogovor o naučnoj saradnji između Akademskog saveta FNRJ i Poljske akademije nauka sa planom naučne saradnje za 1957 g., zaključen 1 marta 1957 g. (Rs. br. 155, 6 septembra 1957 g.).

Plan realizacije Sporazuma o kulturnoj saradnji za 1958 g., potpisan 28 oktobra 1958 godine.

SARADNJA U OBLASTI FILMA

Savezna Republika Nemačka

Protokol o jugoslovensko-nemačkim filmskim pregovorima od 29 aprila 1957 g., i Sporazum o jugoslovensko-nemačkim privrednim odnosima, zaključen 19 jula 1957 godine.

Italija

Sporazum o saradnji u oblasti filma, zaključen 12 decembra 1957 godine.

SPORAZUMI IZ OSTALIH OBLASTI SARADNJE

Mađarska

Sporazum o povezivanju elektroenergetskih sistema, zaključen 30 jula 1957 godine.

Norveška

Sporazum o recipročnom priznanju diplomatsko-konzularne forme braka, postignut razmenom nota od 10 aprila i 31 avgusta 1957 godine.

Indija

Sporazum o recipročnom priznanju diplomatsko-konzularne forme braka, postignut razmenom nota od 26 novembra 1956 i 3 maja 1957 g. (Rs. br. 196, 2 novembra 1957 g.).

Rumunija

Zapisnik sa zasedanja Mešovite jugoslovensko-rumunske komisije za rukovođenje i koordiniranje radova na uređenju Dunava u sektoru Đerdapa, potpisan 26 juna 1957 godine.

Zapisnik sa zasedanja Mešovite jugoslovensko-rumunske komisije za rukovođenje i koordiniranje radova na uređenju Dunava u sektoru Đerdapa, potpisan 13 decembra 1957 godine.

Napomena: Zapisniku je predložen i Protokol o prelasku granice stručnjaka zaposlenih na studiskim i istraživačkim radovima.

Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika

Protokol ka Sporazumu od 12 januara 1956 g. o saradnji u izgradnji u Jugoslaviji industrijskih preduzeća potpisan 29 jula 1957 g. (Rs. br. 205, 12 decembra 1957 g.).

Sporazum o produženju rokova predviđenih Konvencijom o regulisanju pitanja dvojnog državljanstva, postignut razmenom nota od 22 i 29 avgusta 1957 godine.

VIŠESTRANI (MULTILATERALNI) UGOVORI

MULTILATERALNE KONVENCIJE KOJE JE SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE RATIFIKovalo U 1957 G. I SPORAZUMI KOJE JE JUGOSLAVIJA ZAKLJUČILA U 1957 G. SA MUĐUVLADINIM ORGANIZACIJAMA

Konvencija o ustanovljenju međunarodne organizacije za legalnu metrologiju, doneta 12 oktobra 1955 g. u Parizu (Rs. br. 22, 8 februara 1957 g.).

Protokoli A i B zaključeni na Diplomatskoj konferenciji sazvanoj u cilju stavljanja na snagu međunarodnih konvencija od 25 oktobra 1952 g. o železničkom transportu robe (CIM) i putnika i prtljaga (CIV), potpisani u Bernu 18 juna 1955 g. (Rs. br. 23, 8 februara 1957 g.).

Aranžman o olakšicama koje treba pružiti mornarima trgovačke mornarice radi lečenja veneričnih bolesti; Zapisnik o potpisivanju i Dodatak, potpisani u Brislu 1 decembra 1924 g. (Rs. br. 24, 8 februara 1957 g.).

Konvencija o ustanovljenju Evropske organizacije za zaštitu bilja, zaključena u Parizu 18 aprila 1951 g. (Rs. br. 116, 15 maja 1957 g.).

Konstitucijski akt Evropske komisije za borbu protiv šapa i svinavke, sa priloženim aneksom, odobren od Konferencije Organizacije Ujedinjenih nacija za ishranu i poljoprivredu na njenom VII Zasedanju 11 decembra 1953 g. (Rs. br. 111, 2 oktobra 1957 g.).

Osnovni Statut Međunarodnog instituta za unifikaciju privatnog prava, koji je sa izmenama usvojen 18 januara 1952 g. i 30 aprila 1953 g. (Rs. br. 113, 15 maja 1957 g.).

Međunarodna konvencija kojom se zamenjuje Konvencija od 21 juna 1920 g., izmenjena 31 maja 1937 g., a koja se odnosi na Međunarodni institut za hlađenje (Rs. br. 118, 15 maja 1957 g.).

Statut Međunarodne agencije za atomsku energiju, usvojen 26 oktobra 1956 g. (Rs. br. 137, 9 jula 1957 g.).

Preporuka koja se odnosi na zaštitu radnika migranata u nedovoljno razvijenim zemljama i teritorijama, doneta na Opštoj konferenciji Međunarodne organizacije rada, održanoj u Ženevi 1 juna 1955 g. (Rs. br. 141, 6 septembra 1957 g.).

Preporuka koja se odnosi na stručno osposobljavanje i preosposobljavanje invalida, doneta na 38 Generalnoj konferenciji Međunarodne

organizacije rada u Ženevi, održanoj od 1 do 23 juna 1955 g. (Rs. br. 147, 6 septembra 1957 g.).

Završni akt Konferencije Ujedinjenih nacija o carinskim formalnostima koje se odnose na privremeni uvoz turističkih vozila i na turizam, Konvencija o carinskim olakšicama u turizmu sa Dopunskim protokolom koji se odnosi na uvoz reklamnih turističkih dokumenata i materijala i Carinska konvencija o privremenom uvozu privatnih drumskih vozila, doneti u Njujorku 4 juna 1954 g. (Rs. br. 159, 6 septembra 1957 g.).

Konvencija o obeštećenju nesrećnih slučajeva pri radu u poljoprivredi, donesena na Trećem zasedanju Generalne konferencije Međunarodne organizacije rada u Ženevi, 25 oktobra 1921 g. (Rs. br. 160, 6 septembra 1957 g.).

Sporazum koji se odnosi na privremenu primenu nacrtu međunarodnih carinskih konvencija o turizmu, komercijalnim druskim vozilima i međunarodnom transportu robe, sačinjen u Ženevi 16 juna 1949 g. (Rs. br. 164, 6 septembra 1957 g.).

Međunarodna konvencija za unifikaciju metoda analize i ocenjivanja vina, sačinjena u Parizu 22 aprila 1955 g. (Rs. br. 165, 6 septembra 1957 g.).

Preporuka koja se odnosi na stručno osposobljavanje u poljoprivredi, doneta na Opštoj konferenciji Međunarodne organizacije rada u Ženevi, 6 juna 1956 g. (Rs. br. 188, 14 oktobra 1957 g.).

Preporuka Međunarodne organizacije rada br. 102 koja se odnosi na socijalne službe radnika i koja je doneta na 39 Opštoj konferenciji Međunarodne organizacije rada u Ženevi, 6 juna 1956 g. (Rs. br. 191, 2 novembra 1957 g.).

Druga dopuna plana rada za zdravstvenu zaštitu majke i deteta u Jugoslaviji potpisana 27 maja 1957 g. između FNRI, UNICEF-a i Međunarodnog dečjeg fonda (Rs. br. 203, 12 decembra 1957 g.).

Aranžman zaključen sa Organizacijom Ujedinjenih nacija o osnivanju Privremenog ureda za izbeglice u Jugoslaviji, postignut razmenom nota od 6 i 11 februara 1957 godine.

Sporazum o učešću FNRI u Evropskoj agenciji za produktivnost, postignut razmenom nota od 9 oktobra 1957 godine.

Konvencija o nacionalnosti udatih žena, od 20 februara 1957 godine.

Sporazum sa Organizacijom Ujedinjenih nacija o produženju rada Privremenog ureda za izbeglice u Jugoslaviji, postignut razmenom nota od 31 oktobra i 4 novembra 1957 godine.

Sporazum sa Organizacijom Ujedinjenih nacija o jugoslovenskom vojnom odred koji se nalazi u sastavu snaga Organizacije Ujedinjenih nacija u Egiptu, postignut razmenom nota od 19 i 21 juna i 1 oktobra 1957 godine.

Plan rada za BCG akciju, zaključen sa UNICEF-om 15 novembra 1957 godine.

M. L.

IZVOR:

Služba ugovora Državnog sekretarijata za inostrane poslove.

POSETA PRETSEDNIKA REPUBLIKE
INDONEZIJE SUKARNA

Pretsednik Republike Indonezije Sukarno učinio je posetu Jugoslaviji kao lični gost pretседnika Republike Josipa Broza Tita u vremenu od 17 do 19 januara 1958 godine. Predsednik Sukarno sa svojom pratnjom stigao je u Beograd 17 januara specijalnim avionom iz Kaira. U pratnji pretседnika Sukarna nalazili su se ministar inostranih poslova dr Subandrio, šef Kabineta Pretседnika Republike dr Tamzil Sutan Naraju i drugi funkcioneri.

Tom prilikom vođeni su između pretседnika Sukarna i pretседnika Tita iscrpni prijateljski razgovori o pitanjima od zajedničkog interesa. U razgovorima su takođe učestvovali dr Subandrio, potpredsednik Saveznog izvršnog veća Svetozar Vukmanović, državni sekretar za poslove narodne odbrane general armije Ivan Gošnjak i državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović.

Komünike o poseti pretседnika Sukarna Jugoslaviji, koji je objavljen u Beogradu 19 januara, sadrži sledeće osnovne tačke:

Obe strane su istakle »opravdanost zahteva naroda i vlade Indonezije da se pitanje Zapadnog Irijana reši saglasno nacio-

nalnim pravima i dostojanstvu indonežanskog naroda, koji želi da se razvija u slobodi, nezavisnosti i miru«.

Sa najvećom pažnjom ispitale su se i »mogućnosti daljeg svestranog prijateljskog razvika uzajamnih odnosa« i odlučeno da se uskoro uspostavi zajednička komisija za unapređivanje odnosa i da se preduzmu »mere za povećanje razmene, uključujući i prodaju izvesne vojne opreme od strane Jugoslavije za potrebe indonežanskih oružanih snaga«.

Obe strane su »iskazale svoju zabrinutost zbog međunarodne situacije, koju opterećuju krupni neredni problemi«, i došle do zaključka »da je sada prvenstvena potreba čovečanstva da se obustavi besmislena trka u naoružanju i usavršavanju atomskih i drugih oružja ogromne razorne snage i da se zaključi jedan međunarodni sporazum o razoružanju«.

U razgovorima je istaknuto »zajedničko zadovoljstvo zbog činjenice što je sada široka akcija usmerena na održavanje jedne međunarodne konferencije koja bi okončala atmosferu hladnog rata i položila osnove za rešavanje otvorenih međunarodnih pitanja«.

»Obe strane su izrazile mišljenje da zemlje koje ne pripadaju nijednom od postojećih blokova mogu značajno da doprinesu razvijanju međunarodne saradnje i učvršćenju mira.«

Na kraju kominike je istaknuto zadovoljstvo zbog ponovnog sastanka dva pretседnika i prihvaćen poziv da pretседnik Tito poseti Indoneziju ove godine. (Vidi »Jugoslovenski pregled«, »Državne posete u 1956 godini«, mart 1957, str. 162, 163.)

R-T.P.

IZVOR:

»Borba« od 19 januara 1958 godine: Kominike o poseti pretседnika Sukarna Jugoslaviji.

JUGOSLOVENSKI PREGLED

Publikacija izlazi u mesečnim sveskama.
Godišnja pretplata 3.000 dinara / Tekući račun kod Narodne banke br.
1032—T—65. Redakcija: Ulica Moše Pijade 12, tel. 28-392. / Admini-
stracija: Ulica Kosmajaska 7, tel. 22-778, pošt. fah 62 / Beograd.

Štampa: Beogradski grafički zavod, Beograd

